

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1620 usque ad annum 1623

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1777

VD18 90118855

Liber CXCV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67344](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67344)

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ

CONTINUATÆ.

LIBER CXCIV.

GREGOR. XV. PONTIF. MAXIMUS.
FERDIN. II. OCCID. IMP.

§. I.

*Pax inter Ferdinandum Cæsarem, &
Gabrielem Bethlenium stabilita.*

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

Bellus laur.
Austr. l. 5.
pag. 498.
Ludolph.
l. 21. c. 3.
Brachet. l. 2.

Cum Friderici Palatini Fautores tam in superiori, quam inferiori Palatinatu graviores belli tumultus concitarent, Ferdinandus Cæsar totum exercitus robur ad Rhenum versus ducere parabat: ut vero optatior hisce consiliis colluderet armorum successus, Hungariæ motus etiam propriæ auctoritatis dispendio pactis conditionibus componere satagit, nec irritò conatu; quippe præter Cæsaris Legatos Hungarorum Procerum non pauci, quos inter præcipui erant Emericus,

ricus, ejusque Successor Stanislaus Sæc. XVII.
 Comes Thurso secta Lutheranus, pro- A. C. 1622.
 pensum ad pacem animum præseferen-
 tes, tandem Nicoleopoli die vigesima
 sexta Januarii Cæsarem inter & Beth-
 lenium Gaborem in hæc concordia
 pacta convenere. I. Cæsar omni-
 bus Belliducibus Hungaris præterito-
 rum veniam concedat. II. Bethlenius
 Regio titulo se abdicet, Regni coro-
 nam, & intra octodecim dierum spa-
 tium finitimas urbes Cæsari restituat,
 relictaque Hungaria nil contra Cæ-
 sarem, Domumque Austriacam molia-
 tur: vicissim Imperator Bethlenio pol-
 licebatur. I. Quod servato Principis
 titulo, septem Comitatus, & ad dies
 vitæ Cassoviensem urbem, necnon Op-
 pellensem & Ratiboranum Principatum
 unacum Moncaziana, Toccaiensi, Sag-
 mariana, & Eschetensi arcibus pacta
 pecuniarum summa Bethlenio tradere
 velit. II. Quinquaginta florenorum
 millia pro præfidiario milite in præfa-
 tis arcibus alendo ex Imperii pecuniis
 Bethlenius quotannis accipiat, ea ta-
 men lege, ut hi milites Cæsari æque
 ac Bethlenio fidei sacramento obstricti
 essent. III. Regium diadema in arce
 Trinchinensi custodiatur usque ad pro-
 xima comitia, ad quæ etiam cetera
 remittantur negotia. IV. Religionis
 nego-

Sæc. XVII. negotium eo in statu, quo in primo
 A. C. 1622. Cæsaris ad Regnum accessu erat, re-
 linquatur. V. Jesuitæ rursus in Regno
 recipiantur, nulla tamen bona immo-
 bilia possideant. VI. Bona oppigio-
 rata apud possessores suos usque ad co-
 mitia permaneant: postea vero aut pe-
 cuniis redempta aut donationibus alie-
 nata suis Dominis restituantur.

Transactis hisce articulis Cæsarei
 Oratores Tyrnaviam concessere, Beth-
 lenii mentem desuper exploraturi. Hic
 quidem hæc pacis capita rata habuit,
 consensum tamen Turcici Imperatoris
 expetendum esse respondit. Ea res
 Cæsareis Bethlenii fidem suspectam
 reddebat, eo potissimum nomine, quod
 præter Ottomanicas arces valido præ-
 sidio munitas, Gabriel insuper multa
 armatorum millia Nitriæ conscripserit,
 Jesuitis sua bona restitui noluerit, ac
 demum Palatino, & Bohemis præter
 rebellionis veniam suas ditiones resti-
 tui petierit: rara adeo est potentis se-
 ditiosi reconciliatio integra & sincera:
 Ceterum cuncta hæc Bethlenii postu-
 lata ad proxima Regni comitia Mense
 Aprili celebranda fuere rejecta, Ga-
 briele interim in Transylvaniam rever-
 so, qui tamen prius Tyrnaviam, Ni-
 triam, Neosolium & urbes montanas
 unacum Regio diademate restituit.

§. II.

Sæc. XVII.

Sæc. 1622.

§. II.

Sopronienſia Hungarorum comitia.

Interim Ferdinandus Cæſar Oeniponti novam ſuam Sponſam Eleonoram Gonzagam Ferdinandi Mantuæ Ducis Sororem præſtolabatur, quæ die vigefima Januarii Mantua diſcedens, die quarta Februarii Oenipontum venit, ubi etiam exeunte hoc Menſe nuptiæ fuerunt celebratæ modoſto apparatu, pro temporum ratione: Inde vero Cæſar Viennam profeſtus, cum Hungariæ Proceres ferme omnes Sopronium ad futura comitia confluxiſſe compererat, die vigefima quarta Maij ipſus quoque eo contendit, ſumma exceptus magnificentia: Biduo poſt comitiis datum eſt initium, ac ipſemet Cæſar pereleganti ſermone viginti duo capita, de quibus deliberandum eſſet, expoſuit: Horum autem ſumma hæc erat. I. Pax cum Turcis, nullum autem foedus adverſus Regnum ineatur. III. Cuncti ſuas vires, & exigente neceſſitate pro repellendis Regni hoſtibus, & reparandis propugnaculis facultates ſuas impendant. III. Regium diadema Poſſonium transferatur. IV. Bona ſuis Dominis erepta reſtituantur, & olim Bethlenio conceſſa, poſt ejus obitum Hun-

Merc. Gal-
lob. t. 9. l. 3.
Ortel. l. c.
Barre hiſt.
d' Allemagn.
p. 519.

Sæc. XVII. Hungariæ Regno iterum vindicentur.
 A. C. 1622. V. Indulta præteritorum oblivione, Pro-
 ceres integra fide sese Cæsari obstrin-
 gant. VI. Nulla deinceps Urbs alie-
 netur. VII. Publicis officiis Præfeci
 justitia insignes præficiantur. VIII.
 Finitima propugnacula muniantur.
 Facta deliberatione Hungariæ Proce-
 res cunctos hosce articulos ratos habe-
 bant, ac ipsemet Bethlenius per suos
 Delegatos Cæsari, ejusque Conjugi
 prætiosa offerebat munia; paulopost
 etiam Oppellensis & Ratisborensis Prin-
 cipatus possessionem per eosdem suos
 Oratores accipiebat, qui tamen ejectis
 omnibus Præfectis religionē Catholi-
 cis Calvinianos intruserant: Moveba-
 tur etiam ingens altercatio circa Ec-
 clesiastica bona, Hungaris acrius con-
 tendentibus, ea non esse reddenda,
 sed duntaxat Ecclesiasticis de congrua
 eorum sustentatione prospiciendum. E
 contrario autem hi cuncta sibi inique
 erepta restitui postulabant: acriter ut-
 rinque disceptatur, parumque absuit,
 quin Ecclesiasticorum unus ad Bohe-
 morum imitationem a Calvinistis e fe-
 nestra inimum præceps ageretur: Tan-
 tam habet virium ad corruptelam in
 Sectariorum animis seditiosi exempli
 pravitas: Præterea Calvinistæ Jesuitas
 a Regno arceri, neminem a præteri-
 torum

torum venia excludi, nullum natione Sæc. XVII.
 Germanum finitimis propugnaculis A. C. 1622.
 præfici, atque in Religionis dissidio so-
 lum Regni Palatinum fore iudicem po-
 stulabant: Re utrinque diu agitata tan-
 dem Hungariæ Proceres in Cæsaris sen-
 tentiam concessere, ab eo tamen qua-
 tuor hosce articulos ratos haberi effla-
 gitarunt. I. Tam Calvini, quam Lu-
 theri secta toleretur, & religionis dis-
 sidia Palatinus componat. II. Fini-
 timæ urbes Germano milite munian-
 tur, de stipendiis autem exacte pro-
 spiciatur, ne Germani Hungariam ex-
 hauriendi ansam haberent, secus, Hun-
 garos, sub imperio tamen Cæsareæ
 Majestatis, præficere, necesse foret.
 III. Moneta ad pristinum valorem re-
 ducatur. IV. Cetera omnia grava-
 mina tollantur: Ad hæc vero Cæsar ita
 respondit: I. Religio *sub utraque* libere
 exerceatur, quia autem jurisdictio in Ec-
 clesiasticos nec ipsi etiam Cæsari, sed
 soli Pontifici competit, ideo Cæsar de-
 super Papam consulere paratus est. II.
 Germanus miles absque Imperii, quod
 subsidia contra Turcas conferre cogi-
 tur, injuria excludi non potest: sint
 tamen semper duo Hungariæ Proceres
 in Imperiali Senatu Aulico, qui Im-
 perii exactiones duntaxat ad confer-
 vandos Hungariæ fines impendi cu-
 rent.

Hist. Eccles. Tom. LVII.

Dd rent.

Sæc. XVII. rent. III. Monetæ valor finito bello,
A. C. 1622. dimissisque copiis imminuatur, quod
 tamen ob immensas Cæsaris expensas
 nunc ad opus deduci nequiret. IV.
 Hæc gravamina ipsimet, selectis ad
 hoc duodecim Nobilibus tollant, ac-
 cedente postmodum Cæsaris assensu:
 Sublatis ferme omnibus hisce obstacu-
 lis Regia corona Trinchino Sopronium
 deferebatur, qua Eleonora die vigesi-
 ma sexta Julii in Hungariæ Reginam
 solemni ritu inaugurata est, Ferdinan-
 dus vero Cæsar rebus e sententia fluen-
 tibus Viennam rediit.

§. III.

*Postulata per Daniæ Regis Legatum
 in hisce comitiis proposita.*

*Merc. Gal-
 lob. t. 9. l. 3.* Nondum erant soluta Hungarorum
 comitia, cum Sivertus Paguisius
 Christiani IV. Daniæ Regis Legatus
 Sopronium delatus, in comitiis Cæsari
 hæc proponeret. „Cæsar tot millium
 „innocentium calamitatem misertus
 „Electorem Palatinum ad amicam com-
 positionem acreconciliationem clemen-
 „tissime admittat, eoquod hic Bohe-
 „miæ Regnum cum annexis Provinciis
 „restituere, & sese Cæsari subdicere
 „paratus sit, dummodo vicissim ei tam
 „Electoralis dignitas, quam ejus ditio-
 „nes

„nes reddantur, & quamvis Rex de Sæc. XVII.
 „justissima proscriptionis caussa contro- A.C. 1622.
 „vertere nolit, sæpe tamen in iis re-
 „rum angustiis, in quibus & Provin-
 „ciæ & populi periclitantur, severitati
 „moderationem præferendam esse cen-
 „set, cum per eam non raro gravissi-
 „mæ seditiones sedatæ, & Regna ab
 „interitu vindicata fuerint. Cæsar
 „igitur bellicum apparatus hinc inde
 „in Imperio factum sistere, & pro sta-
 „biliendis reconciliationis conditioni-
 „bus locum & tempus designare velit: „
 Ad hæc Cæsar Legato die ultima Maij
 hunc in modum responderi iussit: „No-
 „tum est omnibus, quod Cæsar Bohe-
 „morum tumultibus nullam dederit
 „ansam, sed Bohemix Proceribus &
 „subditis, quamvis perduellionis rei
 „fuisent, culpam condonarit, literas-
 „que Majestatis confirmarit: ipsi econ-
 „tra Cæsarem in ipsa sua Regia Vien-
 „næ obsidere, eumque electo Fride-
 „rico exauctorare ausi sint, Fridericus
 „quoque inique oblatum diadema non
 „modo acceptarit, sed insuperhabitis
 „Principum Mulhusii congregatorum
 „hortationibus illud retinuerit, alios
 „Principes in societatem vocarit, &
 „foederationes hæce apud Ottomani-
 „cam portam promoverit, necnon col-
 „lecto etiam extero milite Cæsarem,

Dd 2

ei-

Sæc. XVII. „eique addiçtos totis viribus oppugna-
 A. C. 1622. „re, & tandem omnino extirpare co-
 „natus fuerit: nihilominus Cæsar re-
 „portata etiam Pragenſi victoria con-
 „ventum pro reddenda pace inſtituere
 „pararit, aditus tamen ad ejusmodi
 „conventus locum per Mansfeldii &
 „Brunſvicenſis Ducis copias, earum-
 „que devaſtationes eidem præpeditus
 „fuerit; nec his quoque injuriis fra-
 „ctus Cæſar, ad Angliæ Regis preces
 „per Comitem Schwarzenburgum Le-
 „gatum ſuum armorum ceſſationem,
 „& pro univerſalis negotii compoſitio-
 „ne conventum indixerit. Poſtquam
 „vero Fridericus eluſis omnibus ele-
 „mentæ viis nuperrimè ex Hollandia
 „in Imperium erumpens, cum Mans-
 „feldii, Brunſvicenſis, & Jægerndorſſi
 „copiis ſeſe conjunxerit, & Cæſaris, ei-
 „que adhærentium Provincias deva-
 „ſtare molitus ſit, Dano Regi Cæſar
 „deliberandum relinquit, an non ſatis
 „luculenter ſuum ad ſeditionem propen-
 „ſum animum teſtatus fuerit: nunc
 „vero, cum Schwarzenburgus Comes
 „cum Richardo Weſtono Angliæ Re-
 „gis Legato Bruxellis de concordia a-
 „gat, Cæſar hujus negotiationis exi-
 „tum præſtolari ſtatuerit. „ Acceptis
 hiſce literis Daniæ Legatus Palatinum
 excuſare nitebatur, eoquod oblata
 Bohe-

Bohemici Regni cessione, nihilominus Sæc. XVII.
 ejus ditio, insuperhabita Ulmenfi com- A. C. 1622.
 positione, a Bavaris retineretur, proin
 ipse quibusvis mediis se defendere
 coactus fuerit: postea Orator denuo
 Cæsarem pro Friderico deprecabatur,
 eoquod timendum esset, ne Protestan-
 tes veniam, quam tamen Cæsar aliis
 seditionis reis & præcipue Bethlenio
 unacum binis Principatibus dedisset,
 Palatino ejus ditionem aucupandi ani-
 mo denegari interpretarentur. Tan-
 dem vero Cæsar die decima septima
 Junii datis Sopronio literis Oratoris
 postulata ad proximum Conventum
 rejecit.

§. IV.

*Westphalia a Brunsvicensi Duce
devastata.*

Dum hæc interim in Hungaria gere- *Barre Hist.*
 bantur, Christianus Brunsvicen- *d' Allema-*
 sis Dux, ac Halberstadiensis Pseudo- *gne p. 517.*
 Episcopus Westphalam crudelem in *Burgold.*
 modum depopulabatur; quippe dirutis *part. I.*
 Pickelshemio, & Berenria, urbis inco- *disc. I. p. 80.*
 las laqueo suffocari jussit, omnibus *Lotich. rer.*
 que circumvicinis agris incendio deva- *Germ. I. 9.*
 statis Lippam secessit, ubi quemdam *cap. 6.*
 colonum, qui urbem incendere para-
 bat, deprehensum in quatuor partes
 Dd 3 disse-

Sæc. XVII. diffecari præcepit, ac demum conti-
A. C. 1622. nuato crudelitatis cursu totam Regio-
nem emensus, populos exactionibus,
& tributis exhaustit, rusticis minitatus,
quod singulis unam manum & pedem
abscissurus esset, eoquod rusticus non
ad bellum sed ad aratrum natus, una
manu & pede naturali, altero vero
ligneo contentus esse deberet: Præte-
rea Lippam urbem conniventibus, cum
Hispani præsidii pertæsi essent, civi-
bus interceptis, ac tormentis duodecim
inde abductis, Susatum oppidum ex-
pugnavit: dum autem vitæ licentia,
& prædandi impunitas, proscriptos,
omnique scelerum genere contamina-
tos magno numero ad hujus Prædato-
ris signa pellexerat, dumque & pluri-
ma per Westphaliæ oppida incendiis,
spoliisque exhausta in suam redegerat
potestatem, exigui temporis spatio
tam copiosum contraxit exercitum,
ut Anholtio Bavaro Comite superior
Monasteriensem & Paderbornensem Epi-
scopatus invadere decerneret, præmis-
sis ad eos literis, quibus ignem & gla-
dium, ni ejus jussis parerent, intermi-
natus est: ne vero inter minas stetisse
videretur, mox Paderbornensem ur-
bem, totamque Diæcesin cædibus &
rapinis funestabat: Præprimis Judæos
militum direptioni permisit, a Clericis im-

immensam auri vim extorsit, ac Divi Sæc. XVII.
 Liborii Basilicam velut alter Helioga- A. C. 1622.
 bolus spolians, auream Sancti hujus

Patroni Statuam pondere octoginta Li-
 brarum cum ingenti Ecclesiæ thesauro
 eripuit, ac ipsemet sacræ imagini mal-
 leo & gladio suo brachium amputa-
 vit, ex reliquo autem trunco aureo
 monetam pro alendis suis sacrilegis la-
 tronibus cudi, in cusa vero moneta fi-
 guram brachii gladium evaginatum te-
 nentis insculpi curavit, adjecta hac in-
 scriptione: *Dei Amicus, Sacerdotum ho-*
stis. Tam sacrilege præclarus hic Dei
 Amicus, ac genuinus Calvinii surcu-
 lus Deo joculari præsumpsit: Attamen
 hoc sacrilegum facinus Deus sat lucu-
 lenter in scelesto hoc juvene ulcisci vo-
 luit; præterquam enim quod nunquam
 postea victoriam aliquam reportasset,
 sed potius ab exiguo exercitu sæpius
 cæsus fuisset, insuper hoc adhuc anno
 brachium idem, quo antea tam sacri-
 lege peccaverat, globi ictu percussum,
 & chirurgi ferro amputatum amisit,
 uti postmodum referemus. Priusquam
 vero criminum mensura esset impleta,
 ipso crudelitatis successu crudelior fa-
 ctus, elegantissimam Divi Mauricii æ-
 dem conflagravit, ac centies mille au-
 reos, & Suffati Theodorico Fürsten-
 bergio, ejus loci Episcopo aureum ba-

Sæc. XVII. culum suffuratus, ab Herffensi Abbacia
 A. C. 1622. octoginta Thallerorum millia extorsit,
 ac ubique detestandæ malitiæ, imma-
 nitatis, & libidinis vestigia reliquit.

§. V.

*Minaces ejusdem Pseudo-Episcopi li-
 teræ ad Bambergensem & Her-
 bipolensem Episcoporum.*

*Adtzeiter
 Annal Boic.
 part. 3. l. 7.
 Lotich. l. c.*

Tanta Halberstadiensis exercitus sæ-
 vitia ac petulantia Principes Pala-
 tinatus finitimos tandem provocabat,
 ut junctis viribus imminenti periculo
 obviare decernerent. Præprimis igitur
 Ferdinandus Colonienfis Elector
 collecto ex Palatinatu & Weteravia
 milite sese Bambergensis & Herbipoli-
 tani Episcopi copiis junxit, quibus An-
 holtius Bavaricæ militiæ Præfectus
 cum suo etiam agmine accessit: Hic
 plerasque civitates & Westphaliæ ar-
 ces a Brunsvicensi invafas recuperavit,
 ipsasque ejusdem copias iterata clade
 repulit: cum vero Attendoretum ve-
 nisset, primum ejus agrum Stirumen-
 ses Equites invaserant, mox vero Bri-
 læ a Croatis fusi, fugatique fuere,
 centum equis cum opima præda captis.
 Comperto postea Anholtini exercitus
 adventu tria Colonienfium peditum
 millia & sexcenti Equites die vigesima
 prima

prima Februarii trajecto Rheno sese ^{Sæc. XVII.}
 Bavaris adjunxere: Accesserat etiam ^{A. C. 1622.}
 cum valido Hispanorum agmine Hen-
 ricus de Monte seu Bergensis Comes;
 unde Brunsvicensis Giseccæ urbis,
 quam arcte cinxerat, obsidionem con-
 clamatis vasis non sine dedecore sol-
 vere compulsus est; quapropter iram,
 minasque spirans intercepta Bavarorum
 cohorte minaces admodum literas ad
 Bambergensem & Herbipolensem Epi-
 scopum dedit, quarum summa hæc
 erat. „Dudum mihi notum est, quo
 „pacto Episcopus ex Sathanæ, & suo-
 „rum complicum Jesuitarum impulsu co-
 „pias suas ad Evangelicæ libertatis ex-
 „cidium, & Hispanicæ Monarchiæ sub-
 „sidium Bavaris conjungere non dubi-
 „tarit, nunc vero suadeo, ut ab hoc
 „proposito quamprimum resiliat, suas-
 „que legiones e Palatinatu inferiori ab-
 „ducat; non enim Episcopum & ani-
 „marum Pastorem decet, ferro & in-
 „cendiis in oves grassari. Eo autem
 „spectat Palatini Electoratus oppressio,
 „ut prævalentibus Pontificiorum suf-
 „fragiis septemvirorum Collegium clau-
 „dicet, & Germaniæ libertas, ac Pro-
 „testantium auctoritas intercidatur; ni-
 „ergo Episcopus mox militem suum re-
 „vocaret, iisdem mediis, quibus in
 „Palatinos hætenus sævitum est, jure

Dd 5

„in

Sæc. XVII. „in Pontificios animadvertere cogor.,
 A. C. 1622. Ita mansuete hic Pseudo - Episcopus
 dignissimo feni, Ecclesiæ Romanæ Episcopo, Franconiæ Duci, & S. R. Imperii Principi scripserat.

§. VI.

Juliacensis Urbs ab Hispanis occupata.

*Meteran.
 Hist. Belg.
 l. 42. p. 356.
 Merc. l. c.*

Mauritio Arausionensi Principe ad hiberna cum suis digresso, Bergensis Comes Juliacensis urbis & arcis obfidionem immoto plane studio urgebat, jamque vallum urbi tanta altitudine objiciebat, ut ipsam quoque arcem inde, & propugnacula ejus omnia tormentis petere quam optime posset: quo explorato Spinola Marchio, qui opportuno tempore ad castra sese contulerat, misso ad urbem tibicine deditioem fieri jussit, secus, summis rem viribus aggressurus, ac nemini, si extrema experiri vellent, vitæ gratiam facturum esset: Ad has minas Pithanus urbis Præfectus, deditioem non a se, sed a Foederatis Belgii Ordinibus expectendam esse respondit. Ergo in mutuas cædes oppugnantium & obfessorum reservescit ardor, rursus ad deditioem provocatur Pithanus, qui palam usque ad Paschatis festum expectari

ctari rogavit, clam vero jam die deci- Sæc. XVII.
 ma septima Januarii emissis tribus Tri- A. C. 1622.
 bunis cum Hispanis de deditioe age-
 re cæpit, ac per duodecim dies incas-
 sum expectatis Batavorum subsidii in
 has deditiois leges consensit. I. In-
 tegra maneat Religio. II. Omnes Præ-
 fidarii honorifice cum armis urbe ex-
 cedant, relictis in urbe tormentis. III.
 Ægris Neomagum usque suppediten-
 tur currus. IV. Præfectis & militibus
 bona immobilia vendendi facultas sit.
 V. Arma & annona, necnon literæ
 & documenta relinquantur. VI. Mi-
 lites ob æs alienum non detineantur.
 VII. Ministri Brandenburgici integro ad-
 hac anno sua munia exerceant. VIII.
 Civibus urbe excedere volentibus bo-
 na vendere &c. liberum sit. IX. Bini
 utrinque obsides tradantur. Die igitur
 vigesima secunda Januarii signatis hisce
 articulis, traditisque urbis, arcisque
 clavibus Bergensis Comes civitatem
 ingressus est, Pithanus vero Hagam Co-
 mitum adventans, quamvis septuage-
 nario major præclara Belgis obsequia
 præstitisset, diuturno carceri inclusus
 contabuit: Hispani autem promoti
 inde castris Lustorfiensem, Plancken-
 bergensem, & Monaviensem Præfectu-
 ras in suam rede gere potestatem.

§. VII.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. VII.

*Inhumanae Mansfeldii spurii grassationes.**Annal. Boic.**Adlzreit.**p. 3. l. 7.**Famæ**Mansf. con-**tin. I.**Blanc. Hist.**de Bav. t. 4.*

Quantumvis Mansfeldius spurius Mansfeldii Comitis Filius hoc item anno ob inveteratam rebellionis malitiam rursus a Cæsare proscriptus esset, inde tamen ferocior factus in Cæsareæ Domus excidium, & adhærentium Principum ruinam nova militum supplementa in variis Imperii civitatibus conscripsit, eo feliciore successu, quo facilius urbium Magistratus coniverent, & furiosius Lutherani Prædicantes sub specioso conservandæ Religionis obtentu classicum canerent: Ne vero Mansfeldius pro hoc eorum favore aut ingratus, aut minus rabido sectæ studio accensus videretur, in Catholicæ Religionis contumeliam, Wimpfæ tres Sacerdotes ab Aris ipsoque Templo abripi, & ignominiose ad petulantis populi spectaculum exhiberi, demum vero sceleratorum more per celebriores urbis vias trahi præcepit. Maximilianus vero Bavarix Dux, ne Mansfeldius se magis nova copiarum accessione firmaret, Tillium in hostem movere iussit. Hic igitur nil cunctatus, habito delectu Sinzheimium, &

Man-

Mannenbergam arcem Bavaris infestam Sæc. XVII.
 die decima tertia Martii exiguo obsidio- A. C. 1622
 nis labore occupat, motisque inde ca-
 stris Mansfeldium insequitur. Hic e-
 nim Wansenavia rapinis & incendiis
 devastata, & Hagenoa urbe valido
 præsidio munita, rursus Spirenses
 Episcopatum invasit, extorta que a Cle-
 ricis ingenti pecuniarum, frumenti &
 vini copia Meideburgensem arcem in-
 cassum obsedit; eam tamen postea ca-
 ptam militum direptioni ac integræ
 ruinæ reliquit, Tillius vero præter
 plurimas arces transeundo interceptas
 Berghusium, Hilgensteinium, & Pala-
 tinam Weingartæ arcem suis armis
 subjecit, atque opportune in Mansfel-
 dianos Equites impetu facto septingen-
 tis horum cæsis, captisque quamplu-
 rimis Mansfeldii impedimenta invasit,
 direptisque centum quinquaginta cur-
 ribus, captisque quingentis equis opi-
 mam prædam recuperavit: Die sexta
 Aprilis Hilspachium aggressus, cum
 præsidarii honestas deditiois leges
 petulantius respuerent, oppidum vi ex-
 pugnatum ad ceterorum terrorem fer-
 ro & igne devastavit: pari fato, eo-
 quod æquali etiam arrogantia cives
 victoribus illuderent, Nicrogemunda
 urbs die decima quinta Aprilis diruta
 est, Tilliano milite tum in præsidia-
 rios,

Sæc. XVII. rios, tum etiam in cives armatos im-
 A. C. 1622. manius grassante.

§. VIII.

*Fridericus Palatinus ab exilio suo in
 Palatinatum clam reversus.*

*Barre Hist.
 d' Allem.
 tom. 9.
 Lotich. rer.
 Germ. l. 9.
 cap. 4.
 Caraf.
 Germ. rest.
 pag. 128.*

De Mansfeldii, & Halberstadiensis
 Pseudo-Episcopi victoriis fama
 volando tantopere excreverat, ut Fri-
 dericus Palatinus in novas inde spes
 erectus, ac sui apud Batavos exilii
 pertæsus, in Palatinatum reverti de-
 cerneret, spe concepta, quod sua
 præsentia potentes in Germania fau-
 tores sibi conciliare, rebusque suis
 desperatis remedium saltem redinte-
 grato bello quærere posset. Hanc in
 rem Amstelodami tentoria & impedi-
 menta quamplurima pro suo exercitu
 navibus imponi curabat, simulque, an-
 tequam iter aggrediretur, literas ad
 Electores, Principes, & Status Pro-
 testantes præmisit, quibus haud dissi-
 mulanter Hispaniæ Regem & Bavarix
 Ducem velut pronuntiatæ in eum pro-
 scriptionis Authores traduxit, adver-
 sus Cæsarem questus, quod immerito,
 causa indicta, Palatinatu & Septem-
 virali dignitate exu us fuisset, eique
 expetiturum Turcarum auxilium falso im-
 putatum esset, necnon Mansfeldii,
 Jægern-

Jægerndorffii, aliorumque expeditio in Sæc. VII.
 necessariam sui defensionem adornata in A. C. 1622.
 seditionis invidiam pertraheretur. His
 de causis Principum opem implora-
 bat, ut cruenti hostium progressus siste-
 rentur, & restituta pace Religionis li-
 bertas conservaretur. Verum ejus
 preces nullum ad miserationem flecte-
 bant præter Georgium Fridericum Ba-
 do-Durlacensem Marchionem, qui Cæ-
 sari, eoquod superiorem Marchiona-
 tum Badensem legitimis Eduardi Mar-
 chionis Filiis restituere jussus esset, in-
 sensus, tredecim peditum & Equitum
 tria millia conscripsit, lapsas Palatini
 res pro viribus promoturus; qui etiam
 per Hohenzolleranum Comitem de tanti
 apparatus causa, a Cæsare rogatus,
 consueto tum rebellium commento, se
 pro suarum ditionum defensione arma
 sumpsisse respondit. Accepto autem
 tam opportuni subsidii nuntio Frideri-
 cus Palatinus iter suum accelerandum
 ratus, assumptis secum Michelovitio
 Bohemico Dynasta, & quodam Merca-
 tore Argentinenſi portu solvit, ac tri-
 duī spatio in Gallias appulsus, Pari-
 sios venit, ubi nemini cognitus, ipsum
 Regem publice prandentem vidit: dein
 per Austrasiam delatus, cum in qua-
 dam taberna pernoctaret, ab hospitis
 conjugē, quæ ex picturæ similitudine
 faciem

Sæc. XVII. faciem ejus agnoverat, pene proditus
A. C. 1622. fuisset, nisi se deceptam socii fuissent
 testati: inde vero in Alsatiam profectus in quodam diversorio in oppido
 Bitsii in duodecim gregarios Leopoldi
 Archiducis milites incidit, qui se præ-
 sente, minime tamen cognito acerba
 prorsus convitia in Palatinum militari
 licentia jaciebant, quibus etiam in
 Cæsaris salutem egregie potantibus, &
 pro more poculum propinantibus re-
 spondere cogeatur. Hoc periculum
 eluctatus, concubia nocte discessit,
 continuatoque itinere in Ducatum Bi-
 pontinum, inde Landavium pervenit,
 ubi Löwensteinio Comiti, qui Mans-
 feldii nomine urbi præerat, sese mani-
 festans die duodecima Aprilis Germens-
 heimium pervenit, a Mansfeldio, qui
 ibidem tum agebat, summa gratula-
 tione exceptus.

§. IX.

*Mansfeldii negotiatio de milite dimit-
 tendo cum Bruxellensi Legato
 rescissa.*

*Brachel.
 Hist. l. I.*

Eodem temporis momento Mansfel-
 dius Comes, qui hucusque Fride-
 rico operam suam deprædationum mer-
 cede locaverat, eam Hispano venalem
 exhibebat, jamjam cum Rovillano Ista-
 bellæ

bellæ Bruxellensis Infantis Legato de Sæc. XVII.
 ter centies mille aureorum pretio pa- A. C. 1622.
 ciscens, ea lege, ut relictis Palatini
 partibus militem dimitteret, Hage-
 noam vero perpetuo jure, unacum
 Arausionensis Principis possessionibus
 ærario addictis possideret, ac demum
 Imperii Princeps, ac Hispaniarum In-
 fantis Marescallus, addita duodecim
 coronatorum millium pensione in sin-
 gulos Menses numeranda, renuntia-
 retur, deinceps nemini præter Spino-
 lam Marchionem obtemperaturus: Ac-
 cepto autem de Palatini adventu nun-
 tio Mansfeldius negotiationem confe-
 ssim abruptit, Rovillanum tamen disce-
 dere parantem tamdiu detinuit, do-
 nec Palatinus adventaret. Hic vero
 Legatum prandio exceptum ita allo-
 quebatur, *abstine ab hoc commercio; mea
 enim interest, Mansfeldium non vendi, cu-
 jus opera ad recuperandam patriam meam
 contra leges tam Divinas quam humanas vi
 interceptam adhuc indigeo*: His auditis
 Legatus se a Mansfeldio veteri frau-
 dum nundinatore delusum fuisse do-
 lens, nulla mora discessit.

§. X.

Tilius a Mansfeldio cæsus.

Hist. Eccles. Tom. LVII.

Ee In-

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

Annal. Boic.
Adlzreit.
p. 3. l. 7.
Blanc. Hist.
de Bav. t. 4.
Lotich. l. c.

Interim Tillius motis ad Disbergam castris deditionem arcis sibi fieri, Cæsaris nomine postulabat, recusante autem Præfecto Bartholomæo Schmi- dio oppugnatio toto armorum impetu cæpta est, jamque patefacta ad irruptionem murorum ruina de deditione actum: rumore autem interim in castris de Palatini reditu, & adventantibus hostium suppetiis sparso, Tillius obsidionem solvit: die autem decima quarta Aprilis Mansfeldius occupata Meidenburgica arce unacum Palatino Wiselochum Palatinæ ditionis oppidum contendit, eoquod ibidem Tillius in editiore loco castra posuisset, ne Mansfeldius copias suas Durlacensibus jungeret, præpediturus: mox ergo Tillium ab infesta statione simulata prælandi copia pulsurus Equitum agmen ad tentanda Bavarorum castra præmittit, in hos autem cum Tillius improvido impetu irrueret, hostemque e pago Mingelsheimio ejectum insequeretur, in dispositas Mansfeldii & Palatini cohortes incidit: Tum vero utrinque cædes, ancepsque pugna: ubi vero Mansfeldius pagum incendi iusserat, primo Tillianos pedem referre compulit, Bavarisque ob viarum angustias, & paludum profunditates auxilio esse præpeditis, cum fumus a reflante vento

to in Tillianorum oculos delatus ho- Sæc. XVII.
stium conspectum adimeret, fusi fuere A. C. 1622.
Bavari pedites, dumque se ad suos re-
cipere festinarent, partim a Mansfel-
dicis strenue insequentibus male habiti,
partim ab ipso Tillii equitatu, in quem
turbatis ordinibus impegerant, pro-
triti fuere, desideratis suorum circiter
quadringentis, plusquam centum fau-
ciis, captisque nonnullis, qui unacum
Francisco Tercellio, Neidhardo a Tun-
gen aliisque Tribunis Manheimium ab-
ducti fuere. Cessere in hostium præ-
dam quatuor vexilla, totidemque mi-
noris molis tormenta: Nec tamen Mans-
feldio incruenta fuit hæc victoria;
quippe præter ferme ducentos milites
gregarios insuper Berlingeni, & Flers-
heimi Nobilium jacturam deplorabat:
inde vero motis castris Sinsheimium &
Eppingam recuperavit, Bavaro præ-
sidio maxima parte trucidato: digres-
sus autem inde cum Palatino Ladebur-
gum, cui Adolphus ab Eineten pro Re-
ge Hispano præerat, dispositis circum
undecim majoribus belli tormentis ur-
bem tanto impetu verberabat, ut ter-
tio obsidionis die ruina admodum am-
pla opportunum sibi aditum pararet:
misso igitur tubicine deditionem fieri
postulat, minitatus, ne infantibus qui-
dem in utero materno parsum iri. Ad

E e 2

hæc

Sæc. XVII. hæc Adolphus respondit, se quidem
A. C. 1622. uterum non gestare, honestas tamen
 deditionis leges non respuere, si intra
 quatrimum adductis suppetiis non sub-
 levaretur: Acceptatur conditio & data
 incolumitatis fide Adolphus ad Mans-
 feldii colloquium egreditur, cum ve-
 ro acceptas deditionis leges ad suos
 Tribunos referre pararet, Mansfeldici
 summo impetu in urbem irrumpunt,
 reluctantes trucidant, omnesque, quos
 vel fuga vel latebræ furori non subdu-
 xerant, promiscua cæde delent, cum-
 que per omnes ordines ætatesque in-
 domiti victoris crudelitas, ac licentia
 vagaretur, ipse Adolphus contra
 datam nuper fidem captus, a Mans-
 feldio per vim detinetur, damno
 suo edoctus, non habendam fuisse fi-
 dem illi, qui per Calvinianas fraudes
 toties Germanæ fidei illusisset. Capta
 urbe Mansfeldius ex solo Commissarii
 Hispani hospitio decem aureorum mil-
 lia abstulit, ac præter opimam præ-
 dam octo vexilla, & arma quampluri-
 ma velut totidem perfidiæ trophæa ad
 castra reduxit, oppidoque mænibus
 nudato arcem Episcopalem solo æqua-
 ri iussit.

§. XI.

*Durlacensis Marchionis exercitus a
Tillio profligatus.*

Hujus victoriæ gloriam cum Mansfeldio partiebatur Georgius Fridericus Durlacensis Marchio: ast æmulatione inter utrumque exorta hic in Palatini subsidium separatim in aciem adduxit exercitum, castris Wimpfenam inter & Hailbrunam positis. Hæc ubi ab exploratoribus Tillius cognoverat, hostem a Mansfeldicis sejunctum aggredi statuit, & Corduba Hispanici exercitus Imperatore in honoris æque ac periculi societatem evocato, in quodam editiore colle, quem vicina texerat sylva, aciem explicat. Datur summo mane prælio initium, sequitur continua nec innoxia tormentorum explosio: inde eminus ingens edita strages, atque ex ipsa cæde crescentibus pugnantium animis, cominus per turmas res agitur, ubi ambæ acies ita arcte cohæserunt, ut arma armis pulsarent, mucrones in ora dirigerent. Jam secunda certaminis mutæque cædis hora effluxerat, & adhuc collato pede, quasi singuli inter se dimicarent, in eodem vestigio hærebant, donec vincendo locum sibi facerent: successerant

Lotich. l. c.

pag. 304.

Merc. Gal-

lob. t. 4. l. 3.

Jæger. hist.

Eccl. l. 2. c. 5.

Sæc. XVII. in pugnam recentes Bavarorum legio-
 nes, quæ tamen haud latius gradum
 A. C. 1622 ~~promovere poterant, quam hostem~~
 promoveri poterant, quam hostem
 prostraverant: nec inde cessabat vin-
 cendi aviditas, donec sub meridiem
 solis æstus utrinque hebetaret pugnan-
 di ardorem: Respiratum ergo ad duas
 prope horas: tum vero recrudescente
 ferocia Tillius Durlachii castra curruum
 sepimento vallata aggredi jubet: Ergo
 Bavarici tanto ferociiores effecti, leo-
 nique venatorum telis saucio haud ab-
 similes, cum a tergo & a fronte ab
 omnibus ferme Durlacenſibus undique
 impeterentur, generoso mortis plum-
 bæ contemptu omnes impetunt, at-
 que in turmas aliquot equitum, quos
 Marchio immittebat, tanto impetu &
 furore ex sylva proruunt, ut incusso
 terrore, Equites unacum curribus ali-
 quot Heilbrunam præcipiti fuga dila-
 berentur. Tum demum restaurato cer-
 tamine in mutuas utrinque cædes pro-
 curritur, similisque ruinæ strages erat,
 diuque anceps steterat victoria, potius
 in Durlacenſium partes inclinante: op-
 Carafa
 Germ re-
 flaur. p. 122. portune autem Corduba cum recentibus
 suppetiis advolans, in hostem va-
 lidius invehitur, turbataque prima Dur-
 lacenſium peditum acie, disiectisque
 primis ordinibus jam in medium agmen
 irrumpit, confertos turbatosque insequi-
 tur,

tur, ac demum in fugam agit. Ex-Sæc. XVII.
 tremam autem Durlacensibus calami- A. C. 1622.
 tatem attulit pulvis pyrius, quo reple-
 ti quidam currus ignem conceperant,
 ingenti in Marchionis castris edita strage,
 ac equis, hominibusque ad duo
 jugera disiectis, ac misere discerptis.
 Ita demum prælio, quod ingruentes
 noctis tenebræ vix diremissent, accensi
 Divinæ Nemesis ignes finem Calvinia-
 nis oppido funestum imposuere: certe
 ex Catholicis nemo fuit, qui Deum
 tantæ victoriæ auctorem non deprædi-
 casset, refert quoque Carafa, visam
 esse ab Hispano milite in aere candido
 amictu Virginem, quæ Catholicos ad
 pugnam hortata, victoriam promiserit.
 Ceterum siue ludibrium oculorum, siue
 vera species fuerit, id minime dubium
 est, quod eodem temporis momento,
 quo Hispanus miles se id vidisse credi-
 derat, casu ignitus ejusdem fomes in
 Bombardam inciderit, atque erumpen-
 tes exin illico pilæ ignivomæ hostium
 currus incenderint, tanto omnium ter-
 rore, ut quaqua versum dispersus ho-
 stium exercitus haud ultra vires colli-
 gere, aut prælium restaurare potuerit.
 Cecidit potissima pars hostium, ex quo-
 rum numero erant Magnus Dux Wir-
 tenbergicus, necnon Christianus Co-
 mes Palatinus Birckenfeldius, & Boech-

*Merc. Gal-
 lob. t. 9. l. 3.
 pag. 404.*

Sæc. XVII. leus Præfectus. Capti fuere plusquam
 A. C. 1622. mille quingenti, ex quibus præcipui
 præstantesque erant Belliduces Stein-
 felsius, Audinellus, Helmstadius, Lö-
 wensteinus, Ruestus, Brandtius, Ha-
 fius, Weylerus, Buttelbachius, plu-
 resque magni nominis Tribuni, atque
 Præfecti. Victoribus in prædam ces-
 sere ænea belli tormenta triginta octo,
 mortaria quinquaginta tria, quinqu-
 aginta bellico apparatu, & quadringen-
 ta sex annona & pecuniis onusti cur-
 rus unacum ducentis viginti quinque
 Talerorum millibus inter victores mili-
 tes distributis præter alia florenorum
 aliquot millia. Denique Tillianæ
 fortitudinis monumenta numeraban-
 tur septem vexilla, & decem equestris
 hostium signa, ipsumque Durlacensis
 Prætorianum: ipse vero Marchio post
 Hæchstensem cladem dimissis copiis
 suis Hohenbergam secessit.

§. XII.

*Ludovicus Hassiæ Landgravius a
 Mansfeldio captus.*

Brachel.

Hist. l. 2.

pag. 55.

Lotich. l. II.

cap. 5.

Accepta hac clade, Durlacensis cum
 infauis exercitus sui reliquiis ad
 Mansfeldium confugit, qui tum Ha-
 genoam urbem, quam Leopoldi Archi-
 ducis copię ante cinxerant, obsidione
 libe-

liberaturus accurrit, nec improspere Sæc. XVII.
 successu; cum enim Archidux in ejus A.C. 1622.
 occursum mille cataphractus emitteret,
 aditum hosti occlusurus, hi Oberntrau-
 tio, quem Mansfeldius opposuerat,
 ignava manu resistentes, tandem ar-
 repta fuga in castra reversi sunt, ac
 validissimum hostem instare mentiti,
 tanto terrore castra repleverant, ut
 ceteri quoque relictis omnibus, par-
 tim in sylvas, partim in oppida sine
 lege profugerent, qui tamen ferme
 omnes ab insequentibus Mansfeldicis
 cæsi, aut sub signa redacti sunt. Inde
 Mansfeldius, rursus Spirensi Episco-
 patu misere devastato, unacum Fri-
 derico Palatino concubia nocte Ludo-
 vici Darmstadiensis Landgravii, qui
 ob præstitam Imperio, & Cæsari con-
 stantiam cognominabatur *Fidelis*, di-
 tionem inopina vi invalit, captaque
 urbe suis militibus omnem prædandi
 sæviendique facultatem concessit; Ra-
 ro tum visa fuit militiæ ferocientis om-
 niaque pro libidine tentantis major ad
 omnem immanitatem licentia: integri
 armentorum greges abiguntur, spolian-
 tur domus, torquentur incolæ, & nec
 miserorum planctus, nec infantium ac
 mulierum lacrimæ, nec Virginum, &
 Matronarum preces libidinosi militis
 petulantiam, crudelitatemque emolire

Ee 5

pote-

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

poterant: Ipsa etiam Landgravii civitas militum direptioni ac libidini fuisset exposita, nisi Dux Saxo-Vinariensis hisce prædonum ausibus sese opposuisset: Horum tamen cruentas manus haud effugere poterat ipsemet Landgravius, nullius criminis, nisi debiti in Cæsarem obsequii reus: quamvis enim per occultas vias secederet, in via tamen agnitus, a truculento milite captus in arcem deducitur, ubi autem Tillium pro liberando Landgravio instare compererat Mansfeldius, illum Manheimium in custodiam secum abduxit, cujus postremum agmen Tillius, qui fugientem strenue insequebatur, ingenti clade affecit, magna etiam prædæ parte hostibus erepta, quæ eo opulentior erat, quo Mansfeldiani latronum more in stipendii vicem prædandi impunitatem nacti, pauperum & Ecclesiasticorum spoliis magis, quam causæ partium studebant.

§. XIII.

*Christianus Brunsvicensis Dux, Pseudo-Episcopus Halberstadiensis
Hæchstæ a Tillio cæsus.*

*Bellus Laur.
Austr. l. 6.
Annal. Boic.
Adlzreit.
p. 3. l. 7.*

Dum hæc in Palatinatu gerebantur, Christianus Brunsvicensis Dux, qui pariter bellandi artem in prædandi dexteri-

teritate collocaverat, devastata Westphalia trans Visurgum structo ponte portatili in ditionem Moguntinam cum suo exercitu populabandus irrumpere parat; a Palatino enim iussus erat, ut rebus jam in Westphalia præclare gestis sese cum Mansfeldio jungeret: obstant equidem Hispani, Colonienſes, & Neoburgici Ducis, qui recens acceſſerat, milites; nihilominus deſtructis pontibus Halberſtadienſes haud ultra inſequi poterant, in Weſtphaliā tamen reverſi nullo ferme negotio recepereloca, quæ illi a tergo tenui præſidio munita reliquerant; Hiſpani vero e Suſato, Hammonia, Albena, aliisque oppidis, ejeſto milite præſidiario totam Marchiam Halberſtadianis copiis liberarunt. Chriſtianus econtra Fuldenſem Principatum, Coburgenſem Ducatum, totamque Weteraviā rapinis, incendiis, & vaſtationibus emenſus, capta Urfalia Moguntinam Diæceſin ingrediebatur, militibus ſuis crudelitate pluſquam barbara longe lateque vaſtatem inferentibus: Nondum Mænus junctus erat pontibus, quorum beneficio Mansfeldius ſeſe Halberſtadienſi jungere potuiſſet: interea vero ejusdem Bellidux Knipphuſius Hæchſtam intercipere parabat, a præſidiariis ſtrenue rejectus, globoque per

Sæc. XVII.
A.C. 1622.

Blanc. Hiſt.
de Bav. t. 4.
Barre hiſt.
d'Allem.
pag. 526.

Sæc. XVII. per cubitum penetrante faucius re-
A. C. 1622. verti cogeatur: altera die cives
 juxta ac præsidarii, totius Halber-
 stadiani exercitus conspectu territi, ac
 naviculis in adversam Mæni ripam pro-
 fugi, urbem omni defensione vacuum
 hosti reliquerunt: ceteri vero, quibus
 vel fugiendi animus vel opportunitas
 deerat, ab irruente milite interfecti
 fuere, cunctaque suppellex adhuc reli-
 qua in prædas redacta est: Sequenti
 die ipsemet Brunvicensis Dux cum suo
 exercitu urbem ingrediebatur, pagis
 oppidisque ferme omnibus miserrime
 continuato incendio conflagrantibus:
 quæ tam barbara inhumanitas cladem
 non procul abesse præsagiebat. Exci-
 tabatur pauperum ejulatibus Maximilianus
 Bavarix Dux, cujus jussu Tillius
 adscito Hispanorum auxilio Eque-
 stres turmas Halberstadio opposuit:
 Velitationibus res adhuc agitabatur,
 adversa Tillii fortuna, unde Halber-
 stadio crevit animus, qui impedimen-
 tis trans Mænum missis, ut proximæ
 cladis timore magis quam ipsa clade
 Bavaros obrueret, universas vires præ-
 llii avidas in conspectum dedit: vicif-
 sim Tillius capta Rudelheimiana arce
 opportunam explicandis copiis suis pla-
 nitiam nactus est, ubi belli tormenta
 tam dextere collocaverat, ut decussa-
 tim

tim directi in hostem ictus nunquam Sæc. XVII.
A. C. 1622.
 innoxie caderent. Jam ergo die octava
 Junii in conspectu utraque acies erat,
 cum prior Tillius die vigesima Junii in
 hostem moveret, primaque tormento-
 rum explosione Halberstadienses Equi-
 tum cohortes continenti cæde proster-
 neret. Pugnatum acriter juxta ac
 cruenta, sextaque jam hora mutuas
 inter cædes effluxerat, cum Halber-
 stadius animo fractus, suorumque Tri-
 bunorum impulsu deceptus, peditibus
 suis fortiter adhuc dimicantibus, co-
 pias noctis beneficio per amnem sub-
 duci præciperet: Hæc jussio velut
 desperatæ victoriæ, imminentisque cla-
 dis inditium credebatur: mox turbida
 oritur conclamatio, sequitur ordinum
 confusio, ac tandem laxis habenis ef-
 fusa e prælio fuga: Equitatus turma-
 tim ad Hæchstæ pontem convolat,
 cumque non modo pons fugientes, sed
 ne amnis quidem caperet, suaque a-
 gmina improvide subinde cumularent,
 equites mille quingenti, peditesque
 magno numero graves armis, & præ-
 lio ac fuga debilitati gurgitibus hau-
 riebantur, ipso etiam Löwensteinio
 Comite submerso: ipse vero Halber-
 stadius unacum Ottone Hermano Co-
 mite Stirumio & exigua Equitatus
 parte ægre in adversum littus natando
 eva-

Sæc. XVII. evasit, Bensfeldium profugus. Hære-
A. C. 1622. bat in tergis fugientium peditum vi-
 ctor Tillius, a quo, non minus quam
 a piscatoribus & agricolis ex adverſa
 ripa collocatis maximo numero maſtati
 captique ſunt. Ii vero, qui ſe Cron-
 bergam ex fuga receperant, trucidati,
 qui autem Aſchaffenburgum Mildeni-
 burgum & Amerbachium, capti fuere.
 Poſtea recuperato Ladenburgo Comes
 Thelenius Tilli juffu Höchſtam urbem
 deditioe cepit, interemtis præſidiariis;
 arcem vero Præfectus tradere renue-
 bat, vi tamen admota deditio facta eſt.
 Tillius equidem præſidiariis vitæ ve-
 niam dare paratus erat, obſtitit tamen
 Einottus Tribunus, qui hoſce latrones
 venia indignos cenſebat, eo quod paulo
 ante nulla habita ſexus aut ætatis ra-
 tione in infantes infantulos & imbelles
 ſcæminas immaniter ſæviſſent, ac inſu-
 per decrepitæ jam ſenectæ Monachum
 amputatis virilibus (ſcædum dictu) e-
 maſculatſſent. Demum parta hac vi-
 ctoria, ac quinque Jeſuitis quos Bruns-
 vicenſis Dux Paderborna captivos ab-
 ſtraxerat, libertati aſſertis, Tillius in
 Intuergos, Corduba vero Oppenhei-
 mium copias ſuas reducere: Cecidere
 in hoc prælio plusquam octo Bruns-
 vicenſium millia, cunctaque belli
 tormenta, Sarcinæ & prædæ in Weſt-
 phalia

phalia corrasæ victoribus cessere: Ex Sæc. XVII.
 Austriacis cæsi nonnisi trecenti triginta A. C. 1622.
 quinque numerati sunt. Tantulo im-
 pendio ingens victoria stetit.

§. XIV.

Mansfeldius a Tillio profligatus.

Gemina hac clade perculsus Frideri- *Annal. Boic.*
 cus rebus suis desperare cæperat, l. c.
 ex adverso Mansfeldius inde efferatior
 factus, Lorsche Monasterium invadere
 statuit, quo comperto Tillius unacum
 Anholtii Comitibus exercitu eundem stre-
 nue insecutus, postremum illius agmen
 invasit; cum autem Mansfeldius con-
 citatis festinatione copiis in Sylvam
 sese reciperet, Tillius tres legiones &
 Croatarum turmas fugientibus insistere
 iussit: mox autem tanta orta est inter
 Mansfeldianos confusio, ut ruptis Or-
 dinibus diffugerent, desideratis suo-
 rum plusquam mille quingentis, mul-
 tisque captis, quos inter præcipui e-
 rant Fridericus Comes Birckensfeldius,
 Philippus Mansfeldius Comes & Gol-
 steinius Tribunus. Parum absuit, quin
 Fridericus ipse Palatinus in Croatarum
 manus veniret: quo tamen periculo
 defunctus Manheimium secessit, una-
 cum Mansfeldio, qui Ludovicum Haf-
 sæ Landgravium ibidem in custodia deten-

Sæc. XVII. detentum indigno prorsus modo habe-
 A. C. 1622. bat, eique identidem exprobat, quod
 per imbellem socordiam, & abjectum
 Cæsaris obsequium a fœderatis ar-
 mis abstinuisset: præterea molestius enu-
 dem sollicitabat, ut ab Imperatoris
 fide descisceret, Calvinī sectam in suis
 ditionibus toleraret, arcemque Rul-
 felsheimiam dederet: Verum ejusmo-
 di indignæ sollicitationes constantem
 Ludovici animum frangere haud pote-
 rant: Tandem vero, cum Reges ac
 Principes generosi hujus captivi libe-
 rationem urgerent, Fridericus Palati-
 nus eundem libertati restituit, ea lege,
 ut deinceps nec contra Palatinum,
 nec contra hæredes ejus hostile quic-
 quam moveret.

§. XV.

*Mansfeldius atque Halberstadius jun-
 ctis viribus Alsatiā depu-
 pulantes.*

*Lotich.
 pag. 310.
 Annal. Boic.
 l. c.*

Superfuere Halberstadio ex nupera
 clade quinquies mille equites, pe-
 ditesque mille octies: has igitur co-
 pias sociare constituit Mansfeldio, quo-
 cum in inferiorem Alsatiā rursus ir-
 rumpere decretum erat, ut ex corrasis
 pecuniis, pauperumque spoliis ambo
 militaria stipendia militibus suis nume-
 rare

rare possent; nec eos famelica spes Sæc. XVII.
 fefellit; quippe ab Argentinensibus, qui A.C. 1622.
 semper Cæsaris partibus adversaban-
 tur, gratanter excepti, omnibusque
 necessariis abunde provisi fuere: postea
 Nilhelmio oppido vi capto, pagisque
 quamplurimis igne ferroque devastatis,
 tantam pecuniarum, auri, argenti,
 suppellectilium, vini, frumenti, omnis-
 que generis alimentorum vim abstule-
 rant, ut toti ferme exercitui reficien-
 do copia par esset. Nondum tamen
 sine sanguine satiata erat eorum cupi-
 ditas, quocirca Andlaviensi, & Cos-
 hemiensi urbibus incendio deletis, in-
 colas omnes, eoquod Palatinum erro-
 nem, & Mansfeldium *Spurium* nomi-
 nasse dicerentur, nulla sexus vel æta-
 tis habita ratione tanquam in macello
 jugularunt.

§. XVI.

*Fridericus Palatinus infecta re in
 Hollandiam reversus.*

Cum Fridericus Palatinus tot cladium, Barre hist.
 nullius autem victoriæ in rem d'Allemagn.
 suam profuturæ testis esset, Merc. t. 9.
 animus lib. 3.
 despondere cæperat, nonnihil tamen e-
 rectus inopino nuntio, quo sparsum fue-
 rat, Hispanos e Palatinatu præcipiti Nan. hist.
 pedum studio evolasse, Venet. Puf-
 eoquod Prin- fendorf. rer.
Suec. l. 1.
Hist. Eccles. Tom. LVII. Ff ceps

Sæc. XVII. ceps Mauritius ductore Henrico Friderico Principe aliquot armatorum milia in Brabantiam emisisset; omnem vero, quam conceperat, spem abiecit Fridericus, comperto, quod hic idem Princeps, nequidem expectato Tillii Comitis, sui que exercitus adventu, ad suos reversus sit, non alio momentaneæ expeditionis emolumento, nisi quod plures pagos & Monasteria, necnon Infantis & Spinolæ hortos & palatia incenderit, atque aliquot captivos, & ex illis quosdam Abbates, Monachos & Moniales cum opima præda abegerit. Exiguum insuper rebus suis præsidium Friderico repositum erat in Mansfeldii prædationibus: Magis proficua videbatur Christiani Daniæ Regis & Saxonie Electoris opera: Hi enim non modo per literas, sed etiam per Legatos suos Cæsarem pro Friderico impense deprecabantur; idipsum quoque Jacobus Angliæ Rex maximo conatu urgebat, ipsique Friderico auctor erat, ne sibi ipsi in re tanti momenti deesset: cum autem Friderici Fautores ac Belliduces Mansfeldius & Durlacensis adhucdum Imperium infestis armis inundarent, imo ipsemet Fridericus cum Mansfeldio Alsatiam devastaret, & Tabernarum urbem arcta obsidione cingeret, hinc Cæsar Legatis

*Londorp.
t. 2. p. 626.
chronicon
pag. 287.*

tis pro Palatino deprecantibus hæc re- Sæc. XVII.
 spondit: „intempestive a me gratia exo- A. C. 1622.
 „ratur pro Principe, qui continue arma
 „adversus me in manu tenet, integras
 „depopulatur Provincias, legesque &
 „Imperii Constitutiones violat, & con-
 „temnit: quando vero Palatinus a suis
 „stipendiis dimiserit ejusmodi Viros,
 „qui omnia ferro & igne devastant,
 „tum ad Angliæ & Daniæ Regum pre-
 „ces animum inclinare potero:,, Hæc
 Cæsaris excusatio utrique Regi ac Sa-
 xoniæ Electori adeo æqua videbatur,
 ut tanquam pacis arbitri Fridericum
 urgerent, quatenus Mansfeldio, &
 Brunsvicensi, omnibusque eorum Tri-
 bunis ac copiis, militari more missio-
 nem daret. Paruit monitis Fridericus,
 relictoque Palatinatu Sedanum &
 inde ad Batavos secessit. Mansfeldius
 vero Friderici sacramento solutus, Ta-
 bernarum obsidione relicta fidem suam
 obsequiumque pro more suo venale ex-
 posuit. Paulo ante Tillio spem fece-
 rat se, deserto Friderico, ad Cæsaris
 obsequia transiturum, si præteritorum
 criminum veniam, & copiis suis sti-
 pendia obtineret: cum autem Maximi-
 lianus Bavarix Dux a Tillio edoctus,
 se ejusmodi officiis nullam habere fi-
 dem respondit, nunc eodem Tillio in-
 terprete usus, suam & Christiani Du-
 cis

Sæc. XVII. A. C. 1622. cis operam rursus Cæsari venalem offerbat, dummodo proscriptionis veniam, & militibus stipendia impetraturus esset, vicissim pollicitus, fore illico, ut uterque Sacramentum Cæsari diceret, & deinceps integra fide militaret, vel si hæc Cæsari non allubescerent, saltem pateretur, ut innoxie vestigio Imperii finibus excederent: Attamen eorum promissis nulla habebatur fides: quocirca ambo cum decem peditum, & octo Equitum millibus in Lotharingiam venere, omnem militibus suis, ne signis dilaberentur, prædandi licentiam concedentes: tandem universam Lotharingiam rapinis emensi, Mosella trajecta Ludovico XIII. Galliarum Regi sua offerebant obsequia, negotiatione tamen frustrata, ab Hugonotis, necnon Angliæ & Hispaniæ Regibus expetebantur, ipse tamen Mansfeldius Batavis sectæ affinitate conjunctis sua obsequia dicare præferebat, ac de obsessa Berga sollicitus, Brabantiam versus iter suum dirigebat.

§. XVII.

Heidelberga a Tilio obsessa.

Lotich. rer. Germ. l. 12. cap. 1. Bello e Germania in Belgium per Mansfeldium translato, conventus in Friderici Palatini causa Bruxellis habi-

habitus minus prosperum fortiebatur Sæc. XVII. A. C. 1622.
 exitum: Enimvero Schwartzenburgus Carafa l. c. Annal. Hoic. Adlzreit. p. 3. l. 7. Meteran. Hifi. Belg. l. 42.
 Cæsaris Legatus de reddenda pace se-
 rio cum Angliæ Regis Oratoribus age-
 bat; cum vero Palatini Ministri inte-
 gram suæ ditionis necnon Septemvi-
 ralis dignitatis restitutionem pertina-
 cius peterent, crebris hinc inde deli-
 berationibus tempus terebatur: Ne-
 tamen declinatæ reconciliationis ca-
 lumnia in Cæsarem caderet, ejusdem
 Legati consensere, ut aliqua Palatina-
 tus pars Friderico redderetur, ejusque
 Filio primogenito post obitum Maxi-
 miliani Baviariæ Ducis dignitas Ele-
 ctoralis salva esset, ea tamen lege, ut
 Catholicæ Religioni addiceretur. Hanc
 vero conditionem rejicientibus Pala-
 tinis, totum negotium, utpote, quod
 universum spectaret Imperium, ad pro-
 xima Comitia Ratisbonæ celebranda
 referebatur: Interim Maximilianus ex
 Cæsaris mandato Tillium jussit in Hei-
 delbergam Palatinatus Metropolin arma
 vertere: Hic igitur exeunte Mense Ju-
 lio, intercepto prius Laudenburgō op-
 pido urbi propius castra admovit, oc-
 cupatoque monte, quem incolæ *San-*
ctum appellant, dispositisque belli tor-
 mentis urbem quaterere cæpit, utque
 suppetias, si quæ adversa ripa immit-
 terentur, intercipere posset, occupato

Sæc. XVII. Nicri ponte propugnaculum excitavit:
 A. C. 1622. obsessis autem ex arce identidem deto-
 nantibus, Tillius altius erecto aggere
 tormentorum impetum elusit: crebris
 tamen nec incruentis eruptionibus, ac
 velitaribus pugnīs per integros quatuor
 dies continuatis, ingens utrinque clades
 facta est, quin tamen urbis eo ex la-
 tere expugnandæ spes affulgeret: quo-
 circa Tillius motis castris Laudenburgum
 copias suas reduxit, trajectoque
 ibi Nicro ad alteram urbis partem
 castra posuit, nullo tamen alio succes-
 su, nisi quod aliquoties urbis excubias
 loco moveret, & pedites suos ad col-
 ligendum ex agris frumentum & ad
 pagos oppidaque viciniora diripienda
 opportunius emitteret: Sub idem tem-
 pus Landavium etiam, Frieselsheim-
 mium, Wintzingam & Neostadium in-
 vasit, validisque præfidiis firmavit,
 auctus duabus legionibus, totidemque
 belli tormentis, quæ trajecto Rheno in
 ejus castra transmissa fuere: Pariter
 Leopoldus Archidux recuperatis Bri-
 faco, Hagena, Germersheimio, Lan-
 davia, & Weissenburgo Spirensē
 Episcopum in suam Metropolin, & Ba-
 do-Badensē Marchionem restituta
 religione Catholica in suam ditionem
 reduxit, demum Wormatia præfidiis
 munita, reliquam copiarum partem
 trans

trans Rhenum ad Tillium misit, sibi que Sæc. XVII.
 tres Bavaras legiones adjunxit, quæ A.C. 1621.
 Germertsheimium paulo ante expugna-
 verant. Guilielmus vero Badensis Mar-
 chio, prout promiserat, ejectis Luthe-
 ranis Præconibus, tam feliciter fidem
 Catholicam reduxit, ut omnes subditi
 tam ferventer Sacra Catholicorum su-
 sciperent, ut nunquam ea abjurasse
 putarentur, & vere sese antiquos Ca-
 tholicos pietate & religione præse-
 ferrent.

§. XVIII.

*Continuata Heidelbergæ obsidio, ur-
 bisque expugnatio.*

His suppetiis auctus Tillius e variis *Bellus taur.
 Austr.*
 circum propugnaculis urbem longe
 vehementius quaterere cæpit, apertisque
 versus mœnia vallis, continuis tormen-
 torum explosionibus ingentem stragem
 obsessis, tectisque intulit: Dimicatum
 sæpius velitari prælio, æquato tamen
 utrinque damno ac decore. Die au-
 tem vigesima sexta Augusti Tillius mis-
 so in urbem tubicine deditionem fieri
 postulat, quam tamen, cum Mervenus
 Urbis Gubernator denegaret, ac con-
 sensum a Veero Anglo Manhemii de-
 gente petendum responderet, Tillius
 tanta vi ac frequentia vicos e colle &

Ff 4

tor-

Sæc. XVII. tormentorum suggestibus conspicuos
A. C. 1622. intra mœnia infestari iussit, ut proxima deditio speraretur, præcipue cum obsessi commeatu, sale, aliisque victualium generibus, excepto pane & vino, egere inciperent: Exurgebant in colle Heidelbergensi binæ turres, quarum una ad Cæsaris, altera vero ad Bavarorum invidiam *Anti-Cæsarea*, & *Anti-Bavara* nominabantur. Cæsaream Tillius die vigesima nona Augusti, irritum tamen successu aggrediebatur: iterata autem impressione die octava Septembris adjectum Cæsareæ turri vallum armata manu occupabat: octavo post die omni ex parte in urbem irruptionem fieri iussit, ubique tamen repulsus, & nonnisi exiguo propugnaculo potitus. Redintegratur die decima septima ejusdem mensis irruptio, occupataque tam Cæsarea quam Bavara turri, interceptisque ferme omnibus propugnaculis exterioribus Cæsareo-Bavari militem ad suburbium magno numero confugere compellunt: quo conspecto Præfectus, cum timeret, ne persequentes eos Bavarici oppido potirentur, Spirensē portam observandam curabat, militibus, qui in exterioribus etiamnum propugnaculis dimicabant, Bavarorum furori relictis, a quibus etiam maxima parte trucidati sunt.

Dum

Truh. Kaiser
 Truh. Bayren.

Dum igitur cives militesque in aliis Sæc. XVII.
 locis defendendis occupati erant, Croa- A. C. 1622.
 tæ juxta & Tilliani Equites, superato
 Nicro suburbium ingressi hinc inde in-
 cendia sparsere: Tum vero non pugna,
 sed cædes erat; quippe Bavari trans-
 censis mænibus cominus in obsessos ir-
 ruunt, confertisque non uno cædendi
 genere manibus in resistentium viscera
 grassantur, simulque sclopiis, simul ha-
 stis, gladiisque in obvios feriunt: vi-
 cissim vero obsessi in Tillianos omnem
 rabiem exerunt, & effusa glandium
 procella, a fronte & a tergo hostem
 urgent, ac multiplici clade suorum mor-
 tem ulciscuntur: nihilominus cum Til-
 liani mænium victores turmatim in ur-
 bem involarent, obsessi tanto numero
 impares in urbem veterem configiunt:
 ast ne hic quidem fatigatis, & pene
 mortuis cessare tum licuit; Tilius e-
 nim fervente militum alacritate illico
 vim urbi admoveri jubet: Edicto ci-
 tius Bavari, ut noctam prosequerentur
 victoriam, converso ad oppidum inpetu,
 illud magno furore aggrediuntur, mu-
 rum superant, in vicos, domosque e-
 vadunt. Deprecabatur Præfectus di-
 reptionem, civiumque necem: at mi-
 litis fortitudine jam in rabiem versa
 nequidem audita sunt Ducum vilen-
 tiam cohibentium imperia: quocirca

Ff 5

Gulex

Sæc. XVII. Gubernatori oppidanisque nil reliquum
 Sæc. 1622. erat, quam salutis suæ in arce subsidium quærere.

§. XIX.

Arcis Heidelbergensis deditio facta.

*Blanc. Hist.
 de Bav. t. 4.
 Barre Hist.
 d'Allemagn.
 t. 9. p. 528.*

Hujus urbis expugnatione die decima sexta Septembris facta Tillius altera de omnem belli apparatus arci admoveri jussit, simulque misso in arcem Montagnio a Merveno Præfecto deditiorem fieri petiit. Hic vero rursus ab Horatio Veero supremo Palatinatus Gubernatore responsum esse expectandum respondit. Annuit Tillius, ac tympanistam cum quodam Tribuno Manheimium decrevit, dein die decima octava Septembris Tillius in S. Spiritus Templi primum rem Divinam peragi jussit, eademque die Tribuno ad arcem reverso responsum a Veero ejusmodi tulit, Merveno licere id, cujus rationem Deo, Regique Anglo & conscientiae suæ reddere auderet, quocirca Mervenus habito belli Senatu, cum auxilio nulla spes superesset, atque bellicus apparatus ad defensionem deficeret, & miles ad seditionem inclinare videretur, unanimi consensu arcis deditiorem decrevit, Tillio hasce conditiones præscribente. I. Arcem Præfectus

fectus cum tormentis & rebus bellicis, Sæc. XVII.
 residuo commeatu, bonis mobilibus, A. C. 1622.
 diplomatis literis, Sigillis, & cimeliis
 ad Palatinum, conjugemque ejus per-
 tinentibus, exceptis, in quorum abla-
 tionem consensurus esset, Tillio Cæsa-
 reæ Majestatis nomine traderet. II.
 Præfecto & omnibus ejus officiariis
 militibusque decedendi cum explicatis
 signis, armis superioribus, & inferioribus,
 omniue sua, non tamen ad ar-
 cem vel cives pertinente, suppellectile,
 potestas daretur, commeatu & securi-
 tatis ad omnes Catholicos Ordines li-
 teris additis. III. Præfectus cum of-
 ficiariis, & militibus suis omnibus Fran-
 cofurtum, vel ad quæcunque loca alia,
 quæ conservandi sui gratia petere vo-
 luerit, extra tamen Palatinatus termi-
 nos, addito sufficienti comitatu secu-
 rus deduceretur. IV. Currus evehen-
 dis suppellectilibus, & rebus aliis ne-
 cessariis Præfecto, & Officiariis, mi-
 litibusque ejus permitterentur. V. Ex-
 ternarum nationum captivi, cujuscun-
 que status & conditionis, Belgæ ni-
 mirum, Galli, Angli, & alii, ut &
 milites in universum omnes Romano
 Imperio immediate non subjecti, abs-
 que ulla satisfactione, utrinque libere
 dimitterentur. VI. Morbo correptis,
 & in bello percussis locus aliquis &
 tempus

Sæc. XVII. tempus convalescendi permetteretur, A. C. 1622. recuperataque valetudine cum com-
 meatu dimitterentur. VII. Ob con-
 tracta belli tempore debita nemo deti-
 neretur vel arresto obstringeretur.

Capta hac urbe præter quampluri-
 ma alia etiam reperta sunt Protestan-
 ticæ unionis acta, quæ vulgo Cancel-
 laria Heidelbergensis dicta est: exin
 vero plurima consiliorum arcana, quæ
 Protestantes adversus Cæsarem & Ca-
 tholicos exequi statuerant, in lucem
 prodire. Insuper Heidelbergæ cele-
 berrima habebatur Bibliotheca, ex
 præcipuis Germaniæ Monasteriis, a
 Calvinistis convasata, cujus direptionem
 Tillius urbem ingressus indictis seve-
 rissimis pœnis inhibuerat: Integra igitur
 Monachium ad Baviaræ Ducem
 transvehebatur, cujus partem Dux re-
 tinuerat, potissimos vero libros Romam
 suadente Carafa Papæ Nuntio ad Biblio-
 thecam Vaticanam anno 1623. trans-
 miserat, hanc in rem Leone Alatio
 Græco Vaticanæ Bibliothecæ Præfecto
 Heidelbergam misso. Alii etiam libri
 in varias Bibliothecas fuere distributi.
 Fertur tamen, quod ea Bibliothecæ
 pars, quæ Romam Pontifici fuerat
 missa, valde mutilata advenerit, eo-
 rum errore, qui eam transportantes,
 pretii ignari, libros antiquitate rarif-
 simos,

simos, alienis manibus distrahi per-
miserunt.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. XX.

Manheimium a Tillio captum.

Accepto deditæ Heidelbergæ nuntio *Bellus laurus*
Maximilianus Bavarix Dux Tillio *Austr.*
negotium dedit, ut Manheimium, va- *Meteran. l. 5.*
lidissimum ad Rhenum & Nicrum fla- *Lotich. acta*
vius propugnaculum aggredieretur. Die *public. l. 6.*
igitur vigesima Septembris cæpta est
urbis expugnatio, a qua tamen post
crebras, nec incruentas obsessorum e-
ruptiones, atque iteratos Tillianorum
impetus tandem Veero Anglo Præfecto
ex urbe in arcem profugo Mense Octo-
bri ad finem vergente cessatum est.
Capta urbe Tilliani ipsis ædium com-
bustarum ruderibus ad arcis ruinam
uli, aggeres erexere, fossasque jamjam
eo usque duxerunt, ut haud ultra dif-
ficilis esset arcis aggressio: Tum vero
animum despondere cæpit Veerus, pen-
sataque pulveris pyrii, annonæ, om-
niumque ferme rerum inopia, & præ-
sidiariorum paucitate, necnon conta-
gionis periculo, misso ad Tillium Cen-
turione & Tubicine de arce dedenda
pacisci cæpit, ac die quarta Novem-
bris convenit in has leges, ut bonis
civium salvis, Veerus cum integro præ-

Sæc. XVII. præsidio, suis farcinis, binis belli tor-
A.C. 1622. mentis, minoribus tamen, necnon tri-
 ginta vini plaustris, & ducentis farinæ
 modiis Francofurtum a mille Bavaricis
 militibus reduceretur. Itaque jam om-
 nis Palatinatus in Cæsaris potestatem
 concesserat, excepta Francothala, quam
 urbem Tillius quidem obsederat, hye-
 me tamen tum invalescente, & præ-
 cipue Isabella Belgarum Gubernatrice,
 quæ permissu Cæsaris cum Palatino
 tractabat, prohibente, obsidionem sol-
 vit, copiis suis partim in proximis pa-
 gis, partim per Hannoniam, Isenbur-
 gum & Weteraviam in hibernas sta-
 tiones distributis. Ceterum tam cre-
 bras Tillii victorias præprimis Argen-
 tinenfes, Norimbergenses, Ulmenfes
 & Francofordiani Protestantes iniquis-
 simo ferebant animo, cumque sibi vim
 illatam fuisse, queri haud possent, op-
 pressionis argumentum emendicabant
 a minis & convitiis, quæ in eorum ci-
 vitates ab Hispanis, Bavaris, Austria-
 cisque jactitata edicebant: sua quoque
 lamenta, nec immerito, effundebant
 in Mansfeldium, eoquod tres Imperii
 civitates Hagenoam, Weissenburgum,
 & Landaviam occuparit, prædisque
 exhausserit, nec Leopoldus Archidux
 mitius egerit, Spiramque & Nemetum
 præter omnem exspectationem, nec-
 non

non WORMATIAM & TILLIUS WIMPFE-
 nam præfidiis onerarint: Eapropter Sa-
 xoniæ Electorem rogabant, ut quid
 inter tantas afflictiones consilii cape-
 rent, suggerere dignaretur: Magista-
 men apposite a Ferdinando Cæsare,
 aliisque Principibus & urbibus Catho-
 licis sciscitari potuissent hi Sectarii,
 quale Catholici hi, Protestantium re-
 bus prospere fluentibus, inter tantas
 afflictiones, quibus Bohemia, Hun-
 garia, Austria, & Imperii Principa-
 tus a Protestantibus vexati fuere, con-
 silium ceperint? Nihilominus Saxonie
 Elector, quem jam tum Cæsaris victo-
 riæ male habebant, Moguntinum Ele-
 ctorem, necnon Hassiæ Landgravium
 interpellabat, ut interposita sua aucto-
 ritate Cæsarem urgerent, quatenus
 servata Aschaffenburgani & Ulmen-
 sis transactionis fide civitatum querelis
 remedium adhibeatur, eisque sua pri-
 vilegia restituantur.

Sæc. XVII.
 A. C. 1622.

§. XXI.

*Mansfeldius & Brunsvicensis ab Hi-
 spanis Floriaci prælio devicti.*

Postquam Mansfeldius, & Brunsvi-
 censis Dux Pseudo-Episcopus Hal-
 berstadiensis multiplici clade protriti,
 ac Friderici stipendiis soluti fuere, a
 foede-

Barre l. c.
 Brachel. l. 2.
 pag. 56.
 Lotich. l. 12.
 a cap. 4.

Sæc. XVII. foederatis Belgii Ordinibus acciti ma-
 A. C. 1622. gnis itineribus in Brabantiam concef-
 ferunt. Cum autem Mansfeldius, vel-
 uti laborantibus Hugonotis a Bullio-
 nio Duce Calvinistarum Patrono roga-
 tus, auxilio esse intenderet, & Seda-
 num versus pergere simularet, quini-
 mo jamjam Mosomum urbem cingeret,
 Corduba Hispani exercitus Dux Lucem-
 burgum castra movit, Nivernius autem
 Dux Mansfeldium repressurus, copias
 illico contraxit: Mansfeldius igitur a
 gemino exercitu cingi veritus, aliunde
 militum transfugio, atque annonæ
 penuria pressus, Mosomi oblidionem
 solvit, ac per Teorascianam ditionem
 in Hannoniam penetrare decrevit, pro-
 pe Bergam ad Somam castra metatu-
 rus, eoquod tum Spinola hujus urbis
 obsidioni intentus esset. Verum Cor-
 duba, qui tum Monasterioli hærebat,
 per Nivernium Ducem de Mansfeldii
 & Brunsvicensis discessu edoctus, mox
 copias suas cum Burgundicis conjun-
 xit, hostemque apud Floreacum haud
 procul Namurco affecutus est: Utro-
 que igitur exercitu in aciem disposito
 ad prælii necessitatem ventum est. Pu-
 gnatum utrinque acriter Augusto Men-
 se; minus tamen prospere ab Hispanis
 Equitibus; hi enim jamjam nutassent
 in fugam, nisi Embdana & Isenburgica
 legio-

legiones immota vincendi aviditate res ^{Sæc. XVII.}
 labantes restituisent: Aliquamdiu igitur ^{A. C. 1622.}
 æquo Marte, parique cæde dimi-
 catum, tandem vero Mansfeldiani Hi-
 spanorum fortitudini impares, cæsi, fu-
 gatissimi, Corduba quoque fugitivos stre-
 nue insecutus, cæsis quamplurimis
 captos magno numero reduxit, cuncta-
 que belli tormenta, & sarcinas in suam
 redegit potestatem: Ex Mansfeldianis
 plusquam quinque millia cecidere, nec
 vilia tamen omnia, nec illa ilacrimata
 suis capita, quorum potissimi erant Fri-
 dericus Saxo - Vinariensis Dux, &
 Ortenburgicus Comes: ipse etiam Chri-
 stianus Halberstadiensis brachium ami-
 sit; adacto enim per manum sclopeti
 globo, dum in ipso pugnandi ardore
 vulnus curari negligeret, putrescente ^{Adler, an-}
 carne vicina, & imminente gangræna ^{nal. Boici}
 ad summum usque humerum chyrurgi ^{p. 3. l. 7.}
 ferro brachium refecari oportuit, ita ^{p. 107.}
 disponente vindice Deo, ut novus hic
 Iconoclasta humerum pro humero,
 quem Divi Liborii imagini nuper ferro
 avulserat, rependeret: Hæc tamen
 corporis mutilatio mentis ferociam ad-
 eo non temperabat, ut etiam cognito
 Hispani Tubicinis adventu, eidem di-
 ceret: *Vade, & nuntia Marchioni Spi-*
nolæ, amisisse me brachium, sed superesse ad-
huc alterum, quo in hostes propediem utar.
Hist. Eccles. Tom. LVII. Gg Post-

Sæc. XVII. Postquam igitur e viginti quinque cir-
A. C. 1622. citer armatorum millibus nonnisi duo-

Broghsom.

*Newville hist.
 d' Hollande
 t. I. p. 239.*

decies mille prælio superessent, Mansfeldius, & Brunvicensis collectas exercitus sui reliquias Mauritio Arausionensi Principi, pacto mensium aliquot stipendio junxere, non sine magno Hispanorum dispendio; cum enim Spinola & Ludovicus Velascus die decima septima Julii Bergam ad Sommam cingere inciperent, & jamjam per integrum trimestre, datis ultro citroque cladibus, validisque Spinolæ impressionibus urbs in apertum expugnationis proximæ discrimen devenisse videretur, Mauritius Mansfeldii auxiliis, necnon Friderici Henrici Fratris sui, qui cum novem millibus quingentis Bergensis Comitis motus antea observaverat, copiis auctus, Spinolam eo adegit, ut Anholtii, Saxo-Lauenburgici, & Holsatiæ Ducum suppetiis incassum expectatis, die secunda Octobris obsidionem solveret, quin vel præsidarii aut Mauritius aut quisquam alius per integrum biduum Spinolam insequi auderet. Tantum etiam victori terrorem incutere valet comprobata Belliducis vincere assueti fama. Postea die quarta ejusdem Mensis Mauritius cum Mansfeldio urbem ingressus, recuperata Sternberga prælium, ad quod eum Spinola

nola Anholtii Comitis copiis suffultus, Sæc. XVII.
A. C. 1622.
 provocaverat, ignave declinabat, Hagam Comitis reversus. Spinola autem Montensem Comitem cum valido agmine Pfaffenmutzum decrevit, ut tandem hoc propugnaculum a Batavis defensum, atque a Neoburgici Ducis copiis obsessum ad deditionem cogeret: nec Bergensis conatui prosper dederat successus; tanto enim impetu arcem tormentis bellicis quatiebat, ut Batavi semestris obsidionis laboribus fracti, deditionis leges inirent, die secunda Januarii anni sequentis propugnaculo egressi, quod Isabella Belgii Princeps mutato, quod in Sacerdotum ludibrium ab hæreticis fuit inditum, nomine deinceps *arcem Isabellæ* vocari voluit, hoc tamen ipsum propugnaculum ipsemet Colonienfis Senatus solo æquari, a Cæsare postmodum petiit.

§. XXII.

Catholica fides in Silesia & Moravia restaurata.

Eo tempore, quo Jægerndorffius Bran-
 deburgicus a Silesia absens erat, *Carafa*
Germ. rest.
Merc. t. 9.
lib. 2.
 hujus Ducatus Ordines, ac Saxonie
 Electoris milites Wagestadio, Troppa-
 via, Odera, & Teschino occupatis. quin-
 que dierum spatio quadraginta peditum
 Gg 2 . Equi-

Sæc. XVII. Equitumque cohortes ex Jægerndorf-
A. C. 1622. fensi exercitu armis spoliarunt, cun-
 ctasque urbes excepta Glatfensi arce
 ad Cæsaris obsequium reduxere. Hæc
 eadem, sub Turriano juniore, ali-
 quamdiu oblatam Cæsaris gratiam, nec
 non adhibitam armorum vim eluserat,
 quinimo præfidiarii intercepto Wun-
 selburgenfi oppido Liechtensteinianas
 cohortes magna parte trucidarunt, pau-
 cis Brunam confugientibus: tandem
 vero ad incitas redacti, cum neque sa-
 lutis, neque auxilii spes reliqua esset,
 pactis conditionibus Turrianus arcis de-
 ditionem fecit, pari quoque fato Clin-
 genbergenses sese & Kutenbergani Cæ-
 saris obsequio reliquere. Rebus ita fe-
 liciter gestis Cæsar Legatos suos in Mo-
 raviam ablegabat, qui decreta exequere-
 rentur: Enimvero ex Proceribus, aliis-
 que non pauci ob seditionis crimen in
 vinculis hærebant, capite mulctandi:
 his tamen omnibus Cæsar vitæ gratiam
 fecerāt, unde *Patriæ Pater* passim no-
 minabatur: Postea sollicitante Carolo
 Carafa Aversano Episcopo, Sedisque
 Apostolicæ Nuntio Cardinalem Dietrich-
 steinium primo hortabatur, ut Prædi-
 cantes, qui seditiosis declamationibus
 identidem populum concitare niteban-
 tur, e ditione expelleret, ac severe in-
 hiberet, ne quiscunque clanculariis
 cæti-

cætibus, quos quidam Prædicantes Sæc. XVII.
A. C. 1622.
 contra Cæsaris jussa adhuc clam in quibusdam urbibus latentes celebrabant, festivis diebus interesset: Præterea Scholarum, & Pupillorum cura Sectariis est adempta: Expulsis itaque Calvinianis Buccinatoribus major supererat difficultas in proscribenda Anabaptistarum secta; Procerum enim ac Principum non pauci ab hisce hæreticis magnos habebant questus, cumque privati dispendii formido plerumque præcipuo Religionis bono prævalere soleat, hinc valida erat illorum repugnantia, quam tamen feliciter superabat Cardinalis Dietrichsteinii prudentia & pietas; die enim decima septima Augusti proscriptis iis, qui pertinacius huic sectæ inhærebant, tandem Moravi omnes ad veræ fidei unitatem revocati sunt. Insuper in Carinthia Cæsaris edicto injunctum, ut nulla mora hæretici omnes, præcipue ii, qui Clagenfurti hærerent, aut Scholarum, Xenodochii vel aliorum munerum curam gererent, Juris periti, cives, ceterique omnes præstituto sex hebdomadarum triumque dierum intervallo (ni resipiscant) ex omnibus hæreditariis Regionibus, concessa bonorum venditione, eliminarentur.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. XXIII.

Lutherani Ministri e Bohemia ejedti.

Barre Hist.
d' Allemagn.
tom. 9.
Merc. l. c.
Bellus l. 5.
pag. 533.

Postquam Cæsarei, Wittingavia arce occupata, totam Bohemiam a rebeli hoste liberaverant, Ferdinandus Cæsar, missio Carolo Silesiæ Duce, edictum promulgari jussit, vi cujus iterato omnibus injunctum, ut debita & bona ad rebelles proscriptos pertinentia denuntient, atque ad ærarium deponant, nullatenus vero rebellium horum vel jam damnatorum vel imposteorum damnandorum bona vendere audeant. Dein Cæsar etiam in rebelles nondum castigatos judicii acta instrui, eosque, qui neglecta Cæsaris gratia profugerant, læsæ Majestatis reos declarari, eorumque bona Imperiali ærario addici jussit: Hunc in finem in foro publico Brunæ, erecto palo tabula affigebatur, in quo reorum nomina erant descripta. Ex illis quoque, qui fuga dilapsi erant, non pauci fuere comprehensi, quos Judicum severitas morti adjudicabat, Cæsaris autem clementia absolvit, injuncta carceris poena: Sub idem tempus Schlabata Schmianskius olim Bohemiæ Burggravius Cæsareæ Majestatis literis invitatus, habito colloquio cum Principe Liechtensteinio

steinio perhonorifice exceptus est: pa-Sæc. XVII.
 riter Comes ab Hollach obtenta delicti A. C. 1622.
 venia in Cæsaris gratiam rediit. Liech-
 tensteinus quoque Bohemiæ Vicarius,
 ut ad Cæsaris imitationem Regimen
 suum a clementia auspicaretur, Schli-
 ckii Comitis caput in turri expositum
 e loco hoc funesto removeri iussit. Post-
 ea cunctis, qui agnita perduellionis
 culpa sese ultro sisterent, veniæ gra-
 tiam indixit, ac Cæsaris nomine edi-
 ctum promulgavit, vi cuius deinceps
 in omnibus hæreditariis ditionibus non-
 nisi per Magistratus Catholicos jus ad-
 ministraretur: quo cognito ex Luthera-
 nis non pauci, ne suis privarentur of-
 ficiis, Religionem Catholicam ample-
 xati sunt. Cum autem adhucdum
 Pragæ duo Lutherani Præcones hæ-
 rerent, qui rudem populum præcipue
 subvertebant, & non raro blasphemias,
 & calumniis Catholicos laceßebant,
 alii vero ceteris insolentiores in Ca-
 tholicam Religionem inveherentur, &
 recenter ex iis unus die decima quinta
 Augusti Assumptæ B. Virgini sacra tur-
 pissimas blasphemias evomere præsum-
 pisset, alii etiam in urbibus Regiis a-
 culeata verba sererent, quæ seditio-
 nem concitare, aut saltem animos tur-
 bis deditos in rebellandi studio fovere
 possent, hinc Cæsar Lichtensteinio die

Gg 4

vige-

Sæc. XVII. vigesima octava Octobris præcepit, ut
A. C. 1622. hos Prædicantes ex urbe intra quatri-
 duum spatium exulare, eorumque fana oc-
 cludi juberet. Mandato vix executioni
 dato, mox recurrentibus Ministellis
Jæger hist. Saxonix Elector utpote Confessionis
Eccles. l. 2. Augustanæ Protector datis ad Mogun-
cap. 9. tinum Electorem & Liechtensteinium
 Principem literis desuper querebatur;
 Verum Cæsar hasce querelas flocci ha-
 buit, probe gnarus, quod, si etiam in-
 fimi Principes, urbiumque Senatus
 A catholicis in suis ditionibus, etsi vix
 exacto sæculo in illis omnibus Religio Ca-
 tholica a quieta & continuata per quin-
 decim ferme sæcula possessione pertur-
 bata fuisset, nullum tolerare Sacerdo-
 tem Catholicum, imo eos propudiose
 ejicere, nullumque Religionis Catholicæ
 exercitium spreta Cæsaris auctoritate,
 insuper habitis quoque Principum &
 Præfulum precibus permittere ausi es-
 sent, Cæsari id in suis Regnis hæredi-
 tariis, imo cuilibet Principi Catholico
 in suo Principatu jure quam optimo
 liceret, eo potissimum nomine, quod
 Ferdinandus Cæsar, ejusque Augustis-
 simi Prædecessores, omnesque Princi-
 pes Catholici funesto experimento e-
 docti fuissent, nullum Regnum aut Prin-
 cipatum a seditionum turbis, & bello-
 rum incendio tutum esse, quamdiu hi
 mo-

motuum Cinniflones, rebellionum Buc- Sæc. XVII.
cinatores, ac clancularii Monarchici A. C. 1622.
Imperii hostes tolerantur, semper com-
muni quieti, ac Regiæ auctoritati in-
fidiantes. Igitur Prædicantes ultra
quartum diem quinto adhuc die con-
cesso extra urbem deducti Dresdam pe-
tiere, a suæ sectæ sociis largo viatico,
aliisque donis honorati, postea vero
Templa Catholicis restituta, ac Jesui-
tis in Regnum revocatis Academiæ
Pragensis cura demandata est.

§. XXIV.

*Ferdinandi Cæsaris literæ ad Electo-
ris Saxonici querelas.*

Quamprimum Saxonix Prædicantes
Pragensium Ministrorum ejectio- Carafa l. 6.
nem Electori molestam esse comper- Lotich. rer.
erant, mox indignationis scintillas ad Germ. l. 2.
apertum incendium declamationum cap. 3.
suarum flabris inflare nitebantur: Ad Arnold Hist.
hoc opus nemo alius aptior erat quam Hæres. p. 2.
Mathias Hoe, qui Saxonix Electori ab l. 17. c. 1.
Aulicis concionibus erat. Hic ad om- num. 16.
nem Aulæ auram compositus Budissæ Londorp.
publicum sermonem habuit, in quo de acta publ.
capta urbe Electori gratulaturus, eun- p. 1051.
dem ad opem Cæsari ferendam horta-
batur, vehementerque contra rebelles
Calvinistas declamabat, amplam exin-

Gg 5

de

Sæc. XVII. de mercedem sibi comparans; ipse enim se jactabat, quod propter suum consilium Electori datum præter incredibiles honores insuper a Silesiæ Ordinibus bis mille florenos, a Carolo Archiduce deauratam pelvin & Gutturnium pretio mille florenorum, necnon a Lignitio Duce auream catenam dono acceperit. Postquam vero Electorem ob ejectos Prædicantes Cæsari non nihil indignari compererat, mox vela vertens eundem ad vindicandam injuriam contra Cæsarem concitabat, datisque die vigesima septima Novembris literis Liechtensteinio ob oculos ponebat, quod tam Cæsaris Rudolphi Christiano II. Saxoniae Electori, quam novissime Archiducis Caroli, Electoris Colonienfis, ipsius Cæsaris Ferdinandi promissiones factæ fuerint violatæ, exin autem timendum foret, ne Calvinistæ, qui Cæsare victore Lutheranos ejectum iri vaticinabantur, de veritate sui præfagii gloriantur: Lutheranorum vero conditio pejor fieret, quam Judæorum, quorum Synagogæ Wormatiæ, & alibi sub Cæsaris patrocínio salvæ permansissent: tandem vero hic Præco ponderata Cæsaris existimatione, suaque erga Majestatem suam devotione multis testibus & periculis comprobata, rogabat Cæsarem, ac Bohemiae Vica-

Vicarium, ut calamitatem hanc a sua ^{Sæc. XVII.} ^{A.C. 1622.} sectæ Prædicantibus averterent, occasionemque Lutheranis præberent, vitam, honorem, fortunam, & sanguinem pro sua Majestate profundendi, quod omnino fore ajebat Hoeus, si expulsi Prædicantes pristinis sedibus suis restituerentur. Verum speciosa hæc promissa, cum non ita vera, uti prolata fuere, Cæsaris animum immutare non valuerunt; probe enim sibi perspectum habebat, quid Sectarii in omnibus Regionibus molirentur: nihilominus hucusque, cum Elector Cæsari haud vulgaria præstitisset obsequia, aliunde vero se ad comitia Ratisbonensia minime profecturum minaretur, hinc Cæsaris nomine Liechtensteinus eundem expositis factæ mutationis rationibus demulcere satagit, hæc eidem rescribens, „sectæ libertas ea lege Bohemis concessa, si fideles permanserint, Prædicantes vero Bohemi contra Cæsarem statim in rebellionis primordio conspirarunt, & contra eum ore, & calamo, & typo publice declamantes, populum ad seditionem concitarunt, non ergo iniquo ferendum animo, si Cæsar hos perduellionis reos puniat, & ejiciat, suisque privilegiis, quæ Majestatis crimine commisso exspirant, privet, præcipue cum tam „Cæ-

Sæc. XVII. „Cæsar, quam ipsemet Elector hisce re-
 A. C. 1622. „bellibus sectæ libertatem, dummodo
 „resipiscerent, toties incassum obtulif-
 „sent: econtra autem Imperator om-
 „nibus ad ejus obsequium reversis e-
 „tiamnum liberum Religionis exerci-
 „citium permittat. „ His præmissis
 ipsemet Cæsar Electorem rogabat, ut
 ad Conventum Ratisbonæ indictum
 sese accingeret, eoquod multa ibidem
 componi possent, Cæsarque de causa
 Religionis in Bohemia cum Electore
 transigere paratus foret, ipse vero ex-
 perturus esset, Cæsarem non adeo esse
 ab officio & favore ipsius alienum, quin
 facti sui rationem reddere, atque Ele-
 ctori in omnibus salva æquitate satis-
 facere vellet.

§. XXV.

*Fridericus Palatinus novas res mo-
litus.*

Lotich. rer.
Germ. l. 12.
cap. 12.

Quantumvis Fridericus Palatinus non
 ita pridem Mansfeldium sacramen-
 to solvisset, hacque ratione ad proxi-
 mam reconciliationem sibi viam stra-
 visset, nihilominus quietis impatiens,
 denuo Mansfeldium ad novas turbas
 in Imperio concitandas instigabat. Hic
 igitur junctis sibi Brunvicensis copiis,
 Monasteriensem Episcopatum invast,
 captis-

captisque quibusdam oppidis totam, Sæc. XVII.
 qua late patet, regionem, exactioni- A. C. 1622.
 bus, spoliis & incendiis pro more suo
 depopulatus est: inde Batavorum im-
 pulsu in Frisiam Orientalem opimam
 Regionem irrupit: Hujus ausu anima-
 tus Fridericus, cognito, quod Impe-
 rator ad comitia Ratisbonæ celebra-
 da festinaret, literas ad Joannem Geor-
 gium Saxonæ Electorem dedit, qui-
 bus eundem rogabat, quatenus præ-
 pedire vellet, ne in hisce comitiis quic-
 „quam Imperii Constitutionibus, &
 „Germaniæ libertati adversum decer-
 „neretur, aut Catholici in Imperii con-
 „sultationibus potiora Lutheranis suf-
 „fragia haberent; si enim Papæ Nun-
 „tius & Hispaniæ Orator Religionem
 „Protestantium abolere, & Protestan-
 „tes opprimere, Cæsareas leges ener-
 „vare, novumque jugum Germaniæ
 „imponere attentaturi essent, pro præ-
 „pedienda ejusmodi oppressione san-
 „guinem suum profundere paratus fo-
 „ret: de cetero autem Electorem roga-
 „bat, quatenus sua auctoritate Cæsa-
 „rem eo inclinare vellet, ut ipse con-
 „cessa præteritorum oblivione, reddi-
 „tisque, ut ante belli tumultus posse-
 „derat, ditionibus in Cæsaris gratiam
 „reciperetur, cum id unicum pacis Im-
 „perio reddendæ medium foret, nec
 „ipse

Sæc. XVII. „ipse hujus gratiæ magis dignus, quam
A. C. 1622. „Bethlenius videretur, Electorali au-
 „tem sua dignitate spoliari, aut in ex-
 „terum transferri, nunquam passurus
 „esset, cum omnia adversus se atten-
 „tata divino & humano juri adversa-
 „rentur.,,

§. XXVI.

*Quædam propositiones a Facultate
 Theologica Parisiensi pro-
 scriptæ.*

*Argentré
 tom. 2. Col-
 lect. Jud.
 pag. 132.*

Hoc item anno die quarta Januarii re-
 ferentibus quibusdam Sorbonæ
 Doctoribus Facultas Theologica cen-
 suit, discutiendum esse librum quem-
 dam a FF. Minimis compositum, in
 quo hi populum admonuisse diceban-
 tur, ut confessionem & Sacram Com-
 munionem in solemnioribus anni festis
 extra Parochias peragant: Præterea
 accusabantur, quod fœminis conjuga-
 tis vota inconsultis suis Maritis emit-
 tere consuluissent: Die autem duode-
 cima Maij Bessæus Facultatis Syndi-
 cus retulit, quod Frater Rodericus
 Lusitanus Ordinis FF. Minorum de ob-
 servantia librum: cui titulus *Quæstio-
 nes regulares*, unacum ejusdem libri
 compendio ediderit, in quo tamen
 quædam continerentur propositiones
 Paro-

Parochorum juribus adversæ: Eapro-Sæc. XVII.
 pter sacra Facultas statuit, ut hunc li- A. C. 1622.
 brum quidam Doctores, qui tamen nec
 Regulares, nec Parochi essent, exami-
 narent, ipsumque compendium cum
 præfato libro conferrent, demum ve-
 ro propositiones censura dignas ex in-
 integra fide decerperent. Selecti igitur
 Doctores factò examine retulerunt,
 se in hoc libro deprehendisse *propositio-*
nes statui utriusque Reipublicæ maxime ad-
versantes, perniciosas, erroneas, scanda-
losas, temerarias, bonis moribus contra-
rias, Bullarum summorum Pontificum ab-
usivas, Concilio Tridentino derogantes,
Episcoporum Dignitati injurias, autho-
ritatis Pastorum & Curatorum, quorum
vera Bulla est Evangelium, destructivas,
totiusque Ordinis Hierarchici eversivas,
imo & in Reges etiam & Principes con-
tumeliosas.

His perceptis Facultas die duode-
 cima Maij omnes Parochos & Regula-
 res secedere, eosque a suffragio in hac
 causa ferendo abstinere voluit: Parue-
 re omnes, Amoreus tamen Dominica-
 norum Prior, & Heraltius Augustinia-
 norum Superior, nomine omnium Re-
 gularium, contestati sunt, se ad sum-
 mum Pontificem provocaturos, si quid
 contra sua jura & privilegia decerne-
 retur, hancque suam declarationem
 publi-

Sæc. XVII. publico Facultatis testimonio muniri
 A. C. 1622. petebant: Plena igitur asserta libertate
 die prima Junii Facultas compendium
 cum libro illo Authore Roderico in lu-
 cem editum tanquam perniciosum, &
 omnis Ordinis Hierarchici in utraque
 Republica perturbativum, gravi cen-
 sura dignissimum judicavit, propositio-
 nesque ex eo excerptas quatuor Ma-
 gistris, ut singulas suis perstringerent
 censuris, commisit in proximis comi-
 tiis communi Facultatis judicio pon-
 derandas. Die autem prima Julii Syn-
 dicus referebat, quod a Franciæ Can-
 cellario jussus esset, Facultatem mo-
 nere, ne quid circa Roderici librum
 tentaret, id vetante mandato Regio,
 quo sibi tanquam rerum utriusque sta-
 tus, Majestate absente, curam gerenti
 injungebatur impedire, ne ullo modo
 istud negotium apud Facultatem tracta-
 retur, aut ulterius promoveretur, do-
 nec amplius de Regis constaret volun-
 tate: Huic cum præfatus Syndicus re-
 spondisset, jam generatim libri illius
 censuram multis antea mensibus agi-
 tatam, tandem ob varias propositiones
 statui utriusque Reipublicæ repugnan-
 tes in eo deprehensas esse conclusam:
 subjunxit Cancellarius, se minime di-
 cere, Censuram esse revocandam, sed
 illud negotium non plus ultra promo-
 ven-

vendum, donec certius voluntas Re-
gia innotesceret.

Sæc. XVII.

A.C. 1622.

Percepta hac Syndici relatione Decanus rem maturiori deliberationi Doctoribus reliquit; interim vero selecti Magistri suas, quibus Roderici librum notabant, censuras proposuere: dein Facultas quinque Doctores unacum Syndico ad Franciæ Cancellarium ablegabat, ut edocerentur, quod & quale esset istud mandatum Regium, & sibi fidem de eo indubitatam fieri curarent, dicerentque ingenue, eam invaluisse semper apud facultatem consuetudinem, Regum etiam Christianissimorum beneplacitis, & favoribus id ferentibus, ut nullum mandatum admittat, eique fidem adhibeat, nisi vel a viris insignibus, & magnæ authoritatis fuerit significatum, vel literis publicis, & magno Sigillo munitis comprobatum, vel supremo Secretioris Regis Concilii Decreto confirmatum.

Hi igitur, postquam Franciæ Cancellarium convenerant, die decima quarta Julii retulerunt, quod exposito negotio eundem humillime rogarint, ne impediret incæptum a Facultate tanti momenti opus, tamdiuque agitatum, & tantopere a bonis, & fidelibus utriusque status Reipublicæ cultoribus, & studiosis desideratum tan-

Hist. Eccles. Tom. LVII. H h dem

Sæc. XVII. dem perfici, & terminari, in quo de
A. C. 1622. universa Hierarchici Ordinis protectione, de Regum & Principum Salute, de status conservatione, & læsæ Majestatis criminum expulsionē penitus ageretur, imo pro ea, qua apud omnes singulari commendaretur benignitate, & qua polleret authoritate, curaret, vel saltem pateretur tam nefarii, tamque perniciosi libri jam censura perstricti, propositiones aliquas propriis qualificationibus affici, & tandem divulgari, ut tam perniciosæ Doctrinæ horrore concepto abstineretur deinceps a parricidiis, bono provideretur communi, & Regum potissimum consuleretur saluti. His attente & patienter auditis responderat Cancellarius, se potuisse quidem pluribus non vulgaris notæ viris Regium mandatum Facultati deferendum committere, sed maluisse per se ipsum id præstare, & Syndico accersito rem totam aperire, ut ipse certiorum postea de omnibus redderet Facultatem: ne autem de veritate Regii mandati dubitaret Facultas, dixit se scriptum apud se habere duabus a Rege Christianissimo scriptis literis contentum, quibus vetitum, ne istud negotium ulterius certis de causis, quas postea resciret Facultas, promoveretur. Quod maxime commendabat Can-

Cancellarius, protestatus semel & iterum se nullo pacto librum approbare, ^{Sæc. XVII.} A. C. 1622. sed removendos his miseris temporibus omnes regiis obsequiis obices, ejusque felicem præstolandum reditum, quo reduce res tota facilius, & felicius ad facultatis desiderium definiretur. Hac relatione facta subjunxit Syndicus, se omnibus discedentibus a prædicto Cancellario privatim accersitum, multa ei fuisse dicta, tum de Regis Christianissimi imperio, tum de Roderici libro, jussuque sæpius, ut facultatem moneret, quatenus ab ejusmodi negotio abstineret, nec rem ulterius promoveret, Regique intermedios exercitus periclitanti, & tot labores pro statu & religione toleranti obtemperaret, & ejus reditum expectaret, ex quo quidquid optari posset, boni faustique sperare deberet. Huic statim addidit Syndicus, universam Facultatem, omnesque ad unum Magistros toto animo paratissimos esse Regis in omnibus parere mandatis, & ipsiusmet Cancellarii jussis morem gerere.

Perceptis his omnibus, matureque perpensis Facultas decrevit, facta fide mandati Regii, parendum esse Regi Christianissimo, ejusque reditum expectandum, nec ulterius in vetito ne-

Hh 2

gotio

Sæc. XVII. gotio progrediendum, donec de alia
A. C. 1622. voluntate Regis constiterit.

§. XXVII.

*Antverpia a Mauritio Arausionensi
Principe incassum tentata.*

Meteran.

Hist. Belg.

lib. 42.

Newvil. Hist.

d' Holland.

l. 4. p. 242.

Exeunte hoc anno Mauritius Arausio-
nensis Princeps formidinis calum-
niam, qua ob declinatum prælium a
Spinola oblatum notabatur, a se amo-
turus, Antverpiam Belgii Catholici ur-
bem intercipere parabat, tanta pro-
speri successus fiducia, ut aut victoriam
suæ dexteritati debitam crederet, aut
sinistri eventus causam in Deum reji-
cere præsumeret, affirmans, quod ad-
eo certa sit victoria, ut solus Deus
eam impedire posset. Igitur classe mil-
le navigiis valida, ac quingentis belli
tormentis instructus Briela solvit, spe
sua præter Antverpiam toto Belgio
jamjam devorato: Ast nondum quin-
que horarum spatio vela fecerat, cum
jamjam Deo vindice, repente litorum
tentarumque pellium fremitus subori-
tur, tamque violento insolitoque gelu
intra mediæ horæ spatium omnes na-
vium funes rigent, ut usui inepti ef-
sent: insuper immutata repente maris
fides nec retro, nec prorsum velifi-
candi libertatem concessit, horrendæ-
que

que tempestatis sævitia velorum, nau-
 tarumque ministeria suspendit, ac præ-
 terea disturbatus procellis aer, furen-
 tiumque austrorum violentia, naves
 inter se sævo tot fluctuum agitato col-
 lisit, octoque navigia dirupit, cetera
 vero dissipavit, maxima navalis appa-
 ratus parte undis hausta, & militum
 non paucis aut frigore, aut unda inter-
 fectis. Postquam igitur integra Mau-
 ritii spes in fallaces undas resedit, il-
 lico tota tam vasti consilii hucusque
 religioso silentio occultati series in a-
 perto fuit: Conventum igitur erat, ut
 Hollandi cum octo navibus urbis pon-
 tem aggredierentur, demum vero cum
 majori classis parte Willebroctum in-
 terciperent, ac Mechlinense flumen
 necnon Schaldin pontibus navalibus
 jungerent, cum interea terrestri expe-
 ditione validum Equitum, peditumque
 agmen Antverpiam infestaret, præmis-
 sis quadringentis, qui urbem variis in
 locis incenderent, eamque civibus extin-
 guendo igni intentis scalarum ope su-
 perarent: capta autem urbe ex militi-
 bus Hollandis non pauci Religiosorum
 vestes induerent, turmatimque ex suis
 conventibus ad arcem fugere simulan-
 tes, Hispanos præsidarios impense ro-
 garent, ut infausam eorum sortem mi-
 sereri illos recipere vellent, sed simul

Hh 3

ac

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

Sæc. XVII. ac recepti fuerint, mox trucidatis Hi-
A. C. 1622. spanis arcem occuparent. Hoc strage-
 ma erat artificiosum Calvinianæ in-
 dustriæ inventum, quod tamen Deus
 in ictu oculi ad inventorum ludibrium
 & damnum detorsit. Isabella vero
 Belgii Gubernatrix cognita Hollando-
 rum perfidia, cum quosdam subleſtæ
 fidei Calvinistas in urbe latere, haud
 temere suspicaretur, in eos inquiri,
 omnesque urbe excedere jussit, fatali
 experimento edocta, quod ejusmodi
 sectæ homines juratam etiam fidem
 legitimo suo Principi, si Religione Ca-
 tholicus est, omni data occasione vio-
 lare parati essent.

§. XXVIII.

Plura Parisinæ Facultatis decreta.

*Argentor
l. c.*

Eadem die prima Junii Bessæus Facul-
 tati exposuit, quod Princeps Lu-
 dovica Borbonia Fontis Evraldi Abba-
 tissa a Facultate peteret, quatenus ea
 quasdam propositiones, quæ in libro
 quodam a Patre Cerneau Ordinis sui
 Religioso deprehensæ fuissent, serio &
 exacte examinare, & an veræ, fidei-
 que Catholicæ conformes essent, judi-
 care velit. Igitur Facultas hunc li-
 brum duobus Sorbonæ Doctoribus per-
 volvendum commisit. Præterea idem
 Syn-

Syndicus retulit, quod quidam Clerici, ^{Sæc. XVII.} quos *Barnabitas* vocant, Regiis literis ^{A. C. 1622.} saſſulti Lutetiam Parisiorum ingreſſi ſint, ac publice literas docere aggrediantur: re igitur percepta, Universitas cenſuit, eſſe reclamandum, & præcipue Facultatem Theologicam, quotieſcunq; urgebit neceſſitas, obſiſtere obſtrictam eſſe. Denique die prima Octobris eadem Facultas præcepit, ut Vicarii Generales Capituli Parisienſis ulteriorem Miſſæ Gallicæ divulgationem præpedirent, ſi quid erroris in illa reperiatur.

§. XXIX.

Polonorum ſeditio contra Regem conſlata.

Jam dudum adverſus Sigismundum ^{Meteran.} Poloniæ Regem ſecretæ quorundam ^{Hiſt. Belg.} Procerum indignationes ob arma in ^{lib. 42.} Turcas verſa exaudiebantur, demum vero ad publicam criminationem, & apertam ſeditionem res exceſſit. Die enim decima Februarii multi Proceres clam Renslemburgi in Ciſterciienſium Monafterio convenerant, ut conſlata inter ſe conjuratione mutui auxilii ac immotæ fidei juramentum die ſexta Martii exſolverent, in factionis ſuæ Principem electo Alexandro Kowiens-
Hh 4 kio,

Sæc. XVII. A. C. 1622. kio, cujus auctoritate suffulti publicum diploma vulgarunt, in quo Leopoltanum Archiepiscopum, supremum Regni Cancellarium, utrumque Sbarsiæ Principem, Regis Pincernam, Cracoviensem Præfectum, Regnique Thesaurarium tanquam suos Præsides & Protectores renuntiabant, supplices, ut hi, utpote Patriæ Patres vix non extinctam Nobilium libertatem juraque suis subsidiis & consiliis resuscitare velent, polliciti, se vicissim omnia bona, vitam & sanguinem litaturos: Insuper Alexandro decem adjunxere Consiliarios, ea lege, ut Tribunal suum Sandomiriæ haud procul a Varsovia erigeret. Jamjam ad signa sua trigiata septem conjuratorum millia pertraxerant, resque ad extremum Regis, regnique excidium spectare videbantur: offerebat Rex militibus, qui juratis accesserant, integram æris militaris numerationem; incassum tamen erant omnia, tandem vero Sigismundus provida rerum dispositione, prudentia ac moderatione funestioribus hujus tumultus successibus præcavit, turbasque composuit.

Sæc. XVII.
A. C. 1622

§. XXX.

Osmanes Turcarum Imperator trucidatus, & Mustapha ad imperium revocatus.

Magis funesta erat seditio Constantinopoli adversus Osmanem Turcarum Imperatorem concitata; cum enim infaustam Polonici belli expeditionem militum suorum ignaviæ adscriberet, acerbisque verbis identidem eis exprobarer, quod magis prædæ quam pugnae avidi desidia torpescerent, inde tam secretæ quam publicæ criminatio- nes ac querelæ vicissim ab his contra Osmanem audiebantur: Creverat autem horum indignatio, dum Imperator duo Janissarorum, & totidem Equitum millia exauctoraverat, Meccamque Mahometi Prophetæ suo votum exsoluturus, peregrinari decreverat. Eo fine præter quindecies aureorum millia totum Imperii thesaurum, aurea & argentea vasa, gemmas, omnemque pecuniam ad Christianorum bella repositam triremibus imponi jusserat, aurea etiam poma, quibus palatii sui fornix ornatus erat, fundi, Achmetis Patris sui, necnon junioris filii sui sepulcrum operiri, ac exinde aurea monilia gemmis distincta abstrahi præcepit: Ea res Ja-

Sagredo Mem. Istoric. de Monarch. Ottoman. p. 623. Calmet Hist. Univ. l. 153. Meteran. lib. 42. Parival Abregé de l'hist. de ce Siecle l. 3. c. 8.

Hh 5

nissa-

Sæc. XVII. missaris suspicionem ingerebat, quod
Sæc. 1622 Constantinopoli Christianis in prædam
 relicta sedem Imperii sui ad aliam regionem transferre medicaretur: Nec inanis erat eorum timor; ipsemet enim Osmanes datis ad Cairi Bassam literis idem significabat, ab eo postulans, ut ipsum triremibus, suisque militibus exciperet, & Cairum deportaret: Advenerat hic cum quatuordecim triremibus die decima octava Aprilis, quo comperto mox ejusdem Ministri velut furibundi per omnes urbis plateas & vicos circumcursitant, vociferantes, quod Imperator eos deserere, & Constantinopoli Christianis tradere moliretur. Ad hanc vocem velut ad belli classicum illico octo armatorum millia concurrunt, Palatiumque cingunt: Osmanes inopino hoc tumultu excitatus, quid causæ subesset, sciscitatum misit quemdam Palatii custodem, hunc vero conjurati mox truncatis naribus, auribusque in frustra discerpunt, parique crudelitate quatuor alios subinde emissos trucidant: Osmanes igitur incassum expectato horum reditu ipse sese prope fenestram conspiciendum dedit, quem tamen seditiosi convitiis, & exprobrationibus variis appetentes ferocius postulabant, ut supremum Vezirium, ærarii Præfectum, & Secretarium

rium utpote pessimi hujus consilii Au- Sæc. XVII.
ctores eis trucidandos daret: Osmane A. C. 1622.
horum absentiam obtendente, ceteris
audaciores impetu facto, in Palatium
irruunt, necemque Sultano minitantur,
nisi reos illico traderet: hic ergo alie-
na morte propriam redempturus, om-
nes tres eorum furori reliquit, quos
Janissarii nulla mora gladiis jugularunt:
nondum tamen horum sanguine satiata
erat eorum rabies: ergo omnes Palatii
angulos perscrutantur, donec quadra-
ginta cubitis profundum offenderent
locum, in quo quinto pene anno Mu-
stapha vinculis onustus tabescebat,
hunc igitur diffractis foribus e carcere
funibus extrahunt, suis humeris sub-
levant, suumque Imperatorem procla-
mant, ac præconis voce Osmanem so-
lio dejectum declarant. Hic vero mu-
tatis vestibibus Palatio auffugiens, ad Ufi-
ni Bassæ ædes convolat, ac per eum
Janissarorum cuilibet sexaginta aureos
pollicetur, horum furorem placaturus:
verum hi repudiata hac liberalitate Ufi-
num pugionibus conficiunt, ejus ædes
diripiunt, ipsumque Osmanem rigoso
equo impositum inter millena convitia
ad urbis forum raptant, demum vero
equo descendere jussum unacum carni-
fice currui imponunt, atque ad septem
Turres conducunt, ubi a sex carnifici-
bus

Sæc. XVII. bus nondum vigesimum primum ætatis
A.C. 1622. suæ annum egressus, strangulatus est,
 cui Vesirius unam auriculam abscidit,
 in patratae cædis testimonium exhiben-
 dam Mustaphæ, qui, ut seditiosos pla-
 caret, pecuniis in Janissaros larga ma-
 nu effusis pene ærarium exhaurire co-
 gebatur, ac ipsemet Dantus supremus
 Vesirius recens electus noctu, quod ex
 Imperiali thesauro reliquum erat, ab-
 stulit, & Janissarii, Spachiique seu E-
 quites Turcici trucidatis quibusdam
 Bassis, plurimas Mercatorum ædes
 spoliarunt, tandem vero eorum grassa-
 tionibus severo edicto prohibitis ali-
 quantulum tumultus in urbe quievit.

§. XXXI.

*Conditiones futuri matrimonii inter
 Wallice Principem, & Mariam
 Hispanicæ Regis Filiam a
 summo Pontifice ap-
 probatæ.*

*Rapin Thoi-
 ras Hist.
 d' Angl. t. 8.
 lib. 18.*

Dudum Jacobus I. Angliæ Rex nuptias
 inter Carolum Filium suum & Ma-
 riam Hispaniæ Infantem maturare an-
 hellabat: Hujus propositi executionem
 sistere videbatur Palatinatus Friderico
 Genero suo Cæsareis Hispanisque ar-
 mis ereptus; illius recuperationem
 hinc duplex affinitatis vinculum Regi
 prope-

propemodum certam reddebat: illinc Sæc. XVII.
A. C. 1622.
 vero ex alta spe Regem dejecerat Cæ-
 saris pollicitatio de Palatinatu in Maxi-
 milianum Bavarizæ Ducem transferen-
 do facta: Obstare insuper videbatur An-
 glicani Senatus, Cleri, populique indi-
 gnatio; hisce enim nuptiis Religionem
 Catholicam in Angliæ regnum inveh-
 querebantur omnes. Prævaluit tamen
 cunctis hisce obstaculis fervens Regis
 desiderium, quo hoc matrimonium
 confici, anxiiis curis peroptabat: ea-
 propter Rex non modo segnius Fride-
 rici Generi sui causam urgebat, sed e-
 tiam Digbyo, suo in Hispania Legato
 die trigesima Decembris in mandatis
 dederat, ne inter matrimonii leges resti-
 tutionem Palatinatus reponeret: Jam
 Mense Augusto Philippus IV. Hispaniæ
 Rex quosdam articulos Religionem
 Catholicam concernentes in Sororis
 suæ favorem concedi petierat: Tergi-
 versabatur Jacobi Orator, causatus,
 hoc negotium Anglo Regi esse referen-
 dum. Jam quartus effluxerat annus,
 a quo annuentibus Digbyo, qui postea
 Bristol Comites renunciabatur, & Cot-
 tingono Angliæ Oratoribus quinque
 fuerant stabiliti articuli, quorum
 vi Religionem Catholicam profi-
 tendi libertas novæ sponsæ fuerat af-
 fecta: hi articuli in Angliam missi a
 Rege

Sæc. XVII. Rege rati habebantur, quos postea Hi-
 A. C. 1622. spaniæ Rex ad novemdecim extende-
 rat, moxque Gageum Jacobi Orato-
 rem Romam decernebat, ut hic a sum-
 mo Pontifice veniam legis impetraret,
 simulque præfatos articulos ratos ha-
 beri curaret: Verum Pontifex ex illis,
 quosdam omnino immutatos reliquit,
 aliis autem quædam addidit. Hosce
 articulos unacum Jacobi Regis jura-
 mento, huc referre lubet iisdem om-
 nino verbis, prout in Londinensi au-
 tographo latino habentur. I. Matri-
 monium perficiendum est per Dispen-
 sationem Sanctissimi Domini Papæ,
 sed hæc per operam Catholici Regis
 obtinenda est. II. Matrimonium simul
 etiam celebrandum est in Hispania, &
 in Anglia ratificari debet in forma se-
 quenti: Mane postquam Serenissima
 D. Infans devotiones suas in Capella
 absolverit, ipsa & Serenissimus Prin-
 cept Carolus in Capella Regia, seu in
 aliqua palatii aula, ubi magis expe-
 dire visum fuerit, conveniant: ibique
 procurationes omnes, quarum virtute
 matrimonium in Hispania celebratum
 fuerit, legantur, & tam Serenissimus
 Princeps, quam Serenissima Infans
 præfatum matrimonium in Hispania
 celebratum, ratum habeant, cum om-
 ni Solemnitate ad hujusmodi actum
 neces-

necessaria, modo enim nulla ceremo- Sæc. XVII.
 nia, seu res aliqua interveniat, quæ A.C. 1622.
 religioni Catholicæ Apostolicæ Roma-
 næ contradicat. III. Serenissima In-
 fans Servos & familiam pro suo Ser-
 vitio convenientem secum deferat;
 quam familiam & personas omnes ad
 illam attinentes eliget, & nominabit
 Catholica Serenitas: modo nullum ser-
 vum nominaverit, qui sit Vasallus Re-
 gis magnæ Britannicæ, sine sua volun-
 tate & consensu. IV. Tam Serenissi-
 ma Domina Infans, quam Servi, &
 universa ejus familia habebunt libe-
 rum usum, & publicum exercitium
 religionis Catholicæ Romanæ in mo-
 do & forma, prout infra conventum
 est. V. Habebit Oratorium & Capel-
 lam decentem in suo Palatio, ubi Mis-
 sæ, libitu Serenissimæ Infantis celebrari
 possint, & similiter Londini, & ubi-
 cunque morabitur, Ecclesiam publi-
 cam, & capacem habebit prope pala-
 tium, ubi omnia officia solemniter ce-
 lebrentur, cum Cæmeterio, & omnibus
 aliis necessariis pro publica verbi Dei
 prædicatione, & omnium Sacramen-
 torum Ecclesiæ Catholicæ Romanæ
 celebratione, & administratione, pro-
 que sepeliendis mortuis, & Baptizan-
 dis parvulis: & quod præfatum Ora-
 torium, Capella, & Ecclesia cum tali
 decen-

Sæc. XVII. decentia ornabuntur, quæ Serenissimæ
 A. C. 1622. Infanti conveniens videbitur. VI. Servi

& servæ Serenissimæ Infantis, & servi
 fervorum eorumque filii, & descenden-
 tes, ac familiares omnes quomodocun-
 que suæ Celsitudini inservientes valeant
 Catholici esse libere & publice. VII.
 Serenissima Infans, Servi & familia-
 res prædicti valeant Catholici esse in
 forma sequenti. VIII. Serenissima In-
 fans habeat in Palatio suum Oratorium
 & Capellam ita capacem, ut dicti servi
 & familiares, ut supra, possint intra-
 re, & commorari in illa, in qua una
 sit porta publica, & ordinaria pro illis:
 & altera interior, per quam Serenissi-
 ma Domina Infans habeat ingressum
 in dictam capellam, ubi ipsa, & alii,
 ut supra, divinis officiis interesse pos-
 sint. IX. Oratorium, Capella, & Ec-
 clesia publica ornentur cum decenti
 ornatu altarium, & aliarum rerum,
 quæ necessariæ sunt pro cultu divino,
 qui in illis secundum ritum Sanctæ Ro-
 manæ Ecclesiæ celebrandus est, &
 quod dictis servis, & aliis, ut supra,
 licebit, se conferre ad dictam Capel-
 lam & Ecclesiam omnibus horis, prout
 illis videbitur. X. Cura & Custodia
 dictarum Capellæ, & Ecclesiæ erit pe-
 nes eos, qui deputabuntur a Serenissi-
 ma Domina Infante, cui licebit con-
 stitue-

ftituere custodes, ne quis possit intra- Sæc. XVII.
 re ad faciendum quid indecorum. XI. A. C. 1622.
 Ad administrandum Sacramenta, &
 Serviendum in Capella, & Ecclesia
 prædictis, viginti quatuor Sacerdotes,
 & Assistentes nominabuntur, qui per
 hebdomadas, aut menses, prout Se-
 renissimæ Infanti visum fuerit, inser-
 viant, & eorum electio ad præfatum
 Serenissimum Regem Catholicum, &
 Serenissimam Infantem attinebit, mo-
 do non sint Vasalli Regis magnæ Bri-
 tanniæ: aut si fuerint, ejus voluntas
 & consensus præcedat. XII. Sit unus
 Minister in ordine Episcopali constitu-
 tus Superior, cum authoritate neces-
 saria ad omnes casus, qui acciderint
 spectantes ad religionem; & Episcopo
 deficiente illius Vicarius eandem ha-
 beat auctoritatem, & jurisdictionem.
 XIII. Iste Episcopus & Minister Supe-
 rior poterit corrigere, emendare, &
 castigare Catholicos Romanos, qui de-
 liquerint, & in illis omnem jurisdictio-
 nem Ecclesiasticam exercere: ultra hoc
 poterit etiam Serenissima Infans illos
 de suo Servitio abdicare, quando illi
 visum fuerit. XIV. Dictus Superior
 in Ordine Episcopali constitutus, vel
 ipsius Vicarius poterit Servos, & a-
 lios, ut supra, Ecclesiasticos punire
 juxta leges, & poenas Ecclesiasticas,
Hist. Eccles. Tom. LVII. li &

Sæc. XVII. & illos etiam Serenissima Domina In-
A. C. 1622. fans a suo Servitio abdicare. XV. Li-

cebit Serenissimæ Dominæ Infanti &
Servis, ut supra, acquirere Romæ di-
spensationes, indulgentias, Jubilæa,
& omnes gratias, quæ videbuntur re-
ligioni, & conscientiis suis competere,
& undecunque libros quoslibet Catho-
licos sibi comparare. XVI. Servi &
familiares Serenissimæ Infantis, qui
in Angliam migrabunt, fuscipient ju-
ramentum fidelitatis Regi magnæ Bri-
tanniæ: modo nulla sit clausula, ne-
que verbum, quæ contradicant Reli-
gioni Romanæ in conscientiis Catho-
licorum; etsi forte sint vassalli Regis
magnæ Britanniae, idem juramentum
fuscipient, quod Hispani, utrique in
sequenti forma.

Ego N. juro & promitto fidelitatem
Serenissimo Jacobo magnæ Britanniae
Regi, & Serenissimo Carolo Principi
Walliæ, & Mariæ Hispaniæ infanti,
quam firmiter, & fideliter observabo:
& si quid contra personas, honorem,
& dignitatem Regiam præfatorum Re-
gis & Principum, statumve & com-
mune bonum regnorum intentari co-
gnovero, statim renuntiabo dictis D.
Regi, & Principibus, aut Ministris ad
id constitutis.

XVII. Leges, quæ sunt, vel erunt
in

in Anglia, & aliis regnis spectantes ad Sæc. XVII.
 Religionem, dictos Servos, & alios ut A. C. 1622.
 supra, Laicos non attingent, qui tum
 legibus, tum pœnis, contra transgres-
 sores earum impositis erunt exempti:
 & contra Ecclesiasticos solummodo eo-
 rum Superior Ecclesiasticus Catholicus
 procedere valeat; prout apud Catho-
 licos Romanos fieri consuevit. XVIII.
 Si iudex aliquis secularis Ecclesiasti-
 cum Virum comprehenderit propter
 aliquod delictum: eum ut prædicto suo
 Superiori Ecclesiastico, & Catholico
 statim tradat, & remittat, qui contra
 illum juxta Canones & regulas juris
 procedat. XIX. Leges contra Catho-
 licos Romanos latæ, vel ferendæ in
 Anglia, & aliis regnis Regi magnæ
 Britanniæ subjectis, non attingent li-
 beros ex hoc matrimonio oriundos, qui
 libere jure Successionis in regnis &
 Dominis magnæ Britanniæ fruuntur.
 XX. Nutrices, quæ lactabunt liberos
 Serenissimæ Dominæ Infantis, Catho-
 licæ Romanæ valeant esse, earumque
 electio ad præfatam Dominam Infan-
 tem spectet, siue sint ex natione An-
 glicana, siue ex aliquaunque, prout
 Serenissimæ Infanti placuerit, & fami-
 liæ suæ annumerentur, ejusque privi-
 legiis gaudeant, & potiantur. XXI.
 Episcopus, & personæ Ecclesiasticæ,
 11 2 &

Sæc. XVII. & Religiosæ ex familia Dominæ Infantis, poterunt retinere vestitum & habitum suæ dignitatis, professionis, & Religionis, more Romano. XXII. Pro securitate, quod dictum matrimonium nullatenus aliqua ex causa dissolvatur, Rex magnæ Britanniae, & Carolus Princeps verbo Regio pariter & honore astringendi sunt. XXIII. Præstabunt insuper quicquid a Rege Catholico propositum fuerit, si tamen decenter, & commode fieri possit. XXIV. Quod filii & filiae, qui ex hoc matrimonio nascentur, penes Serenissimam Infantem, ut minimum usque ad decennium educantur, & libere jure Successionis in prædictis Regnis, ut dictum est, fruantur. XXV. Quomodocunque loci Servorum & Servarum, quos Serenissima Domina Infans secum attulerit, nominatos per Regem Catholicum fratrem suum vacare contigerit, sive per mortem, sive per absentiam, sive ex aliqua alia causa seu accidenti, subrogentur per dictum Regem Catholicum omnes servi & familiares, ut supra. XXVI. Pro securitate, quod totum ut conventum est, compleatur, Rex magnæ Britanniae, & Serenissimus Carolus Princeps, jramento obstringendi sunt, omnes & Consiliarii Regis tractatum chirographo fir-

firmare debent; insuperque prædicti Sæc. XVII.
 Rex, & Princeps Regis fidem daturi A. C. 1622.
 sunt, se facturos quod possibile est, ut
 omnia supra conventa per Parlamen-
 tum stabiliantur. XXVII. Conformi-
 ter ad ea, quæ tractata sunt, omnia
 ista proponenda, & exponenda sunt
 Sanctissimo Domino Papæ, quatenus
 ea approbare, Apostolicam Benedictio-
 nem, ac necessariam dispensationem
 ad effectum matrimonii concedere
 dignetur.

Hosce articulos summus quidem
 Pontifex ratos habuit, Sacræ tamen
 Congregationis Cardinales, qui pro-
 pagandæ fidei negotia procurant, hæc
 addidere verba: „Ex hisce conditioni-
 „bus a Regia sua Majestate Britanica
 „oblatis apparet, non tantum agi de
 „Religionis securitate pro Serenissima
 „Infante, sed etiam pro obtinenda di-
 „spensatione; cum autem ad hanc ad-
 „huc alia ex jure pro Religionis Ca-
 „tholicæ usu & augmento necessaria
 „sint, hæc ipsemet Rex proponat, ut
 „sua Sanctitas deliberare valeat, an
 „hæc dispensatio sit concedenda., Tan-
 dem rebus omnibus utrinque compla-
 natis die quinta Januarii Rex præsen-
 tibus Principum, Procerumque quam-
 plurimis se hæc pacta servaturum, sa-
 cramento pollicitus, sacri Evangelii

Sæc. XVII. librum, quem Lancellotus Wintonien-
 A.C. 1622. sis Episcopus, Regique Sacelli De-
 canus porrexerat, in Sacello Westmo-
 nasteriensi in fidei suæ testimonium
 tetigit, & Georgius Calvertus Regi a
 secretis hæc acta sigillo & chirographo
 munivit.

§. XXXII.

*Walliæ Princeps in Hispaniam
delatus.*

Stæger Hist. Eccl. l. 3. c. 6. Gramond. l. 13. Hist. Gall. pag. 603. Hist. de Clarendon. Rebus ita dispositis ad maturandum
 hoc negotium Buchinghamus Mar-
 chio, qui apud Angliæ Regem pluri-
 mum gratia & auctoritate valebat,
 Carolo Walliæ Principi Author existi-
 tit, ut ipse facto in Hispaniam itinere
 Sponsam suam Londinum deduceret.
 Placuit hoc consilium juveni huic Prin-
 cipi, qui obtenta, ægre licet, Regis
 Patris sui licentia unacum Buchingha-
 mo, Cottingtone Legato, & Endy-
 mione Portero Cubiculario alienis ve-
 stibus Principis dignitatem occultans,
 die vigesima septima Februarii Lon-
 dino Caletum profectus est: inde vero
 Lutetiam Parisiorum, ac demum Ba-
 yonam pervenit; ast in Franciæ fini-
 bus, quo momento solverat, agnitus pa-
 rum absuit, quin a Comite Gramondo
 Vasconensis Provinciæ Pro-Rege in
 custo-

custodiam datus fuisset. Hoc autem Sæc. XVII.
 periculum feliciter eluctatus, die de- A.C. 1622.
 cima septima Martii Madritum perve-
 nit, in Bristollii Comitis Angliæ Le-
 gati Palatio diversatus. Divulgata hu-
 jus itineris fama varius per universam
 Europam rumor serpebat; audiebantur
 ubique sermones, vel ex cujuslibet
 spe vel metu exorti: Præstolabantur
 anxie Europæ Principes hujus itineris
 eventum: de sorte hujus Principis ut-
 pote unici Regis Filii vehementer an-
 gebantur Angli: Austriacorum poten-
 tiam nova Angli foederis accessione ni-
 mis auctum iri verebantur Galli: de
 Palatinatu restituendo sibi timebant Ba-
 vari: novum contra se foedus cudi,
 Regisque Filium sub potentissimi Regis
 auspiciis ejurato Calvino Religionem
 Catholicam amplexurum, dolebant
 Protestantes, Catholicis exinde tripu-
 diantibus: Nec infirmo penitus testi-
 monio nitebatur horum augurium;
 quippe præter communem populi ru-
 morem insuper Carolus Princeps sæ-
 pius cum quibusdam Ecclesiasticis Au-
 licisque de Religionis capitibus confer-
 re audiebatur, ipse etiam Gondema-
 rus Comes Bristolium impense rogabat,
 ne tam pium opus præpedire vellet,
 præcipue cum ipsemet Buchinghamus
 minime obstare videretur. Ceterum

*Wilson Hist.**Jacob. I.**pag. 229.*

Sæc. XVII. vix Carolus Madritum venerat, cum
A. C. 1622. illico per totam urbem fama de ejus
 adventu percrebresceret: deposcebant
 ergo solita obsequii lege, ut Buching-
 hamus altera die Regem de Principis
 præsentia edoceret. Dies erat decima
 nona, qua Rex cum Regina ejusque
 Sorore Maria, binisque Fratribus suis,
 sub specie fortuiti occurfus, Principem
 obvium habuit, comiterque salutatum
 eodem una curru in Regiam deduxit,
 transactisque aliquot diebus inter fe-
 stivas lætitiæ pompas ipsemet Rex die
 vigesima octava Martii, Principem
 ad Regium cubiculum comitatus est,
 Regina vero eundem longe pretiosissi-
 mis muneribus auxit.

§. XXXIII.

*Gregorii XV. Epistola unacum di-
 spensationis diplomate ad Wal-
 liæ Principem.*

Annal. Ja- **D**um interea Madriti de maturandis
cob. l. p. 77. nuptiis agebatur, ineunte Mense
Thoiras l. c. Majo obtenta summi Pontificis dispen-
Rushworth, satio unacum novemdecim articulis,
vol. l. p. 82. quibus Papa gratiæ suæ vim alligave-
 rat, per Hispanum Oratorem Madri-
 tum delata est: quoniam vero Hispani
 multa de prona Principis Caroli volun-
 tate erga fidem Catholicam Romæ pro-
 fer-

ferrent, Pontifex inde haud exiguam Sæc. XVII.
 spem conceperat, fore, ut hac ratione A. C. 1622.
 Anglia rursus ad Ecclesiæ sinum revo-
 cari posset: hac de causa ipse, re-
 clamantibus tamen quibusdam Cardi-
 nalibus, sequentes ad Walliæ Princi-
 pem literas dedit.

*Serenissimo Walliæ Principi Grego-
 rius XV. Servus Servorum Dei, Salutem
 dicit, & Lumen Divinæ gratiæ exoptat.*

„Quamvis alias Magnæ Britanniæ
 „regnum inter florentissima totius orbis
 „sit. & talia sæpe ingenia aluerit, quæ
 „Sedem Apostolicam quoque ad Lau-
 „des & encomia traxerunt: nulla ta-
 „men prærogativa major est, quam
 „quod a prima nativitate Ecclesiæ Chri-
 „stianæ, Rex ille Regum illud regnum
 „in suam hæreditatem elegerit: sicut
 „non vane multi crediderint, Evange-
 „lium prius in illam Insulam penetrasse,
 „quam aquilas Romanas. Accedit ad
 „eam gloriam, quod non pauci Regum
 „crucem prætulerint scepro regali, &
 „Sanctam Religionis disciplinam per-
 „versæ carnis libidini: Laudatissimo
 „aliis quoque Principibus exemplo.”

„Quamquam autem tentator infer-
 „nalis graves per aliquod tempus tur-
 „bas ibidem suscitavit: nihilominus,
 „cum videamus ad minimum, in curia
 „illa Magnæ Britanniæ insignia esse

Sæc. XVII. „ornamenta & Virtutum moralium stu-
 A. C. 1622. „diosissima: haud exiguam spem con-

„cipimus, quod pro Gloria Nominis
 „Christiani denuo protectionem veri-
 „tatis universalis, & orthodoxæ sit su-
 „sceptura celeberrima Insula. Sane
 „quo magis nos gloria Serenissimi Pa-
 „rentis regiusque vester sanguis de-
 „lectat, tanto magis desideramus, ut
 „portæ cæli, quæ non aperiuntur nisi
 „fidelibus, vobis pateant: atque ut,
 „juxta desiderium vestrum, amorem
 „acquiratis universalis Ecclesiæ, quæ
 „tanto Zelo a vestris Majoribus fuit
 „protecta & defensa. „

„Propositum, quod habet tua Se-
 „renitas, arctius se per foedus matri-
 „moniale cum Hispania ligandi, non
 „laudamustantum, sed talia argumenta
 „exhibebimus, quæ fidem faciant,
 „quod tua Serenitas Principale curæ
 „nostræ pastoralis objectum sit: Cum-
 „que Principissa, quam amas, ex Hi-
 „spano Sanguine sit oriunda, cum ra-
 „tione consequentiam eam nectimus,
 „quod Catholicam Religionem odio
 „non habeas, nec desideres oppressio-
 „nem Sedis sanctæ Romanæ. „

„Eum in finem jam in mandatis
 „dedimus, ut continuæ fiant preces ad
 „Patrem luminum, ut tuam Serenita-
 „tem eligere velit in florem odorantif-
 „simum

„sumum Ecclesiæ suæ in Exemplar om- Sæc. XVII.
 „nis perfectionis Christianæ, & in A.C. 1622.
 „spem uberrimam magnæ Britanniae.

„Recordare Nobilissime Princeps,
 „temporis præteriti: inspice tuos Ma-
 „iores: illi tibi dicent, qua via eatur
 „ad cælum, & quibus mediis Princi-
 „pes temporales pervenerint ad regnum
 „cæleste. Quoties Sanctissimi illi Re-
 „ges Romam abivere, stipati Anglis,
 „ad præstandum Domino Dominantium,
 „& Principi Apostolorum obsequium?
 „Ipforum voces, & exempla nihil a-
 „liud sunt, quam Oracula, vocesque
 „divinæ, quæ tuam Serenitatem hor-
 „tantur, ut sequare eorum vestigia.

„Interim Serenissime Princeps, ex
 „hac epistola cernes, quanto amore,
 „& affectu te prosequamur, quamque
 „nihil aliud quæramus, quam ut bo-
 „num illud acquiras, quo majus non
 „datur, neque in hoc neque in futuro
 „mundo, felicemque omnino dicemus
 „hanc Epistolam, si igniculos aliquos
 „fidei Catholicæ in tanto Principe ex-
 „citabit, cui ex animo cumulum om-
 „nis prosperitatis, & continuum pro-
 „gressum in omnibus virtutibus Chri-
 „stianis, & Heroicis apprecamur. Da-
 „tum Romæ in Palatio S. Petri 20. Apri-
 „lis anno millesimo sexcentesimo vige-
 „simo tertio. Anno tertio nostri Pon-
 „tificatus. „ §.XXXIV.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

§. XXXIV.

*Walliæ Principis responsum ad Papæ
litteras.*

Hanc Pontificis epistolam Olivarius Comes Carolo Principi tradidit, quas ille sibi gratissimas esse affirmans, mox se responsurum promisit: nec etiam pollicitationi fidei constantia defuit; die enim vigesima sexta Maij litteras his verbis conceptas Madrito Romanam ad Gregorium Papam dedit.

Sanctissime Pater!

„Epistolam Sanctitatis Vestræ non
„minore pietatis Zelo accepi, quam
„Vestra Sanctitas eam ad me exaravit.
„Non possum exprimere gaudium, quod
„percepi, cum Elogia Majorum meo-
„rum legi, quorum certe memoria tan-
„to magis semper erit gloriosa, ob tam
„illustre Vestræ Sanctitatis testimonium.

„Credat tantum Sanctitas Vestra,
„quod impietas inimicorum Crucis
„Christi tanta non sit, quanto studio,
„& Zelo ego ardeo, ut Pax & Unitas
„in religione Christiana reviviscat: ne-
„que existimo me ideo felicem, quod
„ex tantis Majoribus sim oriundus, sed
„quod

„quod Zelum eorum in promovenda Sæc. XVII.
 „gloria Dei velim imitari. Hæc mea A. C. 1622.

„inclinatio tanto mihi gratior accidit,
 „quia est & Patris, & Regis Catholici,
 „cujus intentio ex omni parte sancta
 „est: non desiderando aliud, quam ut
 „laceratam Christi Ecclesiam, ob di-
 „scordiam Principum videat redunitam.

„In omni ista discordia tollenda plu-
 „rimum confert prudentia & Zelus
 „Vestræ Sanctitatis, approbando Ma-
 „trimonium, quod tractatur inter Se-
 „renissimam Hispaniæ Infantem & me:
 „cum certissimum sit, quod in mundo
 „nihil desiderem majore cum affectu,
 „quam confederationem cum tali
 „Principe, quæ in sensu veræ Religio-
 „nis mecum sit concors.

„Precor itaque Vestram Sanctita-
 „tem, ut credat animum meum sem-
 „per per longissimum ab omni Novi-
 „tate, & quod in mentem meam nun-
 „quam venerit, hostiliter agere con-
 „tra Religionem Catholicam, Aposto-
 „licam Romanam: Imo contrarium
 „promovi cum omni passione, nihilque
 „aliud quæsi, quam ut una sit Reli-
 „gio, & fides una: atque ut omnes
 „nos confirmemus in punctis essentia-
 „libus Jesu Christi. Idque propositum
 „constans apud me est, & fixum, quod-
 „que spretis omnibus difficultatibus,
 „etiam

Sæc. XVII. „etiam cum periculo sceptri & Vitæ
A. C. 1622. „quæliturus sum. Nihil restat am-
 „plius, quam Gratias agam Sanctitati
 „vestræ, quod permissionem mihi pro
 „matrimonio concedere voluerit, Deum
 „Ter Optimum Maximum orans, ut
 „ipsi velit concedere vitam longævam,
 „& ut compenset gloria sua æterna la-
 „bores illos, quos habet Sanctitas Ve-
 „stra pro bono Ecclesiæ.

Devotissimus & Obedientissimus

Servus,

CAROLUS Stuart.

Hæc Principis epistola Romæ in
 publico Purpuratorum Senatu recitata
 est, non sine maxima omnium lætitia,
 & amplissimo omnis felicitatis augurio:
 Paulopost Walliæ Princeps unacum di-
 spensationis diplomate, & articulis a
 Papa approbatis Cottingtonum, qui
 Angliæ res in Hispania procurabat,
 Londinum decrevit, ut Jacobus quo-
 que Rex eosdem articulos juramento,
 Regioque sigillo muniret.

§. XXXV.

*Abboti Cantuariensis Archiepiscopi
 oppositio.*

Quam-

Quamprimum Cottingtonus unacum Sæc. XVII.
 Marchione Inoyosa, & Carolo A. C. 1622.
 Colonna exeunte Mense Augusto Lon-
 dinum advenerat, mox rumor per ur- *Rapin. Hist.*
 bem volabat, quod summus Pontifex *d' Angl. l. 18.*
 & Hispaniæ Rex omnes Catholicos *p. 202. &*
 passim & libere in Anglia tolerari po- *pag. 225.*
 stularent. Hujus rumoris occasio nata
 erat ex ipsa Regis sollicitudine, qua
 a suis Senatoribus decidi petebat, utrum
 hanc Catholicis tolerantia indulgen-
 tiam concedi, consultum foret. Aberat
 eo tempore Abbotus Cantuariensis Ar-
 chiepiscopus; hic enim a Zouchio No-
 bili Bramshillum ad damarum vena-
 tionem invitatus, nemoris clausi custo-
 dem, cum hasce feras ad locum venä-
 toribus commodum adigeret, telo suo
 confossum trucidabat: quocirca obeun-
 do Episcopali muneri impar creditus,
 nec ultra Senatus consultationibus in-
 teresse voluit: Postquam vero Catho-
 licis libertatem in Anglia concedi in-
 audierat, mox hasce literas ad Regem
 dedit. „Dudum filui, & hoc ipso si-
 „lento meum neglexi munus, ad quod
 „a Deo vocatus, & a Majestate vestra
 „nominatus fui: nunc vero conscien-
 „tiæ meæ satisfactorius, quid sentiam,
 „libere propono: Vestra Majestas suo
 „Senatui Religionis tolerantiam pro-
 „posuit: Ergone damnabilem Romanæ
 „Ec-

Sæc. XVII. „Ecclesiæ doctrinam, Meretricem Ba-
 A. C. 1622. „bylonicam in Regno stabilire cogitat?
 „quam infensus erit Rex Deo, quam
 „molestus subditis suis Evangelii veri-
 „tatem profitentibus: ille Rex, qui to-
 „ties, & tam docte contra malignas
 „hasce hæreses ore & calamo pugna-
 „vit, nunc se Patronum exhibeat eo-
 „rumdem dogmatum, quæ calamus
 „tuus condemnavit, quæ conscientia
 „tua tanquam superstitiosas & detesta-
 „biles damnat? Quid fecisti, dum Fi-
 „lium tuum absque Senatus tui con-
 „sensu, sine populi sui approbatione in
 „Hispaniam misisti? Equidem hic tuus
 „est Filius, sed simul est Filius Regi,
 „a quo tota populi prosperitas & salus
 „dependet: tanto exin afficimur do-
 „lore, ut & si incolumis sit reversu-
 „rus, hi tamen, qui illum ad tam de-
 „speratum, ac eidem & Regno perni-
 „ciosum facinus induxere, poenas non
 „effugient. Scias insuper, quod hæc
 „tolerantia, quam promulgare medi-
 „taris, absque Parlamenti auctoritate
 „concedi nequeat, nisi omnes Patriæ
 „leges pro tuo arbitrio evertendi au-
 „thoritatem tibi arrogasse, a tuis sub-
 „ditis credi velis: Timeo autem, ne
 „per hanc tolerantiam, & interruptam
 „Evangelii professionem, qua Deus
 „nos donavit, & sub qua Regnum tam-
 „diu

„diu floruit, Regno tuo, & præcipue Sæc. XVII.
 „tibi iram & indignationem accerfeas: A. C. 1622.
 „nunc meæ vocationi, & officio erga
 „Deum satisfeci, hæc tibi exponendo:
 „iam facias de me, quicquid tibi li-
 „buerit. Verum Rex venenatos pe-
 „tulantis hujus Viri latratus flocci ha-
 „bens, Londini præsentibus Marchione
 „Inoyfa, Carolo Columna aliisque vi-
 „ginti secretioris fenatus Ministris arti-
 „culos sibi propositos absque ulla immu-
 „tatione, ut supra meminimus, suo chi-
 „rographo firmabat, seque illos invio-
 „late servaturum interposita juramenti
 „solemnis religione pollicebatur, quini-
 „mo *Sanctitatis suæ, Patrisque* nomen,
 „prout in juramenti formula erat inser-
 „tum, pronuntiabat, etsi non ita pri-
 „dem contra hosce titulos calamum
 „strinxisset. Postquam igitur Carolus
 „Columna hos articulos a Rege subscri-
 „ptos Madritum retulerat, eazipsa die
 „Maria nomen Principissæ Walliæ acce-
 „pit, concessumque est Principi, ut
 „singulis festis diebus eam inviseret, quod
 „hactenus raro permissum fuerat.

§. XXXVI.

*Insulsus sermo cujusdam Angli Præ-
 dicantis de potestate Præ-
 dicantium.*

Hist. Eccles. Tom. LVII.

Kk

Eo

Sec. XVII.
A. C. 1622.

Jäger. Hist.
Eccles. l. 2.
cap. 16.

Eo tempore, quo Jacobus I. Angliæ Rex totus in eo erat, ut Regiam suam potestatem a nemine, & nequidem a Regni Ordinibus restringi posse, persuaderet, prorsus intempestive quidam ex Prædicantibus, dum de Regum, Principum, & Magistratus Politici officio verba ad populum fecerat, vix non supremam Prædicantibus potestatem in Principes vindicare nitebatur, asserens, quod Episcopi, Pastores, & quivis ex legitimis Ecclesiæ Ministris possit Magistratui impio, quocunque crimine notatus sit, sacris interdicere, & anathematis fulmen in eum vibrare, donec resipiscat: nec hac potestatis portione contentus, insuper propugnabat, quod subditi in Magistratu inferiore constituti Rempublicam & Religionem contra Magistratum Superiorem armis defendere valeat, his tamen legibus, & conditionibus, si Superior Magistratus a virtutibus Majorum degeneret, ac in tyrannum abeat, vel in manifestam idolatriam prolabatur, aut si subditis atrocem injuriam inferat, vel si aliter nec in conscientia, nec in vita, nec in fortunæ bonis tuti & securi vivere subditi queant: Ex hoc sermone ingens in Anglia tumultus oriebatur; fremebant omnes, quod quidam purioris Evan-

Evangelii Præco suis Prædicantibus Sæc. XVII.
 eandem potestatem competere pro- A. C. 1622.
 pugnet, propter quam ipsi Pontificem
 tanquam Tyrannum populo exhibere,
 tantopere hucusque adlaborarint. Igi-
 tur nulla mora hic declamator ad Tri-
 bunal Oxoniensis Pro-Cancellarii rap-
 tatur, de seditiosi falsique dogmatis
 fonte interrogatur: respondit ipse, se
 id ex Davidis Paræi Theologi Palatini
 commentariis hausisse. Ergo in hujus
 Auctoris librum convertitur ultionis ri-
 gor, moxque hic Academiæ Oxoniensis
 censuræ subjicitur, ac communi Do-
 ctorum suffragio ejus sententia tanquam
 sacris Paginis, Conciliorum decretis,
 & primitivæ Ecclesiæ repugnans dam-
 natur, liberque publice cremandus, at-
 que in infames cineres redigendus car-
 nifici traditur, spectantibus Academiæ
 Doctoribus, Collegiorum Præfectis, &
 Studiosorum potissimis: Idem suppli-
 cium huic libro in area Divi Pauli per
 sacratas Montani Londinensis Episcopi
 maus illatum est, habito prius ser-
 mone, quo hic Principes, & Reges a
 Deo immediate suam potestatem tra-
 here, proin subdito nullo modo con-
 cessum declarabat, vi aut armis pote-
 stati superiori resistere, cum nihil a-
 liud subditis, nisi obsequii gloria re-
 servata sit: Ceterum hanc *Papo-Cæ-*
sariam,

Kk 2

Sæc. XVII. *sariam*, seu potestatem, qua Clerus
A. C. 1622. Acatholicus de externis aut rebus ad
 Ecclesiam non pertinentibus disponen-
 di, necnon Principes suos & Magistra-
 tus excommunicandi jus sibi arrogat,
 præfracte tuebantur Thomafius in Pro-
 gram. Disp. de Jure Principis circa hæ-
 reticos disp. 4. n. 36. Michael Haveman,
 de Jure Episc. tit. 3. & 4. Voetius Po-
 lit. Eccl. p. 1. l. 1. tract. 2. c. 1. 2. & 3,
 Dedekenntes in Consil. Theol. part. 1.
 pag. 663. 822. 851. part. 2. pag. 1. Con-
 filia Theol. Wirtemb. part. 2. fol. 129.
 & seqq. Matth. Jud. apud Dedekenntes
 vol. 1. p. 3. sect. 2. n. 24. §. 3. Carp-
 zovius Jurisp. Eccl. l. 1. def. 1. n. 13.
 & def. 4. Joannes Broue in confut.
 Libert. Horum principia sunt sequen-
 tia. I. Pastorum officium & usus a so-
 lo Deo, & a nullo homine aut humana
 potestate dependet, nec ea illis in of-
 ficii usu quicquam præcipere potest.
 II. Tenentur Pastores Politici Magistra-
 tus imperia flocci habere, si eorum
 officio adversantur. III. An Principes
 vi pacis Religiosæ &c. Jus Episcopale
 habeant, incertum est, & si certum
 esset, dubitari potest, an legitime id
 habeant, & si legitime habent, illud
 duntaxat haberent cum distinctione in-
 ter potestatem externam & internam.
 IV. Pastores quantum ad suum offi-
 cium

cium nulli præter Deum rationem red- Sæc. XVII.
dere tenentur. V. Regnum Politi- A. C. 1622.
cum est diversum a Regno Christi in
terris seu ab Ecclesia, ergo sicut Chri-
stus, Apostoli & primitivæ Ecclesiæ Do-
ctores non usurparunt politicam pote-
statem, ita nec hæc usurpet spiritua-
lem. VI. Ecclesia ut talis, non Res-
publica mundana, ut ab Ecclesia est
distincta, habet Episcopos. VII. Tota
disciplina Ecclesiastica non est Reipu-
blicæ mundanæ, sed Ecclesiæ veræ
tertia nota. VIII. Christus præci-
piens dari Deo, quæ Dei, & Cæsaris,
quæ Cæsaris sunt, prohibet Cæsari,
omnibusque Politicis potestatibus, ne Deo
in regno suo spirituali præjudicium in-
ferant. IX. Pastorum est, ore & ca-
lamo non modo eos, qui contra primam
decalogi tabulam sed & ceteras pec-
cant, excommunicare, siue sint Prin-
cipes, siue plebæi aut subditi. X.
Principes Pastoribus prohibere ne-
queunt, ne absque eorum approbatio-
ne libros de religione tractantes impri-
mant, alias peccarent contra septimum
præceptum, & typographi eorum præ-
ceptis obedire non tenentur. Hæ sunt
Protestantium, quos allegavi, plurium-
que aliorum doctrinæ; quinimo Hor-
nius in sua Hist. Eccl. p. 410. testatur,
quod in Anglia Prædicantes Elisa-

K k 3 bethæ

Sæc. XVII. bethæ Reginæ interminare ausi fuerint,
A. C. 1622. quod si *disciplinam constituere præsume-*
ret, a quolibet Pastore Pagano Regiam
Majestatem excommunicatum iri.

Postquam vero Jacobus Rex de hujus Prædicantis ausu certior factus erat, confestim Abboto Cantuariensi Episcopo in mandatis dedit, ut Concionum licentiam cohiberet, cum id ad conservandam Reipublicæ & Ecclesiæ quietem oppido necessarium esset. Dein eundem admonuit, ut omni sollicitudine præcaveret, ne indigni aut feroces ad Sacerdotia provehantur: Nulli novitati in ritibus Ecclesiæ locus concedatur: Subtiles & spinosæ quæstiones, de prædestinatione, de providentia divina, atque universali gratia, non in Cathedra Ecclesiastica, sed in Academiis tractentur, probrosis dictariis contra Puritanos & Papistas abstinere: econtra Deum exorarent Prædicantes, ut errantes a via erroris in semitam veritatis deduceret, ne homines, non superstitionem odisse viderentur. De Potestate Regis, aut muneris sui ratione ne tractarent, quia Rex Deo, non subditis rationem gesti officii reddere teneatur: Christum crucifixum prædicarent: & charitatis studium ac pietatem serio inculcarent.

Hoe

Hoc decreto, quo Rex Catholicos Sæc. XVII. ^{A. C. 1622.}
disteriis appeti vetuit, jam præluferat
invehendæ eorumdem tolerantia, ad-
versus quam idem Abbotus Pseudo-
Episcopus totam bilem suam postea ef-
fuderat, ut supra memoravimus.

§. XXXVII.

*Quatuor Prælati a Gregorio XV.
Purpura decorati.*

Die quinta Septembris hoc anno Gre- ^{Ciaton. in}
gorius XV. Pontifex Maximus in ^{vita Gre-}
Palatio Quirinali quatuor Prælatos Sa- ^{gorii XV.}
cro Cardinalium Collegio adscripsit.
Hos inter primus erat Cosmus de Tor-
res patria Romanus, qui ad Poloniæ
Regis preces Cardinalis Presbyter tit.
Sancti Pancratii nominatus est. II. Ar-
mandus Joannes de Plessis de Riche-
lieu Gallus Cardinalis Presbyter sine
titulo, eo quod nunquam Romana sa-
lutasset limina. III. Octavius Rudol-
phus itidem Romanus, primo Diaco-
nus Cardinalis titulo Sanctæ Agathæ,
dein Presbyter Cardinalis titulo Sanctæ
Agathæ, postea Presbyter Cardinalis tit.
S. Agnetis. IV. Alphonsus de la Cue-
va natione Hispanus Presbyter Cardi-
nalis S. Balbinæ.

Kk 4

§. XXXVIII.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. XXXVIII.

Michael Angelus Tontus Cardinalis mortuus.*Ughet. in
Ital. Sacra
Ciacon. in
vita Paul. V.*

Totidem etiam Purpurati ex Sacro Collegio hoc anno vitam cum Purpura exuerunt, quos inter primus die vigesima prima Aprilis Romæ decessit Michael Angelus Tontus. Hic Arimini tenuis fortunæ Parentibus natus, generis obscuritatem virtutum, ac scientiarum splendore largiter compensabat: Juvenis obtinuerat Bononiæ Doctoratus lauream, quin tamen adhuc, deficientibus Patronis, gradum ad altiora sibi sternere posset; unde e patria sua Romam proficisci statuit, nec tamen ibidem aut magis acceptus, aut minus infelix; quippe nonnisi Mufices, quæ apprime calebat, beneficio vitam sustentare poterat, pulsandis organis in Xenodochio Sancti Rochi adhibitus: Verum ingenium suum ad altiora natum humilibus ejusmodi exercitationibus opprimi haud ultra sustinuit: Igitur Michael noster jurisprudentiæ foro sese addicere statuit, nec improspere successu; cum enim Burghesianæ Domus causas feliciter procurans, Camillo Burghesio Cardinali familiaris efficeretur, eo ad Pontificatum assumpto non modo Scipioni ejus tum

Nepoti audiendis causis adjunctus est, Sæc. XVII.
 sed omnia Romani Palatii publica A. C. 1622.
 pariter, & privata familiæ negotia per-
 tractare cæpit: dein Basilicæ Latera-
 nensis Canonicus, necnon anno mil-
 lefimo sexcentesimo octavo Nazarenus
 Episcopus, atque eodem anno Presby-
 ter Cardinalis, Datarius & Cæsena-
 tis Ecclesiæ Antistes renuntiatur: Cre-
 verat exin ferme indies hujus Viri au-
 thoritas apud Paulum V. Papam, a quo
 tanti habitus, ut Burghesio Nepoti pri-
 mum locum præripuisse crederetur:
 honorabatur etiam Bibliothecæ Vati-
 canæ Præfectura: cum autem raro præ-
 ceptis fortuna inter æmulos firmo consistat
 pede, ita Pontificis quoque gratia er-
 ga hunc Cardinalem sensim refrigeresce-
 re cæpit: quocirca Michael, ut extra
 teli jactum esset, relicta Aula ad suam
 reversus est Ecclesiam: Mortuo autem
 Paulo V. ad sacra comitia in urbem
 rediit, a Successore Gregorio XV. in-
 ter Sacræ, ut vocant, Consultæ Car-
 dinales annumeratus: Eminuit Reli-
 gionis studio, quo accensus Cæsena-
 tensis Ecclesiam variis donis locuple-
 tavit, Templum S. Euphemie, nec-
 non Cathedralem Ecclesiam restaura-
 vit, & pretiosa suppellectili auxit; pro
 alendis tribus juvenibus in utroque ju-
 re erudiendis census assignavit, atque

Sæc. XVII. in grati animi signum in Lauretana æde
A. C. 1622. pro Pauli V. Anima quotidianum Sa-
 crum instituit, Vir sane opitulante for-
 tuna dignus, atque Ecclesiasticus Zelo
 & pietate commendabilis: omne autem
 tulisse punctum videtur ex eo, quod
 non modo Romanæ curiæ negotia sin-
 gulari integritate ipse procurarit, sed
 insuper ad Palatii & fori publica &
 privata munia non alios, quam ob pa-
 rem integritatem conspicuos, ceteris-
 que digniores non habita privati affe-
 ctus ratione assumpserit: inde enim fa-
 ctum, ut eliminata questus cupiditate
 aliquamdiu Romana Curia a solitis cor-
 ruptelis illibata permanserit; tollantur
 enim questus, & cessabunt abusus.
 Præterea hic Cardinalis Collegium ab
 Ecclesiæ suæ nomine Nazarenum di-
 ctum, atque in Palatio suo erectum
 omnium bonorum hæredem dixit, cor-
 pus autem suum in Templo Sancti Igna-
 tii tumulari voluit.

§. XXXIX.

Henrici Gondii Cardinalis obitus.

*Ciacon. in
 vita Pauli V.
 Gramond
 hist. p. 201.* Ingens sui desiderium reliquerat Hen-
 ricus Gondius patria Gallus, Ducis
 Rethiaci filius, quocirca vulgo Rade-
 fianus, seu Cardinalis de Retz dice-
 batur. Hic ob moderatioris indolis
 speci-

specimen sacræ Militiæ adscriptus, pri- Sæc. XVII.
 mo Abbas Bursoaii & S. Joannis Suef- A. C. 1622.
 fionensis, postea Canonicus Parisiensis,
 & demum, cedente Petro Gondio Pa-
 truo suo, ejusdem Urbis Episcopus re-
 nuntiatur, tandem a Paulo V. Purpu-
 ra decoratus, præclara admodum ob-
 sequia præstitit Ecclesiæ, necnon Fran-
 ciæ Regno; nam non modo sese Ri-
 cherii doctrinis vehementer opposuit,
 sed etiam cum Regi a sanctioribus con-
 siliis esset, eidem Auctor exstitit, ut
 urbes, quas Hugonotæ adversus Re-
 gem & Regnum munierant, repeteret,
 hosque seditiosos ad obsequium armis
 revocaret: Eo etiam Parisinam regen-
 te Ecclesiam, in eandem urbem anno
 millesimo sexcentesimo quarto Mona-
 sterium Carmelitarum Discalceatorum,
 sequenti anno Fratres Misericordiæ,
 postea Cappuccinorum, Minimorum,
 Jesuitarum, Dominicanorum strictioris
 observantiæ, Bituricensium Augusti-
 nianorum, pluriumque aliorum Regu-
 larium Monasteria aut fuere advocata,
 atque ab Episcopo admissa, vel ab eo-
 dem liberaliter dotata, præter plurima
 Hospitalia: Non deerant tamen, qui
 pientissimo huic Antistiti vitiosa æmu-
 latione, aut malitiosa nocendi cupidi-
 tate obtrectarent, atque inter hos qui-
 dam Caussidicus edito famoso libello
 Epi-

*Vid. supra
 Lib. CXCI.
 §. 44. p. 179.*

Sæc. XVII. Episcopum tanquam latini idiomatis
 A.C. 1622. ignarum traduxerat, quem cum Hen-
 rici frater captum in suo Palatio deti-
 neret, ac Cardinalem, ut de hoc ma-
 ledico vindictam sumeret, hortaretur,
 ipse Fratri suo respondit, *Frater, di-
 mitte eum, quia nescivit, quid fecit, ad-
 mone autem illum, ut deinceps officii sui
 memor sapiat:* Pariter quemdam Ca-
 nonicum, quem Henricus prorsus in-
 digna adversus se in Capitulo evomuis-
 se noverat, in medio Ecclesiæ obvium
 factum prior tenero affectu amplexatus,
 se ejus amicum semper fore profiteba-
 tur. Tandem Rege Ludovico XIII.
 Hugonotas insequente, Henricus Bi-
 terris die secunda Augusti mortalita-
 tem exiit, in familiæ suæ monumento
 Parisiis reconditus.

§. XL.

*Philippi Philonardi Cardinalis
extrema.*

Ughell. in Ital. Sacra. Ciacon. in vita Paul. V. S. Sequentis Mensis diem trigesimam
 Philippus Philonardus patria Nea-
 politanus vitæ suæ postremam habuit.
 Hic humanioribus literis Romæ excul-
 tus, ac Pisis jurisprudentiæ laurea
 decoratus aliquamdiu Romæ Jurecon-
 sultum egit, summa nominis sui laude:
 postea a Paulo V. Aquinas Episcopus,
 Fir-

Firmanæ Urbis Præses, Vice-Legatus Sæc. XVII.
 Avenionensis, ac demum absens Car- A. C. 1622.
 dinalis renunciatus est: Præfuit quo-
 que variis Congregationibus, in qui-
 bus cunctis muneribus singularem vi-
 gilantiam, dexteritatem & prudentiam
 exhibuit: cum autem æstivo tempore
 aucupio oblectaretur, maligna febris
 correptus, anno ætatis quadragesimo
 quinto Romæ decessit, Baucum in
 Hernicis, ubi natus, pariter in Majo-
 rum suorum sepulcro tumulatus.

§. XLI.

*Joannis Delphini Cardinalis
 fatum.*

Postremus denique ex Purpuratis, qui
 hoc anno obiere, erat Joannes
 Delphinus, Nobilis Venetus, hujus-
 que Reipublicæ apud Sedem Apostoli-
 cam Orator. Hic Clementis VIII. sui-
 que Nepotis gratia valens, legatione
 dimissa, assumptaque clericali militia
 Vincentinus Episcopus nominabatur,
 postea ab eodem Papa Cardinalis titulo
 S. Mathæi, & sub Paulo V. titulo Sancti
 Marci decoratus, varia Ecclesiæ obse-
 quia præstitit. Erat prudentia, rerum-
 que experientia clarus, cumque aspe-
 ctu, corporis proceritate, ac prolixiori
 barba venerandus esset, iteratis ad
 Hispa-

Sæc. XVII. Hispaniæ, Galliæ & Poloniæ Reges,
A. C. 1622. necnon ad Cæsarem legationibus cum
 summo applausu fungebatur, demum
 vero senio confectus, relicta Roma in
 patriam secessit, ubi etiam die vigesi-
 ma quinta Novembris animam Deo
 reddidit.

§. XLII.

Diversæ Constitutiones Gregorii XV.

*Bullarium
 Magn. Con-
 stit. 17. &
 seqq.
 Abregé de
 l'hist. Eccl.
 tom. 3.*

Hoc item anno Gregorius XV. Pon-
 tifex Maximus varias edidit Con-
 stitutiones, & quidem prima die trige-
 sima prima Januarii leges & statuta a
 Congregatione Clericorum Pauperum
 Matris Dei Scholarum piarum pro fe-
 lici ejusdem Regimine confirmabat:
 ac Ven. Josepho a Matre Dei, aliisque
 quatuor sociis per novennium totius
 Congregationis curam commisit. Die
 autem quinta Februarii plura edidit
 decreta de exemptorum privilegiis circa
 animarum curam & Sacramentorum
 administrationem, necnon circa Monia-
 lium Monasteria, & Verbi Divini præ-
 dicationem, prohibuitque tam Sæcula-
 ribus quam Regularibus, tam exem-
 ptis, quam non exemptis, ne absque
 Ordinarii approbatione Confessiones ex-
 cipiant, vel sine Episcopi benedictione
 in propriis, & in alienis, Templis absque
 ejus

ejus licentia Verbum Dei annuntient: Sæc. XVII.
 inde vero varia exorta fuere Dubia, & Sæc. 1622.
 quidem primo, an regularium Ecclesia-
 rum, quibus cura Animarum non est
 annexa Altaria, S. Eucharistiæ custo-
 diam, & Confessionalia visitandi jus
 Episcopis competat, & responsum est,
 non licere. II. An valeant Episcopi
 Regularibus præscribere, ut horum,
 vel nunc, vel ibi duntaxat confessiones
 audiant, Responsum, id pariter eis
 non licere, nisi aliunde tale jus habue-
 rint. III. An facultas Episcopis per
 hanc Constitutionem in exemptos data
 etiam se extendat ad personas nullius
 Diæcesis? & an hæc Facultas inferio-
 ribus Prælatiis competat: ad utrum-
 que responsum fuit negative. IV. Cum
 vero Gregorius XV. Episcopis conces-
 serit, ut hi unacum Superiore Regulari
 electioni Abbatissæ interesse valeant, de-
 cimum fuit, ex hac concessione eis non
 competere eam confirmandi jus. De-
 claratum quoque, quod Regulares ge-
 neraliter pro confessionibus approbati
 non censeantur approbati pro audien-
 dis Monialium Confessionibus, nec e-
 tiam approbati pro Monialibus unius
 Monasterii valeant audire Confessiones
 Monialium alterius Monasterii: Deni-
 que dubitatum. V. An quando Supe-
 rior admonitus non amoveret Confes-
 sarios

Sæc. XVII. farios vel Administratores bonorum ad
A. C. 1622. Moniales pertinentium, Episcopus id,
 quando opus esse judicaverit, facere
 valeat, quin causam Regulari Superi-
 ori significet? Ad hoc autem respon-
 sum, quod id significare non teneatur,
 Episcopi tamen arbitrio & prudentiæ
 relinquatur: ejus vero conscientiam
 sacra Congregatio oneravit, ne facul-
 tate sibi attributa quoque modo abuta-
 tur, ejus rei in districto Dei Judicio ra-
 tionem redditurus. Postea idem Pon-
 tifex die duodecimæ Martii ritus circa
 summi Pontificis electionem præscri-
 ptos confirmavit, edito hac de re spe-
 ciali, ut vocant, cæremoniali: Cum
 autem Ferdinandus II. Imperator Fra-
 tribus Minoribus Conventualibus Or-
 dinis S. Francisci apud S. Jacobum in
 antiqua urbe Pragensi primo quater
 mille sexcentos septendecim florenos
 & viginti tres Crucigeros, & postea in
 annuos redditus mille sexcentos novem
 florenos, & viginti novem Crucigeros
 assignasset, ea lege, ut novum Colle-
 gium sub invocatione S. Bonaventuræ
 pro duodecim Baccalaureis & uno Re-
 gente erigerent, hinc Pontifex die
 quinta Aprilis hanc novam fundatio-
 nem approbavit, simulque privilegia
 FF. Trinitariis concessa die decima
 octava ejusdem Mensis confirmavit.
 Paris

Carafa
comm. p. 186.
Caramuel
in vita Do-
minici p. 588.
Synodicon
Paris.

Pariter die vigesima tertia Aprilis ex Sæc. XVII.
A. C. 1622.
 propria pietate statuit, quod deinceps
 festum S. M. Annæ de præcepto ubique
 observaretur. Die autem vigesima se-
 cunda Junii, ut tam infideles, quam
 hæretici ad ovile Christi reduci possent,
 summus Pontifex Congregationem, sub
 nomine *de propaganda fide* instituit, quæ
 ex Cardinalibus, Prælatis, & aliquot
 Viris Religiosis constans, omnia ne-
 gotia ad fidem in universo Mundo pro-
 pagandam spectantia pertractet, Mis-
 sionibus invigilet, & Operarios Apo-
 stolicos mittat idoneos: Ut vero hoc
 negotium eo feliciter succederet, Pon-
 tifex non modo ex proprio peculio, sed
 etiam ex ærario Apostolico & Cardina-
 lium liberalitate multarum pecunia-
 rum vim assignabat. Cardinales au-
 tem huic negotio præfecit Saulium,
 Farnesium, Bandinum, Surdisium,
 Barberinum, Garfiam Millinum, Bor-
 giam, Ubaldinum, Cobellatium, Va-
 lerium, Zolleranum, Ludovisium, &
 Franciscum Sacratum. Ex Prælatis
 autem, Virisque Religiosis nominabat
 Joannem Baptistam Vives, Joannem
 Agucchium, & Dominicum a Jesu
 Maria Ordinis Carmelitarum Discal-
 ceatorum Generalem Vicarium, qui
 etiam insignes pecuniarum suppetias
 ad pium hoc opus ab amicis collegerat.

Hist. Eccles. Tom. LVII. Ll unde

Sæc. XVII. unde in grati animi monumentum
A. C. 1622. ejus effigies ante Reverendissimi Se-
 cretarii postes affixa servabatur, us-
 que ad annum Domini millesimum
 septingentesimum sexagesimum secun-
 dum, quo Cardinalis Spinellus Sacræ
 Congregationis Præfectura decoratus
 est: Verum æmulorum invidia jam tum
 in Dominicum fervebat, tot pecunias
 a paupere Monacho in hoc opus effundi
 indignantium: ast idem Pontifex Gre-
 gorius XV. contra omnes hæc calum-
 nias Dominicum obedientiæ Aposto-
 licæ clypeo tutum reddidit, concessis
 eidem hisce literis: *Tua singularis pie-
 tas, & in proximum charitas, & ardens
 Religionis propagandæ Zelus, quibus te
 novimus a Domino insignitum, nos indu-
 cunt; ut opera tua in præsentibus necessi-
 tatibus utendum duxerimus, sperantes in
 Domino fore, ut juxta nostri desiderium,
 quæ tibi commiserimus, cumulate & recte
 sis expleturus. Cum itaque pro Catho-
 licorum Germanicæ sædere, contra Catho-
 licæ fidei hostes ad ejusdem Fidei defensio-
 nem inito, præter alios gravissimos sum-
 ptus, quos hætenus fecimus, & ad ean-
 dem fidem in universo orbe propagandam,
 pro qua unam Venerabilium Fratrum no-
 strorum Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardina-
 lium congregationem deputavimus, longe
 majores quam Vires Cameræ nostræ Apo-
 stolicæ*

solice patiantur, impensæ faciendæ sint, Sæc. XVII.
 & propterea Fidelium auxilium sit necessarium: Ideo te ad hujusmodi subventiones A. C. 1622.
 procuratorem & colligentem destinare decrevimus. Motu itaque proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, Tibi per præsentem in virtute Sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, ut subventiones hujusmodi, tam in Alma urbe nostra, quam in aliis civitatibus, terris & locis, ad quæ ut te ad hunc effectum transferas, expediens esse judicaveris, nec non iis in locis, ad quæ personaliter accedere non potueris, per aliquem ex Sociis per te electis, qui tibi ad hoc idonei videbuntur, procures, & colligas, tibi que ut præmissa omnia facilius peragere valeas, e domo tua regulari, ac etiam extra urbem præsentem, quando opus fuerit, egredi, ac Socios necessarios, & idoneos, qui te in præmissis coadjuvent, assumere: necnon pecunias, gemmas, & alia, quæ pro subventionibus hujusmodi colliguntur, in locis opportunis, donec illa juxta mandatum nostrum alio transferantur, deponere, & deponi facere, ac quibusvis locorum Ordinariis, ut subventiones prædictas in Civitatibus, Terris, & in locis suarum Diœcesium modis & formis tibi magis bene visis promoveant; subventionesque prædictas, ut illis contribuant, Christi Fidelibus per Verbi Dei Prædicatores commendari faciant, nostro nomine

Sæc. XVII. A.C. 1622. scribere, & in locis, ubi non fuerint Epi-
scopi, seu Vicarii, Verbum Dei prædi-
care, & Christi Fidelium Confessiones au-
dire, illisque absolutionem injunctis injun-
gendis impendere libere, & licite valeas,
Apostolicam auctoritatem tenore præsen-
tium concedimus, & indulgemus. Præ-
terea quoniam extra negotium hujusmodi
contingere poterit, ut Pauperibus piorum
eleemosynis subvenire possis, tibi pariter, &
in virtute Sanctæ obedientiæ præcipimus, &
mandamus, ut ex ipsorum Christi Fidelium
eleemosynis tibi pro tempore concedendis,
pauperum personarum, & piorum locorum
necessitatibus subvenias, & ad hunc effectum
etiam eleemosynas hujusmodi petas, reci-
pias, teneas, & de illis disponas, ut præ-
dictum: decernentes te in præmissis, & eo-
rum occasione per Superiores tui Ordinis
quocunque nomine nuncupatos molestari, per-
turbari, inquietari, aut impediri nullate-
nus posse vel debere, ac irritum, & ina-
ne, si secus super his a quoquam quavis
auctoritate scienter vel ignoranter contige-
rit attentari. Non obstantibus constitutio-
nibus & Ordinationibus Apostolicis ac dicti
Ordinis & jurejurando Confirmatis Apo-
stolica vel quavis firmitate alia roboratis,
statutis, consuetudinibus, Privilegiis quo-
que, Indultis & literis Apostolicis illis eo-
rumque tenore, & formis, ac cum qui-
busvis etiam derogatoriis derogatoriis,
aliis.

aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis Sæc. XVII.
 irritantibusque, & aliis decretis in contra- A. C. 1622.
 rium præmissorum quomodolibet concessis,
 confirmatis, & innovatis, etiamsi, in eis
 caveatur expresse, quod nullus ejusdem Or-
 dinis Professor etiam ad pias causas pecu-
 nias petere, illasque vel bancarias, aut
 alias cædulas in deposito habere, seu pecu-
 nias hujusmodi dare, vel de eis disponere
 absque expressa Superiorum Licentia valeat,
 aut alias quomodolibet disponentibus, qui-
 bus omnibus & singulis eorum omnium, &
 singulorum, tenore præsentium, pro plene
 & sufficienter expressis, & ad verbum in-
 sertis habentes illis alias in suo robore per-
 mansuris, hac vice duntaxat specialiter &
 expresse derogamus. Datum Romæ a Bull. Car-
 pud sanctum Petrum sub annulo Pi- mel. tom. 3.
 scatoris die prima Martii anno millesi- pag. 474.
 mo sexcentesimo vigesimo secundo, Hist. de Lo-
 Pontificatus Nostri anno secundo. Die uis Tom. IX.
 autem vigesima secunda Martii idem pag. 273.
 Pontifex eundem Patrem Dominicum Calmet Hist.
 unacum diplomate Pontificio ad Univ. l. 151.
 Genuesem Ducem Senatūque misit, ut
 eos ad ferendas suppetias inclinaret. Por-
 ro præter egregium hoc opus insuper
 hujus Pontificis consensu die vigesima
 Octobris Parisiensis Episcopatus ad Me-
 tropolitanæ Ecclesiæ honorem eveheba-
 tur, eidemque tanquam Suffraganei sub-
 jiciebantur Aurelianensis, Meldensis &

Sæc. XVII. Carnutenſis Epifcopi, quibus etiam
A. C. 1622. poſtea adjungebatur Bleſſenſis Eccle-
 ſia ſub imperio Ludovici XIV. ad Epi-
 ſcopatum eveſta: cum autem veteri
 jure Pariſinus Epifcopus Senonenſi Ar-
 chiepifcopo tanquam Suffraganeus ef-
 fet ſubjectus, hinc idem Archipræſul
 novo huic decreto obſtitit, quod ni-
 hilominus Menſe Februario a Rege con-
 firmatum, die octava Auguſti anno ſe-
 quenti ad acta Pariſienſis Senatus re-
 latum eſt. Eo tempore per Henrici
 Gondii Cardinalis obitum Pariſina, æ-
 que ac Senonenſis Eccleſia vacabant,
 illi autem Joannes Franciſcus Gondius
 Henrici Frater ſucceſſerat. Inſuper
 cum non pauci, nescio quæ privilegia
 atque exemptiones ſibi vivæ vocis ora-
 culo conceſſas plenis buccis deprædi-
 carent, Pontifex die ſecunda Julii de-
 clarabat, ejusmodi oracula nulli, nec
Jefuitis ullo pacto ſuffragari, exceptis
 oraculis, quæ Cardinalibus facta eo-
 rum manu firmata exhibentur. Die
 autem trigeſima Julii ſtatuit, quod
 nullam cenſuram incurrant, qui anno-
 nam extra ſtatum Eccleſiaſticum certis
 caſibus extrahunt: poſtea die trigeſi-
 ma Auguſti Confeſſarios ad turpia ſol-
 licitantes ſeveriſſimis etiam degrada-
 tionis pœnis coerceri juſſit, conceſſit
 etiam eadem die FF. Jefuatis S. Hiero-
 nymi,

nymi, ut suorum duntaxat Parochia-Sæc. XVII.
 norum confessiones excipere valeant. A. C. 1622.

Die autem secunda Decembris præcepit, ut Festum S. Joachimi sub duplici officio quotannis celebretur, & in Breviario, Missali, & Calendario adscribatur. Denique trigesima Decembris omnes libros prohibitos legendi licentias, eoquod hæ nimio excrevissent, revocabat.

§. XLIII.

Ulterior S. Congregationis de propaganda fide sollicitudo pro exteris regionibus.

Jam tum novæ Congregationis Præ-Comm. de
 fecti propagandæ Religionis ardo-Germ. Sacra
 rem testatum reddidere; cum enim in-vest. Caraf.
 Scлавonia, Croatia, Bosnia & Dal-pag. 124.
 matia Catholicæ fidei augmentum præ-Relat. de
 cipue eo ex capite præpediri compe-la Soc. eta-
 riissent, quod in præfatis Regionibus-blie pour la
 nec Breviaria, nec Missalia nec alii ri-propagat.
 tus Romani libri reperirentur, atque-png. 10.
 ii nec Romæ nec alibi imprimi possent,
 cum non haberentur Illicarum lite-
 rarum Typi, nec tantas expensas novæ
 Congregationis proventus æquarent,
 hinc in his rerum angustiis literas ad
 Carolum Carafam Aversanum Episco-
 pum, Sedisque Apostolicæ Nuntium

Ll 4

dede-

Sæc. XVII. dedere, supplices, ut pro ea, qua apud
A. C. 1622 pientissimum Cæsarem Ferdinandum
 gratia valeret, huic malo remedium
 quærere satageret: Hic igitur re Im-
 peratori proposita mox impetrabat, ut
 ejusmodi Typi in Græciensi Typo-
 graphia funderentur, quos etiam
 postea Ferdinandus Sacræ Congrega-
 tionis dono dederat, Nuntius vero Græ-
 cio ad castrum fluminis in Dalmatiam,
 indeque per Mare Adriaticum Romam
 incolumes transmissit. Quoniam vero
 Protestantes non raro Catholicorum si-
 miæ fieri gestiant, ideo etiam Angli
 anno 1649. & regnante Carolo II. anno
 1661. Societatem de novo suo Evan-
 gelio in nova Anglia propagando insti-
 tuerunt, irritum tamen conatu, eoquod
 illi, qui destinabantur, Apostolicis la-
 boribus & paupertati minime assueti,
 majori, quam in patria habuissent,
 opum abundantia provideri peterent,
 ac insuper Viri, cum Ecclesiæ Angli-
 canæ minus propensi in Anglia durius
 haberentur, vexationis declinandæ stu-
 dio ad hasce Missiones tanquam ad asy-
 lum profugerent: nec optatior succes-
 sus allusit Guilielmi III. Angliæ Re-
 gis decreto, quo die decima sexta Ju-
 nii anno Salutis nostræ millesimo septin-
 gentesimo primo nonaginta tam Cleri-
 cos quam Laicos velut Societatis Ad-
 mini-

ministros constitutis annuis redditibus Sæc. XVII.
 ad hosce labores seligi præcepit: Au- A. C. 1622.
 thor hujus relationis fingit, quod Ro-
 manæ Congregationis de Propaganda fide
 gloriam plurimum imminuat necessitas, quæ
 ejus Novitii ad omnes regiones, quocunque
 eorum Superiores voluerint illos mittere,
 ire cogantur: Nos, inquit ipse, resor-
 mati cæcam hanc obedientiam ignoramus,
 nec mirum: non enim sapiunt, quæ
 sunt Spiritus, suæ sensualitatis manci-
 pia: eodem spiritu actus idem auctor
 addidit, quod Societas hæc, ut Mis-
 sionem dulciorem redderet, cuilibet Mis-
 sionario unius anni pensionem, sive
 vivat sive moriatur, certam reddere,
 & anticipate illius medietatem solvere
 promittat: En novos Apostolos ad nor-
 mam Christi Apostolorum egregie
 compositos?

§. XLIV.

Illustrium Personarum obitus.

Non paucos ex Præsulibus, & Im-
 perii Principibus hoc anno non
 tam vivorum consortio, quam funestis
 hujus ævi calamitatibus opportuna mors
 eripuit. His merito accensendus venit
 Joannes Godefridus de Aschausen Her-
 bipolensis juxta & Bambergensis Ec-
 clesiæ Episcopus, qui quinque illis an-
 nis,

*Meteran.**Hist. Belg.**l. 42. p. 398.**Vid Supra**l. 192. §. 38.**pag. 505.*

Ll 5

nis,

Sæc. XVII. A. C. 1622. nis, quibus Ecclesiæ suæ verbo & exemplo præluxerat, a rebellium copiis crudelem in modum rapinis, exactionibus, & incendiis vexabatur, eoquod pro debito in Cæsarem obsequio exercitum contraxisset: Ea enim ævi illius iniquitas erat, ut Cæsari, suoque legitimo Principi fidum esse, apud Sectarios crimen esset. Ad avertendas hæc calamitates hicidem Præsul ac Franconiæ Dux ad Imperii comitia a Cæsare indicta Ratisbonam accesserat, ubi tamen gravi morbo correptus die vigesima nona Decembris animam Deo reddidit, magno rei Catholicæ detrimento, quam semper accerrime defendit, verus militum Pater, Sacerdotum norma, Principum decus, Catholicorum Tutor, Ecclesiæ Cæsarisque vindex. Pariter vexationes, quibus a Brunsvicensis & Mansfeldii militibus cruciabatur, non nisi morte evasit Joannes Fridericus a Swaibach Abbas Fuldenis, qui octava Decembris defunctus Successorem habuit Joannem Bernardum Schenck a Schweinsberg priori multum absimilem; hic enim subditis suis liberum Religionis exercitium indulxit. Die autem vigesima quinta Januarii maligna febris consumptus decessit Nerviæ Carolus Sueciæ Dux: Mense Decembri

cembri Almanus Barbarus Aquileiensis Sæc. XVII.
A. C. 1622.
Patriarcha Venetiis obiit, ejusdem-
que Mensis die septima Sophia Saxo-
niæ Electoris vidua, ac Joannis Geor-
gii Electoris Mater Dresdæ mortalita-
tem exuit. Denique Deo & naturæ
debitum solvit Magnus Ordinis Meli-
tensis Magister Adolphus Vignacurtius,
qui Magistratui suo, quem per viginti
ferme duos annos tenuit, sanctitate,
prudentia & fortitudine plus gloriæ
reddidit, quam honoris ab eo accepit.

§. XLV.

*Constitutiones Diæcesanæ Treviren-
ses a Lothario Episcopo
editæ.*

Reboantibus undique belli tormentis, Schanat.
Concil.
Germ. t. 4.
ipsaque Trevirensi Diæcesi bellicis
tumultibus undique agitata, Lotha-
rius dignissimus Trevirensis Ecclesiæ
Archiepiscopus, ac S. R. J. Elector pro
universa sua Diæcesi saluberrimas edi-
dit constitutiones (*), eo fine ut Divi-
næ

(*) Mirum omnino nobis accidit, quod de
celeberrimi hujus Præfulis Zelo ejusque Con-
stitutionibus, necnon oratione pathetica illis
præmissa, quæ tamen sibi in collectione Con-
ciliorum Germanorum locum promeruerit,
P. Mas-

Sæc. XVII. A. C. 1622. næ indignationis furor per emendatio-
nem vitæ in populo, præcipue in Clero
placaretur. Quod enim, inquiebat
 ipse, *non solum homines, fortunæ, testæ,*
sed ipsa etiam sancta ad pœnas trahantur,
Templa, Altaria, SS. Reliquiæ, atque
adeo Augustissima Eucharistia polluantur,
illudatur, pessundetur, ac impuris obji-
ciatur canibus, hanc Dei iram excitari
credebat omnium quidem hominum pec-
catis præcipue tamen illorum, qui in for-
tem Domini vocati sunt, idque exemplis
ex S. Codice petitis, neque non ex S.
Gregorii M. sententia comprobatum
ibat: timens ergo, ne in suo Clero es-
sent Filii Heli, qui in circum vicinas
regiones cladem effusam, etiam ad Tre-
virensi Diœcesin peccatis suis accer-
sant, hinc saluari paternæ vindictæ
remedio hæc mala præventurus, cum
singulas Ecclesias ob grave senium obi-
 re

P. Massenius Jesuita Annalium Trevirensium
 Continuator ne verbulo quidem mentionem
 fecerit, cum tamen, quamdiu & quoties hic
 Archiepiscopus ac Elector *exercitiis S. P.*
Ignatii apud Jesuitas suavissime vacavit, ex-
acte enumerarit, & populi confluxum &
pompam pro solemnitate Canonizationis SS.
Ignatii & Xaverii fusius descripserit. Non-
nullis sæpe magis probantur domestica, quam
 publica.

re haud ultra posset, innovatis Præde-
 cessorum decretis disciplinam Ecclesia-
 sticam sequentibus decretis restaurare
 statuit; ac primo quidem sancivit, ut
 si qui Clerici moribus perversi repe-
 riantur, etiam poenis Canonicis coer-
 ceantur. II. Nullus deinceps ad S. Or-
 dines admittatur, nisi moribus integer,
 scientia idoneus, & honesta se alendi
 facultate præditus sit. III. Nullus a
 quocunque demum præsentatus, ad
 curam animarum, vel concionandi mu-
 nus admittatur, nisi constet per rigi-
 dum examen de ejus sufficienti doctri-
 na. IV. Omnes Parochi sibi de ne-
 cessariis saltem libris prospiciant, præ-
 cipue sacris Bibliis in latino & Ger-
 manico idiomate. V. Quilibet Sacer-
 dos saltem semel in Mense confiteatur,
 & desuper Visitatores inquirant. VI.
 Ubique Psalmodia devote peragatur.
 VII. Nullus Clericus tabernas frequen-
 tet. VIII. Nullus de concubinato su-
 spectus, quin reipsa resipuerit, absol-
 vatur, ejecta vero concubina, vel su-
 specta per justitiæ Ministrum virgis
 mulctetur, & Clericus carceri mande-
 tur ex rigore Canonum plectendus.
 IX. Parochi, ut ab omni Simoniae su-
 spicione sint alieni, pecuniaria multa
 reos non plectant, nec ex pietate quæ-
 stum faciant, & a pauperibus pro jure
 stolæ

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

Sæc. XVII. stolæ nihil vel oppido exiguum petant.
A. C. 1622. X. Concionatores, non ea, quæ raptim in aliquo libro legerunt, vel sub labiis nata sunt, sed antea instructi populo proponant, quæ continuata lectione & meditatione concoxerunt, dilucide ad captum, apposite ad mores, & efficaciter ad motum populo explicent, proprioque exemplo confirmant. XI. Capitula ruralia diligenter habeantur, in quibus etiam Parochiani ex legis Divinæ Zelo privatim & secreto vitia, si quæ sint in Parocho, detegant. His aliisque decretis salubriter conditis Archiepiscopus singularem doctrinæ Christianæ utiliter tradendæ instructionem addidit.

§. XLVI.

Bellum adversus Hugonotas alternante fortuna continuatum.

Gramond. *Hist. Franc.*
 lib. II. *Serres hist. Franc. invent. p. 999.*
 Soluta Montalbenfi obsidione Ludovicus XIII. Galliarum Rex die vigesima octava Januarii summa populi lætitia exceptus Lutetiam Parisiorum reversus est, data interim cura Engolismensi Duci, & Theminio Marefcallo, ut circumjecta Montalbano oppida, vi caperent, captaque valido præsidio munirent: Ambo hi Belliduces in Cadurcensem Provinciam arma inferentes,

tes, Nigrapelisam urbem submisso per Sæc. XVII.
 obscura noctis milite intercepte, tru- A. C. 1622.
 cidatis seditiosis cohortibus, quæ ibi-
 dem hyberna agebant: Postea Burni-
 quellum expugnatur, minore tamen
 clade præfidiariorum, qui omnes in
 arcem sese receperant, postquam cives
 fidem, quam paulo ante perfide vio-
 laverant, rursus Regi dedisse comper-
 erant: cum autem ex nimia Regis cle-
 mentia utriusque oppidi Sectariis ple-
 na ultro citroque commeandi libertas
 data fuisset, Bruniquellenses a Montal-
 bensibus instigati largius milites Re-
 gios vino ingurgitarunt, meroque se-
 pultos una omnes trucidarunt: horum
 exemplo animati Nigrapelissani accer-
 sitis Montalbensium suppetiis quadrin-
 gentos, quos Rex præfidiarios impo-
 nuerat; interemerunt, urbemque sibi
 rursus subjecerunt: Hæc nempe est
 Calvinistarum fides Regi suo jurata!
 hanc tamen perfidiam Engolismensis
 Dux, recuperato Bruniquello, plecte-
 re differebat, magis ad clementiam,
 quam severitatem propensus: crescente
 tamen Nigrapelissanorum audacia die
 decima Junii regii milites in rabiem
 acti oppidum vi captum incenderunt,
 trucidatis omnibus incolis: sub idem
 tempus cum Regio Exercitu Elebo-
 vius Princeps Lotharingus in Occi-
 daniam

*Daniel hist.
 de Franc.
 tom. 10.
 Merc. an-
 nal. tom. 9.
 l. 2. p. 392.*

Sæc. XVII. daniam inferiorem irrupit, Forcæum
 A. C. 1622. Aquitanix Gubernatorem a Rupellen-
 fibus electum debellaturus. Hic enim
 sanctæ Fidei oppidum, Monflanqui-
 nium, Gensacum, Montravellium, &
 ductore Lesiniano Cleriacum oppressis
 Regiis præfidiariis, Malvisio Jesuita
 inter cruciatus extincto, pluribus Ca-
 tholicis crudeliter interfectis, & ipso
 Ducæo Regio Senatore in vincula con-
 jecto, expugnavit, ac in Rupellensium
 fidem reduxit. Igitur Elebovius præ-
 primis Tonnino & Montravellio vi ca-
 ptis, interceptoque Durassio Forcæum
 castrum obsidet: mox vero audita ca-
 stri sui obsidione Forcæus lecto milite
 accurrit, quem tamen Elebovius stre-
 nue adorsus, post pertinax utrinque
 prælium profligavit, cæsis rebellium
 ducentis quinquaginta: redintegrata
 autem castri verberatione, terque re-
 pulsus Forcæi suppetiis tandem Bordel-
 lio, aliisque Nöbilibus pro Forcæo de-
 precantibus Elebovius ab ulteriore vi
 abstinuit: Forcæus autem castro, Mon-
 flaquinio, & sanctæ Fidei oppido ul-
 tra deditis a Rege veniam petiit, ac
 relictis sectariorum partibus obtinuit,
 vicissim efflagitans, ut civibus om-
 nium, quæ a prima Februarii die perpe-
 trassent, oblivione, & sectæ suæ liber-
 tate civibus concessa Forcæus Marchio,
 ejus-

ejusque liberi pristinis redderentur honorum, dignitatumque gradibus: Annuit Rex clementissimus, ac Forcæum præter donata bis centum aureorum milia, Franciæ Marefcallum renuntiavit: urbium tamen ac munitionum mænia solo æquari jussit: Hac demum ratione Petragorici Regi fuere subiecti, ac Religio Catholica jam per quinquaginta annos eliminata in sanctæ Fidei oppidum revocata est. Victores igitur Princeps Condæus, ac Elebovius Dux die vigesima quarta Maij urbem ingressi sunt; ac biduo post, Festum Eucharistico Deo sacrum solemniter celebratum est; ipso Rege, qui prius sacram Synaxin sumpserat, publicam supplicationem comitante, unacum Radesiano Cardinale, & Procerum quamplurimis. Umbraculum vero, sub quo Turonensis Episcopus sacram Hostiam deferebat, Condæus Princeps, Uticensis, & Radesianus Duces necnon Braslinius Marefcallus gestabant.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

§. XLVII.

Seditiosi Narbonensium & Rupellensium motus.

Forcæo tandem ad Regis obsequium revocato ex Calvinistarum Principibus soli Rohanæi fratres debellandi

Calmet Hist. Univ. l. 151.

Hist. Eccles. Tom. LVII. Mm su-

Sæc. XVII. supererant, nec id levis negotii res e-
 A. C. 1622. rat; Senior enim Rohanæus non modo
militari experientia ac fortitudine ce-
 leber, sed ipsam quoque belli fortu-
 nam sibi ferme semper secundam ex-
 pertus, necnon copiosissimis, quas tota
 Calviniana factio abunde suppeditabat,
 auxiliis suffultus, non raro Regios su-
 peraverat, viribusque suis majora ag-
 grediebatur. His quoque sat oppor-
 tune acciderant ceterorum Calvinista-
 rum seditiones, ac præcipue novi mo-
 tus, quos Calvinistæ in Narbonensi
 Gallia, Aquitania, Pictaviensi Pro-
 vincia, Occidania & Delphinatu redin-
 tegrarunt, omnesque Ecclesiasticos ce-
 terosque Catholicos urbibus suis pro-
 pulsarunt, templisque & Oratoriis fun-
 ditus everfis, cuncta suo furori lita-
 runt. Rupellenses identidem vicina in-
 festabant oppida, & Subisius Dux vio-
 latis, quæ Engeriaco capto fecerat,
 promissis militiæ Rupellensis Ducem
 agebat, adjunctoque sibi Fabosio præ-
 ter Royanum oppidum dolo interce-
 ptum Oleroniam & Argentoniam Insu-
 las occupabat, in prædam concessis in-
 colarum bonis, ac demum promotis
 castris Sulacum Medocunensis ditionis
 Metropolin suis armis subjiciens, San-
 tonum quoque Provinciam occupato
 Talmontio, aliisque quamplurimis op-
 pidis

pidis afflixit, ac integram legionem Sæc. XVII.
 unacum Ductore suo San-Lucano tru- A. C. 1622.
 cidavit: inde vero audacior factus Pi-
 ctiones, Andegavenfes, Armoricos, &
 Normanos Calvinistas fuis partibus ad-
 junxit.

§. XLVIII.

*Seria deliberatio in Regis Senatu
 habita de pace Calvinistis
 reddenda.*

Hæc omnia non fine maximo doloris Calmet &
Gramond.
 sensu perceperat Rex: unde fide-
 lis fui populi calamitates injuriasque l. c.
 Regiæ suæ auctoritati per iteratam re-
 bellium perfidiam illatas ulturus, ipse-
 met in hosce rebelles movere, eosque
 armorum vi ad officium redigere sta-
 tuit: Sub idem tempus Lediguerius,
 alias Regi fidelissimus, nunc tamen adul-
 terino fors sectæ studio excæcatus, pa-
 cem pro Calvinistis sollicitabat, datis
 ad Regem literis hæc exponens: „Bel-
 „lo intestino desolatæ Provinciæ, sa-
 „tati sanguine suo Galli, tristi expe-
 „rientia agnoscunt, nullam esse bello
 „Salutem. Dum se viribus ipsa suis
 „Gallia destituit, Austriaca gens (quæ
 „Principes Europæos una petit) auge-
 „tur in Germania, prostratoque peni-
 „tus Friderico nedum Bohemiam, sed

M m 2

&

Sæc. XVII. „& Palatinatum utrumque invasit: hac
A.C. 1622. „illi facilis erit via ad Batavos, &
 „(si fortuna volet) in Galliam. Non
 „adeo desolatæ adhuc sunt foederato-
 „rum in Germania Principum res, quin
 „Dominationi Tyrannicæ modus im-
 „poni possit. Bello intestino destinati
 „sumptus melius impendi possent, &
 „utilius restituendo amico Principi, &
 „foederato, qui spoliatus ex causâ in-
 „iusta, triste exemplum est Principi-
 „bus Europæis.„

Tum vero in sanctiore Regis Se-
 natu matura non minus ac longa de-
 liberatio de pace cum seditiosis ineun-
 da fuit instituta; in utramque partem
 ferebantur sententiæ, Regina Mater,
 Brulardus Cancellarius, Vicius Regii
 Sigilli Præfectus, & Pisieussius bello
 abstinendum censebant, ac præprimis
 Lediguerius Connestabilis de conce-
 denda pace valide perorabat, rationes
 jam antea perscriptas fusius exponens:
 Ex adverso Radesianus Cardinalis,
 Guisius Dux, Schombergius Comes,
 atque inter ceteros ferventius bellum
 suadebat Condæus Borbonius Princeps,
 qui Monpeffulanam obsidionem, cui
 præerat, urgendam, bellumque con-
 tinuandum admonuit, allatis hisce ra-
 tionibus. I. Indecorum est, despe-
 rata Sectariorum causâ, partaque
 pene

pene victoria, captisque centum quin- Sæc. XVII.
quaginta urbibus & propugnaculis ul- A. C. 1622.
tro hosti seditioso pacem offerre. II.

Jam eo cruenta progressa est Montpes-
sulani obsidio, ut deditio nil propius
sit: Rupella & Montalbanum urbes
aut a Theminio, aut a Sueffione, &
Guizio cinctæ ultimam patiuntur ege-
statem, tripudiaturæ, si earum super-
bia, & petulantia non modo impunis
abiret, sed etiam gloriari possent, se
Regem victum ad pacem coegisse. III.
Ceteræ Calvinistarum urbes deficiente
pecuniarum, militumque subsidio ul-
tro in Regis obsequium redire certa-
bunt, concessa autem pace mox re-
stauratis viribus bellum redintegra-
bunt, Regi pacem, quam ipsi volue-
rint, præscripturæ. IV. Inchoati belli
caussa fuit Calvinistarum rebellio, hæc
adhucdum apertius, quam unquam
cum maximo Regii honoris dispendio
flagrat: si pax conceditur, Calvinistæ
dicent, quod Rex aut non voluerit,
aut non potuerit eos debellare, hoc in-
firmitatis, illud agnitæ injustitiæ indi-
tium erit. V. Belli calamitates fuerunt
prævisæ, & tamen bellum inchoatum:
nec illæ cessabunt, quamdiu Calvinia-
nam luem Francia in visceribus geret.
VI. Reddita pace precaria Calvinistæ
pro sectæ suæ genio rursus Regi insul-
tabunt,

Sæc. XVII. tabunt, continuato autem bello saltem
A. C. 1622. solo æquabuntur eorum munimenta,
 perfidiæ receptacula, & superba Cal-
 vinianæ arrogantiae monumenta. VII.
 Sine dedecore alia pax iniri non potest,
 nisi rebellibus subjugatis. VIII. In ea
 temporis vicissitudine Friderico Regni
 Bohemiæ invasori, Grisonibus maxi-
 mam partem Calvinistis opem ferre,
 Austriacæque Domui, quæ Franciam
 non læsit, nec se rebus Gallicis imi-
 scuit, & fidem Catholicam contra Se-
 ctarios semper strenue defendit, bel-
 lum gerere, alienum incendium, ar-
 dentibus propriis penatibus, restin-
 guere, minus prudentis est consilii:
 nec id promeritus est Fridericus, cu-
 jus Bellidux Mansfeldius nuper Cam-
 paniam infestare ausus est. IX. Deni-
 que Calvinistæ Statum Monarchicum
 in Democraticum transformare molien-
 tur, ergo Regia Majestas, Religio &
 Regnum ab hisce pessimis consiliis vin-
 dicetur. Hæc Condæus Princeps, cu-
 jus etiam sententia prævaluit: Actum
 igitur de belli gerendi ratione, pla-
 cuitque, Galliam Narbonensem proxi-
 ma expeditione esse subjugandam: Proh!
 quanta illius ævi iniquitas? in univer-
 sa Europa belli incendium, Cæsar, Re-
 ges & Principes bella movere cogun-
 tur in proprios subditos suos, sed re-
 bel-

belles, & quinam hi fuere? non alii, Sæc. XVII.
nisi Calvinistæ, & Lutherani. A. C. 1622.

§. XLIX.

*Iterata Regis expeditio adversus re-
belles Calvinistas.*

Igitur Ludovicus XIII. Franciæ Rex *Meteran.*
die vigesima prima Martii Parisiis *l. 42. p. 381.*
excedens, altera die Aureliam, inde *& seqq.*
Blesas profectus est, cum toto exerci- *Merc. Gal-*
tus robore in Pictones & Aquitanos *lobelg. p. 410.*
moturus: Die quinta Aprilis Salmu- *& 485.*
rium advenit, cujus urbis mænia solo *Gramond.*
æquari jussit, eoquod cives cum Ru- *& Calmet*
pellenfibus arcto foedere juncti Catho- *l. c.*
licos crudelitate plusquam barbara di- *Hist. de*
vexassent. Inde die octava ejusdem *Louis XIII.*
Mensis profectus, biduo post Nannetes *t. 5. p. 1. &*
pervenit, & quamvis nonnisi octo pe- *seqq.*
ditum millibus, & Equitibus quingen-
tis stipatus esset, Riam Insulam, quam
Subisus occupaverat, aggredi statuit:
Opportune alveum restagnantibus a-
quis transmeabilem reperit, ipsemet
igitur inter primos cum copiis suis per
incertas aquas vix non collotenus trans-
mittit, ipse quoque cunctos ordines
circumequitans ad proximam irruptio-
nem imperia distribuit; ast ad primum
Regii exercitus conspectum quatuor
rebellium millia positis armis Ludovici

Mm 4

non-

Sæc. XVII. nondum pugnantis, jam victoris cle-
 A.C. 1622. mentiam exorant: ipse vero Dux
 Subisius, qui nonnisi e longinquo au-
 dax erat, cum se a suis desertum cer-
 neret, demissioribus aquis viam de-
 monstrantibus natando Rupellas cum
 suorum quinquaginta dilapsus est, ex
 quibus tamen triginta cæsi & quidam
 capti fuere: Prosper hic successus Re-
 gem animabat, ut Condæum juberet,
 quatenus naves quoque aquarum præ-
 fidio destitutas aggredieretur: verum
 ad primum Condæani agminis occur-
 sum mox milites navibus impositi nu-
 mero septingenti sese dedere, ceteris
 aut fluminis beneficio dilapsis, aut in
 proximam sylvam fugientibus, quorum
 tamen potissimi aut a rusticis, aut a Re-
 giis trucidati sunt, adeo, ut ex Subisia-
 no exercitu sex millibus valido ægra
 quadringenti ad sua reversi sint; non
 sine magno dedecore ipsius Subisi,
 qui a suis pro strenuo milite habitus,
 cum ad maris aspectum fugeret, Saty-
 rico carmine, cujus versus in hæc ver-
 ba desinebant, *Mare vidit & fugit, ir-
 ridebatur.*

§. L.

Continuatæ Regis victoriæ.

Subi-

Subisio penitus devicto Rex ad Aquitanos arma convertit, ac primo quidem cum Melitensium, Massiliensium, Hispanarum, Venetarum, & Aletensium triremium naviumque classe auctus, legem Oceano adversus Rupellenses dicere videretur, Rupellanam classem, quæ Royanæ urbis expugnationi obstabat, feliciter removit, urbemque post unius diei obsidionem sibi subiecit, non sine magna tamen suorum præcipue plusquam quadraginta Nobilium strage; dolose enim recedentibus præsidiariis, cum Regius miles superatis muris ad arcem properaret, igne cuniculis subjecto ingentem ex ruina stragem victores perpeffi sunt; nihilominus Rex urbe dedita incolis salvam libertatem, vitam, & bona esse voluit; promotis postea castris sancti Antonini oppidum, cujus præsidiarii Regios toto impetu irruentes repulerant, tentata nova impressione die vigesima tertia Junii ad deditionem compulit, ea lege, ut cives Catholicorum Ecclesiam, quam Calviniano furore demoliti sunt, suis expensis rursus extruerent, ac deprædationis promeritæ poenam centies mille nummis Francicis in victorem militem distribuendis redimerent: Die autem vigesima septima ejusdem Mensis Rex Tolosam pervenit,

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

*Merc. Franc.
de la rebell.
Calmet l. 151.
Mémoir. de
Bassomp.
tom. 2.
Ludolph.
Theatr.
pag. 100.*

Mm 5

in-

Sæc. XVII interim vero Braslinius & Bassompe-
A. C. 1622. tra Marefcalli vicina Rebellium oppida
 expugnarunt: sub idem quoque tem-
 pus Lescunus, sectæ fautor inter præ-
 cipuos captus, Burdegalensis Senatus
 sententia capite, ad Royani portam af-
 fixo plexus est: Die autem quinta Julii
 Regi nuntiatum erat, Lediguerium
 a Calvinii Secta ad veræ Ecclesiæ gre-
 mium, Subisium vero in Angliam ad sol-
 licitanda Calvinistis subsidia transiisse:
 illud Regi erat solatio, hoc autem
 fuisset timori, nisi de Jacobi I. Angliæ
 Regis mente in Ludovicum propensa
 constitisset: Subisius ergo ob rebellio-
 nis suæ pertinaciam sæpiusque viola-
 tam fidem a Rege & Senatu læsæ Ma-
 jestatis reus declaratus est, æque ac
 Rohanus Dux, quem Regii Judices ad
 mortem condemnauerant, ejusque ef-
 figiem, donec vivus caperetur, expo-
 ni statuerant, Parisiensis tamen Sena-
 tus prius Rohano hoc decretum esse
 intimandum censuit; nec tamen inde
 territus Dux confirmandis sectæ rebus
 huc illucque circumvolans, bis mille
 pedites Marchioni Malausio submini-
 strabat, ut Vindocinensi Duci, qui jam-
 jam Lombercium expugnauerat, in
 superiore Aquitania validius resistere
 posset: Interim Regius miles Theminio
 Ductore circumjectam Montalbano
 mes-

Merc. Gal-
lob. tom. 9.
l. 3.

sem ferro & flamma corruerat, & Sæc. XVII.
 Braslinius Betarrium oppidum in de- A. C. 1622.
 ditionem accepit: Condæus quoque &
 Mommorantius obsidione vix cæpta
 Lunellum æque ac Aimarguam & Mas-
 filiargam, necnon Sommeriam occupa-
 runt, non tamen sine Regionum strage
 ex fortuito incendio caussata. Cum
 igitur quamplurimæ, quas Calvinistæ
 munierant, urbes aut vi, aut deditio-
 ne in Regis obsequium reverterentur,
 ceteræ vero in sectariorum fide nuta-
 rent, hinc Rohanus Dux Rupellensi-
 bus auctor exstitit, ut desertis omnibus
 reliquis oppidis, duntaxat tres muni-
 mentis & præsiidiis validissimas civita-
 tes Regi opponerent: ast hoc Rohani
 consilium minus a Sectariis probabatur,
 accepto nuntio, quod evocante Hen-
 rico Borbonio, qui paulopost Sedani
 decessit, Mansfeldius vagus & fame-
 licus Campaniam invasisset. Hujus
 tamen irruptio nil morabatur, quin
 Sueffionensis Dux arcem, cui a Ludo-
 vico nomen, construeret, ex qua Ru-
 pellenfibus primo desolatio, ac demum
 sectæ exitium fuit.

*Gramond.
 hist. Gall.
 p. 550. l. 12.*

§. LI.

*Montpeffulanum a Ludovico Rege
 obsessum.*

Ad

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

Gramond.

Et Calmet.

l. c.

Serres Hist.
Franc.

Ad Montpeffulanæ urbis obsidionem iterata civium perfidia, & inhumana in Catholicos Calvinistarum crudelitas Regem provocabat: præterea dedecus ex infausta anni Superioris Montalbana obsidione per urbis Montpeffulanæ expugnationem eluendam esse suaserat Princeps Condæus, cui etiam Lediguerius assensit, unde etsi Catholicus, Regique fidus esset, adhuc tamen tanti momenti apud Sectarios erat, ut ejus suasu Montpeffulanorum in Regem ferocientium obstinatio moliri posse, crederetur. Hic ergo Rohano Duci exponit, quod, si publicæ securitatis literas daret, ipse ad Privatii oppidum venire vellet, non modo de Montspelli deditio, sed & de pace Sectariis concedenda acturus. Placuit utrique consilium de ultronea urbis deditio; Lediguerio autem pertinacius petente, ut Rex urbem veluti bello partam ingrederetur, Rohanus civium deprædationem veritus, prius desuper Montpeffulanos consulit, qui una omnes, se potius morituros, quam se suaque victoris arbitrio ac clementiæ relicturos responderunt. Confestim igitur muris admoventur belli tormenta; continuis dislosionibus nudantur tecta, quassantur mœnia, ac circumfusæ peditum turmæ irruptionis impe-

imperium, velut victoriæ augurium Sæc. XVII.
 anxie expectant. Proximum quoque A. C. 1622.
 aut violentæ expugnationis, aut ultro-
 neæ deditiois successum Regi gratula-
 bantur omnes: idem pariter officium
 ineunte Mense Septembri Pro-Lega-
 tus Avenionensis a Gregorio XV. Pon-
 tifice decretus Regi præstiturus adve-
 nerat, qui tamen inde redux, unacum
 Torinio & Portesio Balduino, qui Le-
 gatum cum suis stipare jubebantur, a
 Calvinistis captus Nemausium velut in
 triumphum aut potius Sedis Aposto-
 licæ ludibrium raptabatur, libertate
 nonnisi pecuniis redempta: Interim
 totius belli instrumentis & apparatu di-
 micatum, ac ne punctum quidem tem-
 poris obsidio respiravit, haud minore
 obsessorum fortitudine, ac imperter-
 rito, qui in rebus desperatis plurimum
 valet, periculi, vitæque contemptu:
 Dies erat duodecima Septembris, qua
 Regii, quos inter Gallicæ Nobilitatis
 flos erat, propugnaculum prope sancti
 Dionysii collem aggrediuntur. hostem-
 que in urbem recedere compellunt, ac
 superato colle fugitivum insequuntur,
 improvido tamen consilio; cum enim
 instrumentis ad obstruendam portam
 opportunis provisi haud essent, con-
 festim Sectarii tanta vi erupere, ut Re-
 giis valide repulsis loco, unde pridie
 non

Sæc. XVII. non inulti fuerant dejecti, potirentur,
A. C. 1622. cæsis Regionum quamplurimis, quos
 inter præcipue Fronsacus Princeps, Veu-
 ronius Marchio, Fabreguasius, Cuffer-
 guius, Sambertus, Luffanus, Mora-
 brunus, Laterassius, & Combaletus,
 omnes primæ Nobilitatis Viri, quorum
 vita meliori fato debita fuisset: Postri-
 die rursus Sectarii Regios segniter ad
 valla excubantes in fugam agunt, ipsa
 invasuri castra, nisi Portesius Marchio
 fugitivos in pugnam revocasset: Per-
 tinacius postea committitur prælium,
 dum Regii hostile quoddam munimen-
 tum aggressuri, scalas adhibent; e-
 rumpit hostis, pugnaque ad concubiam
 noctem protracta Regii cum sectariis
 confusi implicantur, linea indusia, quibus
 se ab hoste per obscura noctis discer-
 nerent, superinducere coacti: Diu in-
 certo Marte pugnatum, ac tandem æ-
 quato decore ac clade discessum: Al-
 bescente sole Regii Tympanistam in ur-
 bem ablegant, qui pro sepeliendis mor-
 tuis liberum ab hostili invasione tem-
 pus concedi peteret: id negant Calvi-
 nistæ, Regios cadaverum foetore pul-
 sum iri sperantes: inauditum fane in
 hanc diem strategma: nunquam enim
 negari solita fuit mortuis humus, ne-
 quidem inter barbaros: Tantum erat
 Calvinistarum odium in Catholicos!
 cum

*Synod. Na-
 tion. des
 Eccl. ref.
 pag. 8-*

cum vero Hugonotæ jam a primis se- Sæc. XVII,
 ctæ suæ incunabulis vivente adhuc Cal- A. C. 1622.
 vino eorum Protoparente in primo eo-
 rum Parisiensi Conciliabulo die 25 Maij
 1559. celebrato etiam infantibus natis
 ex Catholicis Parentibus ipsum Baptis-
 ma denegarint, ac primum in plenio-
 re Synodo decidendum judicarint, an
Catholicorum infantes ad Dei Ecclesiam
recipiendi sint? quid jam mirum, si hosti
 sepulturæ spatium denegarunt? Cete-
 rum urbs triginta quinque belli tor-
 mentis continuo verberatur, exiguo
 obsessorum damno, iterata tamen Re-
 giorum clade: Exeunte Mense Septem-
 bri nuntiatum Regi, Rohanum cum
 expedita mille ducentorum peditum
 manu in subsidium obsessæ urbis accur-
 rere: mox ergo Rex pugnae avidus,
 hosti obviam procedit, soloque aspectu
 Rohanæos fugat: Tam potens est in
 rebelles Regis irati præsentia?

§. LII.

De pace rursus deliberatum.

Cum vero tam autumnali morbo, Merc. Franc.
 quam accepta clade Regii ordines hist. de la
 rarefcerent, aliunde vero annona sen- rebell. Gra-
 fim deficiente, urbis expugnandæ exi- mond. l. 12.
 gua spes esset, Lediguerius rursus pa- Meteran.
 cis media proponere statuit, vehemen- l. 42.
 ter Calmet Hist.
Univ. l. 151.

Sæc. XVII. ter reclamante Condæo Principe: ne
A. C. 1622. igitur Rex litem suo arbitrio diremis-
 se videretur, placuit quæstionem in ple-
 no Senatu in deliberationem trahere:
 Vocantur Condæus, Lediguerius, &
 Schombergius ex gente armata: Ex
 togata vero Commartinus Pro - Can-
 cellarius, & Piseussius Regi appri-
 me charus: Disceptatum ultro citroque;
 tandem vero prævaluit in pacem sen-
 tentia, clam Lediguerius a Rege ad
 Rohanum decernitur, ut hunc ad pa-
 cis consilia inclinaret: Condæus au-
 tem indignatione commotus statim ca-
 stris quæsito Lauretanæ peregrinationis
 obtentu discessit: amoto igitur æmulo
 Calvinistis exoso ad pacis consilia haud
 difficilem sese exhibuit Rohanus, spe
 fretus, pacta per Lediguerium sectæ,
 ut creditum, adhuc faventem conven-
 ta absdubio integra fide servatum iri:
 Aliunde ipse Angliæ Rex pacem esse
 quærendam suaferat, cum pecuniæ,
 & sectæ fautores deficerent, nullaque
 subsidii spes reliqua esset. Hæ ratio-
 nes in Rohani Ducis animo tantum va-
 lebant, ut pacta die cum Lediguerio
 de pacis legibus convenire decerneret.

§. LIII.

§. LIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.*Pax per Rohanum cum Calvinistis
inita.*

Comperto Rohani consilio mox Mont-
pessulani Calvinistæ in apertas pro-
rumpunt indignationes, Ducem insi-
mulantes, quod privatæ potius quam
publicæ rei studiosus, postquam cives
exhausisset, ac causâ vix non ad exi-
tum fuisset deducta, cum Rege pacem
inire tentaret, amplam ab eodem pro-
ditionis mercedem reportaturus, cum
tamen ipsis nil reliquum nisi patibuli
supplicium foret, quod ut evaderent,
gloriosius in prælio mori decrevissent:
aliunde vero ad sustinendas ulteriores
belli expensas locupletissimi cives haud
desunt, qui divitias suas effundere parati
essent: Horum ferocitatem, ac Calvi-
nianam rebellionis pertinaciam, ut e-
moliret & frangeret Rohanus, omnes
eloquentiæ fontes exhaurire, obstina-
tisque tridui inducias indulgere co-
actus est:

*Calmet. l. 6.
Gramm.
lib. 12.
Meteran.
lib. 42.*

*Tantæ molis erat furibundam flectere
gentem*

Regis ad obsequium.

Tandem vero die nona Octobris in-
ter pacis arbitros in hæc leges con-
ventum, vulgato desuper Regis edicto

Hist. Eccles. Tom. LVII.

N n hu-

Sæc. XVII. hujus tenoris: *Ludovicus Dei gratia Gal-*
A. C. 1622. licæ & Navarræ Rex, Universis præsen-
tes literas inspecturis Salutem:

Christianum Principem ab effusione Sanguinis humani abhorreere, ex multis decet: hinc præcipue, quod Dei omnipotentis imago in homine crudeliter petitur, & laceratur. Unde non modo bellis civilibus, pernicioſa regnorum peste, abſtinendum: ſed & quærenda ſedulo omnis ratio, qua concordēs una vivant regnicolæ. Teſtis eſt immortalis Deus, ſub cujus manu vivunt, & regnant Reges, quanta nos feritate in bellum coegerint perduelles, ex quo in regnum vocati ſumus. Libertatem Sectariis ſartam tectam habuimus: ſemper deceſſorum noſtrorum feliciſ memorie Regum edicta, in eorum favorem inducta, ſalva ut eſſent, & integra, enixe curavimus. Naſcente malo, remedium omne tentavimus, donec agnitum, curatione irritari vulnus: Demum arma oppoſuimus armis; ultoreque in perduelles Deo, proſtrata tandem Secta, Coronæ minax. Indigni certe noſtra Clementia ejus Seditionis autores, ſub qua gemit, & gemit etiamnum Gallia, ſuorum proditione infelix: quia tamen genibus noſtris provoluti, credunt penitus miſericordiæ noſtræ ſe & ſua proni, recipimus in gratiam, quorum perduellio debuerat in patibulo expiari. Quare ex mente Principum, Parium Franciæ, nec non & eorum

eorum, qui ex munere suo Coronæ nostræ Sæc. XVII.
ministrant, statuimus, palamque omnibus A. C. 1622.
innotescere volumus, id nobis præcipuum
hodie, quod & semper fuit, Edicti Nan-
netici fides salva sit, & integra omni ex
parte, valeantque posthac articuli, qui se-
quuntur.

I. Restaurandum Religionis Catholicæ,
Apostolicæ & Romanæ exercitium (non
tantum per totam Galliam, sed &
in omni loco, ubi autoritas nobis, & Do-
minatio est) quale fuerat ab antiquo.

II. Decimas & quoscunque obventus Ec-
clesiæ restituendos legitimis possessoribus, non
obstantibus usurpationibus, & longo in con-
trarium usu.

III. Religionis, quam reformatam ap-
pellitant, liber usus in omni loco esto, ubi
ante fuerat: Judiciale forum, Rationa-
lium Vestigalium, Edictique Cameræ, Se-
ctariis sunt, quales ante id belli, & ubi
fuerant, dempta Neracensi Camera, quam
iustis de causis alio transferri placuit.

IV. Munimenta in Sectariis urbibus re-
sens constructa diruantur, neque aliud ma-
nebit, præter muros, portas & turrets.

V. Ut posthac Sectariorum nemini in
municipio suo quocunque tandem prætextu,
muros aut munimenta construere liceat.

VI. Quia Conventuum indictio sæpe exi-
tialis fuit ipsis, qui indixerant: inhi-
beri placet quoscunque tandem Conventus:

Nº 2

ex-

Sæc. XVII. *exceptis iis, qui corrigendis moribus aut*
A. C. 1622. *pro Ecclesiarum disciplina haberi solent,*
qualia sunt Colloquia, aut consistoria.

VII. *Gesta perperam ab ineunte Januario anni millesimi sexcentissimi vigesimi primi, in hodiernam diem condonamus, exceptis criminibus execrabilibus, quæ Edicti Nannetici articulo octuagesimo septimo continentur.*

VIII. *Brisono, & Privatiensibus concedendum diploma singulare noxæ omnis Liberatorium.*

IX. *Rationales, qui vi, & justo metu cerarii nostri pecuniam in provinciis hosti se numerasse probaverint, plenam apud nos liberationem consequantur, juxta Edicti Nannetici articulum septuagesimum octavum & nonum.*

X. *Irritas volumus quascunque sententias in rebelles Sectarios latas; necnon & parlamentorum placita, juxta ejusdem Edicti articulos quinquagesimum octavum, nonum & sexagesimum.*

XI. *Valitura qualiacunque militaria judicia, seu civilia, seu pœnalia fuerint, ab exordio hujus Seditionis in hanc diem.*

XII. *Liberandos utrinque Captivos sine pretio, foreque in irritum, quæcunque obligatoria instrumenta liberationi obtinendæ contracta, nisi solutione extincta obligatio probabitur.*

XIII.

XIII. *Schedulas privatas, publica instrumenta, actiones, bonorum per officia gradus ex præscriptione adempta, redhiberi placet: nihil obstantibus fisco addictionibus, donisque quibuslibet in privatos ex largitione nostra collatis.* Sæc. XVII.
Sæc. 1622.

Mandamus dilectæ & fidæ nobis genti, Viris in parlamento & ad Cameras Edicti delegatis, procurent sedulo redigi in acta sua, & legi palam Edictum istud: ita enim placet. In cuius rei fidem præsentem literas Sigillo nostro majori muniri iussimus. Datum Monspeliæ vigesima Octobris anno millesimo, sexcentesimo vigesimo secundo, & regni nostri decimo tertio.

LUDOVICUS Rex.

Firmatis hisce articulis Rohanus ad Regis alloquium admissus, quod tamdiu arma in Regem suum verterit, flexis genibus veniam precabatur: qua obtenta die altera Montpeffulanum ingressus, secum Calongium urbis Gubernatorem & Cemmenii, Nemausii & Utcetiæ Præfectos eduxit, ut pariter, uti conventum erat, delicti gratiam exorarent: quo facto Lediguerius, Crequius & Bassompetra Marescalli cum quatuor peditum millibus præcipuas urbis stationes occupabant: hos decima nona Octobris die Rex secutus pa-

N n 3

cis

Sæc. XVII. cis capita promulgari iussit, unacum
A. C. 1622. secretis articulis, vi quorum Calvinia-
 næ sectæ exercitio, ubi fervente hoc
 tumultu fuit abrogatum, restituto Cal-
 vinistæ ab omni hostili metu liberi de-
 clarabantur, urbes vero, quas posses-
 sionis titulo sibi hætenus vindicassent,
 deinceps nonnisi precariæ concessionis
 titulo retinerent: pensiones quoque
 Prædicantibus & militi & harum ur-
 bium Præfectis antehac de ærario pen-
 di solitæ abrogarentur: Rupellæ &
 Montalbani munimenta nullatenus di-
 ruerentur, Casto - Albigenfis vero,
 Amilianæ, Nemaufensis, & Uticensis
 urbium nonnisi media pars: Monspel-
 liani autem muri omnes solo æqua-
 rentur, ac demum Magistratus partim
 ex Catholicis partim Sectariis consta-
 ret: Hæc pacta sic declarata die vige-
 sima prima Novembris in Parisini Se-
 natus acta fuere relata: Præterea Ro-
 hanus Dux in damni compensationem
 dato etiam in pignus Valesiorum Du-
 catu sexcenta librarum millia, necnon
 æque ac Subisius ablatam hætenus
 pensionem recepere: Parem quoque
 Regis munificentiam expertus est Ca-
 longius Gubernator: Reddita igitur
 pace Rex Arelato die secunda Novem-
 bris profectus, decima sexta ejusdem
 Mensis Avenionem pervenit, summis
 hono-

honoribus exceptus: Die autem vige- Sæc. XVII.
 sima prima inde discedens Livroniæ A. C. 1622.
 urbis, eoquod olim cives in Henri-
 cum III. ex Polonia reducem atrocia
 maledicta coniecissent, mænia dejici
 jussit: inde vero die sexta Decembris
 Lugdunum delatus Richelio Cardi-
 nali rubrum galerum a Gregorio XV.
 per Guisium Comitem transmissum
 ipse præfente utraque Regina impo-
 suit, tandem die decima Januarii Pa-
 risiam urbem solemnî pompa ingressus.

§. LIV.

*Rupellenses ad Regis obsequium
 reversi.*

Vix ad Castrum - Albigenſium pacis Gramond.
 confectæ rumor pervaserat, cum l. c.
 illico Judex, ut vocant, Pedaneus te- Calmet l. 151.
 merario prorsus ausu, forum judi- Meteran.
 ciarium Regis edicto stabilitum, quod Hist. Belg.
 Camera l. 42. *Edictalis* dicitur, urbe expelleret,
 caussatus, quod suæ illud auctoritati
 exitiale fore crederet, insuper teme-
 ritate pari Ecclesiam Cathedralem
 facto impetu, vastavit ac diruit:
 De hac violentia, post recens fir-
 matos pacis articulos iniquissime il-
 lata haud immerito querebantur Ca-
 tholici; quibus tamen ne Calvinistis
 ob pœnæ severitatem querendi ansa

Nn 4

dare-

Sæc. XVII. daretur, haud aliter satisfactum, nisi
A. C. 1622. quod Curia ad urbem, cui *Insula* no-
 men, translata fuerit.

Ceterum Guisus Regiæ classis Præ-
 fectus, antequam de pace, & facta Ru-
 pellensium submissione nuntium acce-
 pisset, navali prælio horum Sectario-
 rum classem repulit, insignemque re-
 tulit victoriam, cum autem dispersas
 hostium naves insequeretur, Guitto-
 nus Rupellanzæ classis Archithalassus
 accepto pacis nuntio ad Guisum ipse
 venit, atque in subjectionis signum præ-
 toriæ navis vexillum eidem tradidit,
 quo accepto Guisus Dux illud Guit-
 tono restituit, asserens: *vexillum hoc,*
utpote Regis, mihi vendico, nunc autem
tibi reddo, utpote non a me prælio partum:
 multo post Rupellenses missis ad Sues-
 sionensem Ducem Oratoribus pacem
 exorabant: Hic ergo exercitum suum
 dimisit, nonnisi Ludovicæa arce Regio
 milite munita: Sic tandem terra ma-
 rique pax reddita est, cujus tamen
 articulos foedifragi Calvinistæ mox an-
 no sequenti, uti referemus, violarunt,
 luculenter testantes, quod pro turbido
 sectæ suæ genio nullatenus libertatem
 tueri, sed duntaxat sub oppressæ liber-
 tatis obtentu Regis obsequium excu-
 tere, eversaue ejus Monarchia Ari-
 stocra-

stocratiam vel omnino Democratiam Sæc. XVII.
invehere intenderint. A. C. 1622.

§. LV.

Continuati Grisonum tumultus.

Ad placandas Rhætiae turbas multi *Ferreras*
Principes suam locabant operam, *cont. Hist.*
unusquisque tamen proprii sui com- *Hisp. cap. I.*
modi rationem respicere videbatur, & *tom. II.*
quidem Feriæ Dux Mediolanensis Gu- *Ludolph.*
bernator die decima sexta Januarii *Theatr.*
triplicis foederis articulos proponebat, *Merc. t. 9.*
quorum primo Religionis Catholicæ *l. 2.*
libertas, Calendarii Gregoriani, Tri- *Meteran.*
dentini Concilii, & Bullæ Cænæ Do- *Belg. Hist.*
mini usus, necnon Curiensis Episcopi *l. 42.*
& Ecclesiasticorum in integrum resti-
tutio præprimis decernebatur: postea
inter Hispaniæ Regem, & duos Griso-
num Pagos (a) necnon Maienfeldensem a Ober und
ditionem conventum, ut Ecclesiastico- Gorteshaus-
rum bona Protestantibus eripiantur, bund.
& recens erecta munimenta solo æquen-
tur: vicissim vero Rex pollicitus est,
quod si necessitas postulaverit, pecu-
niis & copiis, quibus liber semper es-
set transitus, succurrere velit, & annue
hisce Pagis mille quingentos aureos
subministrari, suisque sumptibus duo-
decim Rhætiae juvenes literis imbui
curet: Altero foedere circa Valtelinos,

Sæc. XVII. & Burmienes conventum, ut hi in
A. C. 1622. compensationem utriusque hujus ditio-
 nis, quæ a vectigalibus liberæ sint, annue viginti quinque Thalerorum mil-
 lia numerent: Protestantes vero Val-
 telini intra sexenium sua divendant
 bona, exortæ autem controversiæ Ca-
 tholicorum sententia dirimantur. Ter-
 tium foedus Leopoldum Archiducem,
 Grifones & Pagum *Domus Dei* concer-
 nebat, vi cuius Leopoldo potissima ter-
 tii Pagi bona cedantur, Catholicis bo-
 na sua restituantur, & sententiæ con-
 tra Catholicos latæ pro irritis habeantur,
 liberumque sit Leopoldo Curæ, Maienfeldio, & ubi necessarium fuerit, præsidia imponere, Grifonum impensis
 alenda. Hos quidem omnes articu-
 los Mense Februario in Ilancensi con-
 ventu Grifones Calvinistæ ratos ha-
 buere, Hispanorum & Leopoldi Ar-
 chiducis potentiam veriti: hoc tamen
 metu quadantenus soluti, ratum fixum-
 que habuere, datam fidem omni, quo
 possent modo violare: hanc in rem
 pro more suo de imposito Hispanorum
 iugo, oppressa libertate & Religione,
 & Austriacorum vexationibus rumo-
 rem sparserunt, ut specioso hoc tegan-
 dæ perfidiæ medio populum ad novam
 in Hispanos & Catholicos seditionem
 concitarent: Ex his primi insurrexe-
 rant

rant Brettigavienſes, gens immori- Sæc. XVII.
 gera & ferox. Hi die vigefima quar- A. C. 1622.
 ta Aprilis Hispanos & Archiducis mi-
 lites, dum in Templo rei Divinæ in-
 tererant, inopino furore nodofisque
 fuſtibus adoriuntur, & occiforum gla-
 diis & armis obvios quosque trucidant,
 nullique vitæ veniam concedentes in
 variis locis plusquam nongentos miſere
 jugulant, inſuper quinquaginta, qui
 ad Templum confugerant, injecto igne
 & pulvere nitrato concremarunt, ce-
 terosque omnes e præſidiis & ditioni-
 bus ejecerunt: poſtmodum continuata
 rabie conjurati Ritnauerum Meienfeldii
 Præfectum cum ſuis proſtigarunt, &
 plusquam mille ducentos tam Hispa-
 nos quam Auſtriacos partim interfece-
 re, partim in aquas præcipites ege-
 runt: dein captos Meienfeldiana urbe &
 Tiſcaſtenſi arce ad Curiam progreſſi
 Hispanos ad deditionem compulerunt,
 pactis hiſce conditionibus. I. Cum
 vexillis, & armis & ſuppellectile ſua
 ſecederent. II. Proceres captivos qua-
 tuor, Portenſem, Alexium, Blaſium
 & Alexandrum cum Præfecto Ruinel-
 lo, liberos dimitterent, Epifcopo &
 Capitulo interim, dum id fieret, caven-
 tibus. III. In diſceſſu ne quis ex fœ-
 deratis læderetur, præfectos tres pri-
 marios obſides darent. IV. Fœderati
 econ-

Sæc. XVII. econtra Episcopo & Capitulo libertatem
A. C. 1622. suam fartam tectam conservarent, &
 ab omni eos injuria vindicarent: V. Militibus in discessu cibum, potumque, dummodo solutionem præstituri essent, præberent, & captivos duos præfectos dimitterent.

Firmatis utrinque hisce legibus Hispani, atque Itali cum Balderonio Præfecto, & Germani numero nongenti quinquaginta urbe excesserunt, jurare compulsi, quod nec contra Calvinistas nec Lutheranos unquam arma capessere vellent: Nihilominus conjurati Curiensem Episcopum & præcipuos quatuor Belliduces tamdiu captos retinebant, donec Cæsar quatuor Prædicantes ob sua seditiosa dicteria Oeniponti detentos, liberos dimisisset.

§. LVI.

Franciæ Rex Grisonibus opem pollicitus.

Merc. l. c. **N**ondum tamen Brettigaviensium
p. 433. Calvinistarum satiata erat in Ca-
Lud. Theatr. tholicos sæviendi cupiditas: Præprimis
Meteran. l. c. omnia, quæ Mediolani cum Hispanis
 fœdera, interposita etiam juramenti
 Religione, pacti fuerant, die vigesima
 septima Junii innovata pristina inter se
 conjuratione velut irrita & nulla de-
 clara-

clararunt: ut vero violatæ fidei calumniam conficta Deputatorum malitia a se amolirentur, hinc Rudolphum Salisum, Plantam, ceterosque, quos Mediolanum deputaverant, perinde ac si mandati limites transgressi fuissent, nulla de iis habita quæstione, fustibus crudelitate plusquam barbara interemerunt, Lucernensibus, aliisque quatuor Catholicorum locis, ni ad eorum partem accederent, extrema quæque interminati. Cum autem Tigurini, Glacenses aliique Helveticæ gentis Calvinistæ hisce latronibus valida submitterent auxilia, Archidux pro necessaria suorum defensione extremas opponere vires cogebatur: contractis igitur octo circiter millibus ductore Sultzensi Comite die trigesima Augusti utrumque Engedinensem Pagum, Brettigovium, Taram, Maienfeldium, & Curam recuperabat, rebellibus in alpium interiora repulsis. Jam inter arcta prehenso Grissones, tam suos, quam Helvetios Oratores Parisios ablegarunt, Regique ob immodicam Austriacorum & Hispanorum potentiam timorem incutere solliciti, opem implorarunt: Faverebat Lediguerius, obstabat tamen virili pectore Condæus, qui Calvinianæ fraudis, juxta ac ferociæ rudimenta in Hugonotico bello comprobata habebat:

Sæc. XVII.
A.C. 1622.

Sæc. XVII. bebat: Grifones igitur prompti auxilii
A.C. 1622. spe frustrati, nova cum Hispanis pacta
 inierunt, eadem tamen facilitate, qua
 se, si occasio dederit, ea impune viola-
 turos sperabant: Præsentibus igitur
 Scapio Sedis Apostolicæ Nuntio, Ca-
 satto Hispano, & Molina Gallo, nec-
 non quatuor Austriacæ Domus Orato-
 ribus Landavii decretum, ut octo pagi
 a ceteris Grifonibus exclusi Leopoldo
 Austriaco homagium præstarent, & Re-
 ligio Catholica necnon Præsules cete-
 rique Catholici in integrum restitueren-
 tur, demum Valtelini munimenta, &
 Burmia summo Pontifici vel alteri Prin-
 cipi in sequestrum relinquerentur. Hos
 pluresque alios transactionis articulos
 die trigesima Octobris non modo Au-
 striaci, sed etiam Grifones suis sigillis
 & chirographis munierunt, ac in Curæ
 comitiis acceptarunt. Sub idem tem-
 pus Carolus Emanuel Sabaudix Dux
 Ludovicum XIII. ex Hugonotica expe-
 ditione reversum Avenione salutabat,
 ubi unacum Pesaro Veneto Oratore
 pro Hispanis, Austriacisque copiis ex
 Rhætia pellendis cum Rege agebat;
 nec improspere successu; quippe inter
 Gallos, Venetos & Sabaudos foedere
 in Grifonum favorem inito, significatum
 Mirabello Hispaniæ Legato, quatenus
 aut Madritense pactum executioni da-
 retur,

retur, aut communibus armis res di- Sæc. XVII.
rimenda foret. Pariter Archiduci Leo- A. C. 1622.
poldo, & Papæ Nuntio declaratum,
quod Franciæ Rex Landavienſem trans-
actionem nullatenus ratam habere vel-
let: obſtabat Nuntius, indecorum fo-
re exponens, ſi Rex debellatis ſui Re-
gii Calviniftis externos auxilio foveret:
verum ſpe facta, Religioni nil dero-
gatum iri, Nuntius ſilentio obſequioſo
rem diſſimulare cogeſatur. Rebus ita
diſpoſitis hoc anno Grifonum Calvini-
ſtarum furor ſopitus, nullatenus ta-
men extinctus eſt.

§. LVII.

Varie deciſiones S. S. Congregationum circa Eccleſiæ Diſciplinam.

Hoc item anno ſummi Pontificis au- S. S. Congre-
ſtoritate Sacrarum Congregation- gat. rit. E.
um Conſultores emergentibus dubiis, piſc. & Reg.
aut exortis corruptelis obviare ſatage-
bant, & quidem Sacra rituum Con-
gregatione die decima nona Februarii de-
claravit, Euchariſtiam in Feria ſexta
Paraſceves nonniſi infirmis eſſe admi-
niſtrandam, eodem autem die Fideles
officio de præcepto intereſſe, non tene-
ri, etſi ea die Feſtum B. V. Annuntiæ
occurrat: prohibuit etiam die octava
Julii ſummus Pontifex indiſta anathe-
matis

Sæc. XVII. matis poena, ne in eadem urbe plures
A. C. 1622. Conventus PP. Oratorii S. Nerei erigantur, ac demum eandem poenam statuit in Viros, si cum armis Camaldulensium Eremos illis diebus, in quibus Mulieres ingredi possunt, accedant. Declarabat etiam die trigesima Septembris, quod etsi excommunicatus sit in foro conscientiae absolutus, Episcopus tamen ad publicam satisfactionem proclama excommunicationis affigere valeat: Decrevit quoque die nona Novembris Sacra Rituum Congregatio, quod si dies octava concurrat in Dominicis primæ & secundæ classis, Vesperæ (nisi concurrant cum alio festo præcedenti) dicendæ sint de Officio sequenti cum commemoratione Octavæ, si hæc non habet officium in die sequenti: Statuit quoque die decima nona ejusdem Mensis, quod Missæ, quæ duntaxat certis Regularibus concessæ sunt, non valeant ab aliis dici, nec etiam in ipsorummet Regularium Ecclesiis: contrarium tamen saltem quoad aliqua festa concessum reperio anno 1720. die vigesima septima Julii circa Officium S. Theresiæ, & anno 1727. circa festum S. Benedicti die decima Februarii.

§. LVIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

B. Philippus Neri, Ignatius Loyola, Franciscus Xaverius, Theresia a Jesu, & Isidorus in Sanctorum numerum a Gregorio XV. relati.

Felix faustaue Romanis, atque Un-
 verso Orbi Catholico erat dies duo-
 decima Martii, qua Gregorius XV. Brachel. hist. lib. 2. Theatr. Hist. pag. 72.
 Beatum Philippum Nerium Congrega-
 tionis Oratorii, Ignatium Loyolam Je-
 suitarum Ducem, Theresiam a Jesu Car-
 melitani Ordinis restauratricem, &
 Franciscum Xaverium B. Ignatii So-
 cium, necnon Isidorum Madritensem
 Sanctorum albo inscripsit. Postquam
 enim per plurimos annos horum vir-
 tutes & prodigia eo rigore ac integri-
 tate, quam tanti momenti res deposcit,
 discussa, & unanimi Judicium senten-
 tia ac judicio approbata fuerant, tandem
 summus Pontifex solemnī decreto pu-
 blicos Sanctorum honores quinque hisce
 Beatis deferri statuit: Igitur Basilica Divi
 Petri hanc in rem festive ornata, ac
 summo Pontifice in preces ad Deum
 effuso præsentibus triginta sex Purpu-
 ratis Ludovici Cardinalis hujus
 causæ Procurator, necnon Zambec-
Hist. Eccles. Tom. LVII. Oo carus

Sæc. XVII. carus Hispani Regis Legatus trina vice
A. C. 1622. Papam impense rogabant, ut præfatos
 quinque Beatos ab universa Ecclesia
Jæger. Hist. Eccl. l. 4. cap. 5. Meteran. Hist. Belg. p. 445. tanquam cæli gloria a Deo donatos,
 ac publica veneratione colendos de-
 clarare vellet: quo factò Prælatus qui-
 dam nomine Pontificis respondit, quod
 comprobata eorum sanctitate, & pro-
 digiis æquum, dignumque foret, ut ab
 universo Christiano populo hi Sancto-
 rum honoribus in terris colerentur:
 ut autem tam sanctum tam grave ne-
 gotium rite perficeretur, Dei gratiam,
 ac B. V. SS. Apostolorum Petri & Pauli,
 omniumque Sanctorum patrocinium
 esset implorandum: his dictis Pontifex
 cum omnibus adstantibus ter flexo po-
 plite fervida ad Deum vota pro felici
 hujus negotii successu nuncupabat.
 Tandem in pedes erectus, Apotheo-
 seos decretum palam promulgari jussit,
 concessisque hanc in rem literis Apo-
 stolicis exclamavit: *Decernimus.* Tum
 illico festiva resonabant tympana, re-
 boabant belli tormenta, omnesque Ec-
 clesiæ concinno campanarum pulsu sa-
 cram prodebant lætitiā. Offereban-
 tur autem pro more veteri candellæ
 ex cero affabre elaboratæ, panes quin-
 que deaurati, totidemque deargentati,
 ne non quinque turtures ac decem co-
 lumbæ candidæ in deargentatis cani-
 stris

fris inclusæ, præter quinque vini & Sæc. XVII.
totidem aquæ doliola, & quinque vivis A. C. 1622.
varii generis avibus repletæ corbes:

Eadem solemnitas postea in quamplurimis Christiani Orbis Ecclesiis ingenti pompa celebrabatur: Ceterum in Gregorii XV. Bullario duntaxat habetur decretum Apostolicum de Canonisatione S. Theresiæ; cum enim idem Pontifex morte præventus, ceterorum Bullas expedire haud posset, ejus Successor Urbanus VIII. diploma pro S. Philippo Nerio & Ignatio die sexta Augusti anno sequenti promulgavit, sanxitque, ut Sancti Ignatii festivitas die trigesima prima Julii celebraretur, unde Jesuitæ in Galliis celebre nomen Sancti Germani Antisiodorensis Episcopi zelo fors minus sobrio ex fastis & Calendario ipso Romano expunxerunt, quod tamen Senatus Parisini edicto restituere jubebantur: Præterea diplomate pro S. Ignatio nonnisi viginti octo Cardinales subscriptos numeramus, specialem autem Bullam pro S. Xaverio nullibi reperire potuimus. Porro eodem anno Gregorius XV. die decima octava Aprilis Beatorum fastis adscripsit Virum sanctitate & prodigiis celeberrimum Petrum de Alcantara ex Ordine Fratrum Minorum strictioris observantiæ, cujus festum die decima

Sæc. XVII. nona Octobris ab universo horum Fratrum Ordine ritu Confessoris celebrari indulgit idem Pontifex. Jam antea vero Paulus V. anno hujus sæculi decimo octavo, Sanctam Theresiam in Regni Neapolitani, & Mexicanæ Provinciæ Patronam assumi, ratum habebat.

§. LIX.

*Pretiosa mors S. Francisci Salesii
Genevensis Episcopi.*

*Miræus
Script.*

Sæc. XVII.

*Oeuvres du
B. Franc.
de Sales.*

Haud immerito post tantam lætitiā Universā Ecclesia sibi ereptum fuisse deplorabat Sanctum Franciscum Salesium Sancti Borromæi Parelion, omnium Præsulū gemmam, invictū fidei Pugilem, pauperum Patrem, & hæreticorum malleum. Primam lucem aspexerat præclarus hic Vir Anessiaci in Sabaudia Anno post Christum natum millesimo quingentesimo sexagesimo septimo die vigesima prima Augusti: inde Parisios delatus integro sexennio humanioribus literis ac postea Patavii jurisprudentiæ operam seu verius, præclarum pietatis ac scientiæ specimen dedit, non sine magna dæmonis invidia, cujus instinctu quidam solutioris vitæ juvenes niveum Francisci candorem maculare decernentes,

eo

eo consilio adolescentulam quamdam Sæc. XVII.
 formosam, minus tamen pudicam ad- A. C. 1622.
 ornant, ac quæsito eximium quemdam
 Doctorem recens advectum invisendi *Raynald. in*
 obtentu innoxium Franciscum ad hu- *Elog. Franc.*
 jus scorti ædes deducunt, solumque *Sales. tract.*
 cum sola relinquunt: Cognita fraude *de Amore*
 ac periculo mox Salesius acribus ver- *præm.*
 bis sollicitantem castigat, atque in il-
 lius conspuens faciem gloriosum de e-
 jus procacitate triumphum fugiendo
 reportat, pudore suffusus tanti flagitii
 auctoribus. Inde vero cautior factus,
 ut ad plures ejusmodi luctas, quas
 non una vice in vita sua subibat, sese
 strenue accingeret, eo ferventius stu-
 diis, solitudini ac pietatis exercitiis
 vacabat. Postea die quinta Septem-
 bris anno Incarnationis Dominicæ mil-
 leesimo quingentesimo nonagesimo pri-
 mo Doctoratus laurea decoratus, Lau-
 retanam ædem, necnon SS. Apostolo-
 rum limina pie visitabat: redux vero
 in patriam suam, ac sacræ militiæ ad-
 scriptus, in primo suo sermone Avu-
 lium inter hæreticos præcipuum a suo
 errore reduxit, ac die nona Septem-
 bris quinto post anno a Granierio Ge-
 nevensi Episcopo ad hæreticorum con-
 versionem velut ovis in medio lupo-
 rum missus, apud Tunonienses, Ca-
 belliacenses, Ternianos, & Gaillar-
 denses

Sæc. XVII. denses Calvinistas tam uberem Apo-
 A. C. 1622. stolici laboris sui messem collegerat,
 ut anno nondum evoluto octingentis
 jamjam veræ Ecclesiæ reconciliatis
 religionem Catholicam tamdiu ab hisce
 Præfecturis exulem revocarit: inde
 continuato sacræ victoriæ cursu Gene-
 vam, quæ urbs cunctos Catholicos ac-
 cessu prohibet, non sine magno vitæ
 discrimine, majori tamen salutis, Mar-
 tyriique desiderio contendit, eo fine,
 ut Theodorum Bezam jam septuage-
 narium ab erroris semita & vitiorum
 colluvie ad veritatis agnitionem redu-
 ceret: Hunc quoque potenti rationum
 efficacia eousque inflexit, ut nisi læva
 eidem mens fuisset, & illaudatus pu-
 dor, necnon vulgata pridem spurcitia
 infixionem in volutabro luti non indi-
 xisset, quam judicio veram agnosce-
 bat Catholicam fidem, etiam facto &
 voluntate amplexatus fuisset: Relicto
 autem, qui sanari noluit, hoc obsti-
 nato, Franciscus Parisios ineunte anno
 Domini millesimo sexcentesimo secundo
 evocatus, suis sermonibus, ac virtu-
 tum exemplis quamplurimos, & præ-
 cipue Perdrovillam nobilem Matronam,
 unacum tota ejus familia, necnon cun-
 ctos ex Raconisiâ stirpe Christo lucrife-
 cerat, ac Divæ Theresiæ Sanctimo-
 niales, quæ ejusdem labores precibus
 suis

suis secundabant, annuente Rege, & ^{Sæc. XVII.} ^{A. C. 1622.}
 procurante Clemente VIII. in Gallias
 introduxerat. Postmodum Episcopus
 Genevensis renunciatus, pro restauran-
 da Ecclesiæ disciplina primo anno Sy-
 nodum celebrabat, totamque Diæcesin
 perlustratus, Clerum suum, pluraque
 monasteria ad vetera instituta revo-
 cans, Congregationem Monialium Vi-
 sitationis B. V. opitulante sancta Joan-
 na Fremiot instituit, atque anno Christi
 millesimo sexcentesimo decimo octavo
 Mariam Angelicam, quæ tum Mal-
 buisonensem Abbatiam restauraverat,
 inuisit, ejusque Zelum summopere com-
 mendans, Arnaldum Mariæ Patrem,
 hujusque filios, Arnaldum tum nonnisi
 sexennem, & Andilyum sacra preca-
 tione honoravit. Tandem postquam
 Franciscus ubique verbis, operibus,
 scriptis & prodigiis universo orbi cla-
 rus & charus innotuerat, integer cor-
 pore & moribus, ac meritorum copia
 locupletissimus, ut die vigesima octava
 Decembris Sanctis Innocentibus sacra
 moreretur, longe dignissimus, Lugduni
 sanctissime, ut vixit, annos natus quin-
 quaginta sex in Domino obdormivit, *Frecher.*
 omnium amans, & amor ipse, Prin- *Theatr. Vr.*
 cipum delitiæ, populi parens, Præsu- *erud. p. 1.*
 lum decus ac lumen & vere Christi *sect. 3.*
 Apostolus: Plurima ad fovendam pie-
 tatem
 Qo. 4.

Sæc. XVII. tatem utilissima opuscula conscripserat
 A. C. 1622. Salesius, ceteris vero divina unctiōe
 plenis palmam præripere videtur ejus
introductio ad vitam devotam, cujus libri
 lectione multa hominum millia ad san-
 ctiorē vitæ normam revocata fuisse
 fertur, & propterea multiplici idio-
 mate ac iterato prælo recusis in om-
 nium piorum manibus teritur: Non
 minus celebratur vastissimus ejusdem
 tractatus *de Dei Amore*. Typis insuper
 prodire illius Epistolæ sacræ ad diver-
 sos sancto prorsus stylo & lacteo calamo
 conscriptæ, ac in septem libros divisæ,
 præter sacra ejusdem XXI. colloquia:
 Postquam vero hic Sanctus in variis
 Calvinistarum locis Christi fidem re-
 duxerat, unice eo intentus erat, ut
 Sanctissimæ Crucis, quam hæretici sa-
 crilege ubique everterant, veneratio-
 nem restauraret: Hanc in rem in va-
 riis locis Theses pro defensione hujus
 cultus affixit, & quemdam Calvinistam
 Prædicantem, qui adversus honorem
 præclaro huic Redemptionis nostræ
 signo debitum, calamum strinxerat,
 egregie confutavit, edito libro, cui ti-
 tulus: *Vexillum S. Crucis*. Exstant quo-
 que plura alia ejusdem hujus sancti
 pia opuscula.

§. LX.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

*Joannis Guevara, Cornelii Lancilloti,
Antonii de Sobrino & Tornieli
obitus.*

Inter Scriptores Ecclesiasticos, qui hoc anno fatis cessere, nominari mere-
tur Joannes Beltramus Guevara natio-
ne Hispanus, Mutinæ Turrium natus.
Hic in Jurisprudencia versatissimus præ-
clara tam Hispaniæ quam Siciliæ Re-
gno præstitit obsequia: quocirca ab
Hispano Rege Neapolin missus ad Pa-
risiensem Episcopatum nominabatur,
ex munificentia autem Pauli V. Saler-
nitanus Archipræful creabatur: qua
tamen relicta Ecclesia primo Pacis Au-
gustæ Episcopus, ac demum Compo-
stellæ Archiepiscopus renunciabatur,
ubi etiam octogenario major decessit.
Quamplurima ingenii sui monumenta
reliquit, inter quæ tamen ceteris emi-
nent ejus liber adversus Baronii differ-
tationem de *Sicula Monarchia*, necnon
ejusdem tractatus, cui titulus: *pro-
pugnaculum Ecclesiasticæ libertatis adver-
sus leges Venetiis latas*. Huic adjungi-
mus Cornelium Lancillotum patria
Mechliniensem ex Ordine FF. Eremita-
rum Sancti Augustini, Theologiæ Do-
ctorem, qui variis Ordinis sui mune-
ribus ac dignitatibus præclare defun-

*Anton. Bibl.
Hispan.
Miræus
Script. Sæ-
cul. XVII.
Schweer-
tius in
Athen. Belg.
Menolog.
S. Franc. ad
diem 21. De-
cembr. 2354.*

Oo 5

tus,

Sæc. XVII. ctus, dum charitatis impulsu sauciis,
A. C. 1622. ac contagione infectis militibus sacram
 opem immoto studio impenderet, in-
 ter ardua hæc pietatis opera ab ægris
 æger domum reportatus, nonnisi qua-
 draginta octo annos natus laboris sui
 præmium a Deo recepit. Scripserat
notas & Antidotum ex D. Augustini libris
collectum contra Sectarios, necnon Pan-
carpium Augustinianum & B. V. enco-
mium, Lucernam vitæ perfectæ tum Sa-
cerdotalis tum Monachalis juxta Regu-
lam S. Augustini præter privilegia & in-
dulgentias Sodalitatis corrigiatæ. Ter-
 tius erat Antonius de Sobrino, Sal-
 manticæ natus, qui Madriti inter ce-
 teros Ecclesiasticos Regiæ Aulæ infer-
 viens Regi Catholico a Sacris concio-
 nibus erat, postea vero in Provincia
 S. Joannis Baptistæ apud Discalceatos
 S. Francisci institutum professus, vir-
 tutum ac perfectionis studio inclaruit,
 pie in Domino defunctus die vigesima
 prima Decembris. Edidit librum de
 vita spirituali & perfectione Christiana
 præter alia quædam opuscula. Deni-
 que Augustinus Tornielus Novariensis
 ex Ord. Barnabitarum enodare aggres-
 sus est omnes Chronologiæ, Geogra-
 phiæ & Topographiæ difficultates in
 Historia Ecclesiastica occurrentes a
 mundi Principio usque ad Christi ad-
 ven-

Dupin Bibl.
 des Auth.
 Eccl. t. 17.

ventum, & quicquid circa ritus ambiguum reperiēbat, dilucide explanavit, adeo ut ejus opus plane velut absolutus commentarius librorum Historicorum veteris Testamenti haberi valeat. Obiit die decima Junii.

Sæc. XVII.
A. C. 1622.

§. LXI.

*Flavii Torti, Sebastiani Barretarii,
& Joannis Avantii obitus.*

Ingens quoque sui desiderium reliquerat Flavius Tortus, qui Romæ ex illustrissima Torquatiorum stirpe progenatus Ticinii per triginta annos publice jurisprudentiam tradebat, ac celebres suas annotationes ad sextum volumen Consiliorum Baldi, necnon lucubrationes ad statuta civitatis Papiensis vulgabat: Nondum edita adhuc Patavii asservantur ejusdem Professoris consiliorum volumina quindecim. Eodem quoque anno obiit Sebastianus Barretarius in Etruria natus, qui Ecclesiæ Historiam ab orbe condito usque ad SS. Apostolorum ætatem, necnon vitam Josephi Anchiettæ conscripsit, denique undecimam Martii diem vitæ suæ postremam habuit Joannes Marius Avantius, qui humanioribus literis Magistro Ricobono, & Philosophicis ac Theologicis Ferrariæ egregie

Freherus
Theatr. Vi-
ror. erud.
part. 2.
sect. 4.

Sæc. XVII. gregie imbutus, Bononiæ Jurispruden-
A.C. 1622. tiæ vacabat, tandem vero Patavii
 Doctorum honoribus insignitus Rodinii
 Caussidicum egit, ubi etiam anno æta-
 tis suæ septuagesimo tertio decessit, a
 suis æmulis tam crudeliter infectatus,
 ut occiso fratre suo ipsemet octodecim
 vulneribus pene conficeretur, postea
 tamen recuperata salute, hostibusque
 suis exilio mulctatis usque ad septua-
 gesimum tertium ætatis suæ annum Pa-
 tavii tranquillam protraxit vitam: Con-
 ciliaverat sibi Ferdinandi II. Cæsaris
 gratiam pereleganti quodam carmine,
 in literariæ vero Reipublicæ utilitatem
 conscripsit Historiam Ecclesiasticam a
 Lutheri apostasia usque ad sua tem-
 pora, præter tractatum de partu ho-
 minis, & consilia plurima de rebus
 civilibus & criminalibus.

§. LXII.

*Quidam Societatis Scriptores hoc
 anno defuncti.*

Alegambe
Bibl. Script.
Sor.
Miræus. l. c.
Pufendorff.
Hist. de
Sued. t. 2.
p. 23. & 27.
Maimb. Hist.
de Luther.

Celebriores ex Jesuitis, qui hoc anno
 obiere, erant sequentes. I. Vin-
 centius Filliuccius Senensis, qui quæ-
 stiones morales earumque compen-
 dium de Simonia, de Statu Clerico-
 rum, & de beneficiis edidit. Obiit
 Romæ die quinta Aprilis. II. Paulus
 Ar-

Arriaga, qui præter Ascetica scripsit Sæc. XVII.
tractatum de extirpatione Idololatriæ A. C. 1622.
& remediis ad Indorum conversionem.

III. Posteris quoque reliquit Augustinus Canus commentaria in Epistolas D. Pauli & in cantica Veteris & Novi Testamenti. IV. Benedictus Justinianus edidit in lucem explanationem in omnes epistolas Catholicas, & Epistolas D. Pauli. V. Antonius Bassolius nil nisi notas in Dionysii Alexandrini Periegesim scripsit. VI. Julius Mazarinus elucubravit suum Colossum Babylonium partim Bononiæ, partim Mediolani editum, necnon discursum in Psalmum L. & sermonum tomos quatuor. VII. Petrus Biardus publici juris fecit librum de auctoritate Papæ contra Martinellum, & relationem expeditionis Anglorum in Canadam. VIII. Denique Laurentius Nicolai, qui non tam operum præstantia, quam nova hæreticos convertendi methodo se celebrem reddidit; se enim Lutheranismum fingens Munckolmii in Suecia Theologiæ Professore egit, ac in suis sermonibus rudiores etiam textus ex ipso Luthero allegavit, unde ejus Auditores dubiis agitari cæpere, ac inter Lutheranam & Catholicam religionem vix discrimen esse censuerunt: Obiit novus hic Sueciæ Apostolus Vilmæ die quinta Maij. §. LXII.

Sæc. XVII.

A. C. 1622.

§. LXIII.

Carmelitani tam mitigati quam reformati Scriptores hoc anno mortui.

Pinotheca 1. Proxime Societatis Scriptoribus accensendus venit Joannes Antonius
Jan. Nic. Bovius de Jesuitis ob favorem singularem, & de Carmelitano Ordine ob indefessum laborem bene meritus. Hic
Erythr. natione Italus, ac patria Novariensis
Aubert. Mir. Mediolani apud Patres Jesuitas Philosophiam, & Theologiam tam celebri profectu hauserat, ut nondum expleto
l. c. decimo octavo ætatis anno jamjam Theologici Doctoris laurea decoratus esset, unde haud mirum, quod ad Societatem non tam petens, quam petitus fuerit assumptus, ubi itidem doctrinas, quæ tum apud hujus Instituti Viros characteristicæ erant, liberaliter hauserat: tandem vero relicta Societate Astæ Professionem Religiosos inter Carmelitas emisit, ac Mediolani, Neapoli & demum postea Romæ in Collegio Transpontino Studiorum Regens, demum vero in Romana Sapientiæ Academia publicus Metaphysices Professor, necnon Sacræ Congregationis Indicis Consultor renunciabatur, ab omnibus eruditis Viris maximo in honore habitus, præcipue vero ab Aloysio Car-

Cardinale Capponio, qui Bovium in-
 ter tot alios omni scientiarum genere Sæc. XVII.
A. C. 1622.
 excultissimos Doctores unicum selege-
 rat, ut ipso Magistro Theologica ar-
 cana, quæ antea labiis primoribus gu-
 staverat, penitus exhauriret. Ferve-
 bat eo tempore acris Dominicanos in-
 ter & Jesuitas contentio circa Gratia
 efficaciam; erigebatur ad hujus litis
 discussionem Cardinalium & Consulto-
 rum Congregatio, ad quam præter a-
 lios etiam Bovius a Clemente VIII.
 Consultor renuntiatur: Ibidem singu-
 laria pristini affectus, suæque doctrinæ,
 qua in Societate imbutus erat, speci-
 mina edidit; quamvis enim omnes fer-
 me ceteri Consultores & Theologi Mo-
 linistica dogmata proscripsissent, ipse
 tamen semper hujus Auctoris pro-
 positiones vel omnino ab omni errore
 vindicabat, vel si eum veritatis pon-
 dus nimis aperte premeret, saltem uti
 probabiles defendere nitebatur: quo-
 circa ipse unacum Plumbino ab ea
 consultatione, in qua in prioribus Con-
 gregationibus acta & decreta, ceteris
 omnibus Censoribus recognoscenda
 exhibebantur, jussu summi Ponti-
 ficis fuit exclusus. Nec tamen inde
 territus, cum Clementis VIII. volun-
 tas propenso in Dominicanorum
 sententiam animo fereretur, Bo-
 vius

vius

Sæc. XVII. vius magis, quam quisquam alius,
A. C. 1622. *properantis cursum retinuit, flititque
 rationibus multis, ne pro Dominicanis
 Papa sententiam diceret, uti Miræus, &
 Janus Nicius testantur. Sedente au-
 tem Paulo V. Bovius ad eundem epi-
 stolam dedit, in qua suam de finienda
 Auxiliorum controversia sententiam a
 ceteris Cenforibus dissonam edixit, ac
 specialem, ad cuius tenorem Pontifi-
 cis Bulla conciperetur, ideam adum-
 bravit: Præcipue vero Pauli V. gra-
 tiam conciliabat, fervente ipsius cum
 Venetis dissidio; tum enim contra Pau-
 lum Sarpium acriter calamum strin-
 gens, annotationes sex partibus di-
 stinctas ad censuram Pauli V. contra
 Rempubicam Venetam unacum sua
 responsione ad ejusdem Sarpii confide-
 rationes edidit, tanto Pontificis ap-
 plausu, ut Bovius recusata Purpura,
 quam ei Papa obtulerat, Melphitensis
 Ecclesiæ Episcopus anno 1607. die 29.
 Jan. nominaretur, ubi etiam die duo-
 decima Augusti pia morte sublatus est,
 in Cathedrali sua Ecclesia sepultus:
 Scripsit insuper septem suffragia Romæ
 in primo examine oblata in favorem
 Molinæ. Edidit etiam epistolam ad Pau-
 lum Rocca adversus epistolas, quas Sere-
 nissimus Venetorum Dux, & Senatus ad
 populum suæ Reipublicæ scripserunt. Ex-
 stant*

stant quoque Opera Theologica Joan-^{Sæc. XVII.}
 nis de Baccone ab eo notis illustrata ^{A. C. 1622,}
 præter *Historiam Melphitensis Ecclesiæ ad*
S. Mariam de Martyribus. Denique ex
 Hispanico in Italicum idioma *Disci-*
plinam Regularem P. Hieronymi Gratia-
 ni, superiorum jussu transtulit, *eximio,*
 inquit Nicius, *animi demissionis exemplo,*
quia cum in acri atque attenta rerum maxi-
marum meditatione defixus hæreret, ad hanc
humilitatem descendit, quo iis rem gratam
faceret, qui arctioris vitæ studio flagra-
rent. Asservantur adhuc in Romanis
 scriniis nondum edita ejusdem com-
 mentaria in Universam Philosophiam
 præter tractatum de speculorum admi-
 rabili virtute: Ejus exequiis oratione
 funebri parentabat Neapoli Emanuel
 Thesaurus Jesuita.

Ex Carmelitis Excalceatis in spiri-
 tuale Religionis suæ augmentum & ho-
 norem ingenii sui dotes egregie exer-
 cuit P. Simon a S. Paulo Natione Etru-
 scus, patria Volateranus, qui ex Ar-
 tis Medicæ Professore Romæ celebratis-
 simo Carmelita factus, ac ferventissi-
 mus Regularis disciplinæ cultor effe-
 ctus, postquam omnibus honorificis
 Ordinis sui officiis ingenti cum laude
 & proventu functus erat, Mediolani
 die sexta Septembris miraculis clarus
 obiit: Scripsit I. æstimatissimum opus

Hist. Eccles. Tom. LVII.

Pp de

Sæc. XVII. de Reformatione hominis. II. Scrutinium spirituale. III. Disciplinam claustralem. IV. Horas pomeridianas. V. Instructionem ad cognoscendum, quinam vocentur ad statum Religiosum? VI. Sententias spirituales, præter alia plura opuscula, quæ suo calamo conscripta reliquit.

Huic accensendus venit Dionysius a Matre Dei natione Aquitanus ex illustrissima Machanamensium Dynastarum prosapia ortus, qui Genuæ S. Theresiæ institutum professus, ac plurimum in Galliis conventuum fundator exstitit, ac tandem revelationibus, apparitionibus, vitæ sanctitate aliisque virtutibus clarus, die vigesima secunda Novembris Avenione decessit. Scripsit I. Homilias de SS. Eucharistia II. Discursum Theologicum de visionibus, & revelationibus, divinisque locutionibus. III. Tractatum, cui titulus: *Amor veritatis* contra vanas vocum novitates: Ex variis quoque linguis alia opuscula Gallice reddidit.

Locum pariter inter Scriptores Ecclesiasticos sibi vendicat P. Joannes Antonius Perrotus S. Theologiæ Doctor & in Taurinensi Academia Sacrarum literarum publicus Interpes, ac Professor, qui non modo suis, sed & exteris ob eminentis religionis gratiam sum-

summe charus, & in veneratione habitus, Sæc. XVII.
 cum hebraici idiomatis esset peritissi- A. C. 1622.
 mus, multos hebræos convicit, plu-
 resque hæreticos ad Ecclesiæ gremium
 reduxit, tandem vero in Taurinensi
 Carmelo suo mortalitatem exuit, post-
 quam ibidem typis ediderat sequentes
 Libros I. Declarationes S. Scripturæ
 secundum sensum hebraicæ linguæ.
 II. Sermones de S. Syndone. III. Hie-
 roglyphicam relationem faustissimi au-
 spicii Sabaudix Domus. IV. Testa-
 mentum Tobix. V. Quæstiones con-
 troversiarum. VI. Panegyris in in-
 auguratione Cardinalis Mauriti Sab-
 audi. VII. Theologicarum quæstio-
 num viam præter quamplurimos libel-
 los Asceticos, & vitam S. Basilii Magni.

§. LXIV.

*Conradi Vorstii, Valentini Smalcii,
 & Joannis Randal interitus.*

Non pauci ex Calvinii & Lutheri as-
 sectis, qui eruditis suis lucubra-
 tionibus sibi famam conciliabant, hoc
 anno decessere: Ad hos primo referi-
 mus Conradum Vorstium patria Colo-
 niensem. Hic a Patre suo Calvinianæ
 sectæ addictissimo Bedbergam, ac inde
 Düsseldorfium missus, politioribus lite-
 ris egregiam navabat operam: postea

*Bælius in
 Distion.*

*Freher. in
 Theatr.*

Part. I.

sect. 3. Epist.

Remonstr.

Opera Reg.

Jacob I.

Protest. An-

tiv. p. 165.

Hornii Hist.

Colo-Eccle. p. 374.

Pp 2

Sæc. XVII. Coloniam reversus, in Laurentiano
A. C. 1622. Gymnasio Philosophiæ vacabat, a Magistri tamen honore exclusus, eoquod pro more Catholicæ fidei defensionem jurato polliceri renuisset. In variis postea Academiis Theologiam professus, a pluribus Principibus & Ecclesiis, ut Pastorem ageret, expetebatur. Accersebatur etiam a Lugduno-Batavæ Academiæ Curatoribus; crescentibus autem ibidem inter ipsos Ministros rixis ac turbis, jure suo cedens a munere docendi abstinuit, Steinfurtensi Gymnasio suam locans operam. Mortuo demum Arminio ad Lugdunensem Cathedram revertebatur, infau-
 stissimo tamen hujus Viri fato; præterquam enim, quod Gomaro, utpote Arminii Successor jam exosus esset, & ante adventum suum a Gomaristis tanquam Socinianorum hæresi infectus crederetur, insuper horum indignationem sibi potissimum in caput suum accersebat suo tractatu *de Deo*, ac illius *apologia*: Accusabatur enim, quod in utroque hoc libro juxta Socinianorum placita de Dei natura effutiisset, *hanc in se non esse infinitam, sed duntaxat comparative ad nos, & unamquamque hypostasim in Divinis peculiarem habere essentiam, Deumque in se non esse æternum, nec impassibilem &c.* Transmittabantur

hi duo libri ad Jacobum I. Angliæ Re- Sæc. XVII.
gem, qui mox Rudolpho Winwoodo A. C. 1622.
suo apud Batavos Oratori negotium
dedit, ut Ordines compelleret, qua-
tenus Vorstium, *hominem hæreticum*, quem
ipsi absolvisset, a Lugdunensi Profes-
sione arcerent, secus, Rex fœdericum
Ordinibus nuntium missurus esset:
Jacobus vero, priusquam Ordinum re-
sponsum accepisset, Vorstii librum
de Deo Londini, in cæmeterio ædis D.
Pauli necnon Oxonii & Cantabrigiæ
carnificis manu comburi iussit, ac suam
protestationem Antivorstianam, seu ex-
positionem Vorstianorum errorum pu-
blici juris fecit. Hunc Regis ardorem
Batavi iniquo ferebant animo, indi-
gnantes, quod Rex nequidem ab eis
rogatus, in causam Ecclesiæ, in quam
nulla ei competeret jurisdictio, sese
præcipiendo ac comminando ingereret.
Hinc eidem nec ex integro cedendum,
nec aperte resistendum rati, rescripsere,
quod proxime in Ordinum comitiis hoc
negotium ex animi sententia transactum
iri sperarent: interim vero Vorstius a
docendi officio abstinere iussus esset.
Rege autem Vorstii exilium acrius ur-
gente, hic Lugduno Gudam missus est,
id ipsum suadente Utenbogardo, qui
haud dissimulanter eidem scripserat,
quod Batavi *Christianum Professore*, non

Sæc. XVII. *Ostrodianum expeterent* (*). Postea Vor-
 A. C. 1622. stius a Gomaristis in sua Dordracensi
 Synagoga congregatis perpetuo mul-
 tabatur exilio, integro biennio deli-
 tescere ac circumerrare coactus, ut Go-
 maristarum insidias eluctari posset: tan-
 dem vero a Friderico Holstiae Duce
 receptus, Tönningæ die vigesima nona
 Septembris misere periit. Præter re-
 censitos libros, in quibus tamen tra-
 ctatum de *Filiatione* integrum e veteri
 codice cuiusdam Anonymi Samosatani
 descripsisse fertur, edidit etiam *fidei*
Christianæ delineationem: commentaria in
Epistolas Apostolicas, Enchyridion contro-
versiarum inter Evangelicos & Pontificios,
Apologiam pro Ecclesiis orthodoxis contra
Jesuitas. De causis deserti, & deserendi
Papatus, & plura alia, quæ, si nun-
quam scripsisset, se literariæ Reipublicæ
longe magis meritum reddidisset.

Ex eadem Sociniano-Calvinistarum
 fæce prodierat Valentinus Smalcus pri-
 mum Scholæ Smiglenſis Rector, inde
 Lublinensis, ac postea Racoviensis cæ-
 tus Minister, qui Racoviensem Cate-
 chesin edidit, eamque Wittenbergenſi
 Academix nuncupavit, quam tamen
 illa

(*) Christophorus Ostrodus Goslariensis
 Rector ob errores Socinianos a suis exaucto-
 ratus fuit.

illa confutabat, cum a Socini erroribus Sæc. XVII.
 aliena esse gestiret: ex hac tamen re- A. C. 1622.
 pulsa postmodum inter Smalcium &
 Francium exortæ sunt altercationes.
 Edidit pariter librum de divinitate
 Christi, necnon institutionem Religio-
 nis Christianæ, *pudesañionem P. Scargæ*
Jesuitæ, & plura ejusmodi tribo-
 laria schediasmata.

Obiit quoque die decima octava Ju-
 nii Joannes Randal Anglus, qui tra-
 ctatum de Deo & Christo, necnon de
 Sacramentis, præter aliquos sermo-
 nes typis vulgaverat.

§. LXV.

Davidis Parei, Petri Hinckelmani,
aliorumque mors.

Præterea hoc anno die decima quinta Freher.
 Junii septuagenario major decessit theatr. Vir.
 David Pareus Francosteinii in Silesia erud. p. I.
 natus. Hic exuto Lutherò Calvinum sect. 3.
 induit, atque a Friderico III. Palatino
 Electore Heidelbergam evocatus, Col-
 legium Sapientiæ gubernandum susce-
 pit; ubi vero hic idem Elector ejectis
 Calvinistis Lutheranos Prædicantes
 invexerat, Pareus quoque emigrare
 coactus est, Heidelbergam primum re-
 versus, postquam Joannes Casimirus
 Palatinus Elector anno Christi mille-
 simo quingentesimo octogesimo quarto

Sæc. XVII. expulsis Lutheranis (*) Calvinianos
A. C. 1622. Præcones revocaverat: tum vero anti-
 quam, qua in Lutheranos æstuabat,
 bilem largius in eos evomuit, præci-
 pue in Jacobum Andreæ Tubingensem
 Prædicantem, & Ægidium Hunnium,
 quem in quibusdam sacræ Paginæ lo-
 cis ab eo explanatis Judaizasse infi-
 mulabat, ac læsum Calvini honorem
 edita apologia vindicare nitebatur. Nec
 tamen in persequendis Lutheranis tur-
 bidi ingenii sui furor stetit, sed insu-
 per evulgato commentario in caput 13.
 Epistolæ Divi Pauli ad Romanos se
summum Tyrannidis Principum (verba
 sunt Weismanni Lutherani Scriptoris)
 & *Regiminis eorum Monarchici*, seu de-
spotici hostem declarabat; inde vero in-
 numeras pene cen-^{tu}ras, imo & carni-
 ficem, cujus manu ejus liber jussu Ja-
 cobi I. Angliæ Regis combustus est,
 experiri cgebatur. Scripsit insuper
 I. Irenicum seu de unionē Calvinista-
 rum cum Lutheranis. II. Disceptatio-
 nes de auctoritate S. Scripturæ adver-
 sus

(*) Legenda omnino est Calvinistarum
 Prædicantium epistola consolatoria ad Jaco-
 bum Andreæ, & Lucam Osiandrum ad Lutheranos
 Prædicantes, ubi narratur, hoc distichon ad con-
 clave Joan. Casimiri Electoris fuisse affixum:

*O Casimire potens, servos expelle Lutheri,
 Ense, rota, ponto, funibus, igne neca.*
 Vid. p. 19.

fus Magirum Jesuitam. III. Metho-^{Sæc. XVII.}
 dum ubiquitariæ controversiæ. IV. A.C. 1622.
 Adversaria in Exodum, Leviticum &c.
 V. Commentaria in Genesin, Jonam,
 S. Mathæum &c. VI. Partitla Parthe-
 nica, & Thesaurum Bibliorum. Scri-
 bunt de eo Calvinistæ, quod Frideri-
 cum Palatinum a Bohemico suo Re-
 gno turpiter expulsus iri, in quadam
 visione cognoverit, quo autem spiritu
 revelante, dissimulatur.

Alter erat Petrus Hinckelmanus
 patria Rostochiensis, qui die decima
 quarta Junii quinquagenario major in pa-
 tria sua decessit. Scripserat librum de *er-*
roribus Papismi, Calvinismi, & Anabaptismi.

Præterea alii ex Sectariis obiere,
 & quidem I. Joannes Baumbach Hei-
 delbergensis Professor, qui edidit tra-
 ctatus *de libro Psalmorum, de trium lin-*
guarum Orientalium antiquitate, de appel-
lationibus Dei, de Urim & Thumin, de
modo disputandi cum Judæis &c. II.
 Raphael Eglinus, qui die vigesima
 Augusti Marpurgi obiit, scripsit de *Pro-*
phetia Danielis, de peccato in Spiritum
Sanctum, de gratuita Electorum salute, &
reprobtorum damnatione. III. Joannes
 Wagner sexagenario major die unde-
 cima Decembris decessit, posterisque
 reliquit suam *Panacæam spiritualem, seu*
parva Biblia, Postillam de tempore & San-

Sæc. XVII. *Ætis*, & supplicium Achamis, præter ser-
 A. C. 1622. mones funebres. IV. Georgius Stam-
 pelius edidit *Vaticinium Jacobi de Mes-
 sicæ adventu*, *Mysterium Salutis*, *Catechis-
 mum*, *explanationem Psalmorum Pœni-
 tentialium*, *Historiam Scholasticam*, *Chro-
 nologiam Sacram*, pluraque alia: Mor-
 tuus est die decima nona Februarii.
 V. Ejusdem Mensis die octava vivere
 desiit Matthæus Konecnius natione
 Hungarus, qui *Ecclesiastem Domesticum*,
Theatrum Divinum, & tractatum de of-
 ficiis Christianis evulgavit. VI. Joan-
 nes Jezler Helvetus, qui die trigesima
 prima Augusti naturæ debitum solvit,
 sequentes edidit libros, *Schematismos*
Christianismum complectentes, *vitas Pa-
 triarcharum & Prophetarum*, tractatus
de virtute, *de fructu mortis Dominicæ*, *de*
diuturnitate belli Eucharistici, aliaque po-
 lemica opuscula. VII. Christianus Ger-
 son, qui ex Judæo Lutheranus, & ex
 Lutherano Calvinista factus Bernburgi,
 dum ex nuptiis nocte concubia domum
 reverteretur, aquis haustus periit:
 scripsit *Chelec*, seu *Talmudicum Judæo-
 rum thesaurum*, *Judaici Thalmudi consu-
 tationem* &c. VIII. Henricus Boethius
 typis vulgavit librum *de religione vera*,
falsa, *pagana*, *Mahumetana*, *Judaica* &c.
de resurrectione, *utrum ea ex virtute re-
 surrectionis Christi*, *ut alia ex causa sit*
 futu-

futura: Exhallabat animam die quinta Sæc. XVII.
 Maij septuagenario major. IX. Mar. A. C. 1623.
 tinus Bohemus edidit *speculum Passio-*
nis Christi, Calendarium Ecclesiæ, Gemi-
tum creaturarum, Theologicam contempla-
tionem hominis &c. X. Joannes a Fuchte
 ante obitus sui diem, qui erat vigesi-
 mus quintus Novembris, prælo com-
 miserat *Ratberti testimonia SS. Patrum*
de Eucharistia, compendium Synodorum,
S. Augustini sententias ex ejus operibus a
S. Prospero excerptas &c. XI. Nicolaus
 Byssalæ Anglus, scripsit commentaria
 in Epistolas SS. Petri & Pauli.

§. LXVI.

Universitatis Cracoviensis altercatio
cum Jesuitis Polonis.

Jam dudum Jesuitæ in Cracoviensi *Epist. P. Ru-*
 urbe degentes in Academiam sese *scov. de*
 insinuare, eamque sibi solis vindicare *usurp. stud.*
 gestiebant; hoc autem anno opportuna
 sui consilii occasio offerebatur ex so-
 lemnibus, tam Philosophicis quam
 Theologicis disputationibus, quas in
 festiva solemnitate Canonisationis SS.
 Ignatii & Xaverii die decima tertia Ju-
 lii habebant, ac inde quoddam posses-
 sionis Academicæ jus sibi quærebant.
 Obstitit tamen acriter Cracoviensis Uni-
 versitatis Rector, qui publicas hæce
 con-

Sæc. XVII. concertationes solemnī oppositione in-
A. C. 1623. terrupit. Reclamabat illico die vige-
 sima octava Julii Valentinus Ruscovius
 Societatis Procurator Provincialis, ex-
 ponens, quod *Universitas jurisdictionem*
ad ea, ad quæ nullam habet, nec unquam
habuit, imprudenter extenderit, Theses
lacerarit, & Jesuitis hanc prohibitio-
nem merito rejicientibus, Academicos
indicta excommunicationis poena e loco
disputationis discedere coegerit. Ve-
rum adversus hasce querelas totius
Universitatis nomine Rector exceperat,
hæc divulgans. Legi scriptum Patrum
Societatis Jesu, contra Universitatem Cra-
coviensem: scriptum famosum, mordax,
rancoris & amaritudinis plenum: legi in-
quam, & miratus sum, talia a Societate
proficisci illa, quæ se in summo perfectio-
nis positam jactat; quæ se Magistram mo-
rum, & reformatricem mundi pro-
fitetur, quid faciemus nos ceteri, qui
ab ea exempla vitæ exspectamus; si talia
nobis dantur? O charitas, quam male ha-
bes, malo hoc ævo! quam inanis tua ima-
go, nonnisi oculos hominum fascinas, ubi
vel maxima esse deberes, fucus tui & pha-
lerce inanes relictæ nobis, tu, cum bonis
Majoribus nostris, candida & simplex vir-
tus in cælum abiisti, pepulit te terris su-
perbia, Vanitas, contentio. Scilicet cum
Patres totam Poloniam replessent suis scho-
lis,

lis, nullam se scholam habere arbitrati sunt, Sæc. XVII.
 nisi vetere regia, & in hoc regno principe, A. C. 1623.
 eversa, in specula hujus Urbis suum Col-
 legium in Universitatem pro suis erigerent.
 Nec satis illis est, tot sua habere, nisi a-
 lienum Collegium malis artibus occuparent.
 Charitate se studere, inquiunt: An non
 magnum ejus exercendæ Theatrum est Re-
 gnum hoc amplissimum? cum Charitati
 plerumque, aliquid minus sufficiat? quod
 si ambitioni & vancæ Glorioræ student, eo-
 rum charitati nec Cracovia, nec quidquam
 suffecerit. Ad terminum ergo Scholarum
 properant, & caput illis hic erigere co-
 nantur. An, quia in suis jam desierunt,
 hic incipere necquidquam sperant? Caput
 Regni est Cracovia: Caput scholarum Je-
 suiticarum decet ibi esse? Si deceret socie-
 tatem quodcunque pulchrum & magnum
 alienum invadere & involare: Deum ego,
 & nomen Jesu tremendum testor, nullam
 causam nos huic cupidini Patrum præbuisse,
 atque adeo eos nullam aliam habere, quam
 insolentiam ambitionis: quo evasuram, ille
 scit, qui & ejusmodi libidinem vindicabit.

Jam quod ad Protestationem attinet:
 testis mihi veritas sit, an illi eadem necessi-
 tate adacti sint, ad famosum, & calumniosum
 libellum contra Universitatem vulgandum,
 qua Universitas ad Protestationes? quæ sci-
 licet defensionis causa sunt factæ, & ut Pri-
 vilegia regia, beneficentiaque Domus Ja-
 gello-

Sæc. VIII. *gelloniana in Academiam, conservaretur.*
A. C. 1623. *Patribus vero Defensionem, jure naturali*
concessam, pro injuria accipientibus, &
contumeliose exaggerantibus, testor Jesum,
Charitatem illam, cui abscondita cordis pa-
tebunt in die novissimo, acerbius, contume-
liosius, magisque false non potuisse ab eis
exagitari homines ab Ecclesia rescissos,
quam nos, corpus, & sanguinem suum,
ut jam fidem charitatis, in persecutandis
Sectariis servandam, etiam in admonendis
suis amiserint. Tempus hoc scilicet illis
visum, ejusmodi concertationibus, & scan-
dalis opportunum, dum ira Dei in vitia
nostra exardescit, & sævit; dum cum bello,
fame, & peste pugnamus: mordeamur, con-
sumemurque ad invicem, quotquot a flagel-
lis Dei supersumus. Non ita Parentes
nostri, illi boni & candidi: qui alter alteri
conciliari, noxas dimittere, & orationibus
placando furori divino incumbere, consue-
verant. Dum vero Academia ejusmodi
contentionibus, & scandalis nullam occa-
sionem dedisse, coram Deo, & Angelis
ejus testatur, videant Patres, ne ibi ex-
tremam confusionem ferant, pro Gloriola
hujusmodi, quam aucupantur.

Ut vero rem, ut est, benevolo Lectori
aperiam: malum hoc odii Societatis in nos
effusum est, tum, quod rogati ab eis,
pompæ Canonizationis S. Ignatii non in-
terfuerimus: tum quod clandestinis machi-
natio-

nationibus eorum de inchoando studio Cra- Sæc. XVII.
coviæ, publice palam, & candide, obviam A. C. 1623.
ierimus. Non interfuimus pompæ (inquam)

D. Ignatii, rogati ab eis: cum postmodum
Solemnnitati B. Tereſiæ, magna frequentia
adfuiffemus. Hoc Patribus dolet. Sed ea-
dem opera, omnes civitatis hujus Religio-
ſos Ordines, omnem Clerum inſectentur,
qui rogati itidem, vel nulli, vel rari, ad
ornamentum illius Triumphſi confluxerunt.
Qua cauſa, quo animo, id alii fecerint,
non diſputo. Academicis pro ratione vo-
luntas ſatis eſſe potuit: ubi nulla fuit agendi
neceſſitas. Sancti Veſtri ornandi erant,
inquiētis? ab hac vero officiōſitate communi
omnium conſenſu & exemplo excuſari po-
teramus. Sed quid, ſi illa Religio nova
res novas contra Academiam excitabat?
Si in illa pompa hamus erat, quem nos in
perniciem ſcholæ Cracoviēſis voraremus?
ſi ſub illo pallio pietatis latebat præſens pe-
riculum, & pernities? Nimiū impruden-
tes fuiſſemus, ſi artibus veſtris jam probe
exploratis conceſſiſſemus: Dominus illius
Domus, quam incolitis, anni ſunt plus-
minus quinquaginta, cum non poſſet obti-
nere a vicina Domo Academica, ut ſibi pa-
rietem, officientem illius lumini, erigere
liceret: ad artem converſus, Præſectos vi-
cinæ Domus invitat ad epulum, tractat,
retinet; ac dum illi immorantur indulgen-
tes genio, convocatis undequaque ſabris
Cæmen-

Sæc. XVII. Cæmentariis, parietem, quantum opus
A. C. 1623. fuerat, profert, arteque id, quod jure
 non poterat, obtinet. Successistis vos in
 locum, & stratagema; occupatisque vestrae
 pompæ Solemnitatibus Academicis, nec rei
 suæ advigilantibus, parietem novæ scholæ,
 contra veterem proferre, cogitabatis. Sed
 ut Lector melius intelligat, quæ Contro-
 versia inter nos & Patres hucusque fuerit;
 quæ mater talem filiam, qualis est vel pro-
 testatio Jesuitica, genuerit: paucis inte-
 rim attingo.

Elapsis annis, Patres omnibus modis
 in id incumbebant, Capitaque Regni eo in-
 ducebant, ut sibi studium universale Cra-
 coviæ, atque adeo Academiam, quæ esset
 in regno princeps, excitare liceret. Mul-
 tis illi rationibus, & modis id obtinere
 conati sunt: & antequam obtinerent, sum-
 ma cum fiducia sæpe, per totam Poloniam
 vulgarunt, jam se collegium Cracoviæ ha-
 bere; jam eo Juventutem confluere, Pro-
 fessores tales, & tales docendo ibi designa-
 tos. Movit hæc insolentia Academicos,
 ut conatibus eorum palam obviam irent.
 Multa hanc in rem ab illis acta; multum
 negotium hoc agitatum apud Illustrissimos
 Regii hujus Senatus Principes, Serenissi-
 mumque & Clementissimum Dominum No-
 strum: Oratum ab eis, & supplicatum,
 ne ovis hæc Regni hujus unica, Collegium
 Cracoviense, occideretur; & hominibus
 opu-

opulentis tot Collegiis florentibus, in epu- Sæc. XVII.
lum apponeretur. Implorati Divi manes A. C. 1623.

Proavorum suæ sacræ Majestatis, impri-
mis vero Regis Jagellonis, qui post multa
ornamenta, & prærogativas Scholæ huic
concessas, dira execratione Posteror suos
obstrinxit, ne suam hanc filiam violare, &
attingere auderent. Forte ejus execratio-
nis per Patres contemptæ & violatæ, di-
ris totum Regnum afficitur, cum publicis, &
privatis calamitatibus sese explicare non
potest ab eo tempore, a quo Jesuitæ suffo-
dere non cessant religiosa Musarum templa,
a Jagellone Rege fundata. Est in cælis
locus justitiæ, est pietati, eamque Acade-
mia implorat in terra pro Salute sua, &
incolumitate, contra libidinem & petulan-
tiam alienam, cui quantumvis plurimum
des, nunquam satis est, nisi alienum acci-
piat. Plures hæc Doctos genuit unico col-
legio, triginta quam Patres quinquaginta
annis, triginta collegiis. Fidem appello
illius sæculi vere literati, quot Patres in
Poloniam venientes hic invenerunt, & a
quo melioris sui ordinis Candidatos, in
Academia certe institutos commodarunt.
Nostri factus sunt Hosii, Cromeri, Ori-
chovii, Socolovii Patricii, contra quos
vel unum his similem a Patribus postulamus,
Non invita dedit Academia Societati Her-
bestos, Grodzicios, Scargas, Laternas,
& ceteros, quorum similes hoc ævo dege-
Hist. Eccles. Tom. LVII. Qq ne-

Sæc. XVII. *neres Patrum scholæ nunquam proferent.*
A. C. 1623. *Scilicet ipsi literas, ut immensas tractant;*
non limitibus cancellis inclusas vulgo ven-
ditant. Vitam duntaxat Scientiis dari
debere, Academicum est: porro tribus,
quatuorve annis illas disci Societatis est.
Sicut vero hoc Patrum studium, nec pe-
renne est, & propius excidio literario
accedit, ita illud Academicum vetus stu-
dium æmulationem fovet, ingenia excitat,
in summumque apicem literarium effert.
Multum interest inter id Sapientiæ, quod
populare dicimus, mulierculis gratum; &
illud solidum, excelsum, paucis & magnis
notum veræque gloriæ vicinum. At flo-
rent duntaxat Patres? Utinam non efflo-
rescant! Principia omnium rerum sunt ad
speciem: sed ex maturitate, & soliditate,
earum usum æstimantur a prudentibus. Peri-
culum fiat Academiæ, & compertum erit,
quod ducentis amplius annis virtus conser-
vata temere cum novitate Patrum commu-
tanda foret. Testatur totum hoc Regnum,
an Academia per Ducentos annos rem ali-
cujus expetierit? an rapuerit? an fraudi
alicui & nocumento sciens fuerit? an non
suum potius amittere, & omittere, quam
alienum invadere illi satius fuerit? Oravi-
mus Patres, ut sua felicitate contenti,
pauperie Academica abstinerent; exorare
nihil potuimus. Clam, palam, cominus,
eminus nos petunt; quietemque literariam,
qua

qua nihil charius, ab hominibus inquietis Sæc. XVII,
turbant. Prudentiores & æquiores nobis A.C. 1623.
sunt majores Patres nostri: nunc filios
pro eis natos, homines turbidos, igno-
rantes melius an deterius Societas habe-
bit, si scholam Cracoviæ erigat, modum
cupidini imponere nolentes.

Ne multis rem agam: Serenissimus
Princeps, Majoresque Senatus Poloni,
legatis Academicis responderunt: Nun-
quam se in animo habere, ut vetus
schola a Regibus Poloniæ fundata de-
trimentum aliquod patiatur: neque
licere Societati, scholam contra scho-
lam Cracoviæ, altare contra altare
(ut vocant) erigere. Hinc jam Patres
duo conantur oblique. Alterum, ut sibi
docere liceret Cracoviæ sui Ordinis Ju-
ventutem, quomodo Ordines ceteri Reli-
giosi docent. Alterum: Pollicebantur se
daturus operam, ut Academicis Profes-
soribus jungantur, in unumque Corpus
coeant, unamque literariam provinciam
efficiant. Utrumque horum porro in exci-
tium scholæ Cracoviensis cudebatur. Nam
illud quidem certum erat, Societatem ni-
hil commune cum aliis religionibus in do-
cendo habere: Ceteri omnes Religiosi suo-
rum caussa disciplinas profitentur, illi
extraneorum, hæcque natura & Sacra-
mentum suæ religioni est, & hinc qua-
viscunque docendi rimula aperta fuerit,

Qq 2

mini-

Sæc. XVII. *minime quietura; sed torrentis instar e-*
A. C. 1623. *ruptura: emissariis suis potissimum nihil*
jam agentibus, instantibus magisque sibi
obnoxios sollicitantibus, quam ut occu-
pata scholis suis Polonia urbem regiam,
deleta veteri Academia invadant, juris-
que sui faciant. In galliam recepta So-
cietas sub duris Conditionibus, quantum
illis arctata est, tantum posthabito earum
nexu, quidvis in præjudicium scholæ Pa-
risiensis tentavit, & artibus suis perfecit?

Illud vero de unione cum Academia
 multo periculosius erit: sic attractis in
 partem Jesuitarum aliquibus Academicis,
 communis rei cura & concordia dissolve-
 retur, & res ipsa periret. Qua in parte
 immane quantum laboratum a Patribus:
 submissi homines callidi, simplicitatem fingere docti, artibus mille instructi, qui
 animos eorum Professorum tentarent,
 quos artibus suis magis capi posse arbitrat
 sunt. Nec discrimen habitum,
 cujus notæ, cujus famæ ii essent: dum-
 modo Academici dicerentur, & a parti-
 bus Jesuitarum starent, sed meliores pro-
 be videbant, nunquam rite coalitura stu-
 dia, & animos Patrum cum suis: quid-
 quid dicerent, promitterent: Unionem
 quæerunt non alia, quam rei suæ au-
 gendæ causa: hi alieno capiti subsunt,
 nec illius obedientiam sacramento devin-
 ctam valent excutere, ut uni capiti &
 Aca-

Academicæ Reſtori pareant, unamque fun-
 ctionem faciant. Institutum utriusque to-
 to cælo diſtat. Academicæ omnia aperta,
 candida, ſimplicia: illis clauſa, cauta,
 teſta. A Jeſuitis omnia agi, tractari,
 quaſque omnium negotiorum in vita eos
 mercaturam agere, notum eſt: Academicæ
 uni rei devincti ſunt. Principum aulæ
 & publica quæque ab illis: ab Acade-
 micis petitur ſolitudo, & amatur. In
 ipſa profeſſione literaria, alio fine, alio
 modo Juventus inſtituitur in ſcholis Pa-
 trum: alio in Academicis: hinc ſperare poſ-
 ſumus, ignem aquæ potius jungendum, &
 Apulis lupis capreas, quam filios liberæ
 cum filiis ſervæ, terrorique deberent eſſe
 nobis aliarum Academicarum veſtigia, quæ
 potentie Jeſuiticæ junctæ Societatem il-
 lam Leoninam expertæ, poſteros monent
 exemplo ſuo, ne quid ſimile faciant.

Videbant ex his rite Patres unionem
 non ſucceſſuram; videbant authoritatem
 publicam eorum votis parum reſpondere;
 videbant ſe Academicam a fronte aggredi
 non poſſe. A latere ergo petunt: Spar-
 gunt paſſim, ſe ſtudium Philoſophicum,
 Theologicum certo modo, a pompa D.
 Ignatii inchoare velle. Secretum vero in-
 ter illos erat, Collegii omnium artium
 eadem opera, fundamenta, & auſpicia
 facere: ubi ea de re antea ſolemnis Con-
 ſultatio a Patribus Provinciæ haberetur.

Qq 3

Pro

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

Sæc. XVII. Pro Possessione vero, ut vocant, Collegii
Sæc. 1623. & studii capienda; Disputationem celeberrimam Theologicam, & Philosophicam exhibendam; colore vel Conventus vel celebritatis Divorum ornandæ: Academicos ad hæc dormituros: partem eorum conciliandam: partem metu, vel amore dissimulaturam commune periculum. Magnam occasionem esse aggrediundæ Academicæ, pallium publicæ lætitiæ, & prætextum religionis. Nil auspicius Societati posse evenire, quam si solemnitatem sancti sui Principis, cum auspiciis principis Collegii in Regno jungat: alterum alteri præsidio fore; oppugnatores vel metu coercendos, vel si hiscant, passim impietatis arcessendos.

Hæc ita a Patribus destinata, exitum non secundum habuere. Nam pompa Beati Ignatii, cujus majestate sua consilia tegebant, non eum applausum, non frequentiam, non studia populi habuit, quæ sperabant a Clero, & ab omnibus Ordinibus religiosis civitatis, deserta: ut soli Patres, iique perturbati, eam efficerent. Jam quoad Academiam; invitati fuere Academici ad illam solemnitatem, qui cum didicissent, præter communia Patrum cogitata, eos pro unione cum Academia habituros, & passim vulgatuos: si vel semel in unam pompam cum Academicis coirent: se in unum corpus coivisse:

visse: jam *Academiam* velle *Societatem* ornare: & vicissim se ab ea ornari postulare: Sæc. XVII.
A. C. 1623.
jam docendi illis facultatem denegare, non valere: quibus ornamentum pompæ dedit: Confluxisse frequentes, applausisse & (ut dicam id, quod res est) funeri & exequiis veteris *Academicæ* nescientes & dementatos interfuisse. Parabatur convivium conciliandis animis: fiebant cetera, quæ ad speciem vulgo monstrarent, *Jesuitas* & *Academicos* jam unum esse. Hæc & alia, ubi *Academicæ* *Proceres* perspexere, judicarunt, quanto magis *Patres* ambirent concursum *Academicorum*, tanto magis illis temperandum a frequentatione pompæ, & triumphii illius, duxerunt. Pro insanis quippe secissent; si Solemnitatem ornassent, cui tanquam escæ hamus inerat rei *Academicæ* perdendæ. Cum potissimum magna pars *Urbis*, solo odio conatum *Jesuiticorum*, & iniquitatis *Patrum* in *Academiam* subterfugeret, & sese subtraheret a triumphis illis.

Sed enim vos perrexistis destinata exequi: *Disputationem* celebrem, alteram philosophicam, alteram *Theologicam* publicatis: ad eas ornandas quoscunque potestis, accersitis. Re ad *Rectorem Universitatis* delata, habitoque *Concilio* decisum est, *Protestationem* contra *Disputationes vestras* faciendam: ne illis scilicet *jus Academicum* quoquo modo convelleretur:

Qq 4

Scho-

Sæc. XVII. *Scholaque vetus detrimentum aliquod acci-*
A. C. 1623. peret. Summa Protestationis erat: „Jam
„pridem vos contra hanc scholam res no-
„vas molimini: contradicium vobis est,
„& repugnatum: intercessit autoritas
„magnorum Virorum, ut ne quid
„contra eam tentaretis. Vos nihilo-
„minus, nescitur quo instinctu, Di-
„sputationes publicas, quæ juris Aca-
„demici forent, audetis facere: cona-
„tus veteres resumitis: Collegium contra
„collegium regium excitare conamini.
„Quæ si ita sint; testaretur Academia,
„quod ad autoritatem Regiam, & summi
„Pontificis, ad eosque Academiam
„provocet. „ Hæc ita conscripta per
honoratos Professores, intimata vobis, non
diffiteor, perturbatis Conscientia male co-
gitatorum; & eoquod conatus vestri in pu-
blicum producti essent, negotiumque pate-
factum, quod vos sine negotio perfecturos
arbitrabamini. Intimata Protestatione,
Religiosi quotquot ibi erant, & juventutis
magna pars, ubi vidit, disceptationem il-
lam esse, non tam de capitibus Philosophiæ,
quam Societatis & Academiæ; confestim
eam deseruit: solique ii remansere, qui vel
ex scholis vestris ad pompam confluxerant,
vel impediti Scabellorum concatenatione e-
gredi non potuerant. Vos insuper odio
habiti: mussitatumque contra artes vestras:
qui

qui nihil ageretur, quod non in fraudem, & Sæc. XVII.
detrimentum aliorum esset. A. C. 1623.

Successit Solemnitas Canonizationis
Beatæ Terefiæ a Patribus Carmelitis Dis-
scalceatis celebrata: Deus bone! quo con-
cursu, qua congratulatione, qua frequentia
omnium Ordinum civitatis? Universus
Clerus, omnes Religiones, quæcunque Cra-
coviæ collegia sua habent, nihil non ex-
prompserunt, quo Charitatem in Religio-
sos Patres Discalceatos, & Devotionem
in Sanctam testarentur. Non pauper, non
Dives, non civis, non advena omisit quid-
quam, quo publicam lætitiā profiteretur,
demonstraretque. Inter ceteros Academia
plurimum pompam illam honestavit: Cum
Juventus magno numero ad faces gestan-
das sponte conflueret: cum Professores,
quotquot erant, in venerabilem coronam
convenientes, Majestate Academica Devo-
tionem religiosam exornarent, solaque
Academia plus Splendoris festo illi adser-
ret, quam quid usquam Societati fuit, &
Jesuitis, qui sua solemnitate confusi, sine
ordine, & numero decenti, similiorem tu-
multui, quam triumpho, pompam egerunt.
Fremere ad hæc Patres, indignari: post-
habitos se & contemptos: Religionem no-
vam studia Civitatis in se traxisse, eorum-
que documentum ibi præstitum, ubi maxi-
me nolebant: Exemplo ad hoc magno Aca-
demiā fuisse. Scilicet palam facere scho-
lam

Sæc. XVII. A. C. 1623. *lam Cracoviensem, se nihil commune cum Societate habere velle: Diffensionem apertam, & inimicitias profiteri. Succumbendum sibi esse in cogitatione unionis, & concordiae illius in tantum quaesitæ cum Academia, si ea cum quovis potius jugum ducere, quam cum Societate Societatem ullam habere velit. Odio sui & contemptu negatam D. Ignatio profectionem Academicam, concessam Divæ Terefiæ: idque tum temporis factum, cum potissimi & Principes Societatis Cracoviæ essent, ut non jam cum Jesuitis Cracoviensibus tantum, sed cum totius Regni inimicitiae ab Academicis agi viderentur. Utinam aliud theatrum probro illi, quod tulit Societas, datum fuisset, quam urbs regia! in qua (cum in ceteris civitatibus Poloniae regiae triumphus B. Ignatii actus sit) abjecte, sordide, & perturbate a Societate triumphatum. Ita vociferabantur Jesuitæ.*

Ex his Disputatio publice iterum constituitur in æde D. Petri: cui solæ mulierculæ Cracovienses adsuerunt, & Satellitium, nescitur, unde petatum, dicebatur contra Academicos accersitum. De his somniatum & sparsum, quasi ad impediendam Disputationem ea frequentia convenire deberent, qua ad ornandum diem festum B. Terefiæ convenerant. Iterata protestatio pacifice, & sine ullo turbarum vestigio: Dictum Patribus, oratumque ab eis per Chari-

Charitatem Christianam, per Salutem Re- Sæc. XVII.
 gum Fundatorum Universitatis, ne quid A. C. 1623:
 contra veterem scholam moverent. Per-
 fecta nihilominus Disputatio, confusis ma-
 gis eo autoribus technarum (quod viderent
 suas Calumnias, de tumultu, modestia Aca-
 demica detectas esse) quam Protestatione.
 Quid actum sit postmodum a Patribus,
 palam non est; nisi id, quod ex protesta-
 tione ipsorum discimus, partumontium na-
 tum ridiculum murem, machinationesque
 favore hominum destitutas, & desertas
 a Deo ipso, metu pestis ingruentis dissipa-
 tas anno hoc, qui similes præcedenti terro-
 ribus bellicis disturbavit: Dii nos tuentur:
 Diis pietas nostra & Musa cordi est, nec
 dubitamus, Beatam illam mentem Jagel-
 lonis cum Beato nostro Cantio, pro Colle-
 gio a se fundato, & ornato, quod tot animas
 Ecclesiæ Christi peperit, feliciter ad tribu-
 nal magnæ justitiæ postulare, & inter-
 pellare.

Quid vero vos Patres? Ne in vanum
 coisse, & concursum magnorum Planeta-
 rum Cracoviæ habuisse videremini, cum
 non valeretis perficere id, quod esset vestrum,
 officere voluistis alieno, & commodum
 vestrum incommodo alterius pensastis. Con-
 ficitis igitur Protestationem detestandis con-
 tumeliis plenam. Ad illam Symbola ex
 illo Consilio malignantium quisque vestrum
 pro virili confert: in odium Magnorum
 ac

Sæc. XVII. ac perniciem, si quis vobis credat, rem
A. C. 1623. Academicam inducere cogitatis: sicque per-
 dere innocentes. De hac ego protestatione,
 famoso, & contumelioso libello coram illa
 cælesti & terrena Justitia sto, ostendoque
 vos odio Academicæ excæcatos, non tan-
 tum professionem religionis vestræ, sed &
 Christianam exuisse, virulentiamque talem
 monstrasse, qualis in terra vix reperiri pos-
 sit. Ejus rei ego vos convincam, & reos
 efficiam. Et ne ludere videar, caloreque
 aliquid dicere, ad quinquaginta intra ca-
 lumnias, figmenta, contumelias, vanitates,
 in una charta Protestationis vestræ (adeo
 illa Dives malæ mercis est) vobis indicabo.
 Utinam eo vos meliores & quietiores, Aca-
 demia vero, vestrorum conatuum & machi-
 narum securior efficiatur?

His præmissis ejusdem Universita-
 tis Rector singula pene verba, quæ
 Jesuitæ in sua, ut vocabant, *Reprote-
 statione* opposuerunt, confutabat, præ-
 cipue eos fugillans, eoquod dixissent,
 quod Universitas sibi alienam jurisdi-
 ctionem arrogasset, cum tamen hæc
 duntaxat jus suum tueri voluerit, in-
 gens autem discrimen sit inter jus &
 jurisdictionem: indignatur etiam, quod
 Jesuitæ Religiosæ suæ Domus *immuni-
 tatem* sola intimatione protestationis,
 & appellationis ad Romanum Pontifi-
 cem violari asseruerint, ac prorsus in-
 epte

epte scripserint, quod Auditores sub Sæc. XVII.
 excommunicationis poena abire iussi fue- A. C. 1623.
 rint, cum tamen dicere debuissent. sub
pena exclusionis a schola, sique de avul-
 sis Theſibus querantur, prius quo jure
 eas affigere potuerint, deducere oportu-
 iſſet. Pluribus adhuc cuncta, quæ
 a Jeſuitis iuere oppoſita, refellebat
 Rector, ubi tamen quandoque charita-
 tis moderamen exceſſiſſe videtur, tan-
 dem vero ſuam oppoſitionem hiſce ver-
 bis D. Hieronymi clauſit: *bene, quod*
malitia non habeat tantas vires, quantos
conatus: periret innocentia, ſi ſemper ne-
quitia juncta eſſet potentia, & totum,
quicquid cupit calumnia, prævaleret.

Hucusque nonniſi calamis utrinque
 certatum, incaleſcente autem Acade-
 micorum æmulatione ac fervore ſemel
 atque iterum cædes in urbe perpetratæ
 fuerunt. *Inſremuit & contremuit ad hæc*
tota Polonia, uti Academici ad Lova-
 nienſes in ſua epiſtola teſtabantur.
 Spargebantur quoque a partibus varia,
 eaque contumelioſa ſcripta, & ab Aca-
 demicis quidem inter alia tractatus ſub
 titulo *gratis*, in quo Jeſuitas vehemen-
 ter exagitarunt, eiſdem exprobrantes,
 quod, cum ſe *gratis* docere ſimulent,
 Nobilium bona ac divitias immenſas
 ad ſe pertraherent. Hic quidem libel-
 lus juffu Regis combuſtus eſt, in co-
 mitiis

Sæc. XVII. A. C. 1623. mitiis tamen Regni publicis decretum, ut Jesuitæ scholam suam in Cracoviensi urbe clauderent, & huic Universitati, ejusque scholaribus impofterum molesti esse desinerent.

*Carafa com.
de Germ.
pag. 157.*

Anno sequenti Archiepiscopus Pragensis Cardinalis ab Harrach ad summum Pontificem & Cardinalium Inquisitorum Tribunal libellum supplicem mittebat, exponens, quod Jesuitæ Ferdinando Cæsari auctores exstiterint, ut Universitatem Carolinam seu Pragensem Academiam Ferdinando Societatis Collegio in perpetuum jure pleno uniret, ejusdemque Collegii Rectorem in Universitatis Rectorem nominaret, hoc usi obtentu, quod hæretici ducentis abhinc annis Carolinam Academiam occuparint, ac tenuerint, merito igitur Archiepiscopus plecti & suo in illam jure spoliari promeritus fuisset: Verum hic Cardinalis *se invito ac gemente* hanc Universitatem ab Hussitis usurpatam fuisse declarabat, supremum autem jus in Pragensem Academiam a Clemente VI. Rogante Carolo IV. Imperatore anno Christi millesimo trecentesimo quadragésimo octavo semper Archiepiscopo Pragensi vindicatum, necnon a Tridentino Concilio *Triviales scholas, seminaria, & universalium studiorum Collegia providentia &* *juris-*

jurisdictioni *Episcoporum* fuisse deman- Sæc. XVII.
 data demonstrabat, acriter expostu- A. C. 1623.
 lans, quod insuperhabitis Conciliorum
 decretis Jesuitæ Pragenſes Eccleſiaſtico
 Archiepiſcopi juri præjudicent, to-
 tamque *Academiā* violenter uſurpent, bo-
 naque illius *ſtabilia* adminiſtrent, & actus
 publicos ſolemnesque in ea exerceant, in-
 conſulto penitus Archiepiſcopo. Cum au-
 tem exinde Pontifex cum Cæſare col-
 lidi timeretur, Cardinales inſtigante
 Carolo Carafa Apoſtolico in Impera-
 toris Aula Nuntio, rem ulterius mi-
 nime urgendam cenſebant.

LXVII.

Imperii comitia Ratiſbonæ celebrata.

Anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo Priorat.
 vigefimo tertio die ſeptima Janua- Hift. Ferd. II.
 ri Ferdinandus II. Cæſar Ratiſbonæ p. I. pag. 71.
 comitiis a ſe indiſtis initium fecit. Lotich. Rev.
 Intererant Coloniſis & Moguntinus Germ. I. 12.
 Electores, Trevirenſis vero gravi in- cap. 5.
 firmitate detentus Legatum ſuum eo Meteran.
 decreverat; pariter per Oratores ſuos, Hift. Belg.
 qui duntaxat *audire* & *reſerre* jubeban- lib. 43.
 tur, adfuere Saxo & Brandeburgicus, Carafa
 ambo Palatini Electoratum transferri, comm. de
 & Prædicantes Praga expelli indignan- Germ. reſ.
 tes: Eandem abſentiæ cauſſam Pome- pag. 141.
 ranus, Brunſvicenſis, & Mechelbur-
 genſis

Sæc. XVII. genſis Duces obtendebant. Conven-
A. C. 1623. rant autem Wolfgangus Neoburgi, &
 Maximilianus Bavarix Duces, Julius
 Franciſcus, & Rudolphus Duces Sa-
 xoniæ, Chriſtianus Anhaltinus Dux,
 Ludovicus Haſſiæ Landgravius, Her-
 bipolenſis & Salisburgenſis Epifcopi,
 necnon plurium Principum Legati, ac
 Conſiliarii. Præſentibus his omnibus
 Cæſar per Joannem Ludovicum de
 Ulm Imperii Pro-Cancellarium hujus
 Conventus cauſas expoſuit, fuſiusque
 enarravit, quod nonnulli antehac Im-
 perii comitia, eorumque decreta, Cæ-
 ſareasque deciſiones labefactare, Spi-
 renſe Judicium ſufflaminare, ipſam-
 que Aulici Dicasterii juridiſtionem in
 dubium vocare, necnon ſub ementito
 Religionis obtentu aliena invadere,
 ſeditiones concitare, per falſas cavil-
 lationes datam fidem frangere, regna
 uſurpare, & ſœdera cum Turcarum
 clientibus inire auſi fuerint, inſuper-
 habitis Electoralis Collegii monitis.
 Hæc Proteſtantium conſilia ac moli-
 mina ex Anhaltinæ Cancellariæ Co-
 dicillis plene probari, eaque a Fride-
 rico Palatino fuiſſe fabricata, affirma-
 bat Imperator. Poſtea longa ſerie
 cuncta, quibus idem Fridericus reum
 ſe feciſſet, læſæ Majeſtatis crimina
 enarrans, declarabat, quod toties
 fruſtra

frustra admonitum, justissime proscri- Sæc. XVII.
 ptum, pertinaciter rebellem, atque A. C. 1623.
 in vituperium Imperatoris & Imperii
 Principum cum ipsis Turcis foedere
 junctum, & propterea Electoralis di-
 gnitatis indignum punire decrevisset,
 proin ex plenissima ac suprema pote-
 state sua eandem dignitatem ex lege,
 ut vocant, *Commifforia* ad se devolu-
 tam, & nunc vacantem in Maximilia-
 num Bavarie Ducem toto tumultuum
 tempore de Imperii salute optime me-
 ritum transtulisset. Desuper igitur
 S. R. J. Electores, ac Principes, qui
 hucusque fidelem operam præstiterunt,
 pro eorum prudentia, & innato erga
 Imperium affectu suam sententiam di-
 cerent, ut firmitus stabilitis Imperii re-
 bus, hostium consilia, pravaque eo-
 rum molimina dissipari possent. De-
 nique Imperator congregatos Principes
 hortabatur, ut inter se consultarent,
 qua ratione Hungariæ motus sedari,
 Batavorum hostilitates reprimi, Cæsa-
 rei judicii auctoritas redintegrari, gra-
 vamina sæpius utrinque proposita tolli,
 rei monetariæ adulteratio eliminari,
 ac demum Germaniæ pax restitui pos-
 set. Hæc Cæsaris propositiones die
 decima Januarii Electores ac Principes
 mature discusserant.

Hist. Eccles. Tom. LVII. Rr §. LXVIII.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. LXVIII.

*Protestantium Principum declaratio
super hæc Cæsaris propo-
sitiones.**Brachel. hist.*
*pag. 60.**Theatr. Eu-*
*rop. p. 173.**Barre hist.*
*p. 536.**Struv. Pe-*
riod. 10.
sect. 9.

Die vigesima prima Januarii Prote-
stantes Principes Cæsari responde-
bant, quod Fridericum quidem ob
continuam perduellionem, & vio-
lentas exauctoratione dignissimum cen-
ferent, absentes tamen Principes,
Brunsvicensem, Pomeranum, aliosque
esse expectandos, eosque iterato invi-
tandos esse existimarent, ne contra
Regiam Capitulationem, & fundamen-
talem Imperii legem hæc poena absque
unanimes Electorum consensu Friderico
nec citato nec audito (*) irrogata di-
ceretur, quamvis hac in re Cæsaream
potestatem in dubium vocare, nulla-
tenus intenderent. Dicebant alii, quod
hoc conventu ad pacem reddendam
instituto, præprimis pacis obstacula
removeri oportuisset, ac propterea Cæ-
sar operam daret, ut Bohemiam, om-
nium malorum sentinam, quiete pos-
fide-

(*) Quam efficaciter Cæsar Fridericum an-
te poenæ irrogationem monuerit, vid. supra
l. 129. §. 62. p. 614.

sidere posset, proin inchoatas Religio- Sæc. XVII.
 nis reformationes, & severa reorum A. C. 1623.
 supplicia intermitteret, in plectendo
 Palatino clementiam rigori præferret,
 eumque facta submissione & deprecatione,
 Regnique abdicatione in gratiam reciperet,
 ablataque eidem restitueret: Circa translationem vero
 Electoratus monebant Cæsarem, ut ad
 Friderici Filium, qui ante Parentis
 culpam jus acquisitum ad Electoratum
 habuisset, necnon ad ejus fratrem &
 Agnatos omnino innoxios attendere
 velit, cum illorum jus facile Reges ac
 Principes Palatino conjuncti armis,
 quorum fortuna utrinque anceps, vindicare
 possent, nunc vero cunctis hisce
 malis constituta pace, & Palatino in
 gratiam recepto obviari valeret: Ita
 censebant Saxonis & Brandenburgici
 Electorum Oratores, & ex Protestantibus
 potissimi, qui sub nomine Circuli
 inferioris Saxoniae conventum celebrarunt,
 in quo Daniae Regis, Brandenburgici
 Electoris, Brunsvici, Holstiae, & Mechelburgi
 Ducum legati, necnon Bremensis, Hamburgensis,
 Lubecensis, & Luneburgensis urbium
 Oratores pro defensione Saxoniae inferioris
 foedus iniere, sui que exercitus Imperatorem
 Christianum Halberstadiensem Pseudo-Episcopum elegerunt,
 Rr 2 cui

Sæc. XVII. cui tum sub signis viginti ferme armatorum millia erant.

§. LXIX.

Electorum & Principum Catholicorum responsio.

Hist. der Re-
ligionsbe-
schwerden.
p. I. c. 4.
§. 20.

Econtrario Catholicorum potissimi hæc Cæsari in responsis dabant:
 „Crimina, ob quæ Cæsar Fridericum
 „proscripsit universo orbi sat cognita
 „tamque atrocia sunt, ut Imperator
 „postpositis etiam ejusdem hæredibus
 „juxta leges Imperiales Electorum
 „ad se devolutum cuicumque, quem
 „dignum judicaverit, conferendi au-
 „ctoritatem habeat, idque ipsi soli com-
 „petat: si vero Palatinus sine publica
 „criminum vindicta restitueretur, me-
 „tuendum foret, ne hujus impunitate
 „ad aliorum rebellionem via aperire-
 „tur, ac Palatini seditio approbari pu-
 „taretur: nec etiam hic ditionis suæ
 „vastatione sat poenarum dedit, quan-
 „doquidem & Cæsaris Regna & Pro-
 „vinciæ eodem modo vastatæ sunt, eo
 „tamendiscrimine, quod Palatinus sine
 „omni causa & jure contra Imperii
 „Constitutiones Cæsaris Regna vasta-
 „verit, Cæsar vero nonnisi coactus vim
 „vi repulerit, indignum ergo foret,
 „si Friderico damna injuste causanti
 „con-

„condonetur, & Cæsar injuste aliena Sæc. XVII.
 „damna passus luere cogeretur. Præ- A. C. 1623.
 „terea Fridericus non modo crebris
 „non acquievit monitis, nec pacem fin-
 „cere quæsiuit, sed continuata hostili
 „vi per Mansfeldium suum ditiones ac
 „Imperii subditos vexare perexit; in-
 „de vero patet, quod nullatenus debita
 „submissione, sed violentia & armis
 „suam causam prosequi constituerit:
 „Salus Imperii præcipue in Electorali
 „consistit Collegio, id igitur necessario
 „complendum est, meritoque Cæsar
 „id sibi juris vendicat: Quod autem
 „Protestantes Imperii pacem Cæsarea
 „clementia, & rei impunitate restitui
 „credant, idem foret, ac si Imperii
 „statum ad deteriore conditionem
 „redigere, easque ditiones, quæ huc-
 „usque intactæ remanserunt, excidio
 „novo involvere intenderent: firma
 „igitur & secunda possessio regnorum,
 „quæ Cæsar Dei favore, & fidorum
 „Principum suppetiis recuperavit, pro-
 „curanda est. Timor ancipitis belli,
 „quod Palatini hæredes & Fautores
 „adorituri creduntur, attenta causæ
 „æquitate evanescit: Hæc erat sen-
 „tentia Catholicorum: eamque pro-
 „pugnabat præprimis Joannes Gode-
 „fredus Herbipolensis Episcopus, accer-
 „rimus Catholicæ religionis & Imperii

Rr 3

defen-

Sæc. XVII. defensor. Alii vero Circuli Saxonici
A. C. 1623 inferioris, aliorumque foederatorum
 Principum arma metuentes, sufficere
 censebant, si Cæsar regna sua & Pro-
 vincias recuperasset, tuncque de ra-
 tione ineundæ reconciliationis specialis
 haberetur consultatio, in eaque de sa-
 tisfactione a Friderico ceteris partibus
 læsis præstanda ageretur: interim ve-
 ro Cæsar circa sectæ reformationem
 tale adhiberet remedium, ut inde Col-
 legii Electoralis tranquillitas nullate-
 nus turbaretur, simulque tam grava-
 mina, quam appellationes a sententiis
 in Imperiali iudicio Spirensi latis in
 præfenti conventu abolerentur.

§. LXX.

*Cæsaris responsum ad Protestantium
sententiam.*

Bell. Laur. *l. 7, p. 712.* *Calmet. Hist.* *Univ. l. 150,* **E**x Protestantium Principum responso
 Ferdinandus Cæsar probe intelle-
 xerat, quod hi duntaxat suæ voluntati
 ea ex causa sese opponerent, quod Ele-
 ctoratus dignitatem in Principem re-
 ligione Catholicum transferri indigna-
 rentur, cetera autem illorum rationes
 omnino futes forent: nihilominus
 die sexta Februarii eisdem hæc respon-
 dit: „Ad tertio iteratam invitationem
 „meam Brunsvicensis & Pomeranus
 „Du-

„Duces in comitiis non comparuere, Sæc. XVII.
 „quos tamen reverentia erga Cæsarem A. C. 1623.
 „ibi præsentem impellere debuisset,
 „de cetero autem in Palatini proscri-
 „ptione tam Capitulationis Regiæ quam
 „aliorum pactorum rationem habui,
 „meaque sententia Imperialibus decre-
 „tis consona est, hanc quoque nonnisi
 „post Mulheimensem Principum con-
 „ventum, & consensum necnon post
 „innumeras preces & hortationes, nec-
 „non necessarias intimationes, *quæ cita-*
 „*tionis jus agebant*, pronuntiavi: genera-
 „lia Imperii comitia hanc in rem ha-
 „bere intenderam, id tamen nunquam
 „exequi poteram, cum in mora esset
 „periculum, & Protestantes Principes
 „etiam iterato vocati comparere renue-
 „rent; nihil ergo in Electoralis Colle-
 „gii præjudicium egi, vicissim igitur
 „spero, Electores habita ratione tem-
 „poris & periculi meam agendi ratio-
 „nem in deteriore partem non esse
 „versuros: Palatinum non quidem di-
 „gnitati Electorali, a qua per legiti-
 „mam proscriptionem excidit, bene
 „tamen meæ gratiæ, necnon ejus bo-
 „nis & fortunis restituere, pœnasque
 „promeritas moderari paratus sum, si
 „modo sincera pœnitentia ductus, ple-
 „ne mihi, ceterisque la sis satisfactu-
 „rus sit. Bohemicæ reformationis ne-

Rr 4

„gotium

Sæc. XVII. „gotium importune in hoc conventu
A.C. 1623. „movetur; hæc enim, cum cuilibet
 „Electori, atque inferioris Ordinis Prin-
 „cipi in hæreditaria sua Provincia sit,
 „semperque libera fuerit, in meis Re-
 „gnis & Romano Imperio suspecta esse
 „nequit, eo quod desuper mentem meam
 „Saxonix Electori jam aperuerim, &
 „non semel professus fuerim, quod Re-
 „ligiosam pacem integra fide in Impe-
 „rio servare, neminemque offendere
 „intendam: Præcones Praga excedere
 „jussi, non ob sectæ suæ aversionem,
 „sed in seditionis, & læsæ Majestatis
 „vindictam: ex Sectariis nec unicum
 „ad Religionem Catholicam contra
 „pacta cogi permisi; nec Bohemi hac
 „de re post abolitas Majestatis literas,
 „post tam nefandum hujus privilegii
 „abusum, & sacrilegam iconomachiam
 „querendi ansam habent. Demum in-
 „fulsa est Palatini excusatio dicentis, se
 „non in Cæsarem, sed Austriæ Archi-
 „ducem peccasse; præterquam enim
 „quod mihi *ut Archiduci* Cæsaream Ma-
 „jestatem detrahat, regerere possum,
 „quod *ut Cæsar* non proscripserim Fri-
 „dericum; sed Palatinum Comitem Im-
 „perii vasallum.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. LXXI.

Eorundem Principum opiniones Cæsari exhibitæ.

Præceperat Cæsar, ut Principum fin-
guli suas sententias scriptotenus
traderent, hacque ratione unicuique
mentem suam aperiendi amplior esset
libertas. Ceteris igitur primi Princi-
pes Catholici exponebant, ad Germa-
niæ salutem & tranquillitatem omnino
necessarium esse, ut Cæsaris, vicino-
rumque Principum armis Mansfeldius
ex universo Imperio protruderetur,
interminatis severissimis pœnis contra
omnes Imperii Principes, Ordines, &
Tribunos, & milites, qui eum vel
auxilio, vel militari obsequio adjuva-
rent: exactiones vero pro tuendis Hun-
garicæ Urbibus ad proxima comitia esse
differendas, Hollandos autem Lippsta-
dio, & Westphalia ope Principum pro-
pulsandos, & Pfaffenmutzium Regis
Catholici, & Belgii Gubernatricis jussu
solo æquandum esse, Palatinum deni-
que non quidem Electorali dignitati,
ditioni tamen suæ facta deprecatione
& obsequii pollicitatione reddi posse,
a Cæsare autem locum esse designan-
dum pro conventu, in quo in Agnato-
rum favorem hoc negotium amica

Priorat. hist.
Ferd. II.
part. I. l. 2.
Pufend. l. I.
§. 40.
Londorp.
acta publica
lib. 6.

Rr 5

trans-

Sæc. XVII. transactione componi posset: demum
A. C. 1623. Electoratus translationem a Cæsare ita
 esse moderandam, ne Palatini affini-
 bus damnum caussasse videatur. Die
 autem vigesima prima Februarii Saxo-
 niæ & Brandeburgi Electorum Orato-
 res Mansfeldii & Hollandorum violen-
 tias quidem detestabantur, ad reddend-
 am tamen pacem præsentissimum re-
 medium esse dicebant, si omissa Ele-
 ctoratus translatione, Palatinus suæ
 dignitati redderetur, & omnes Cæsari
 rebelles subditi concessa præteritorum
 oblivione in gratiam reciperentur, ac
 denique Religionis Lutheranæ refor-
 matione abolita, civitates Imperiales
 militum stationibus, aliisque exactio-
 nibus liberarentur, suisque privilegiis
 frui permetterentur: de cetero autem
 nullus Imperii Princeps absque Ele-
 ctorum consensu proscribi valeret, hanc-
 que fundamentalem Imperii legem Cæ-
 sar in dubium haud vocaturus esset;
 postremo autem, se in ceteris senten-
 tiæ Catholicorum accedere declara-
 bant. Postremo Ludovicus Hassiæ Land-
 gravius censabat, Electoratus transla-
 tionem Collegii Electoralis iudicio esse
 relinquendam, pacemque per Bohe-
 micæ reformationis abolitionem, nec-
 non Pragensium Ecclesiarum, ac liber-
 tatis conscientiæ restitutionem esse pro-
 curan-

curandam: Præterea Brandeburgici Sæc. XVII.
 Electoris legatus adversus illa verba A. C. 1623.
 in proscriptionis relatione addita: *ab-*
solute & illimitate, reclamabat, asserens,
 ea Cæsareæ Capitulationi esse con-
 traria.

§. LXXII.

*Ultima Cæsaris sententia circa hæc
negotia.*

Perceptis Principum sententiis Ferdi- *Carafa l. c.*
 nandus, priusquam suum desuper *Lond. pag.*
 decretum ederet, Moguntinum & Tre- *1080.*
 virensen Electores tanquam rei con-
 troversæ arbitros seorsim in consilium
 vocabat. Hi ergo Cæsari, quod
 Palatino partem suarum ditionum gra-
 tiose restituere velit, grates repende-
 bant, supplices, ut saltem ejusdem
 Nepotes in Electorali dignitate restituen-
 da & Palatino jure non privarentur,
 cum absdubio huic consilio pariter Ba-
 varix Dux consensurus esset: Huic
 moderationi Principes Catholici, cum
 Pontificem quinque armatorum millia
 pro repellendis hostium conatibus ob-
 tulisse intelligerent, absque cunctatio-
 ne subscripsere, reclamantibus itidem
 Acatholicis Principibus: Cæsar autem
 perpendens, quod Catholici tam pro-
 scriptionem quam translationem Im-
 perii

Sæc. XVII. perii legibus consonam, Protestantes
 A. C. 1623. e contra Palatinum Electoratum & di-
 tioni suæ ex Imperii legibus esse red-
 dendum affirmarent, hanc ipsam con-
 traditionem in rem suam, suæque au-
 thoritatis libertatem vertit, ac die vi-
 gesima quinta Februarii ultimam de-
 super sententiam confessui Principum
 scriptotenus his verbis declarabat:
 „Optandum fuisset, ut Palatinus re-
 „jectis perversis aliorum consiliis Ele-
 „ctorum ac Principum monitis obse-
 „cundans sese Cæsareæ clementiæ di-
 „gnum reddidisset: Ne vero aut cle-
 „mentiæ aut justitiæ deesse, vel po-
 „tentes Regum & Principum preces
 „neglexisse videar, declaro, quod Pa-
 „latinum, si tamen depositis armis
 „supplex veniam petierit, ac obedien-
 „tiam promiserit, nullaque mora ob-
 „latæ huic gratiæ aquieverit, in gra-
 „tiam recepturus sim, excepta tamen
 „dignitate Electorali, circa quam, cum
 „Electores ac Principes hujus priva-
 „tionis æquitatem, gravissimasque caus-
 „sas approbassent, nihil immutare va-
 „leo: de juribus vero Agnatorum, ab-
 „sentibus illis, quorum interest, in
 „hoc confesso nil decerni potest: quo-
 „niam vero hunc locum in Electorali
 „Collegio diutius vacare haud expe-
 „dit, sine præjudicio ejusdem Collegii,
 vel

„vel aureæ Bullæ, aliarumque Impe- Sæc. XVII.
 „rii sanctionum Electoratum Maxim- A. C. 1623.
 „iliano Bavaricæ Duci propter eximia
 „illius merita & antiquum Bavaricæ
 „Domus jus confero: Denique, ut Fi-
 „liis, & Palatini Agnatis consulatur,
 „propediem vel Augultæ vel Norim-
 „bergæ, aut Ulmæ conventum cele-
 „brabo, in quo amica transactio &
 „compositio super jure cujuslibet in-
 „stituatur: Si vero ea res ad optatum
 „exitum deduci haud posset, totum
 „negotium via juris coram Electorali
 „Collegio decidendum promitto, eo fi-
 „ne, ut post Bavaricæ Ducis obitum
 „Electoratus aliaque eidem adjudicen-
 „tur, cui ab Electoribus ibidem attri-
 „buta fuissent. „

§. LXXIII.

*Maximilianus Bavaricæ Dux in Im-
 perii Electorem proclamatus.*

In eodem hoc conventu sequens Ele- Caraf. l. c.
 ctoratus admittendi conditio Maxi- Adlzreit.
 miliano Bavaricæ Duci proponebatur: Annal. Boic.
 Renuntiatur Elector, absque tamen ullo part. 3. l. 8.
 Cæsaris, Palatini Filiorum, Fratris alio- Blanc. Hist.
 rumque Palatinæ Domus Principum præ- de Bav. t. 4.
 judicio, adeo, ut Cæsar eidem, cui Ele- p. 175.
 ctoralis dignitas in proximo conventu ad- Meteran.
 judicabitur, eandem post Bavari obitum l. 43. Hist.
 libere Belg. p. 411.

Sæc. XVII. *libere conferre valeat.* Postquam igitur
A. C. 1623. Maximilianus huic conditioni prompte
 assensisset, ac Imperii salutem, & Cæ-
 saris obsequium immota fide se procu-
 raturum spondidisset, vigesima quinta
 Februarii, eadem scilicet die, eadem-
 que ex causa (*) & modo, quo Mauritius
 Saxoniae Dux a Carolo V. Cæsare Ele-
 ctorum erat adeptus, solemniter
 in S. R. J. Electorem inauguratus est,
 ringentibus A Catholicis, palamque di-
 vulgantibus, quod hæc translatio in
 Imperii excidium redundatura esset:
 Applaudebant e contrario Catholici;
 solusque Guilielmus Neoburgi Dux ve-
 hementius obstrepebat, asserens, quod
 se prætermisso contra Bullam Auream,
 per quam denotaretur proximus hæres
 innoxius, de Electoratu disponderetur,
 nullumque Friderici Fratri jus ad il-
 lum competere, eoquod hic arma
 contra Cæsarem gessisset, ac legioni
 præfuisset, necnon Palatino semper
 adhæsisset. Favebat insuper Neobur-
 gico quidam Catholicorum legatus,
 qui siue dignitatis Boicæ æmulatione,
 siue

(*) Joannes Fridericus in comitiis Augu-
 stanis anno 1548. Electoratu suo privatus est,
 postquam die vigesima prima Julii tanquam
 rebellis ac proditor a Carolo V. Cæsare pro-
 scriptus fuerat.

five Principis sui ex Palatinis exuviis Sæc. XVII.
 sua commoda quærentis studio anima- A.C. 1623.
 tus, Maximiliano adversabatur. Cete-
 rum huic solemnitati Hispani Regis
 Orator, & Saxonis ac Brandenburgici
 Electorum legati, ceterorumque, qui-
 bus hæc translatio non probabatur,
 Ordinum Oratores haud interfuere,
 Franciæ tamen Rex deinceps Maximi-
 liano Electoris titulum tribui, & Pala-
 tino negari, suis legatis præcepit. Pa-
 riter tam Cæsaris, quam Maximiliani
 plurimum intererat, ut Saxonix Ele-
 ctor, qui hucusque haud exigua Cæ-
 sari obsequia præstiterat, conciliaretur;
 placuit igitur eo decernere Lu-
 dovicum Hassiæ Principem; cum enim
 Cæsar eidem Marpurgensis Principatus
 successionem contra Mauritium Hassiæ
 Landgravium adjudicasset, & Saxo-
 niæ Elector hujus sententiæ executor
 esset, peropportuna petendæ execu-
 tionis, ac simul conciliandi Electoris
 occasio eidem offerebatur, nec opta-
 tus huic negotio defuit successus, rem
 plurimum promovente Electore Mo-
 guntino: Cæsar quoque singulari hu-
 manitate Saxonem delinivit, in pi-
 gnus sumptuum in bello factorum con-
 cessa eidem Lusatia. Postmodum Im-
 perator, eundem æque ac Brande-
 burgicum invitavit; ambo tamen die
 duo-

Sæc. VIII. duodecima Martii sese excusabant, ob-
A. C. 1623. tendentes, re confecta suam præsen-
 tiam non modo inutilem, sed & mo-
 lestam fore, si liberius in ejusmodi
 confesso, quid de hac translatione sen-
 tirent, proferre cogerentur, re tamen
 ipsa abesse voluere, ut suæ apud Aca-
 tholicos existimationis jacturam non
 incurrerent, eaque, quæ facta fuissent,
 apud eosdem excusare possent, quin
 Cæsarem irritarent, qui Guilielmum
 & Fridericum Saxonie Duces, quos
 captivos tenebat dimisit, ac Christia-
 num Anhaltinum clementissime in
 gratiam recepit. Interim vero Mans-
 feldius Frisiam Orientalem, Christia-
 nus vero Brunsvicensis Osnabrugensem
 ditionem magno belli apparatu misere
 vexabant, quo comperto Cæsar Ra-
 tisbonam Tillium Comitis dignitate
 auctum cum suis, Bavaricisque copiis
 in Cattorum fines movere jussit, Ma-
 ximilianus quoque Dux Herberstorffio
 Palatinatus Gubernatori negotium de-
 dit, ut octo armatorum millia propere
 conscriberet: Tandem die vigesima
 secunda Martii Joanne Georgio Comite
 de Hochen Zollern ad Imperii Principis
 dignitatem evecto Cæsar die vigesima
 nona ejusdem Mensis Comitibus finem
 imposuit, die quinta Aprilis Pragam
 profectus, prius tamen Ratisbonæ
 Fra-

Fratribus Prædicatoribus Monasterium Sæc. XVII.
suum, quod eis Lutherani abstulerant, A. C. 1623.
restituit.

§. LXXIV.

*Gregorii XV. Pontificis literæ ad
Maximilianum Electorem.*

Quamprimum Gregorius XV. Ponti- *Adlzreiter*
fex Maximus per Carolum Ca- *l. c.*
rassam ejus Nuntium de Maximiliani *Carafa*
inauguratione certior factus erat, mox *pag. 152.*
novam eidem dignitatem gratulaturus
has transmisit literas: *Triumphat tan-*
dem Catholica Religio in nova dignitate
Nobilitatis tuæ, quæ ut fidelium populo-
rum votum fuit, ita fidei propugnaculum
est, & lætitia universæ Ecclesiæ. Egre-
gium quidem Decus videtur, latrones Im-
perii Romani de alienis regnis, ac de avito
Principatu deturbare, ac tantam dignita-
tem defensione Catholici nominis, & hæ-
reticorum perduellium cæde promereri; ve-
rum in eo enitet felicitatis tuæ magnitudo,
quod eam Pontifex atque Imperator, Christi
ipsius Triumphum, & cælestis regni gau-
dium arbitrantur. Excutiat tandem ci-
nerem mæroris e capite suo filia Sion, &
induatur vestibus jucunditatis. Te enim
Cæsareæ elæctionis jus adepto omnis spes
Romani Imperii occupandi hæreticorum te-
meritati adimitur. Certe nos tanto sola-
Hist. Eccles. Tom. LVII. Ss tio

Sæc. XVII. quo cumularunt postremæ tuæ literæ, dignæ,
A. C. 1623. quæ perpetuis annalium monumentis con-
signentur, ut cum eas legeremus, manna
cæli perfrui & torrente voluptatis inun-
dari cor nostrum videretur. Proinde tan-
tæ lætitiæ expertes esse noluimus Venera-
biles Fratres nostros S. R. E. Cardinales,
qui sane illas, dum publice in Consistorio le-
gerentur, dignitatis Electoris nuncias, &
Bavaricæ pietatis testes, animis exultanti-
bus audiverunt. Nos autem scientes om-
nem victoriam Bellatoris, Omnipotentis
beneficium esse, publicam supplicationem
pro tanto militantis Ecclesiæ triumpho De-
crevimus ad Basilicam Principis Apostolo-
rum. Quo autem tempore choris Laudan-
tium Deum illud Divinitatis Sanctuarium
personabat, cætus hominum conticescere
non poterant Bavarici Ducis victorias ac
virtutes, in tanta Catholicæ Ecclesiæ gratu-
latione prædicantium. Sane nos, quæ vo-
ta misericordiarum Patri pro istarum Pro-
vinciarum incolumitate nuncupare consue-
vimus, ea suscepimus in præsentia pro no-
bilitatis tuæ dignitate, ac urbis, quæ eo
gloriæ progressa est, ut ne inimici ipsi queri
quicquam audeant, nisi de magnitudine tua.
Discent hæretici nihil prodesse Thesauros
impietatis, & arma perfidiæ: porro au-
tem insigni hoc supplicio non modo despon-
debunt animum, sed etiam exterarum na-
tionum, & sequentium ætatum turbulenta
inge-

ingenia, ac temerariam cogitationem de-
 terrebunt. Quod si ignominia accensus te-
 nebrarum Princeps contra dignitatem tuæ
 Nobilitatis ex latibulis rebellantis Septen-
 trionis conjuratas impiorum acies evocet,
 timendum tamen nobis non est, Ægyptus
 homo & non Deus, & equi eorum caro,
 & non spiritus. Auxiliator autem &
 Bellator noster est Dominus potens in præ-
 lio, cujus iræ nemo potest resistere, cui uni-
 versa famulatur militia cœlestis exercitus.
 Ceterum qui tanto studio ac sollicitudine ne-
 gotium hoc hætenus curavimus, nunc re-
 perfecta tantum Imperatoricæ pietatis bene-
 ficium, & Nobilitatis tuæ decus omni,
 qua possumus, ope tuebimur. Id autem
 uberius cognoscet Nobilitas tua ex Vene-
 rabili fratre Carolo Episcopo Aversano
 Nuncio nostro, cui gratulationem Pontifi-
 ciam declaranti, & Sedis Apostolicæ pa-
 trocinium pollicenti cumulate fidem habere
 poteris. Apostolicam Benedictionem No-
 bilitati tuæ impertimur dilecte fili noster,
 quem novum S. R. I. Principem Electorem,
 veteremque Catholicæ Religionis Propugna-
 torem Pontificiæ Charitatis brachiis aman-
 tissime amplectimur. Datum Romæ apud
 sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die
 11. Martii millesimo sexcentesimo vigesimo
 tertio. Pontificatus nostri anno tertio.

Sæc. XVII.
 A. C. 1623.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. LXXV.

*Maximiliani Bavaricæ Ducis atque
Electoris responsum ad Papæ
litteras.*

Paulo post Maximilianus Elector ad allatas Papæ litteras hunc in modum respondit: *Beatissime Pater!* si ullis unquam indiciis, quæ multa & magna extant, Sanctitatis Vestræ paternum in me amorem comperi, postremis certe ad me literis comperi: persusæ enim illæ undique sunt insignibus notis animi erga me, & amoris, imo etiam non mediocris in alieno honore Lætitie, quam sperneret Sanctitas Vestra in suo. In ceteris mihi placuit, ab Sanctitate Vestra omnium moderatori Deo impensum cultum; ille enim unus fuit, cujus nutu territi hostes, cujus dextra cedere; & nescio, an idcirco me instrumentum delegerit, ut & ipsi agnoscerent a Deo se victos, quod vincerentur per eum, quem vincendum non dubitaverant. Quod autem Sanctitas Vestra pluribus mihi curiatam hanc Imperii dignitatem gratulatur, ab eodem fonte affectus manat, arctiorique ei vinculo adstringor, quod suum ex parte beneficium gratulatur, ipsa certe est, quæ patria sua cura, auctoritateque præcipuum ad hanc ipsam rem pondus attulit. Sed nec satis Sanctitati Vestræ visum, concessos mihi

mihi honores amplissimis verbis prosequi; *Sæc. XVII.*
 pollicetur etiam impoſterum opem ad eos- *A. C. 1623.*
 dem, ſi quæ vis ingruat, defendendos.
 Grato animo me accipere profiteor tantam
 benignitatem, qua ſane frui mallem in pace,
 quam in bello, quod viget adhuc, & ſi fi-
 des hæreticis non conſtet, magno auctu in-
 valeſcet, ita ut Sanctitatis Vestræ auxi-
 lium ſit imprimis opportunum: Ego ſane,
 tametſi adhuc eo nervos meos intenderim,
 ut periclitanti per Germaniam Religioni
 ſuccurrerem, provocor, ut me ipſe ſuperem,
 & pro Republica Chriſtiana major miles
 ſiam, majorem Sanctitate Veſtra faciente:
 Calcar enim eſt ad laborem, labor tam be-
 nigne agnitus &c.

§. LXXVI.

*Catholicæ Religionis augmentum Pra-
 gæ & alibi procuratum.*

Interim Pragæ quamplurimi, atque *Carafa l. c.*
 inter eos Rudolphus a Tieffenbach *Brachel.*
 militum Tribunus cognito errore Cal- *pag. 69.*
 vinianam ſectam ejurarunt, ad Ec- *Meteran. l. c.*
 cleſiæ Catholicæ ſinum, & Cæſaris *Theatr. Eu-*
 obſequium reverſi: Ferdinandus quo- *rop. p. 763.*
 que Imperator Pragam adventans Re-
 ligionem Catholicam, quam Proteſtan-
 tes rebellionis ope eliminabant, anti-
 quæ ſuæ poſſeſſioni reſtituere ſtatuit,
 ac primo quidem Erneſtum de Har-

Sæc. XVII. rach in Archiepiscopum Pragensem
A. C. 1623. nominavit, & promulgato edicto inhi-
 buit, ne quis, nisi Catholicæ Religioni
 addictus mortem oppetiisset, in Ec-
 clesiis vel Catholicorum cæmeteriis se-
 peliretur. Præterea die quarta Julii
 Hussitas jussit, ut in Micro-Pragensi
 urbe Templum, Catholicis redderent,
 unacum Ecclesia, quæ antea a Joanne
 Hussio, postea a S. Leopoldo nomen
 accepit. Micro-Pragensibus Luthe-
 ranis, aliisque Sectariis in variis ur-
 bibus & pagis pariter indictum, ut ven-
 ditis suis bonis regno excederent, si
 in sua hæresi persistere velint: Cum
 autem insuperhabito Cæsaris interdicto
 Protestantes prope Kuttenbergam con-
 venticula agerent, contumaces abducto
 eorum Præcone ab immissis militibus
 dissipati fuere: Interea vero Prædican-
 tes, cum Cæsarem inter & Saxonix
 Electorem dissidium fervere crederent,
 ac mortuo Archiepiscopo, ejectisque
 Sacerdotibus Catholicis populum Pa-
 storibus Catholicis orbatum viderent,
 hinc nec vocati, nec missi sese rursus
 in Bohemiam intruserunt, adeo, ut
 excepta Pilsnenfi urbe in nullis urbi-
 bus Pragam usque Parochum Catho-
 licum tolerarent, Rochizzanensem ve-
 ro ludibrio aut contemptui haberent:
 quocirca in tanta Sacerdotum penuria
 Cæsar

Cæsar Carmelitas Discalceatos ob me- Sæc. XVII.
 moriam Pragensis Victoriæ, quam V. A. C. 1623.

P. Dominicus a Jesu Maria promove-
 rat, in urbem admisit, eisq; Tem-
 plum ab hæreticis splendidissime ædifi-
 catum ac in Præmonstratensium Fun-
 do situm attribuit accedente summi
 Pontificis auctoritate. Paulopost alia
 Hussitarum Ecclesia, in cujus januis
 hi hæretici hæc verba pridem inscripse-
 rant: *quod minimis meis fecistis, mihi fe-*
cistis, ex invito præfatio Fratribus Mi-
 nimis S. Francisci de Paula in urbe ve-
 teri donata est, in compensationem
 Ecclesiarum, quas olim Hussitæ eis
 eripuerant: Denique Hussitarum Eccle-
 sia Parochialis ad sanctum Gallum Car-
 melitanis Calceatis, alia ad S. Wen-
 ceslaum Augustinianis Discalceatis, &
 tertia ad S. Michaellem Servitis unacum
 redditibus fuerunt concessæ, aliis redi-
 tibus annuis ad excolendas scientias
 assignatis. Canonicas quoque portio-
 nes Cæsar plurimum auxit, necnon
 Episcopatus, Dignitates, Decanatus,
 & Præposituras, quasi de novo erexit,
 atque universum Clerum antea despe-
 ctum ad pristinum decorem reduxit:
 Bohemis vero Laicis jussu summi Pon-
 tificis usum Calicis abstulit, eoquod
 variæ hæreses sub illa communione
 tegerentur, & per ejusmodi concessio-

Ss 4

nem

Sæc. XVII. nem (uti tamen falso antea obtende-
A. C. 1623. batur) nec Dei honor, nec Religionis
 Catholicæ incrementum, nec Regni
 pax fuisset promota. Denique Calvi-
 nistarum Ecclesia Spiræ PP. Cappuci-
 nis vindicata est.

§. LXXVII.

*Bellicus Protestantium Principum ap-
 paratus adversus Cæsarem.*

Meteran. Interim Protestantes inferioris Saxo-
l. 43. p. 424. niæ Circuli Principes adversus Cæ-
Merc. Gal. sarem, cujus nequidem clementia tur-
lob. tom. 14. bidi eorum animi placari poterant; ar-
l. 3. p. 164. cano inter se concluso foedere arma pa-
Bellus laur. rabant, ac præter Brunsvicensis, &
Aust. p. 751. Mansfeldii copias sub ementito Saxo-
lib. 7. niam a Mansfeldii milite tuendi obtentu,
Caraso exercitum duodecim millium qua pe-
comm. p. 158. ditum qua Equitum contraxere: ut
Priorat. vero sua consilia cautius tegerent, fal-
l. 32 p. 100. so rumore spargebant, se Christianum
 Brunsvicensem Halberstadiensem Epi-
 scopum die quarta Martii in exercitus
 sui Imperatorem eo fine adscivisse, ut
 hac ratione a Mansfeldio abstractus eo
 facilius Cæsari reconciliari posset: Ita
 Protestantes dolis & mendaciis illo ævo
 fucum facere certabant. Verum Im-
 perator Ferdinandus in se fabam cudi
 animadvertens, priusquam vim vi re-
 pelle-

pelleret, paternæ adhortationis reme- Sæc. XVII.
 dium opposuit, ac Soxonix Proceres A. C. 1623.
 rogavit, ut arma ponerent, & Bruns-
 vicensem, manifestum Imperii hostem
 finibus suis ejicerent, ac denique in
 Mansfeldium, qui Frisiam Orientalem
 misere vastabat, arma converterent:
 Insuper pro innata sua clementia, pa-
 cisque conservandæ studio Cæsar Bruns-
 vicensi rebellionis criminumque veniam,
 gratiamque pollicebatur, si depositis
 armis, dimissoque exercitu sese ad
 quietem componeret. Surdo tamen
 canebatur fabula: Dux enim Cæsarem
 aggredi, firmum ratumque habens,
 cum exercitu viginti ferme duorum
 millium per Thuringiam penetrandi ve-
 niam ab Electore Saxone petiit. Hic
 vero non minus quam Saxonici Cir-
 culi Principes, ut potius in Cæsaris
 gratiam rediret, suadebant, quibus
 ille respondit, se id facturum, dum-
 modo pari gratia Palatinus, omnes-
 que sui milites fruerentur: Annuit Im-
 perator, ac nonnisi eos, qui Austria-
 cæ jurisdictionis essent, excepit: ni-
 hilominus Dux hanc quoque Cæsaris
 clementiam variis obtentibus elusit,
 non aliam pacem, quam Daniæ Rex
 præscripturus esset, se initurum asserens.
 Perspecta igitur Ducis mente, Cæsar
 Tillio negotium dabat, ut positis prope

Sæc. XVII. Visurgin castris inferioris Saxoniae
A. C. 1623. Principum motus observaret, ac sedulo

Brunsvicensem Mansfeldio uniri præpediret. Tillius igitur promotis Hirsfelda castris ad agri Brunsvicensis fines exercitum suum viginti armatorum millibus validum admovit, Halberstadiensem, qui Northeimium contenderat, intercepturus. Cum autem in Saxonici Circuli finibus esset, Frederico Udalrico Brunsvicensium Duci significabat, se ipsius ditiones ingressurum, ni Christianus Frater ipsius arma deponeret, pollicitatione facta, se tum Halberstadiensem ditionem non invasurum. Hic vero die decima nona Martii datis literis Tillio exponebat, quod ab hostili invasione Fratrem suum dehortatus esset, incassum licet, Tillius tamen certus sit, quod Fratris sui exercitus nullam nec Cæsari, nec cuiquam ex Imperii Principibus molestiam sit illaturus: Huic excusationi acquiescere videbatur Tillius, qui, ut a Mansfeldii irruptione securus esset, inferioris Saxoniae Principes, ut ad opprimendum Mansfeldium vires suas jungerent, hortatus est, Batavos vero sollicitabat, ut eundem his finibus excedere, exercitumque dimittere compellerent.

§. LXXVIII.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. LXXVIII.

Brunsvicensis a Tillio Comite cæsus.

Cum vero non modo Udalricus Brunsvicensis Dux Fratris sui Halberstadiensis Episcopi violentias excusare niteretur, ac ferociter postularet, ut Tillius finibus suis abscederet, sed insuper Christianus Brunsvicensis cæso Lauenburgico Duce Tillii Tribuno literas contumeliis plenas Tillio daret, hic necessitate compulsus locis aliquot interceptis late per Brunsvicensem Provinciam grassari incepit, atque ab inferioris Saxoniae Circuli Principibus petiit, ut junctis viribus Christianum Halberstadiensem Pseudo-Episcopum aggredi vellent: sub idem tempus Cæsar Principibus in Luneburgensi Conventu congregatis significari jussit, ut Christianus vel acceptata impunitatis gratia exercitum suum dimitteret, vel e Circuli Provinciis emigraret, idemque cum suis copiis Tillius faceret, inde territi Principes, cum nondum adversus armatam Cæsaris vim satis instructi essent, Halberstadio significarunt, siquidem Cæsaris gratiam amplecti nollet, emigraret cum exercitu suo, secus junctis cum Imperatore armis eum propulsare cogerentur. Ac-
cepto

Lond. acta
public. l. 7.
Lotich. rer.
Germ. 1. 13.
cap. 2.

Sæc. XVII. cepto hoc nuntio Halberstadiensis gra-
A. C. 1623. viter offensus, Principes de timiditate
 & socordia acriter incusabat, veritus
 tamen, ne amicis juxta atque inimi-
 cis eum invadentibus in angustias re-
 digeretur, hinc postquam Gerodanum
 Monasterium, pluresque pagos incen-
 dio vastaverat, Hirsfeldia secessit, &
 per Lipsiæ Dynastiam exercitum suum
 festinatis itineribus eduxit, per West-
 phaliam ad Mansfeldium profecturus:
 Substitit triduo in Osnabrugensi ditio-
 ne. Hæc autem mora profuit Tillio,
 qui junctis sibi Anholtii Bavari copiis
 fugitivum strenue insecutus, postre-
 mum ipsius agmen carpebat, Brunsvi-
 censi ad Monasteriensem ditionem fu-
 gere compulso. Hic trajecto flumine,
 ruptisque a tergo pontibus Bugerm-
 fortium contendit, præliis velitaribus
 usque ad vesperam æquali utrinque
 clade protractis. Die quinta Augusti
 Tillius Steinfurti castrametatus, iden-
 tidem hostem laceſſebat. Rursus cruen-
 tis utrinque velitationibus pugnatum,
 dextre tamen Halberstadius prælium
 declinabat, nondum reperto loco ex-
 plicandæ aciei opportuno. Attigerat
 tandem oppidum Ahuſio vicinum, ubi
 instructis ad pugnam ordinibus in Til-
 lianos tormentis bellicis experiri cæ-
 pit, eosque primo impetu repulit, sed
 aucto

aucto Cæsareorum numero & poten- Sæc. XVII.
 tia cedere compulsus est. Benignio- A. C. 1623.
 ris fortunæ spe pellectus, in campo
 patente haud procul a Statlona urbe
 in Westphalia castra metatur, ordines-
 que explicat: In hos igitur prior Tili-
 us causæ æquitati confusus irruit, ac
 denuo Halberstadios usque ad locum,
 cujus custodiam Kniphausenio ante de-
 mandaverat, aufugere cogit: ubi de-
 mum ad prælii necessitatem ventum
 est: Tiliiani igitur veterani milites die
 sexta Augusti furiosis assultibus pro-
 vecti, hostem infestant, ac Croatis ad-
 juti ordines perrumpunt, tum vero
 Halberstadiani milites non pugnae, sed
 rapinae assueti, & nec tormentorum
 vim, nec veteranorum impressiones
 sustinendo pares, solutis ordinibus in
 fugam effunduntur, quin eos Tribuno-
 rum aut imperia, minæ, aut preces
 revocare possent. Jam tum non pu-
 gna, sed cædes, Croatis potissimum
 falcatis suis ensibus obvios quosque
 fortuna in rabiem versa passim jugulan-
 tibus, qui nec cædendo lassati fuissent,
 nisi Tilius non sanguinis, sed victoriæ
 avidus, receptui canere, atque ulte-
 riore laniena abstinere jussisset. Ex
 Cæsareis nec quidem ducenti, atque
 inter eos tres Tribuni desiderati sunt:
 hostium vero præter Vieteratum Mare-
 scal-

Sæc. XVII. scallum quatuor millia cecidere, captis
A. C. 1623. plusquam octo millibus, quos inter
 præcipui erant Vinariensis & Altenburgicus Duces, Isenburgus, Rheingrafius, Witgensteinus, Löwensteinus, & Schlickius Comites, præter Fra-neckium, Spexum & Magum Tribunos, aliosque Officiales quamplurimos. Cuncta impedimenta, sex belli tormenta, duo mortaria, reliquusque armorum apparatus unacum octoginta quinque vexillis, sexdecim signis Equestribus in prædam victoribus cessere. Numerabantur fauciorum quatuor millia; Halberstadius vero ac Turrianus junior ambo vulnerati, opitulante Henrico Mauriti Arausionensis Principis Fratre, Meppenam Westphaliæ oppidum cum decem suorum millibus auffugere, quorum sex millia Batavi suis signis aggregarunt, ceteris omnino exauctoratis: Tam infaustæ fortis calumniam, ut Halberstadius a se amoliretur, Kniphusium, duos Hassenos & Jansenum, veluti cladis acceptæ reos morti adjudicabat, quos tamen Henricus Nassovius detecta accusationis falsitate liberos dimisit: Comperta hac Brunsvicensis clade Mansfeldius relicta Meppena in Frisiam secessit, quem Tillius urbe hac præfidiariis munita insequi parabat, & unacum Hispanis in Embden-

densem Comitatum, ubi Mansfeldius Sæc. XVII.
 castra metabatur, irrupit, ac Lippsta- A. C. 1623.
 dio pacta deditio occupato, cum
 Mansfeldii castra expugnare haud pos-
 set, Embdensem Senatum hortatus est,
 ut eundem, quo demum pacto possent,
 interciperent, aut ne dilaberetur, pro-
 hiberent, ac Cæsareum præsidium ad-
 versus eundem admitterent. Verum
 Embdenses Ernestum Nassovium cum
 Hollando præsidio in urbem recepe-
 runt, & postquam Luno Frisiæ Comes
 Batavas naves Mansfeldianis prædis
 & rapinis onustas pignoris nomine in-
 terceperat, Mansfeldio, ut suos milites
 acceptis stipendiis aliorum deduceret,
 tres centies mille florenos persolve-
 runt. Hic igitur in Monasteriensem
 ditionem ad novas rapinas regressum
 tentans, Frisoytam urbem a Bavaris
 munitam expugnare cæpit; verum ite-
 rata clade a Bavaris repressus, omni-
 busque impedimentis, & signis spo-
 liatus, multis legionibus exauctoratis
 cum selecta suorum manu ad Batavos
 confugit, Tillius quoque expugnato
 Corbachio exercitum suum in Hassia-
 na, Hanovica, & Hsenburgica ditione
 in hiberna deduxit.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. LXXIX.

Gabrielis Bethlenii fœdus cum Turcis adversus Cæsarem.

Carafa
comm. p. 161.
Orthel. contin. p. 99.
Priorat. part. I. l. 3.

Cum interim Tillii victoria Ferdinando Cæsari Pragæ hærenti renuntiaretur, jamque fama de Gabrielis Bethlenii apparatu increbuerat, imminentis periculi gravitas Cæsaris præsentiam deposcere videbatur. Igitur cura de restituendis Ecclesiasticorum bonis, & restauranda Religione Catholica tam Archiepiscopo, quam Liechtensteinio Principi demandata, Viennam festinabat: Postquam vero in variis Austriæ oppidis, necnon in Styria, Carinthia, & Carniola clanculos hæreticorum cætus, quantumvis sectæ libertas nunquam plebæis concessa fuisset, fieri compererat, veram Religionem mox restitui, obstinatis autem jus civium adimi præcepit, prohibuitque, ne Viennensis Magistratus civem nisi Catholicum admitteret: Idem quoque Jaurini in Hungaria fieri jussit, voluitque, ut cives ac præsidarii hæresi infecti, cum ab iis tam validi contra Turcas propugnaculi conservatio dependeret, vel ad Ecclesiæ sinum reducerentur, vel urbs Catholicis præfidiis committeretur;

tur; firmiter enim sibi persuasum habebat, quod nec in subditis fides, nec in Regno concors erga Regem obsequium sperari possit, ubi religionis diversitas separet, animamque a vero Dei cultu segregat. Rebus ita dispositis Ferdinandus Curtium Comitem Constantinopolim decrevit, ut Mustaphæ Turcarum Imperatori munera ex nupero pacto promissa consignaret, necnon eundem ad conservandæ pacis consilia inclinaret; compertum enim habebat Cæsar, quod Turrianus Comes sprete Ferdinandi gratia Oratorem Batavorum Constantinopoli agentem, necnon Gaborem Bethlenium datis literis sollicitarit, ut Turcas ad arma in Cæsarem sumenda instigarent. Ipse quoque Gabor misso ad Proto-Vezirium Oratore, ac quinquaginta millium Thalerorum dono Mustapham eo adegit, ut hic validum Tartarorum agmen in ejus opem submitteret, ea tamen lege, ut Bethlenius præter quinque urbes Hungaricas annum quadraginta millium Thalerorum vectigal penderet. Has vero suppetias nonnisi sparsis calumniis, ac mendaciis extorquebat, falso obtendens, quod Cæsar repressis Palatino, ejusque fautoribus, non modo Universam Hungariam, Transylvaniam, Moldaviam & Walachiam,

Hist. Eccles. Tom. LVII. **Tt** sed

Sæc. XVII.
A.C. 1623.

Sæc. XVII. sed ipsam etiam Constantinopolin subi-
A. C. 1623. gere machinaretur: ut vero violatam
 fidem non ita pridem Ferdinando da-
 tam excusaret, rursus in falsis crimi-
 nationibus opem quærebat, Cæsarem
 incusans, quod ipse prior fidem fefel-
 lisset, eoquod promissos Principatus in
 Silesia eidem denuo eripuisset, Ora-
 torem Schellenbergium in Vratislavi-
 ensibus comitiis Sedis ac suffragii jure
 spoliasset, necnon Jesuitas in Hunga-
 riæ Regnum reduxisset. Hæc igitur
 pacta a Cæsare impleri petiit Bethle-
 nius, ac insuper non modo sibi, sed
 & Palatino, Jægerndorffio, Turriano
 omnibusque Bohemis, Moravis, &
 Austriacis Proceribus proscriptis ve-
 niam, bona, sectæque libertatem con-
 cedi postulavit, secus omnia se ferro
 flammaque devastaturum minatus est.
 Verum neutra ex his causis Bethle-
 nius ad tantam invitabat perfidiam,
 sed potius turbatis Germaniæ rebus
 Hungariam sibi vendicandi cupiditas,
 necnon Friderici Palatini epistola, qua
 hic Mense Julio ante Statlonam cla-
 dem Bethlenio significabat, se cum
 Cæsare nec pacem nec inducias un-
 „quam initurum, nisi Gabor, (quod
 „tamen credere haud posset) foedus ini-
 „tum rescindere meditaretur, res suas
 „prosperè adhuc fluere, Germaniæ
 „liber-

„libertatem a prospero Transylvannæ Sæc. XVII.
 „militiæ successu dependere, Tillium A. C. 1623.
 „ab Halberstadio in Saxonia inferiore
 „inter arcta prehensum hæerere, hunc
 „vero crebris victoriis inclarescere,
 „Mansfeldium in Westphaliæ finibus
 „cum valido exercitu ad omnes casus
 „intentum, excubare, Hollandos om-
 „nem opem polliceri, se proin Gabo-
 „rem obtestari, ne tam opportunam
 „occasionem dilabi pateretur.,,

§. LXXX.

*Gobor in Hungariam & Moraviam
 cum Tartaris & Turcis ir-
 rumpens.*

Comperto Bethlenii molimine Ferdi- Maëran.
 nandus Cæsar Scalitii, quotquot Hist. Belg.
 poterat, copias contrahi iussit, nec lib. 4.
 non Hieronymum Carafam de Monte Annal. Boic.
 nigro, seu Schwarzenbergium hujus ex- part. 3. l. 8.
 peditionis Ducem constituit, simulque
 foederatos Saxoniae inferioris Princi-
 pes, ut & ipsi contra Turcam suppe-
 tias ferrent, sollicitavit: hi vero re-
 ponebant, quod exercitum suum ad
 sui defensionem servare cogerentur,
 Cæsar quoque, repulsis Mansfeldio &
 Brunsvicensi, ex Saxoniae Circulo in
 Hungariam secure ducere posset, quo
 responso nimis aperte testabantur, quod

Tt 2

unice

Sæc. XVII. unice contra Cæsarem sese defendere,
A. C. 1623. vel potius eum debellare intenderint,
 cum nec ipsi, repressis Brunsvicensi &
 Mansfeldio, ullum alium, contra quem
 se defenderent, hostem haberent: In-
 terim Gabor Turcarum, Tartarorum-
 que suppetiis auctus, expeditioni ini-
 tium dabat, & primo quidem Budia-
 num cum Hungaris & Tartaris Stiriam
 invadere, & Turrianum in Moraviam
 irrumpere jubebat, ipse vero cum Jæ-
 gerndorffio Hungariam infestans, Le-
 viam, & S. Andreæ oppidum ope per-
 fidorum civium Calvinistarum interci-
 piens, dein omnes transitus obsidebat,
 ut libere in Austriam, Bohemiam Mo-
 raviam & Silesiam, imo Viennam us-
 que erumpere valeret, & ut jactitabat,
 Pragæ ferias Divi Martini unacum Ve-
 zirio celebrare posset. Recensebat tum
 Bethlenius in exercitu suo plusquam
 octoginta partim Hungarorum, partim
 Turcarum millia, jamque cum duode-
 cim suorum millibus in Moraviam Liech-
 tensteinianam præcipue ditionem, Brü-
 nam, Znoimum, Olmutzium, Igla-
 viam, Canizam assultibus terrebat,
 cædibusque, rapinis & incendiis foede
 devastabat, a Cæsareis quidem repul-
 sus, numero tamen Superior Gödingam
 usque processit. In itinere occupata
 Tyrnavia Tieffenbachianam legionem
 una-

unacum Wanglero Præfecto Cæsareo, Sæc. XVII.
A. C. 1623.
 multis Jesuitis, Nobilibus & militibus
 interceptis, sponfione facta, quod cun-
 ctos, qui sub ejus signis stipendia me-
 reri renuerent, liberos dimittere vel-
 let; verum fidem frangendi consuetu-
 dine jam in naturam versa, Gabor
 Wanglerum & Tribunos cum centum
 quinquaginta aliis in uno cubili Tyr-
 navix, ac ferme trecentos milites
 gregarios in quadam cavea sine omni
 alimento inclusos detinuit, lytrumque
 ab eis petiit, petulanti joco asserens,
 se pauperem esse socium, Cæsarem
 vero potentem Monarcham. Prosperi
 successus felicitate ferocior factus, cum
 quadraginta suorum millibus Cæsareo-
 rum castra, quæ die decima tertia
 Octobris Schwartzenbergius munierat,
 aggredi statuit, die igitur vigesima octa-
 va ejusdem Mensis sex Turcarum mil-
 lia ad explorandam hostium aciem e-
 misit, qui tamen non sine clade re-
 pulsæ, ut suorum jacturam ulcisceren-
 tur, aucto quidem suorum numero,
 æquali tamen strage impressionem fe-
 cere. Frustrato igitur conatu Gabor
 trajecta Mora Scalizium properat, nec
 segnior Schwarzenbergius motis castris
 hostem insequitur, ac prope Gödingam
 primum Hungarorum agmen aggressus,
 illos ad octo passuum millia retroce-

T t 3

dere

Sæc. XVII. A. C. 1623. dere cogit: quo comperto Bethlenius suorum fuga irritatus, accersitis sexdecim millibus in Cæsareos effunditur, eosque numero impares Gödingam ad sua castra regredi compellit: inde vero factum, ut Cæsarei hinc palludibus, illinc stagnis ac Sylvis interclusi integro Mense omni calamitatum genere opprimerentur, foris ab hoste continua tormentorum explosione, in castris tanta famis rabie expugnati, ut occisorum equorum carnibus vesci cogerentur, fatali experimento edocti, nihil tam insipidum esse, quod improba fames stomacho non conciliet. Dies illuxerat decima septima Novembris, qua Gabor in extremum Cæsarei agminis interitum conjurans, summo mane tredecim belli tormentis castra oppugnavit, copiisque in aciem instructis impressionem facere constituit, Turcarum equitatu equis descendere jussu: cum vero Turcæ se nequidem ad Sultani jussa peditum more militaturos declararent, Gabor consilii sui successu frustratus est: Cæsarei autem aciem quoque suam dispositis belli tormentis instruxere, ut opportuno effugio periculum evaderent: Jamjam Valonum legiones, viam monstrante rustico, transitum per Sylvam gladio sibi aperiebant, cum Bethlenici rem edocti

docti eos non sine magna strage repellere. Sæc. XVII.
A.C. 1623.

§. LXXXI.

Gaboris arrogantia in præscribendis pacis conditionibus.

Nil propius erat, quam integra Cæsarei exercitus strages, cum non sine luculenta Divini auxilii favore Bethlenius panico obrueretur terrore, per suos exploratores edoctus, quod plusquam quadraginta Cæsareorum millia in Schwartzenbergii opem accurrent. Igitur urgente Emerico Turstone Hungariæ Palatino intra bimestres inducias annonam obsessis ad sex millia redactis advehi concedit, ac die vigesima prima Novembris habito colloquio Schwartzenbergio significabat se hanc expeditionem non in Cæsarem, sed ejus Ministros, qui ei Transylvaniam eripere moliti essent, parasse, nulloque negotio Pragam usque penetrare potuisse, de cetero autem, si sua facta haberet, utilem Cæsari operam præstiturum, ac relicta Moravia in sinceri animi sui testimonium Legatos Tyrnaviam decreturum, qui Cæsari hæc pacis condiciones proponerent: I. Oppellensis & Ratiboriensis Principatus reddantur. II. Hungaria univer-

*Lotich. rer.
Germ. l. 3.
cap. 4.
Orthel. l. 6.*

Sæc. XVII. sa ab urbibus Montanis Transylvaniam
 A. C. 1623. usque Bethlenio cedatur. III. Belli
 hujus expensæ eidem refundantur. IV. Hisce articulis idonea cautione
 firmatis Gabor in Hungariæ Pro-Re-
 gem renuntietur. Verum Imperator
 tam duras condiciones sibi a rebelle
 subdito præscribi indignatus, sequen-
 tes pacis articulos Gabori proposuit.
 I. Omnes Christianos captivos dimit-
 teret. II. Jægerndorffium, Turrianum,
 & Lumpenbergum Cæsari traderet.
 III. Expensas & damna Cæsari illata
 refarciret. IV. Nullique ex Cæsareis
 subditis molestiam illaturus, ex uni-
 versa Hungaria protinus excederet.
 Dein seditiosos Hungariæ Proceres
 hortabatur Imperator, ut suæ fidei me-
 mores, arma in rebellem Bethlenium
 converterent, secus, pari cum Beth-
 lenio habendi loco: His minis terri-
 ti ex Nobilibus potissimi in Cæsaris gra-
 tiam rediere. Cum autem Vezirius
 cum Bethlenio, eoquod Tieffenbaccen-
 ses captivos eidem tradere negaret, jam
 antea simultatem haberet, atque e-
 tiamnum Christianos in Moravia captos
 dimittere nollet, affirmans, quod hos
 tanquam prædas bello partas Turca-
 rum Imperatori reservaret, hinc exi-
 guum in Turcis præsidium Bethlenius
 sibi fore repositum intellexerat, ea-
 propter,

propter, ut Cæsarem ad sua vota inclinaret, nil inausum, intentatumque reliquit, ac præprimis ementitas Sultani literas ad Ferdinandum transmisit, in quibus Turcicus Imperator ipsemet sequenti anno cum validissimo exercitu in Hungariam irrupturus fingebatur: postea Gabor die decima tertia Decembris Cassovia, quo e Moravia cum copiis, tormentis, captivis Christianis & impedimentis secesserat, legatum Viennam decrevit, qui sub certis conditionibus pacem offerat, sin minus, septuaginta Tartarorum millia præstare, & Bethlenium sibi Hungariam, fratri autem suo Germaniam vindicaturum denuntiaret: Verum Cæsar nequidem admissio Oratore eidem significari iussit, quod cum suis affeclis ex Hungaria exiret, nilque hostile adversus Cæsarem moliretur, & tunc quidem legatum satis instructum submittere posset.

§. LXXXII.

Turcæ iterata clade a Cæsareis profligati.

Sub idem tempus Tartari in Thraciam, & Vezirius cum Turcis Budam recessit, quo comperto Nicolaus Esterhausius Neosolii Gubernator collecto raptim

Jäger. Hist.
Eccl. l. 3.
cap. 7.
Priorat. l. 6.

Tt 5

mi-

Sæc. XVII. milite in Turcas Nitram fluvium tra-
 Sæc. 1623. jicientes irruit, cæsisque quampluri-
 mis spolia, captosque Christianos eis-
 dem eripuit. Die autem vigesima sexta
 Novembris Turcas, qui Nitriam inter
 & Metzam castra metabantur, inopi-
 no aggressus, non sine funesta Barba-
 rorum clade, opima præda, multis-
 que captis, ac Christianis liberatis re-
 cessit: altera die hinc inde dissipati
 Turcæ restitutis ordinibus fluvium tra-
 jicere parabant, ex altera autem flu-
 minis ripa Esterhasius magnam pontis
 partem diruere jussit, cujus rei, cum
 Turcæ primo ordine incedentes ignari
 essent, & subsequentes urgerent, nec-
 non subinde sua agmina cumularent,
 ex prioribus plusquam sexcenti ob im-
 providam hostem effugiendi sedulitatem
 in flumen præcipitati periere: mox
 vero Esterhasius in postremum agmen
 toto impetu irruit, ac trucidatis Tur-
 carum quamplurimis aliquot centum
 ex Christianis in libertatem asseruit,
 factaque ingenti præda quamplurimos,
 atque inter eos primæ nobilitatis Bas-
 fas captivos abduxit, ceteros in flu-
 men præcipientes egit. Nec satis ad-
 huc castigata videbatur Turcarum per-
 fidia; die enim vigesima nona Novem-
 bris Esterhasius Comorensi & Jaurinensi
 Equitatu auctus, validissimum Turca-
 rum,

rum, qui infauftæ sociorum fortis ignari Sæc. XVII.
 erant, agmen adorsus, cæsis mille du- A. C. 1623.
 centis, mille quadringentos Christianos
 liberavit, captis Turcarum præcipuis:
 paulopost Bethlenio octo currus pre-
 tioso panno onustos eripuit, parique
 fortuna Reiffenbergius & Breunerus
 septingentos Turcas Canisam reverten-
 tes trucidarunt, Christianorum quam-
 plurimis libertati redditis, spoliisque
 recuperatis: Pari fortuna Serinius Co-
 mes Turcarum, qui inter se prædam
 dividebant, agmen offendit, cæsisque
 eorum sexcentis ceteros dissipavit,
 eisque quatuor eripuit vexilla: Par-
 ta multiplici hac victoria Esterhasius
 Viennam concessit, ac plurima ho-
 stium vexilla, arma, duosque nobi-
 lissimi Bassæ, qui Ottomanicæ Im-
 peratrici sanguine junctus erat, Filios
 Cæsari captos obtulit, ingenti omnium
 aggratulatione, communique lætitia
 exceptus: Ferdinandus denique, eo-
 quod Gabor Turcarum cladem se vin-
 dicaturum minaretur, Hungariæ fines
 valido Germanorum agmine obsedit,
 Posoniumque Cæsareo præsidio muniri
 iussit. Interim Jacobus Angliæ Rex
 cum Isabella Belgii Gubernatrice in-
 ducias in Imperio servandas obtulit,
 quas etiam Cæsar ratas habuit, ple-
 beius Ordo autem in Anglia reprobavit,

Meteran.
Hist. Belg.
l. 43. p. 419.
Salmon
Nouvell. ab-
rege tom. I.
pag. 188.

Sæc. XVII. vit, qui etiam Jacobo ingentem auri
 A. C. 1623. vim Mense Decembri eo fine promisit,
 ut Hispanis, & Cæsareis bellum infer-
 re posset. Nec magis ad pacem pro-
 pensi erant Hollandi; cum enim Cæsar
 decreto ad eos legato peteret, ut præ-
 sidia sua ex Imperii urbibus deduce-
 rent, & quotannis ad bellum in Tur-
 cas movendum subsidia conferrent, pol-
 licitatione facta, quod Cæsar pacis in-
 ter eos, & Hispanos arbiter esse vellet,
 hi arroganter respondebant, quod Hi-
 spaniæ Rex nullum in eorum Provin-
 cias jus haberet, nec ipsi quicquam
 contra Turcas conferre possent, cum
 aliunde pluribus impensis annue gra-
 vati forent, atque finium tuendorum
 causa, liberas Imperii urbes tenerent.

LXXXIII.

*Parisiensis Facultatis Theologicæ de-
 creta contra perniciosos libros.*

*Argentre
 coll. Jud.*

t. 2. p. 138.

Die secunda Januarii Parisinæ Facul-
 tatis Syndicus librum *de vocatione*
Magorum a Theologiæ Doctoribus exa-
 minari petiit, quo facto Facultas hunc
 librum tanquam impium, nefarium,
 horrendum, Blasphemiis & obscæni-
 tatibus plenum, Scandalosum, bonis
 moribus adversantem, etiam in fide &
 religione periculofum, rejecta omni
 appro-

approbatione, publica censura afficien-
 dum iudicavit, censuitque, rogandum
 esse Regium Cognitorem, ut illius
 venditionem curet impediri, & ut po-
 steris innotescat, quanti sit momenti,
 quamque grave ferat Facultas libros
 huiusmodi perniciosos a suis Doctori-
 bus promiscue approbari, hinc Ale-
 xandrum Soto Choletæum, & Julia-
 num le Gendre Magistros, qui hunc
 librum non petita Facultatis venia con-
 tra Sorbonæ statuta & leges appro-
 basse dicebantur, in pœnam culpæ ab
 illis contra statuta commissæ, per an-
 num integrum omnibus honoribus,
 juribus & privilegiis privandos æquis-
 sime iudicavit.

Hæc censura die prima Aprilis e-
 vulgata est. In eodem autem Facul-
 tatis confesso Rudolphus Gazilus Ma-
 gister exposuit, quod omnia Faculta-
 tis arcana a plerisque Magistris prode-
 rentur, & quæcunque in congregatio-
 nibus clam pertractata fuissent, mox
 apud Regulares, & Laicos detegeren-
 tur, imo & nomina eorum, qui ad il-
 lorum libitum suffragia denegarunt,
 apud Magnates & Magistratus, nulla
 habita iuramenti ratione, propalaren-
 tur: Eapropter Facultas singulos Ma-
 gistros, ut præstiti Solemniter jura-
 menti

Sæc. XVII.
 A. C. 1623.

Sæc. XVII. menti memores, arcanum servarent,
A. C. 1623. admonuit.

§. LXXXIV.

*Liber de Energumenis a Facultate
Parisiensi proscriptus.*

Argentre
l. c. p. 138.

Circumferebatur eo tempore Parisiis tam Gallico quam latino idiomate a Joanne Normant Chiremontano editus quidam liber: cui titulus. *Vera, & memorabilis Historia de tribus energumenis in partibus Belgii cum tribus appendicibus.* Prima de Mirabilibus hujus operis. Secunda, de Conformitate ipsius ad scripturas & sanctos Patres: Tertia, de potestate Ecclesiastica super dæmones agebat. Cum autem in hoc libro plurima obscæna, insulsa, & sacris literis adversa continerentur, hinc die secunda Januarii Facultas perniciosum hunc foetum suppressit; edita hac censura: *Sicut nihil pestilentius, nec perniciosius potest depravatis perversæ Doctrinæ libris excogitari, ita nihil cautius nec diligentius apud Christianos præsertim debet evitari; iis quippe virtus expugnatur, pietas enervatur, ipsa denique Religio undequaque labefactatur; ideo omnibus semper seculis. quotquot sancti Patres doctrina & pietate floruerunt, animorum salutis invigilantes, impia atque*
erro-

erronea quorumcumque *Authorum scripta* Sæc. XVII.
 omni nervorum contentione impugnarunt: A. C. 1623.
 eadem omnia Concilia, quoties per univer-
 sum orbem pro bono Reipublicæ Christianæ
 fuerunt congregata, gravissime condemna-
 runt. Tota denique Ecclesia flammis de-
 vovenda æquissime judicavit, idque ab ipsis
 Apostolorum temporibus accepto divinitus
 exemplo; in Actibus enim scriptum repe-
 ritur, quod prædicante Divo Paulo Ephesi,
 ibique innumera signa perpetrante, multi
 ex iis, qui fuerant curiosa sectati, contu-
 lerint libros, & combusserint coram om-
 nibus, & computatis pretiis illorum, inve-
 nerunt pecuniam Denariorum quinquaginta
 millium: (tanta erat pessimorum librorum
 jam illa ætate congeries, & multitudo)
 cum ergo his miseris nostris temporibus,
 in quibus error, & vitium orbem inunda-
 runt, & super capillos capitis humani mul-
 tiplicatæ sunt iniquitates, in lucem prodii-
 set, quidam liber latine, & gallice con-
 scriptus, cui titulus est: Vera & me-
 morabilis Historia &c. in manus tandem
 incidit Facultatis Theologicæ Parisiensis,
 quæ statim illum, ut moris est, aliquot sui
 Ordinis Doctores accurate examinandum
 commisit; quorum tandem auditis tam in
 privatis quam in generalibus Comitibus post
 maturum examen relationibus, & omni-
 bus, quæ præcesserant, rite ponderatis,
 librum illum non modo perniciosum, sed
 omni

Sæc. XVII. omni execratione dignissimum censuit, hac
A. C. 1623. que formula condemnavit.

Primo, quod in tertia istius appendice articulo vigesimo quarto, aliisque locis asseritur pro certo habendum esse, quidquid Dæmon sub Exorcismo cum solemnii jramento pronuntiaverit, eumque ita solemniter jurantem non posse fallere, hoc erroneum, temerarium, perniciosissimum est, & viam omnibus dolis, ac deceptionibus Dæmonum sternit.

Secundo, quod in eadem præsertim tertia appendice articulo decimo docetur, Dæmonem affirmantem se ex parte Dei loqui, necessario esse audiendum, id idololatriam sapit.

Quodque passim hoc opus Dæmonis (ut dicitur) ministerio factum, Evangelio, Prophetarum oraculis, mysterio Incarnationis, prædicationi Christi, & Apostolorum comparatur, ac præfertur, ut sit disertissime in secunda appendice capitibus 7.mo 10.mo 11.mo ac etiam 18.vo, hoc impium, Blasphemum, Christianæ Religioni injuriosum est; quod vero his tam absurdis principiis Author velit persuadere, natum esse Antichristum, idque Ecclesiæ per Dæmones in Energumenis loquentes, a Deo fuisse revelatum, id stultum ac ridiculum est.

Tertio, quod ubique toto libro refertur ab Exorcistis frequenter, & ordinario facti-

facilitatum, ut *Damoni* crederent: obsequen-
rentur, eodem tanquam *Magistro Concio-* Sæc. XVII.
natore, teste, *Accusatore*, *Directore* ute- A. C. 1623.
rentur, hoc &c. abusivum, destructivum
Exorcismorum in *Ecclesia* usitatorum,
præceptis divinis, fini & effectui potestatis
Ecclesiasticæ adversum, & novos atque il-
legitimos ritus per illa pessima exempla
introducitur.

Quarto, censuit *Facultas*, quod liber
iste nimis sit in describendis obscænitati-
bus, & prodigiis abominationibus atque
impietatibus *Magorum*, quæ maxima ex
parte ne nominari quidem deberent, etiam
vulgari idiomate propalandis, horrendum,
bonis moribus contrarium, piarum aurium
offensivum, curiosis, infirmis, & impro-
bis exitiale est.

Denique, hæc quatuor summa capita
ad condemnationem totius libri sufficiant,
etiamsi plurima adhuc ibidem contineantur
Scripturæ sacræ, veræ *Theologiæ*, &
pietati *Catholicæ* repugnantia, partim ab
ipso libri *Authore* asserta, partim ab eo-
dem recitata ex *Dæmonum*, & malefico-
rum responsis, sed quæ probari ab eo, vel
ipse stylus satis aperte demonstrat.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. LXXXV.

*Ejusdem Facultatis querelæ contra
quorundam libros Parochorum
auctoritati injuriosos.*

*Argentre
collect. Jud.
tom. 2.
pag. 240.
Erhard
Script. Ord.
FF. Prædic.*

Habebantur die prima Februarii solita Sorbonæ comitia, in quibus Petrus Bessius Facultatis Syndicus nomine Parochorum ex Rotomagensi, Aurelianensi, Trecensi & Parisina Diæcesibus querebatur contra P. Ivonem Pinsard Dominicanum, & Martinum le Noir Augustinianum, perinde ac si ambo libellis famosis novissime in lucem editis non sine fidelium scandalo, Catholicæque religionis detrimento in Pastorum auctoritatem, Ecclesiæ praxin antiquam, Sacramentorum administrationem, totumque ordinem Hierarchicum insolentissime inveci fuissent. „Acrius longe contra P. Martinum de- „clamabat Syndicus, affirmans, hujus- „modi almæ Facultatis Alumnos Religiosos, Doctores, & Baccalaureos „in tam piam matrem insurgere, contra ejus statuta toties jurata scribere, „doctrinam antiquam depravare, in honoratos Magistros suos impudentissime debachari, Pastoribus & Prælatibus „Ecclesiæ bellum indicere, & quicquid „esset in Ecclesia Catholica ordinis „Hie-

„Hierarchici, & Christiani regiminis, Sæc. XVII.
 „& disciplinæ, impune, & perfricta A. C. 1623.
 „fronte expugnare,“ dixit præterea,
 „quod graviolem sibi querendi ansam
 „præberet libellus ille, authore Fr.
 „Martino le Noir Augustiniano con-
 „scriptus, quo nullum hætenus ineptio-
 „rem, imperitiorem, & periculosiorem in
 „lucem prodiisse arbitrabatur: in eo e-
 „nim sine ordine, sine honore, sine do-
 „ctrina, sine conscientia scripta multa
 „periculosa, inepta, scandalosa, teme-
 „raria, etiam in ipsum Doctissimum &
 „celeberrimum Gersonem quondam
 „Academiæ Parisiensis Cancellarium,
 „& hujus Facultatis lumen splendidif-
 „simum injuriosa, & multa alia aperto
 „Marte contra Facultatis antiquam fi-
 „mul & sanam Doctrinam pugnantia se
 „deprehendisse asseveravit, illaque lon-
 „go discursu exposuit, ideoque suppli-
 „cavit in tantæ injuriæ pœnam, cri-
 „minisque tam nefarii vindictam, ut
 „libelli illi famosi tanquam Zizaniorum
 „semina, malorum irritamenta, sedi-
 „tionum fomites, & omnis generis er-
 „rorum farragines gravi censura per-
 „stringerentur, Authores vero in eo-
 „dem crimine deprehensos tanquam
 „adulterinos, filios esse puniendos, &
 „toties jurati Sacramenti violatores in
 „perpetuum e Facultate ejiciendos,

Uu 2

„om-

Sæc. XVII. „omnibus honoribus, juribus, & pri-
A. C. 1623 „vilegiis in æternum privandos censuit.”

Præfens tum aderat Pater Martinus, qui ad hæc omnia respondit, se motum fuisse ex occasione cujusdam Epistolæ ipsum laceffentis & ad scribendum provocantis, quam quidem didicerat Typographo traditam ex parte honorandi M. N. Fayet Parochi sancti Pauli; de cetero autem se omnia Facultatis judicio subicere examinanda, & quidquid vel a veritate, vel a Sana Doctrina majorum alienum reperiretur, se lacrimis delere, & propriis unguibus dilacerare, imo etiam opposito scripto revocare, esse paratum, dein postulavit, ut libellus tam infaustis avibus in lucem emissus a quatuor Doctoribus perlegeretur. Hac declaratione facta ipsimet Ordinis sancti Augustini Superiores adeo non (uti tamen in causa Molinæ sæpiusque aliis occasionibus factum) hunc subditum suum defenderunt, ut potius in eum insurgentes asseruerint, illum tam infelix opus sine Consilio & Licentia Superiorum edidisse, supplices, ut culpa soli Authori minus bene sapienti cederet, nec toti Ordini tribueretur. Quantum vero ad P. Ivonem jam anno priori die prima Decembris Facultas censuerat, eum unacum suis Approbato-

batoribus ad comitia publica esse vo- Sæc. XVII.
 candum, interim vero a duobus Do- A. C. 1623.
 ctoribus ejus librum examinandum:
 hoc anno autem ejusdem Superiores
 asseruerunt: ipsum non esse in hac urbe,
 illoque inconsulto libellum prædictum
 sub suo nomine prodiisse, ideoque sup-
 plicarunt, ut ejus reditus expectaretur,
 nec inauditus condemnaretur. Postea P. Martini liber Doctoribus exa-
 minandus tradebatur, ut si quid in
 eo contra sanam doctrinam, bonosque
 mores inveniatur, penitus expungeretur,
 Authorque, nisi resipuerit, ex
 Doctorum Albo delendus esset: quon-
 iam vero Pater Ivo accusabatur, quod
 in suo libro, cui titulus: *Religiosorum*
Delegatio, seu examen legitimæ laicorum
confessiones excipiendi potestatis, qua FF.
Mendicantes aliique exempti gaudent, in-
 jurias in Parochos effutiisset, hincidem
 Pater mentis suæ declarationem ad
 Facultatem transmisit, quæ die prima
 Julii publice perlecta, Doctoribus mi-
 nus probabatur ob terminos ambiguos,
 & quodammodo illusorios, quibus con-
 cepta erat: Decretum igitur est, ut
 hic Pater vocaretur publice, & coram
 tota Facultate aliam declarationem
 exhibiturus, deque injuriis præ-
 dicto libello insertis veniam petiturus
 esset: eo autem accersito, monitoque

Uu 3

a Do-

Sæc. XVII. mino Syndico, ut clarius culpam suam
A. C. 1623 profiteretur, ipse respondit, se id nun-
 quam præstiturum, neque agniturum
 ullas in suo dicto libello injurias in
 quemquam contineri, easque solum
 depravato quorundam judicio ita ju-
 dicatas, sibi que immerito imputatas,
 idcirco rogare Sapientissimos Faculta-
 tis Magistros, ut æqua mente, & sine
 passione secum agerent. His auditis,
 eoque ingressus Tonnelierus sancti
 Eustachii Parochus Parisiensium Paro-
 chorum Syndicus petiit, ut præfatus
 P. Ivo cogeretur non tantum scripto,
 sed ore proprio coram tota facultate
 declarare, se male & insolenter scrip-
 sisse, tum in totam Facultatem, tum
 in Parochos & Prælatos Hierarchicos,
 quos injuriis, & contumeliis in multis
 sui libelli locis affecisset: alioquin ipso
 facto non tantum a Licentiæ gradu,
 sed a Facultate etiam penitus rejice-
 retur. Percepta hujus Parochi postu-
 latione, & collectis singulorum tam
 Sæcularium, quam Regularium Senten-
 tiis conclusum est, quandoquidem
 contra communem sensum Facultatis
 ipse Pater Ivo Pinsart non agnosceret
 veras contumelias in suo libello con-
 tineri, ut iterum vocaretur, & reipsa
 injuriosa & contumeliosa verba in ipso
 suo libello contineri fateretur, propter
 quæ

quæ veniam nunc a facultate postula-
ret. Deinde eoquod in his Comitiis
immodesta & immorigera verba protu-
lisset, denuo atque iterum veniam pe-
teret: alioquin si renueret, ex tunc
haberetur expunctus omnino ab eadem
Facultate, cui conclusioni prius sibi
lectæ coram omnibus acquievit, eam-
que proprio chirographo obsignavit.

Nihilominus Facultas adversus Ivo-
nem nihil amplius decreverat, sed ipse
primos Doctoratus sui gradus libere
prosequi permittebatur, partim quod
præfato libro ejus nomen non fuisset
additum, partim quod hic liber eidem
temere adscriptus crederetur, qui e-
tiam anno 1648. sub ementito Joannis
Tariponii nomine rursus Parisinis lite-
ris excusus prodiit.

Die autem prima Augusti eadem
Facultas Joannis Beloti Milmontensis
Parochi librum, cui titulus: *Perfectis-
simum opus Scientiæ Stegænographicæ, Pau-
linianæ, Armandallesinæ, & Lullisticæ*
&c. tanquam exitiosum censura per-
strinxit, ac Parisiensem & Carnoten-
sem Episcopos rogavit, ut hunc librum
in suis Diæcesibus prohibeant, atque
in Authorem animadvertant, hujusque
opusculi venditionem impedian.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. LXXXVI.

*Decretum Facultatis circa librorum
Approbationem.*

Die prima Decembris Joannes File-
faccus Facultati Theologicæ sua-
debat, ne ullus Magistrorum deinceps
Facultati supplicet, „ut sibi liceat ap-
„probare librum aliquem, quin simul
„exprimat nomen & conditionem Au-
„thoris: nisi Author ipse privatim a-
„pud Doctorem examinatore libri,
„testimonio propria manu subsignato,
„apud eundem Doctorem asservando,
„Authorem se libri examinandi profiteri
„malit.

„Quod si laicus fuerit Author, &
„in ejus libro nonnulla designatus Ma-
„gister, unus, aut alter, vel emen-
„danda, vel expungenda animadver-
„terit, ipse horum omnium indiculum
„conficiat, quem curabit, vel ab ipso
„Authore, vel a Bibliopola subsignari,
„eundemque apud se asservabit, ubi
„prius sive Author, sive Bibliopola
„pollicitus fuerit bona fide satisfactu-
„rum se huic indiculo, alioquin indi-
„culum ipsum Facultatis Magister se-
„lectus huic muneri, majori Appari-
„tori Facultatis veluti ejusdem Actua-
„rio tradat.

„Idem

„Idem etiam præstandum fit, si Sæc. XVII.
 „Clericus sæcularis Author fuerit libri A. C. 1623.
 „alicujus Facultatis autoritate appro-
 „bandi.

„Sin autem Religiosus fuerit, cu-
 „juscunque Congregationis, seu Regu-
 „larium, vel Clericorum Regularium,
 „vel denique eorum, qui in communi
 „quadam Societate sub unius Superio-
 „ris obedientia vivunt; nullus Magistro-
 „rum librum ab hujusmodi Regulari
 „conscriptum approbet, quin prius Su-
 „perioris, aut Superiorum Licentiam
 „rite subsignatam, qua constet dicto
 „Regulari, ab iis libri memorati edendi
 „facultatem esse concessam, sibi tradi
 „provideat, quam apud dictum majo-
 „rem Apparitorem deponat, qui illam
 „Facultati, si opus sit, representabit.

„Quod si Superiores istarum Con-
 „gregationum Licentiam istam conce-
 „dere recusaverint, nominati exami-
 „natores libri, ipsum non prius appro-
 „bent, quam super ea re Facultatem
 „consultauerint. „

„Denique Magistri, quibus libro-
 „rum istius generis approbandorum
 „licentia concessa fuerit, eandem in
 „Regularium quorumcunque libris exa-
 „minandis cautionem adhibeant, qua-
 „lis in Laicorum libris excutiendis su-
 „pra explicata est.

Uu 5

„Nul-

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

„Nullus insuper librum ab aliquo
 „superioris Ordinis & Dignitatis con-
 „scriptum, publico probet testimonio,
 „nisi prius, ut dictum est, petita a Fa-
 „cultate venia, atque servatis iisdem
 „præmissis conditionibus.

„Perpensis hisce articulis vetuit
 „Facultas, ne quis Doctor ejusdem
 „ullum approbet librum, nisi iis legi-
 „bus, & conditionibus supra expositis,
 „sub pœnis pro culpæ gravitate, vel
 „levitate ab ipsa imponendis.

„Et quamquam eadem Facultas
 „omnes ipsius Doctores huic Decreto
 „obnoxios esse intenderit: nihilominus
 „tamen æquum esse censuit, ut qui
 „Lutetiæ non degunt, quandoquidem
 „& Facultatem ipsam commodè con-
 „sulere nequeunt, saltem condiciones
 „supra expositas de indiculo conficien-
 „do, & Licentia Superiorum, quoad
 „Religiosos attinet, ab ipsis repetenda,
 „& retinenda diligentissime observent,
 „ac si opus fuerit, istum indiculum
 „rite subsignatum, tum etiam Licen-
 „tiam illam Superiorum ad Faculta-
 „tem ipsam, vel Apparitorem majorem
 „ipsius Actuarium mittant.

„Quod si quis Magistrorum decre-
 „tum istud secundum omnes suas par-
 „tes in approbandis quibuscunque libris
 „oblatis diligenter, & sincere obser-
 „vare

„vare neglexerit, Facultas ex nunc Sæc. XVII.
 „approbationem ab illo, vel illis sub- A.C. 1623.
 „signatam, irritam, nullamque decla-
 „ravit, ac Magistro five Magistris Ap-
 „probatoribus, si semel decretum istud
 „violaverint, per annum quorumvis
 „librorum approbatione interdictum
 „esse decrevit. Quod si iterum & se-
 „cundo eadem culpa sese obstrinxerint,
 „toto biennio a die culpæ deprehensæ
 „omnibus juribus, fructibus & emolu-
 „mentis dictæ Facultatis reipsa priva-
 „tos esse denunciavit. Sin autem ter-
 „tio in simile erratum lapsi, fuerint
 „convicti, in perpetuum ordine & nu-
 „mero Theologorum Parisiensium ex-
 „punctos esse voluit. Ita tamen, ut
 „cujuslibet poenæ infligendæ modus
 „in ipsius Facultatis arbitrio positus
 „esset, prout admissæ noxæ gravitatem
 „aut levitatem prius expenderit.

„Præterea præcepit Facultas, ut
 „hoc Decretum Typis mandetur, ac
 „illius exemplaria unicuique Superiori
 „familiarum, quæ ad Facultatem spe-
 „ctant, & quarum Doctores corpore
 „ejusdem comprehendere dicuntur, id-
 „circo tradantur, ut suis, qui Docto-
 „res sunt, illud palam faciant, ne quis
 „ipsius ignorantiam prætexat. Qua
 „in re, si quæ a Superioribus, si modo
 „Facultati subjecti fuerint, culpa com-
 „mit-

Sæc. XVII. „mittatur, in ipsos pro rei gravitate
A. C. 1623. „animadverti jussit.„

§. LXXXVII.

*Religiosorum Ordines in Francia ad
 pristinam disciplinam revocati.*

Heliot Hist. des Ord. Relig. p. 4. c. 41. p. 424. tom. 5. Abrege Chron. de l'hist. Eccl. t. 3. p. 422. Jam anno priori ad preces Ludovici XIII. Gregorius XV. Pontifex Maximus Apostolicas literas ad eundem Franciæ Regem dederat, quibus die octava Aprilis Rupifocaldio Cardinali necessariam concesserat auctoritatem, ut veterem disciplinam, quæ ætatis vitio, bellorumque iniquitate in antiquioribus Ordinum Institutis perculsa ac pene prostrata jacebat, excitare posset: Hoc Papæ diploma ipsemet etiam Rex die decima quinta Julii Regiis suis literis firmabat, earum executionem præfato Cardinali ferventer commendans. Ne ergo hic Cardinalis tanto oneri succumberet, laboris socios sibi adsciverat varios Religiosos, & quidem Carthusianum, Benedictinum, Fuliacensem, Dominicanum, Minimum, & Jesuitam, quorum consiliis ac sententiis sæpius auditis, ac perpensis tandem die undecima Martii ea condidit decreta, quæ pro cujuslibet Ordinis disciplina ad veterem sanctorum Fundatorum sanctimoniam revocan-

vocanda magis opportuna censebat, Sæc. XVII.
A.C. 1623.
ac præcipue omnia Claravallensis fam-
iliæ monasteria in quamdam novam
Congregationem uniri jussit, in qua
Generalis, & primi quatuor Ordinis
Cisterciensis Abbates restauratæ disci-
plinæ decreta die undecima Martii sta-
bilita acceptarunt. Eodem tempore
Cardinalis Abbatiam sanctæ Genovefæ
ad Montes, cujus ipse Abbatem age-
bat, ad vetera statuta revocare satage-
bat, cumque ipsemet hanc Abbatiam
ultro dimitteret, Religiosis proprium
Abbatem eligendi antiquum jus resti-
tuit. Præterea pro Canonicis Regu-
laribus S. Augustini in Francia quas-
dam reliquit Constitutiones, eisdem-
que præcepit, ut per urbem inceden-
tes semper cappis utantur.

§. LXXXVIII.

*Cardinalium & Franciæ Præsulum
Conventus adversus Edmundum
Richerium olim Facultatis
Syndicum.*

Anno superiore, ut memoravimus, *Argentre*
Facultatis Theologicæ Doctores Ri- *Collect. jud.*
cherianis doctrinis imbuti, Roderici *tom. 2.*
Lusitani librum, exclusis a suffragii *pag. 132.*
jure Religiosis, damnare parabant: *Vid. Supra*
1. §.
Andreas autem Duvalius Doctor, qui
utpo-

Sæc. XVII. utpote Theresianarum Virginum Superior pariter excludebatur, novas identidem opiniones a Richerii affeclis in Sorbonam invehiri indignatus, Radesianum & Rupifocaldium Cardinales questumibat, demonstrans, quod Richeristæ Regiis jussis semper resisterent, & nec Papam nec Regem sibi præfici paterentur: Re maturius pensata Rupifocaldius Regi Parisios reverso significabat, quod Richeristæ non minus quam Hugonotæ pertimescendi forent, ac pro Regni & Ecclesiæ bono aut castigandi, aut omnino exterminandi essent: Ludovicus XIII. Rex, cum Religionis conservandæ studio flagraret, abeunte Cardinale, ex circumstantibus sciscitabatur, *cujus conditionis homines essent Richeristæ?* mox Heruardus Archiater fors magis in Galeni Aphorismis, quam Ecclesiæ præceptis versatus, ceteros prævenit asserens: *Hi meliores subditi, ac fideiores Majestatis tuæ servi sunt; & unice ideo vexantur, quia audacter veras & antiquas Ecclesiæ Gallicanæ libertates, coronæ tuæ jus a nemine dependens, Regiam auctoritatem, & supremæ potestatis tuæ jura tuentur.* Adulatoria hæc verba magni momenti erant apud Juvenem Principem, qui subditorum fidelitate Regnum suum firmari haud ignorabat: opportune tamen Rupifocaldius Cardinalis

*Abrege de
l'hist. Eccl.
tom. 10. art.
4. p. 280.*

nalis totius Cleri nomine Regi libel- Sæc. XVII.
A. C. 1623.
 lum supplicem offerebat, in quo im-
 minens sanæ Religionis periculum, ac
 perversa Richeristarum molimina vivis
 depingebat coloribus: postea annuente
 Rege hoc anno in Surdisii Cardinalis
 Palatio conventum indicebat, cui
 præter Surdisium ex Gallis Cardinali-
 bus ætate proVectis Rupifocaldius, &
 Richelius Cardinales, Franciscus Har-
 læus Rotomagensis, Gondius Parisien-
 sis, & Bituricensis Archi - Præsules,
 necnon Augustinus Potierus Bellova-
 censis Episcopus, ceterique omnes,
 qui Parisiis agebant, Prælati inter-
 erant. His igitur una congregatis Ru-
 pifocaldius Cardinalis exposuit, quod
 Sorbona sensim in schisma, & prono
 lapsu in hæresin declinet, tanti autem
 mali unica causa existat nova Richerii
 doctrina: proin Richeristæ eo adigendi
 sint, ut sequentes articulos suo firma-
 rent chirographo. I. *Papa ejusmodi le-*
ger condendi potestatem habet, quæ omnes
fideles, & quemlibet fidelem in particulari
in conscientia obstringunt. II. *Papa con-*
fessiones excipiendi potestatem Religiosis
concedere valet. Hujus subscriptionis
 necessitatem Rupifocaldius prolixo ser-
 mone demonstratum ibat, postea Du-
 valius Sorbonæ Doctor asserebat, quod
 Richeristæ indies numero crescerent,

ac

Sæc. XVII. ac Parisinæ Diæcesis Parochi ferme
A. C. 1623. omnes hac secta infecti essent. Ad hæc
 reposuit Richelius Cardinalis, audien-
 dos esse Doctores hac labe notatos. Pot-
 tierus quoque Renati, qui Richerio ap-
 prime favebat, frater Germanus Du-
 vallio fratrum suorum delatori minus
 fidendum esse asseruit: Paulopost Ri-
 chelius seorsim quosdam Doctores in-
 terrogabat, ex quorum testimoniis plu-
 ra, quæ antea ignorabat, comperire
 coactus est: Non deerant, qui suas no-
 vitates calumniis, & sinistra interpre-
 tatione stabilire intenti, palam edice-
 rent, quod utriusque propositionis sub-
 scriptione omnes Romanæ Curix ab-
 usus firmarentur, sique Pontifici leges,
 quæ cunctos obstringerent fideles, con-
 dendi potestas concederetur, etiam ei-
 dem obtemperandum foret, si Regem
 exauctorari præciperet: Enimvero Ri-
 chelius Cardinalis hæc consuetudina
 prorsus insulse inde inferri, probe co-
 gnoverat, ne tamen sibi negotium fa-
 cesseret, hæc respondit: *telam, quam*
Rupifocaldius exorsus est, ipsemet retexere
noverit: Hic ergo pro suo in Religio-
 nem studio ipsum Regem adiit, expo-
 nens, quam perversis artibus Riche-
 ristæ sensim veræ fidei præcepta sub-
 vertere molirentur. Ludovicus igitur
 Rex, cognita rei necessitate Rupifocaldio
 in

in mandatis dedit, ut altera die Richerium ad Abbatiale Palatium suum ad sanctam Genovesam adesse juberet. Comparet Richerius, ac percepto Rupifocaldii sermone antiquam doctrinæ suæ crambem recoxit, & reddita colloquii sui cum Cancellario habiti ratione Regi libellum supplicem porrigi curavit, in quo ejus benevolentiam aucupaturus, exposuit, quod ejus adversarii supremam Regis potestatem labefactare intenderent, atque ad sua molimina Regia etiam auctoritate abuterentur. Cum ergo Cardinalis & Duvalius haud obscure cognoscerent, quod Richerius suos errores pertinaciter tueretur, Archiepiscopum Parisiensem eo inducere, ut Richerium, usquedum suas doctrinas revocaret, Sacramentorum usu interdiceret: quod & factum est. Sub idem tempus Jesuitæ nil intentatum, inausumque reliquere, ut Lovaniensi Facultati aggregarentur, a qua tamen excludebantur opera Cornelii Jansenii, qui hac de re ad Philippum IV. Hispaniæ Regem decernebatur. Inde vero primam originem traxerat implacabile odium, quo Jesuitæ in eundem Cornelium, dum adhuc viveret, atque in ejus librum post ipsius mortem desæviebant: eodem autem anno die decima nona

Hist. Eccles. Tom. LVII. Xx Junii

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

Sæc. XVII. Junii vicissim accerrimus eorum hostis
A. C. 1623. Blasius Paschal primam lucem aspexit,
 qui sub nomine Ludovici Montaltii fa-
 mosas Provinciales literas ab Universi-
 tate Burdegalensi approbatas edidit.

§. LXXXIX.

*Jesuitarum molimina pro obtinendo
 reditu ad Venetam ditionem.*

*Meteran.
 Hist. Belg.
 lib. 43.
 Discors. Ari-
 stocr. Jopr. il
 Gov. di Ve-
 net. p. 221.
 Lotich. rer.
 germ. l. 12.
 cap. 6.*

Hoc item anno Jesuitæ, qui apud
 Ludovicum XIII. Franciæ Regem
 gratia & auctoritate plurimum vale-
 bant, tam importune ejusdem Regis
 aures pulsabant, ut tandem hic Cær-
 reum Marchionem ad Reipublicæ Ve-
 netæ Ducem, Proceresque decerneret,
 qui Jesuitas anno millesimo sexcentesi-
 mo sexto Venetiis ejectos rursus recipi
 peteret: „Ast Veneti Legato responde-
 „runt, se satis compertum habere,
 „quod Jesuitæ litium, bellicque semina
 „inter Christiani Orbis Principes spar-
 „gerent, eapropter se perpetuam olim
 „tulisse legem, vi cujus ejusmodi dis-
 „sidii fomitem a sua Republica amoliri
 „intenti, hanc malorum & periculo-
 „rum communem lernam, hydriam-
 „que e finibus ejicere, hasque in-
 „quietas cervices exterminare decre-
 „vissent. Hæc ergo sententia, cum
 „sibi firma fixaque, ac perpetua esset,
 „malle

„malle se occasionem viamque aliam Sæc. XVII.
 „inire, qua Regi gratificari possent.,, A. C. 1623.

Nec benignior successus arridebat conatibus Carasæ Nuntii Apostolici, qui Pontificis nomine in Jesuitarum favorem Venetos Proceres amice interpelabat: Re enim in Senatu proposita Senatorum quidam hæc opposuit: „si „Jesuitæ in patriam redire permitterentur, ingens Reipublicæ damnum suo „tempore imminere posset; omnibus „enim sat nota est ipsorum cupiditas, „questusque studium: Hispaniæ Regna, „& Austriacæ Domus ditiones in Germania per Jesuitarum divitias exhaustæ languent, & in omnibus, ubi „morantur locis, deprehenditur crudelitas genitorum, qui ut sua bona in „Jesuitas prodigant, proprios filios ad „egestatem & mendicitatem redigunt. „Insuper hi Patres arctam summo Pontifici obedientiam jurant, unde in „propriis nostris domibus hostes nutriemus: quinimo sua conscientias „moderandi arte enervabunt illa decreta, quæ ad Reipublicæ salutem „conferrent: num eam doctrinam, illamque externam bonitatis speciem „attendamus, propter quam alii illos „recipere movebantur? cum tamen per „hanc & illam cujuslibet animo dominabuntur, & nullus erit, qui non

Xx 2

„fate-

Sæc. XVII. „fateri cogetur, quod sensim speciosis
A. C. 1623. „cujusdam Jesuitæ verbis fuerit per-
 „suasus, pellectus, ac deceptus. Quan-
 „ta est facundiæ virtus, quam ipsi spe-
 „cialiter profitentur? Credunt multi,
 „quod societatem revocando Scientia
 „& Christiana pietas in Republica re-
 „suscitanda sit, perinde ac si ibidem
 „per omnes annos, quibus a nostra
 „ditione exularunt Jesuitæ, nec viri
 „docti, nec homines pii & sancti inter
 „nos fuissent numerati: Falluntur hi,
 „me hercle! ipsa enim experientia do-
 „cet, quod in universa Europa repe-
 „riri haud possit Provincia, in qua
 „plures Viri docti sint, & fides Catho-
 „lica magis floreat, quam in nostra:
 „si autem advocabimus Jesuitas, nos
 „ipsi viam obstruemus illis Viris in
 „omni Scientiarum genere versatissi-
 „mis, qui nos hucusque erudierunt;
 „hic enim usitatus est Jesuitarum mos,
 „ut omnes, qui eorum doctrinas non
 „amplectuntur, pro idiotis habeant.
 „In patria nostra habuimus Patavinum
 „Gymnasium ab omnibus totius Mundi
 „Nationibus frequentatum, quin Jesui-
 „tarum opera indignissemus; exerce-
 „bantur passim innumera pietatis exer-
 „citia absque Loyolistarum exhortatio-
 „nibus, & in nostris Cathedris audie-
 „bantur toto orbe celebratissimi Con-
 „cionæ

„cionatores absque Jesuitis Prædican- Sæc. XVII.
 „tibus: ut quid ergo novos hosce ho- A. C. 1623.
 „mines quæramus? novitates semper
 „damnum ingens Rebuspublicis affer-
 „re solebant: Denique ab omnibus Prin-
 „cipibus inconstantiae argueremur, qui
 „tamen hucusque omnia nostra decreta
 „tanquam mutationi nunquam obno-
 „xia admirati sunt., His aliisque ra-
 „tionibus Senator Duci, ceterisque Pro-
 „ceribus Venetis Societatis revocatio-
 „nem dissuadebat.

§. XC.

*Novi motus in Francia ab Hugono-
tis suscitati.*

Quantumvis Ludovicus XIII. Fran- Gramond
 ciæ Rex in favorem Hugonota- Histor. Galh
 rum, uti petierant, Nannetense edi- lib. 13.
 ctum innovasset, datisque Mense Mar- Daniel hist.
 tio ad Rohanæum Ducem literis polli- de France
 citus esset, quod eisdem plene satis- t. 10. p. 23.
 facturum esset, dummodo debitum Regi Serres
 suo obsequium præstarent, ac juxta Franc. Hist.
 pacis leges recens constructa propugna- p. 1003.
 cula diruerent, quinimo vicissim Rex
 spondisset, quod Ludoviceam seu
 Pompeii Terragonii arcem, quam in
 Rupellensi ora extruxisset, solo æqua-
 turus esset, eaque de causa Rupellen-
 sibus legatis, qui hujus arcis ruinam

X x 3

impor-

Sæc. XVII. importunius petebant, literas dedisset,
 A.C. 1623. quibus Amalio arcis Præfecto injun-
 ctum, ut illam arcem, simul ac Rupel-
 lenses pactis stetissent, dirueret: ni-
 hilominus Calvinistæ hac Regis sui cle-
 mentia ad præstandam fidem adeo non
 movebantur, ut potius nova in Regem
 suum arma paraturi, quasdam pedi-
 tum legiones ad sua signa vocarent,
 & munimentum, ex quo arcem Re-
 giam tormentis petere possent, con-
 struerent: Apertius vero seditiosa sua,
 quæ volutabant, consilia, manifesta-
 runt Monpessulani; cum enim Valan-
 cæus Gubernator ob devastatos agros
 urbi vicinos per Cebennos præfidiarium
 militem suum distribuere cogeretur, hi
 nulla mora Rohanæum præcipuum Cal-
 viniani tumultus fautorem questum
 adibant, ejusque armatam opem im-
 plorabant, qui etiam missis literis eos
 hortatus est, ut extrema quæque po-
 tius paterentur, quam Cebennam Pro-
 vinciam in servitutem redigi pateren-
 tur: Ergo illi adversus Regios arma
 parant, sparsisque falsis rumoribus,
 & calumniis vulgus concitant, cum-
 que nuperæ pacis articulo Senatum ex
 Catholicis & Sectariis pari numero
 creare juberentur, cunctos Catholicos
 a Senatorum prærogativa excluderunt:
 Vix Rohanæus seditionem in hac Pro-
 vincia

vincia maturari compererat, cum illico Sæc. XVII.
A. C. 1623.
Montpessulanum præceps raperetur, novæ seditioni fomenta additurus. Ea-
propter Valancæus Regius Gubernator missis in occursum Oratoribus eundem monet, ut nondum penitus confirmatis in pacem animis probe communi causæ consulturus, urbe abstineret: Reluctantem orat & obtestatur, dein precibus in ludibrium acceptis, minas intentat, Rohanæus tamen spretis precibus ac minis urbem ingreditur, a cunctis civibus ad ejus pedes provolutis cum ingenti tripudio exceptus: Incaluit seditionis flamma ex præsentia Ducis, ad cujus partes non modo cives, sed e secta omnes Nobiles ad quæcunque audenda parati accedebant: Prævaluit Rohanæus numero & loco, Valancæus tamen causæ æquitati confusus, urgente formidine deteriorum, quæ plerumque succedere primis tumultibus non repressis assolent, Rohanæum custodiæ dari jussit. Tum vero furentium more Hugonotæ omnes fremere, & horridis convitiis Valancæum incessere, & violatam pacem incusare cæperunt, missisque ad Regem Oratoribus Rohanæum dimitti postularunt: interim vero Provincias oberrant seditiosi homines, vulgus iratum, & belli fomenta spargere solitum:

Xx 4

tum:

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

tum: ad arma conclamant, & percusso capite cuncta reformatæ Ecclesiæ membra ad lanienam trahi vociferantur: furit secta omnis quam ante acerbius: Subitius quoque Rohanæi frater ipsa etiam in Regia iram & vindictam evomit, bellum atrox & sævum, nisi frater illico in libertatem afferretur, minitatus. Non deerant in sanctiore Regis Senatu, qui Rohanæum ob innovatam seditionem capitali sententia plectendum censerent, ut secta capite minuta ceteri a factiosis ejusmodi machinationibus impofterum absterrentur: Horum tamen consilio prævaluit novi belli timor; Rex igitur Valancæo auctor exstitit, ut Rohanæum ea lege dimitteret, ut hic posthac urbis ingressu abstineret: hac igitur conditione acceptata Rohanæus in libertatem assertus est: Verum ex ipsa Regis indulgentia Monspeffulani Calvinistæ audaciores facti, arcem, de qua tamen ex nuperæ pacis lege nunquam construenda cautum erat, erigi petulantius postulant, caussati, quod præsidarii milites hinc inde dispersi in effrænem licentiam effunderentur, proin fatius foret, si haud ultra passim in urbe distribuarentur, sed in quadam civitatis parte inclusi detinerentur: Horum postulatis Rex objecerat recentem vulgi sedi.

seditionem, illi vero se novo Sacramen- Sæc. XVII.
to fidem suam obstricturos sponponderunt: A. C. 1623.

Rege autem reponente violatam sæpius fidem nonnisi armorum metu ab eis extorquendam esse, illi tam importune instabant, ut Rex omnem querendansam Hugonotis adempturus, arcem construendi curam Valancæo committeret. Omni igitur in Regem suum rebellandi obtentu Montpessulanis Sectariis præciso, alium quærebant Rupellani ex dilata Ludoviceæ arcis destructione; cum enim Amalius ejusdem ruinam nonnisi importunis Hugonotarum precibus extortam, eaque duntaxat lege a Rege concessam fuisse nosset, si Rupellani cunctos pacis articulos integra fide expleissent, hinc cognito, quod hi ad novos seditionum motus propenderent, ac nonnisi metu adaacti in officio contineri possent, arcem dejicere procrastinabat: Hugonotæ autem jus sibi dicere soliti, mox ex Rupellensi urbe in arcem erumpunt, eamque belli tormentis petunt, & vicissim ex arce petuntur, navemque Regiam asseribus & lignis pro reficienda arce necessariis onustam pro legitima præda intercipiunt, eamque Amalio restitui petenti denegant; unde hic injuriam, jacturamque reparaturus, quæcunque in urbem vel

Sæc. XVII. ex urbe eveherentur, retinuit, donec
A. C. 1623. damnum esset refarcitum. Jamjam res
 ad bellum apertum spectare videbatur, cum Amalius non sine ingenti Rupellensium tripudio morbo correptus extingueretur, suffecto in ejus locum Toirassio: Rex vero perspecta Rupellensium perfidia arcem nullatenus destrui voluit: inde vero his ad omnem seditionis innovandæ occasionem intentis peropportunos nascebatur belli obtentus. Paulopost Apamienses Calvinistæ, etsi Monspeffulanæ paci subscripsissent, ac polliciti essent, quod Senatus ex Catholicis juxta & Sectariis numero æquali posthac constaret, nihilominus hanc legem implere negabant, concitata palam seditione, quæ tamen a Regiis sedata est, cautumque, ut posthac primus Consul Catholicus, alter Calvinista, & sic deinceps foret.

§. XCI.

Calvinianum Conciliabulum Charentonii celebratum.

Serres l. c.
Actes Eccl.
des Synod.
Nat. part. 2.
fol. 236.
Daniel &
Ludolph. l. c.

Die decima septima Augusti Ludovicus Rex edictum promulgari jussit, vi cujus Hugonotis inhibitum, ne absque Regis consensu, ac Regii Ministri a Rege deputandi præsentia ullum in Galliis conventum celebrarent, aut ibi-

ibidem de Regni Gallici rebus agerent. *Sæc. XVII.*
 Horum tamen importunitate contigit, *A. C. 1623.*
 ut accedente Augusto Gallando Regis
 Administro, Charentonii die prima
 Septembris Pseudo-Synodum suam
 numero vigesimam quartam celebra-
 rent, eo confluentibus plusquam quin-
 quaginta Pastoribus. Præprimis igitur
 Joannem Isserotum a Bearnensibus
 Deputatum, absentem licet, increpa-
 bant, eo quod in rebus Calvinianas Fran-
 ciæ Ecclesias spectantibus decidendi jus
 sibi arrogasset: pariter Bearnenses Mi-
 nistros objurgabant, quod sese cetera-
 rum Ecclesiarum disciplinæ subijcere,
 hucusque distulissent. Postea prælege-
 batur Regium demandatæ facultatis
 diploma, in quo Rex die vigesima no-
 na Julii Galandum his verbis alloque-
 batur: *Toto hujus conventus tempore sis
 præsens, ac sedulo admodum invigiles, ne
 quidpiam nostro obsequio adversum, aut
 publicæ tranquillitati noxium proponatur,
 sique ibidem aliud, quam quod prætensæ
 reformationis ordinem ac disciplinam con-
 cernit, proponeretur, mox te opponas, &
 impendas, totamque rei gestæ seriem ad nos
 perscribas, exacte indicans, quæ specialiter
 ibidem agitata fuere.* Perlecto Regii hu-
 jus diplomatis tenore Pastorculi omnis
 Regiæ admonitionis impatientes ex-
 clamabant: *Proh! hac Regis declaratione,
 nostra*

Sæc. XVII. *nostra Colloquia & Synodi injuste accusantur, & condemnantur, perinde acsi nos debiti obsequii limites prætergressi fuissetur: inde Edictorum beneficium valde imminuitur, & omnia privilegia nobis concessa penitus ferme revocantur: Rex ergo adeundus est, ut nostras Ecclesias (quæ tum nonnisi octoginta circiter annorum vitam precario datam habebant) in veteri libertate concessa & hætenus possessa conservaret: interim vero pro singulari sua humanitate, ut obedientiam & fidem erga Regem luculento testarentur signo, Gallando inter Deputatos locum indulgere, perinde acsi ipsis Regia diplomata dijudicandi, in Regisque legatos inquirendi facultas fuisset. His præmissis fidei suæ professionem datis suffragiis comprobarunt, forte, ut omnibus manifestum fieret, hanc fidem nonnisi humana inventione natam, nonnisi humano suffragio, ope, & industria ad perfectiorem ætatem, & statum promoveri, propagari, ac firmari posse. Postea Pictavienses Deputati proponebant, an illi, qui vel ritu Romano-Catholico matrimonium iniere, vel ita conjungi, filiis suis permiserunt, proin juxta Calvinianam disciplinam ab Ecclesia suspensi fuissent, cognito dein & per pœnitentiam emendato errore a publica hac suspensione absol-*

absolvi possent? respondit Synodus, Sæc. XVII.
 nunquam esse absolvendos, quia hæc A. C. 1623.
 censura, ut in officio contineantur, op-
 pido necessaria esset, & aliunde hi ad
 se in ejusmodi *peccata* volutandum sa-
 tis propensi, absque hac suspensione
 nunquam satis *scandalum* in Ecclesia
 datum reparare valerent. Eadem Ses-
 sione prælegebatur Genevensium Præ-
 dicantium epistola, in qua Charento-
 nianis significabant, quod quamvis an-
 tea, ut se Bernensium Ecclesiis confor-
 mes redderent, in existimata cæna
 panem non fermentatum adhibuissent,
 nunc vero *ex amicitia* erga Gallos Cal-
 vinistas, ut se illis conformarent, fer-
 mentato & usuali pane uti vellent:
 Dein Tilloitio Sedanensi Ministro ne-
 gotium dabant, ut Albigenfium Hi-
 storiam consarcinaret: Discussæ etiam
 fuerunt querelæ, quas varii Pastores
 vel adversus suos socios vel contra
 Synodorum sententias detulerunt, in-
 super Synodus præcepit, ut Pastores
 Brocardum Divionensem Præsidem, qui
 filiam suam absque mariti consensu
 domi retinebat, omnibus censuris in-
 nodarent, donec eam Marito suo red-
 didisset. Tandem illi, quos ad Regem
 deputaverant, ad Synodum reversi,
 nuntiabant, quod Rex ad porrectas li-
 teras hæc responderit: *Si prætensæ Re-*
forma-

Sæc. XVII. A. C. 1623. *formationis subditi bene egerint, ac in obsequio & obedientia, quam Deus & natura ab eis deposcit, perseveraverint, ulterius edictorum privilegiis frui poterunt: fusius vero mentem meam vobis Cancellarius meus explicabit.* Hic vero Deputatis hæc exposuit: „Rex vobis indicari iussit. I. Quod „nec Ministros, nec alios *exteros* Ecclesiis vestris præfici patiatur, & hoc „ob præcipuas causas, quas vobis explicare haud opus; aliunde vero constet, indigenas Regis obsequio magis „addictos esse, quam exteros. II. Quod „Rex quidem nec vestræ libertati, nec „vestræ sectæ, doctrinæ ac disciplinæ „quicquam derogatum velit, iniquo tamen ferat animo, quod Alesianum „Conciliabulum vestrum Ministros iurejurando adegerit, ut doctrinam in exterâ Regione fabricatam approbarent: „scitote igitur, Regem quidem reformatam sectam protegere, nullatenus „autem fidei novæ & alienigenæ Protectorem esse.„ Opponebant tamen hi Pastores, quod etiam exteri obedientiam Regi præstitissent integram, & ex Catholicis alienigenæ non pauci quia in Galliis possiderent beneficia: Doctrinam autem in Dordracensi Conciliabulo nil novi præter verba habere aiebant (quod tamen si verum fuisset, injuste Arminianos tam dire vexassent, & ce-

& ceteros ad amplexandam hanc doctrinam novissime etiam juramento ad-
 gissent.) His expositis Cancellarius
 Deputatos abire iussit, postea eisdem
 Regis nomine proposuit, quod Rex ex
 Ministris externos, qui jam in Regno
 essent, toleraret, imposterum vero nul-
 los recipi vellet, ac indignum cense-
 ret, quod Pastores ad aliorum fidem
 se referre, aut exterorum fidem jura-
 mento firmare adigerentur, cum po-
 tius juxta ipsorum principia cuicunque,
 quid vellet credere, liberum esse de-
 beret. Accepto hoc responso Charen-
 tonianæ Synodi Pastores concluserunt,
 Regi supplicandum, ut etiam circa ex-
 teros Ministros plenam eis libertatem
 concedere velit, de cetero autem in
 Dordracenses articulos juramentum
 nihilominus exigituri sint, tale tamen
 verborum artificium adhibituri, ut nul-
 lam relationem ea ad Dordracense Sym-
 bolum habere videantur: Ita dextere
 illuserunt Regiæ Majestatis decreto.
 Non minus insulsa est relatio, quam hi
 Pastores actis suæ Pseudo-Synodi in-
 feruerunt de Patre Arnulpho Jesuita
 Concionatore Regio; „de hoc refere-
 „bant, quod ante quatuor annos in festo
 „Pentecostes Ambasiæ coram Regia
 „Familia perorans, æthiopem lavare
 „voluerit, dum indelebilem maculam
 a Se-

Sæc. XVII.
 A. C. 1623.

Sæc. XVII., a Societate absterfurus, audacia hisce
A. C. 1623. „Patribus congenita asseverasset, quod
 „nec Romana Ecclesia, nec Jesuitæ
 „unquam crediderint, aut defende-
 „rint, quod subditi sub quocunque ob-
 „tentu contra suos Principes insurgendi
 „jus habeant, sed econtrario cunctos,
 „qui hanc doctrinam tradunt, aut
 „prædicant, quantum in ipsis esset,
 „damnarint, & ejusmodi rebellionis
 „consiliarios, fautores vel adjuutores
 „execrati fuerint. Tam sincera hujus
 „Jesuitæ declaratione (addebant illi,
 „qui hæc referebant) Rex, omnesque
 „Regii Auditores summopere contenti
 „erant, ac præcipue Ludovicus Rex
 „palam professus est, sibi Jesuitas plene
 „satisfecisse, atque Arnulphum nomine
 „totius Societatis librum Patris Ma-
 „rianæ ex integro damnasse. Inter-
 „erat huic sermoni Gilbertus Primo-
 „sius Calvinianus Præco, qui in ra-
 „biem actus, ex intimo cordis sui de-
 „plorabat, quod hic Jesuita bona Regis
 „indole cum tanta libertate abuti, suis-
 „que Auditoribus nimium credulis per
 „suas æquivocationes satis palpabiles
 „non sine applausu imponere ausus
 „fuiſſet. Eapropter Primosius (ita nar-
 „rabant illi) rogabat, ut ex Patre Ar-
 „nulpho sciscitaretur. I. An Jacobita
 „Clemens Henricum III. Regem a Papa
 „ex-

„excommunicatum trucidarit? II. An Sæc. XVII.
 „si Papa Ludovicum XIII. excommu- A. C. 1623.
 „nicaret, regnoque privatum declara-
 „ret, Jesuitæ illum pro Rege haberent?
 „III. An si Regicida, uti Castellius,
 „Barrierus, & Ravallacus, omnes Je-
 „suitarum discipuli, Regis vitæ infi-
 „diaretur, Societas in ejusmodi homi-
 „nem execrationes & anathemata di-
 „cere vellet, tanquam læsæ Majestatis
 „reum, eoquod manum in Christum
 „Domini extendere machinatus fuisset?
 Ad hæcæ interrogationes Jesuitam ob-
 mutuisse referunt hi Prædicantes; ast
 hoc nequidem Judæus Apela crede-
 „ret: verum, prosequuntur hi blatero-
 „nes, quamvis Jesuita hisce Gilberti
 „argumentis respondere haud posset,
 „vindictam tamen exerrere haud ob-
 „litus est; quippe sua auctoritate effe-
 „cit, ut Burdegalensis Senatus pro-
 „mulgato edicto decerneret, ne quis
 „extra Franciam natus Calvinianum
 „Præconem agere posset: unde vi hu-
 „jus edicti (ut falso ajebant) Primo-
 „sius e Galliis emigrare, atque in An-
 „gliam secedere coactus est,“ ex his
 elucet, quod sanctæ hujus Synodi
 indignatio contra Arnulphum exinde
 orta fuerit. Postquam autem mi-
 sero hoc solatio dolorem suum tantisper
 lenierant, Regis edictum prælegebant,
Hist. Eccles. Tom. LVII. Y y vi

Sæc. XVII. vi cuius Pastores ad politicos conven-
 A. C. 1623. tus Deputari inhibitum, necnon Pri-
 mofius & Cameronus Pastorculi a Mi-
 nisterio, & Cathedra Scholaſtica, non
 ideo quod exteri eſſent, ſed ob ſpeciales
 rationes Regni bonum concernentes
 excluſi ſunt, & quamvis Calvinistæ
 iterato horum exilium e Regno præ-
 pedire conati fuerint, Rex tamen om-
 nino juſſit, ut ambo quantocius e
 Francia emigrarent unacum Petro Mo-
 linæo vaſerrimo Calvinianæ ſectæ Mi-
 niſtro, qui (ut ſpecioſi hi Patres Cha-
 rentoniani referunt) ea ex cauſſa Lu-
 dovici Regis indignationem incurrit,
 eoquod Rege per Richelium Cardina-
 lem ad evertendas Hugonotarum Ec-
 cleſias concitato ipſe datis ad Jacobum I.
 literis, hujus Regis, in quem tanquam
 omnium in Europa Proteſtantium Ec-
 cleſiarum Protectorem cunctarum quo-
 que Reformatarum in Francia Eccle-
 ſiarum oculi eſſent converſi, opem ad-
 verſus Franciæ Regem imploraſſet, hæ
 vero Molinæi literæ per Bughingha-
 mum ad Ludovicum Regem fuiſſent
 tranſmiſſæ; præceperat Rex quidem
 hunc belli incentorem mox in carceres
 conjici: cum autem hæc juſſa nec adeo
 exacte, nec tam ſecreto executioni
 darentur, Molinæus de periculo per a-
 micos edoctus, tunc non minus feliciter,
 ac

ac olim Parisinæ cædi per ancillam ad-
 monitus, promeritis pœnis celeri fuga, Sæc. XVII.
A. C. 1623.
 promptoque pedum studio, sese sub-
 traxit: His peractis adulterina hæc
 Synodus declarabat, quod Arminiani
 censuris Ecclesiæ perstringantur, & si
 intra trimestre errores suos non ejura-
 verint, a communione Ecclesiarum re-
 scissi ad cœnam pro manducando pane,
 & bibendo vino non admittantur. Ne
 autem, inquiebant ipsi, *veritas, quam*
 (non utique a Christo Domino ejusque
 Ecclesia) *a nostris pice memorie Docto-*
ribus edocti sumus, falsificetur, omnes
 Theologorum libros, priusquam prælo
 committantur, rigide examinari præ-
 ceperunt. Statuerunt insuper, quod
 Cathedræ Professorum linguæ græcæ,
cum exiguae sint utilitatis, supprimeren-
 tur: postea pro alendis Ministellis di-
 stribuerunt ducenties viginti quinque
 librarum millia, quæ Rex pro sequenti
 anno gratiose eis concesserat: tam pin-
 gue autem donum qua animi gratitu-
 dine compensarint, seditiosi eorum
 motus testantur: si autem tanta pe-
 cuniarum vis, quæ annue in hosce Præ-
 cones profundebatur, integris Reli-
 giosorum societatibus daretur, nonne
 Calvinistæ mox editis libellis procla-
 marent, Religiosos statui esse pernicio-
 sos? Denique quatuor Pastores, eo-
quod

Sæc. XVII. quod Calvinii errores ejurassent, tan-
A. C. 1623. quam *Apostatas* damnarunt. Bassatum
 vero ob Arianismum, atque alios sex
 Pastorcules propter adulteria, & non-
 nullos propter alia crimina quamplu-
 rima exauctorarunt. Postremo de Go-
 maristarum articulis quatuor in Dor-
 dracensi conciliabulo definitis juxta
 ejusmodi formam, quæ nullam relatio-
 nem cum forma in præfato Concilio usi-
 tatam habere videretur, agebant.

§. XCII.

*Conspiratio in Mauritium Arasfo-
 nensem Principem a Calvinianis
 Prædicantibus conflata.*

Jæger. Hist. Eccl. l. 3. cap. 5. Cum inter crebras Arminianorum ve-
Newill. Hist. d' Holl. t. 1. p. 246. l. 5. cap. 1. xationes Barnesfeldianæ cædis me-
Meteran. l. c. p. 414. moria senescere videretur, in ejusdem
Ludolph. theatr. Orb. cap. 4. filiis dolor crescere, & innoxium Pa-
 rentis sui sanguinem vindicandi libido
 acrius eos stimulare cæpit: obversabatur
 semper eorum animis tristis recordatio
 iniquitatis, qua Mauritius privato ex
 odio ac invidia Virum optime meritum
 propudioso mortis supplicio affici, plu-
 resque eidem sanguine junctos suis of-
 ficiis, honoribus & libertate privari
 curabat: inde Guilielmus & Reinerius
 ambo Barnesfeldii Filii velut in recenti Pa-
 tris funere semper aut lacrimas fundere,
 aut

aut querelas evomere, aut minas spargere audiebantur: paris infortunii, ac proin facile æqualis vindictæ & indignationis focios sese exhibebant Arminiani Prædicantes, qui unam sibi cum Barnefeldiis causam esse credebant, eoquod stimulante Mauritio a Gomariis exauctorati miseram prorsus vitam trahere cogerentur. Jamjam res in eo erat, ut præter Barnefeldii Filios Henricus Daniel Slatius, Cornelius Geystermanus, Adrianus Dyckius, Weltius, Adrianus Vander dussen, Abraham & Joannes Blansatii, Dwinglous pluresque alii potissimam partem Prædicantes habito Harlemi conventu Mauritium & Henricum ejus Fratrem e medio tollendos esse decernerent, jactato, ut Sectariis mos est, Religionis, patriæ & libertatis obtentu: Ad texendam criminis telam Guilielmus Barnefeldius præcipue consiliis utebatur Slatii Prædicantis, qui præcepta & pecunias ad exequendum parricidium necessarias distribuendi curam in se susceperat. Seligitur cædis explendæ Procurator Adrianus Dyckius; cui quatuor florenorum millia subministrantur, ut constituto sanguinis pretio Sicarios quæreret: nec difficilis erat selectus inter tot homines, quos imbibitus Calvinianæ sectæ furor ad quævis nefanda

Sæc. XVII.

A.C. 1623.

Y y 3

pro-

Sæc. XVII. proclives reddidit. Erant hi numero
A. C. 1623. quatuor, Geritzius, Hermanius, Nicolaius, & Leonartius: His ceteri cædis meditatæ focii cistam sicis, sclopetis, pulvereque pyrio aliisque instrumentis ad necem opportunis atque a Slatio coemptis instructam ad destinatum diverforium Hagam transmitti pollicentur, hancque in rem duos nautas conducunt, promisso sexcentorum florenorum stipendio, si ad egregium opus patriæ proficuum operam suam locare, præfatamque cistam ad diverforium *ad galeam* dictum transportare vellent. Interim incognitis literis monentur Hollandiæ Ordines, esse quosdam sicarios. qui audax aliquod facinus exequi decrevissent. Præcipitur igitur sedula in advenas inquisitio, constituto ei, qui sicarium deprehendisset, quadringentorum florenorum pretio.

§. XCIII.

Conjuratio feliciter detecta.

Newill. l. c. **C**onventum erat inter Sicarios, ut Mauritium Principem, dum Haga Risvicum exiguo comitatu stipatus pro more suo concederet, trucidarent, hancque in rem Slatius & Dickius solliciti erant, ut criminis Ministri in vicinis diverforiis aut viis frequentes essent,

essent, utque omnem mali suspensionem a se amoverent, sine palliis, & sine armis deambulantes de rebus ludicris fabularentur. Nihil tamen profuit hæc cautela; insolita enim mercedis amplitudo, impositique silentii lex uni ex nautis latentis conjurationis suspensionem ingerebat; hic igitur Risvicum ad Principem Mauritium profectus, ex eo sciscitabatur, an forte ipse egregium opus patriæ oppido proficuum exequi meditaretur, illorum usus opera, qui dato largissimo præmio citam auro prægravem ei ad designatum diverforium deferendam commisissent? exin Mauritius, quod rei suberat, suspicatus, Hagam contendit, auctoque satellitio in conjuratos inquire, citamque aperiri jussit. Comprehuntur illico hi quatuor ficarii in diverforio egregie potantes, pluresque alii, atque inter eos præcipue Dyckius & Cornwinderus variis in locis intercepti ad carceres trahuntur; pari etiam sorte in manus Inquisitorum venire ambo Blansatii, Bontevalus & Guilielmus Pertius, Guilielmus vero Barnefeldius & Vander Dussenus noctis beneficio sese celeri fuga subduxere, quos etiam Reinierus Guilielmi frater, quamvis conscius quidem, non tamen criminis socius esset, inconsulto timore territus

Yy 4

seque-

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

Sæc. XVII. sequebatur, a Slewienfi tamen Præto-
 Sæc. 1623 agnitus, Hagam captus abducitur: pa-
 riter Slatius nefarius ille Præco rusti-
 cano indutus habitu in diversorio
 a tribus militibus comprehensus, e
 fuga Hagam ad carceres trahitur.

§. XCIV.

Conjuratorum supplicium.

*Meteran. l. c.
 Neuwill. Hist.
 d' Holland.
 cap. I.*

Alter die quatuor illi ficarii in diver-
 forio comprehensi subjiciuntur quæ-
 stioni, producuntur sclopi & pagiones
 in cista reperti, tanquam prima con-
 spirationis testimonia; hi vero ad libe-
 randos duos Prædicantes Hagæ captos
 hæc arma fuisse destinata mentiuntur:
 verum tormentorum metu territi, cri-
 men fatentur, unde die vigesima septi-
 ma Februarii capite plexi, trunco in
 quatuor partes discisso periere. Die
 vigesima nona Martii Reinierus Bar-
 nefeldius, quod crimen non detexisset,
 tanquam læsæ Majestatis reus securi
 percussus obiit; credebatur ab omni-
 bus innocens victima, quam Hollandi
 Ordines Principis Mauritiï vindictæ,
 cujus flamma Barnefeldii Patris san-
 guine haud satis extincta erat, immo-
 lassent. Eadem die Cornwinderus,
 & Dyckius capite truncati sunt, cor-
 pore in quatuor partes discerpto. Tan-
 dem

dem quæstioni subicitur Henricus Da-^{Sæc. XVII.}
 niel Slatius, qui se libellum famosum ^{A. C. 1623.}
 contra Batavos Ordines scripsisse, ac
 Mauritio cædem ope & consilio, aliis
 etiam in criminis societatem accersitis
 promovisse fassus est: Pronuntiatur
 igitur mortis sententia, qua percepta
 Calvinianus hic Præco nullo dato pœ-
 nitentiæ aut pietatis signo pervicaciter
 propugnabat, *licitum esse, Tyrannum*
occidere, Prædicantes vero, qui eum
 ad mortem accingere parabant, a se
 repulit, asserens, hos esse idiotas, qui
 ad eum instruendum inhabiles forent:
 Die quinta Maij ductus ad supplicii lo-
 cum torvo atque ad feritatem compo-
 sito vultu & ore affirmabat, multa in
 mortis suæ sententia contineri, quæ
 falsa forent, postea ad populum con-
 versus: *Honesti ac pii cives*, inquiebat,
ecce Slatium diu conquistum ab iis, qui
meum sanguinem sitierunt: non tamen sum
ille hominum nequissimus, qualem me sen-
tentia in me pronuntiata depingit, semper
moderationem suasi, sed hi, qui se inter-
posuere, deceperunt vos: limites transgres-
sus sum, fateor, sed parcat mihi Deus:
scitote autem, magnam vobis impendere
calamitatem: ast mendax hujus Prædi-
cantis vaticinium derisit populus, ex-
clamans, neutiquam sic erit. Dein La-
motium Prædicantem, qui ipsum in-

Yy 5 terro-

Sæc. XVII. interrogabat, an solitas preces pro se
A. C. 1623. fundi vellet, a se removit, dicens,
ipsum ego orare possum; ipsemet enim
 sibi satis persuasum habebat, quod
 præter cantilenas, precesque, quas
 utique quilibet laicus sine alterius ad-
 jutorio cantare vel fundere posset, am-
 pliorem solvendi potestatem Prædican-
 tium nullus haberet: Slatius tamen
 malitiæ suæ adeo immortalis erat, ut
 nequidem solus ad Deum orare audi-
 retur: mox vero carnifex misero huic
 Prædicanti caput & manus, quas ad fa-
 sciam ab oculis semovendam extulerat,
 uno ictu amputavit, paloque affixit,
 corpus vero rotæ imposuit, tanto Spe-
 ctatorum concursu, ut nonnulli pedi-
 bus conculcati perirent: ambo insuper
 Blansarti & Pertius eadem die capitis
 supplicio affecti sunt, proscriptis om-
 nibus eorum bonis. Die autem quarto
 Februarii Mauricii & Ultrajectensis Se-
 natus nomine vulgabatur edictum, quo
 Arminiani tanquam patriæ hostes &
 rebelles fuere proscripti: hoc edicto
 animati Gomaristæ Prædicantes in om-
 nibus suis concionibus ad populum
 Arminianos ut parricidas & Proditores
 charitate Calviniano - Evangelica
 traduxere, duosque Prædicantes, licet
 cædis innoxii essent, equaleo misere tor-
 tos ad perpetuos damnarunt carceres,
 hac

hac tamen severitate palam fecerunt, Sæc. XVII. quod supplicii in reos rigorem non A. C. 1623. tam conjurationis vindicta, quam privati odii libido suaserit. Enimvero Arminiani edito scripto suam vindicabant innocentiam, ac præcipue Hugo Grotius, qui tum Parisiis agebat, suum apologeticum pro iis, *qui ante mutationem anno 1618. præfuerunt*, edidit, non sine maxima Ordinum & Mauritiæ indignatione, qui hunc librum non modo damnarunt, sed etiam indicta mortis poena eum retinere prohibuerunt, ingentemque auri vim illis promissere, qui Grotium aut vivum aut mortuum sisterent. Hujus vero securitati die vigesima sexta Februarii Regio diplomate Ludovicus XIII. Franciæ Rex abunde prospexit.

§. XCV.

Catholici a Calvinianis militibus dire vexati.

Ea erat tum Calviniani furoris intemperies, ut Catholicos Principes, si *Meteran. p. 43. p. 434.* possent armis, & subditos, si luberet, contumeliis, ac convitiis passim laceferent: eadem quoque rabie Altanæ, oppidum erat Schauenburgici Comitis dominio subjectum, Hamburgenses Catholicos hoc anno insectabantur; dum enim

Sæc. XVII. enim hi cum præfati Comitis consen-
A.C. 1623. su, sine ullius offensajam per plurimos
 annos ibidem die vigesima octava Julii
 rei Divinæ intererant, milites Calvi-
 niani, qui Daniæ Regis stipendia me-
 rebantur, Templum invasere, nulla-
 que Cæsareæ protectionis per appen-
 sam Aquilam indicatæ habita ratione
 Catholicos ibidem congregatos non
 modo dissiparunt, sed etiam injecta vi
 innoxios aggressi, eos pugionibus in
 pectora directis latronum more omni-
 bus vestibus spoliarunt, ac sexdecim
 graviter vulneratis, tribusque inter-
 fectis foeminas denudarunt. & unacum
 vestibus, omnibusque spoliis, quæ cu-
 ribus suis imposuere, abduxerunt. Di-
 splicuit ea inhumanitas Daniæ Regi,
 quin tamen seditiosorum Præconum
 Praga ejectorum sortem longe mitio-
 rem fuisse crederet.

*Salmon Ab-
 rege chron.
 de l'Angl.
 tom. I.
 Kleteran l. 6.
 Jæger hist.
 Escl. l. 3. c. 9.*

Præterea luctuosus admodum, Ca-
 tholicisque funestus casus Londini die
 vigesima sexta Octobris accidit; cum
 enim in Hispanici Oratoris ædibus plus-
 quam quadringenti ad vespertinas lau-
 des cum multis Calvinistis, quos vel
 subsannandi vel criminandi libido at-
 traxerat, confluerent, & Pater Drue-
 rius Jesuita concionem haberet, fracta
 nimio pondere contignatione, ferme
 centum, atque inter eos duo Presby-
 teri

teri sæculares oppressi fuere, ipse quo- Sæc. XVII.
 que Jesuita e suggestu deturbatus, spi- A. C. 1623.
 na dorsi & capite fractis, animam ho-
 ra sequenti decima exhalavit, iis dun-
 taxat nil læsis, qui sub solario stabant,
 nobili quoque cuidam foeminæ fugge-
 stum, sub quo latitabat, saluti fuit.
 Jacobus Rex percepto hoc casu, pror-
 sus intempestivo joco dixerat, *si homi-*
nes isti mecum ad Ecclesiam meam venissent,
ab hac calamitate immunes permanissent.

XCVI.

*Illuminatorum hæresis in Hispaniis
extincta.*

Jam anno Salutis nostræ millesimo Abrege de
 quingentesimo septuagesimo quinto l'hist. Eccl.
 Illuminatorum secta in Hispania ortum t. 3. p. 423.
 suum habuit, sic dicta, eoquod illius Meteran.
 sectatores sese *Adumbrados*, seu Illumi- lib. 41.
 natos dictitarent, quorum primi Au- Arnold Hist.
 ctiores Cordubæ Inquisitionis sacræ ju- Hær. p. 3.
 dicio promeritas fanatici impij poenas c. 7. n. 6.
 dederunt, quin tamen hæc hæresis,
 licet tantisper sopita, adhucdum ex-
 tincta esset: Hi præter Calvinii erro-
 res propugnabant, quod contempla-
 tioni vacans, haud amplius Sacramen-
 torum usu, aliisque pietatis exercitiis
 egeret, imo absque levi etiam culpa,
 facta unione mentis cum Deo, quod-
 cunque

Sæc. XVII. cunque impuritatis peccatum commit-
A. C. 1623. tere posset, proin talis solum Deum in
 homine agere permetteret, ipse vero
 nullatenus ad agendum teneretur. Aucto
 autem horum inquinatissimorum homi-
 num numero Andreas Pacieccus Epi-
 scopus, Generalis in Hispania Inquisi-
 tor illos die vigesima nona Maij prius
 promulgato edicto ad ejurandam hære-
 sin paterne hortabatur, facta etiam
 impunitatis spe; cum autem horum
 potissimi suo fanatismo obstinati inhæ-
 rerent, septem ex his novatoribus præ-
 cipuos igni tradidit, unde ceteri ho-
 rum exemplo territi ex Hispania emi-
 grarunt, in Picardiæ Provinciam pro-
 fecti, ubi ductore quodam Parocho
 Petro Guerino, unde etiam *Guerini*
 dicebantur, sectam suam resuscitarunt,
 ac postmodum Flandriam infecerunt.
 Anno autem Christi millesimo sexcen-
 tesimo trigesimo quarto, hosce impu-
 ros Sectarios, cum in Galliis sese la-
 tius diffunderent, Ludovicus XIII. se-
 verissimis poenis coerceri præcepit, to-
 tamque hæresin omnino eradicavit, at-
 que ad nihilum reduxit.

§. XCVII.

*Suecica hostilitas contra Poloniae
 Regem.*

Ante

Ante biennium Gustaphus Adolphus Sæc. XVII.
 Sueciæ Rex Riga & Mitavia oc- A.C. 1623.
 cupatis, ejectisque exin Jesuitis, unius
 anni inducias cum Polonis inierat: *Meteran. l.c.*
 cum vero Sigismundus Poloniæ Rex *Puffend.*
 Dantiscum, cujus urbis tutela ei com- *Hist. de*
 petit, cum novem belli navigiis con- *Suad. t. 2.*
 tenderet, Senatum, ut fertur, roga- *pag. 190.*
 turus, quatenus Parochialem Eccle- *Lud. Theatr.*
 siam Jesuitis cedere, Catholicisque Re- *Orb. cap. 10.*
 ligionis suæ libertatem indulgere vel-
 let, quantocius Gustavus quæsito ob-
 tentu, quod Poloni in Prussia hostilia
 in Suecos molirentur, re tamen ipsa,
 ut Sigismundi consiliis obstaret, cum
 classe valida Dantiscum cinxit: Non
 deerant Poloni Consiliarii, qui Sigis-
 mundo suaderent, ut contracta classe
 sua Suecos e portu abigeret; Præva-
 luit tamen apud pientissimum Regem
 induciarum Religio; unde nil utrinque
 hostiliter actum, ac ipsemet Gustaphus
 Dantisco classem suam reduxit, quam-
 primum compererat, quod pariter Si-
 gismundus inde in Poloniam secessisset;
 huic enim nuntiatum erat, quod in-
 superhabita pace cum Turcis novissime
 sancita Tartari Sniatini in Poloniam
 effusi abactis armentis, ac vigesies
 mille hominibus in miseram servitutem
 raptatis, Radimium, Sviniacum, Lo-
 voum, totamque circum regionem
 incen-

Sæc. XVII. incendiis, rapinis ac cædibus deva-
A. C. 1623. starint.

§. XCVIII.

*Mustapha ex throno Ottomanico rur-
sum dejectus.*

Ludolph. l. c. Magis turbatæ erant res in Imperio
Meteran. l. c. Ottomanico; cum enim Mustapha
p. 414. 431. Imperator senio & mentis vitio tantæ
Jæger. Hist. Majestatis impar esset, Mustius seu su-
Eccl. p. 406. premus Turcicæ superstitionis Præsul
Lotich. rer. sub specioso Osmanis dignissimi Monar-
Germ. p. 365. chæ cædem ulciscendi obtentu Janis-
Ortel. cont. saros ad seditionem concitabat, hanc-
pag. 98. que in rem vexillo palam exposito om-
Sagredo nes Muselmanos invitabat, ut cunctis
Mem. istori. viribus communi indemnitati prospice-
pag. 630. rent, eoquod stupido Regi obedire,
Alcorani lege vetitum esset, eoque re-
gnante nec preces Mahometi Prophetæ
forent acceptæ, nec valida Turcarum
matrimonia. Nihilominus Regina Mu-
staphæ conjux venalis hujus Mustii
iram placabat, oblata ingenti pecunia-
rum vi, datisque satelitio Regio vi-
ginti quatuor aureorum millibus. Re-
crudit tamen paulopost nova seditio,
quam Chussainus nuper a Vezirii di-
gnitate amotus, conciliatis sibi Janissa-
ris concitabat, obtendens, quod po-
pulus Osmanis inique trucidati macu-
lam

lam nonnisi Dahuti Vezirii cæde eluere Sæc. XVII.
 vellet: unde hic tanquam Regicidii A. C. 1623.
 Author unacum Gobego Bassa, qui
 Osmani auriculam absciderat, capite
 plexus est: cum vero interim Babylo-
 niæ Præfectus in Asia, & Abassa Acze-
 rumæ arcis Gubernator seditione mota
 cum valido exercitu Osmanis mortem
 ulcisci pararent, interfectisque octo
 Janissarorum millibus Accisuram urbem
 suis armis subjicerent, Janissari Con-
 stantinopoli degentes Chussainum Ve-
 zirium exauctorari, conventuque pri-
 vato in Solimani Moschea habito Mu-
 stapham Imperatoris dignitate spoliari
 petierunt, eoquod ob animi imbecilli-
 tatem sedandis hisce tumultibus impar
 esset: Nihilominus Turcici Imperii Pri-
 mores ipsum prius Mustapham audien-
 dum esse, interrogandumque censebant,
*quibus mediis tranquillitatem in Asia resti-
 tuere meditaretur?* cum autem (ut probe
 prospexerant) nullum omnino pru-
 dens responsum dare posset, re ad Se-
 natum delata Mustius damna ex Mu-
 staphæ imbecillitate in Imperium Ot-
 tomanicum redundantia prolixo ser-
 mone exaggerabat, quo absoluto po-
 pulus, militesque incondito clamore
 Amurathem IV. Osmani Fratrem ter-
 tio genitum, nonnisi duodecim annos
 natum in Ottomanicæ potentiae Impe-
 rato-

Sæc. XVII ratorem numero vigesimum primum
A. C. 1613. die duodecima Octobris promulgarunt,
 Mustapham vero ad carceres veluti ad
 propriam sphaeram suam retruferunt;
 inde enim nonnisi violento fortunæ im-
 pulsu in altum raptatus erat, ut lapsu
 graviore in ima denuo rueret. Tem-
 pestiva autem fuga Janissarorum
 rabiem effugerat Cussainus Vezirius;
 ei tamen, qui vivum aut mortuum
 reduceret, quinque aureorum millium
 pretium constituebatur. Paulopost Fer-
 dinandus Cæsar Curtio Barone Constan-
 tinopolin misso vicennale foedus sub Ru-
 dolpo II. Imperatore pactum ad alios
 viginti annos cum Amurathe Sultano
 confirmari petiit, obtinuitque.

§. XCIX.

*Fœdus inter Galliarum & Sabaudia
 Reges ac Venetos.*

Ferreras
contin. t. II.
cap. I. p. 417.
Theatr. Eu-
rop. p. 764.
Priorat. Hist.
Ferd. II.
part. I.
Lotich. rer.
Germ. l. 13.
cap. 6.

Nondum apud Rhætios per Linda-
 viense colloquium compositi erant
 bellici motus, novæ altercationis fo-
 mitem subjiciente Theodoro Trivultio,
 qui Misocciensem vallem a suis Majori-
 bus feudi nomine possessam favente Fer-
 dinando II. Cæsare recuperare niteba-
 tur, Gallorum tamen potentia territus
 juri suo interim cesserat: Verum acrius
 pungebant Gallos recens reportatæ Au-
 stria-

friacorum, Hispanorumque victoriæ: Sæc. XVII.
A.C. 1623.
unde Ludovicus XIII. Franciæ Rex de
opportunis, quibus Rhætios ab horum
imperio liberare, suis vero commodis
devincire posset, serio cogitare cæpit,
hancque in rem die septima Februarii
cum Sabaudis Venetisque biennalem
armorum societatem firmavit, pactis
hisce legibus. I. Galli octodecim aut
viginti millia, Sabaudi decem, & Ve-
neti duodecim aut quatuordecim ar-
matorum millia Ductore Mansfeldio
suppeditarent. II. Hispanos & Leo-
poldum Archiducem ad reddendam
Vallem Telinam, & Grisones pristinæ
libertati restituendos vi compellerent.
III. Mansfeldius Comes interim cum
suis copiis Burgundiæ Comitatum in-
festaret. IV. Ab hoc fœdere nec Bri-
tanniæ Rex, nec Germaniæ aut Italiæ
Principes excluderentur. V. Sum-
mus tamen Pontifex pro debita eidem
reverentia & auctoritate de hujus Fœ-
deris ratione certior fieret, ejusque
beneplacitum expectaretur: Pactis hisce
articulis legati Badenam, ubi Helvetii
sua tum comitia celebrabant, decerne-
bantur, ut & hos ad hujus fœderis so-
cietatem inducerent. Attamen male
habuit Catholicos, quod Mansfeldius
nonnisi rapinis clarus cum Calviniano
exercitu in Italiam accerferetur, Pro-

Sæc. XVII. testantibus vero, quod Papa hujus li-
A. C. 1623. tis arbiter nominaretur, displicuit.

§. C.

*Articuli a Gregorio XV. super com-
ponendis rebus Rheticis præ-
scripti.*

*Lotich. rer.
Germ. l. 13.
cap. 6.
Brachel. Hist.
lib. 2.
Meteran. l. c.
Guald.
Prior. Hist.
Ferd. II.
part. 1.
pag. 86.*

Nihilominus Ludovicus Franciæ Rex de componenda Grisonum causa cum Gregorio XV. Pontifice Maximo solertissime egit, proposuitque, ut Philippus IV. Hispaniarum Rex Grisonum munimenta a se occupata in custodiam Pontificis deponeret, isque tamdiu, donec super omni re transactum esset, Vallem Telinam sequestri loco possideret: Renuit enimvero Gregorius sese intricato huic negotio immiscere, quod sine offensa vel Hispani vel Galli Regis haud decidi posse, probe cognoverat: obtendebat grave senium, viriumque impotentiam: alliciebat tamen reddendæ pacis studium, in Rhætia Religionem Catholicam conservandi sollicitudo, atque in Italia procurandæ tranquillitatis spes: accedebant insuper importunæ Nepotum suorum preces, Hispanique Regis sollicitationes, quarum vi expugnatus Pontifex, depositum acceptabat, præscriptis tamen inter Hispaniæ & Franciæ Reges hisce con-

conditionibus. I. Religio Catholica Sæc. XVII. in Valle Telina necnon in Wurmia, A. C. 1623. & Clavenæ Comitatibus, exclusis Aca-
tholicis facta fervaretur. II. Grifones desuper fidem suam utrique Regi iurejurando obstringerent & Catholicis liberum fidei exercitium permetterent, nec ab hac alienis domicilii jus concederent. III. Præfatis locis a Rhetiis Gubernatores Catholici præficerentur, prout jam ante triennium in usu fuisset, omnesque leges contra Papam, Episcopos aut immunitates latæ abolerentur. IV. Super causis, in quibus de Gubernatorum sententia appellare licet, nonnisi Catholici Præfecti juxta patriæ leges seposita utilitate vel odio privato cognoscerent, ac indigenarum opera uterentur, salvis privilegiis, quibus Wurmenses, eisque foederati anno millesimo sexcentesimo vigesimo usi essent. V. Munimenta ab hoc anno ibidem erecta solo æquarentur, nec unquam restaurarentur, id tam utroque rege, quam etiam Rhetis mutuo spondentibus. VI. Hispanis per Vallem Telinam & Wurmensem Diæcesin servata moderatione legiones ducere & reducere liberum esset. VII. Præteritorum oblivio fieret. VIII. Tam Grifones, quam ambo Reges mutuo sponderent, se hæc pacta integre servaturos.

Sæc. XVII. ros. IX. Si vero Rhæti articulos Religionem concernentes violaturi essent, omni jure in Wurmiam, Vallem Teulinam, & Clavenam perpetuo exciderent, atque uterque Rex violati pacti vindices essent. X. Desuper cognoscendi ac decidendi potestas, Pontifici integra permaneret, Rhetis, ac ambobus regibus Pontificis sententiam ratam habere obstrictis. XI. Si autem nunc his contra præfatos articulos quicquam proponere occurrerit, id Pontifici significarent, ejusque declarationem præstolarentur. XII. Si vero Rheti contra Catholicos insurgerent, Hispaniæ Rex nulla mora illos in integrum restitueret, nec id Franciæ Rex impediret, controversia interim ad Papam rejecta, cujus judicio utraque pars stare teneretur. His pro conservanda Religione Catholica Pontifex sequentes adhuc articulos addidit. I. Hæreticis inter Rhetos habitandi nulla esset facultas. II. Hi, si ad Catholicam Religionem reverti renuerint, intra semestre possessiones suas divenderent, ita tamen, ut quotannis per bimestre eo redire possent, agriculturæ operam daturi, quin tamen ipsis uxores, liberosque suos secum ducere, vel ibidem hæresin palam profiteri integrum esset. III. Hæreticorum proles in fide Catho-

Catholica instituerentur. IV. Catho-Sac. XVII.
 lici Clerici nullo pacto offenderentur, A.C. 1623.
 aut in sacris præpedirentur. V. Epi-
 scopi & Visitatores suis officiis libere
 fungerentur. VI. Pagus superior, *Ec-
 clesia Dei* dictus, necnon *decem Juris-
 dictiones*, & Mayenfeldenses bona Ca-
 tholicis erepta restituerent. Placueret
 hi articuli omnibus, exceptis Calvi-
 nianis Helvetiis, Rhetisque, qui li-
 bertatem infringi, & Hispanicum ju-
 gum introduci pro more suo causabantur:
 Ludovicus quoque Rex in hosce
 articulos primo ea lege consenserat,
 ut depositi initium a Mense Majo usque
 ad Julii exitum fieret, interim vero
 munimenta recens erecta solo æqua-
 rentur, cunctis in pristinum statum
 redactis: verum ab hac quoque condi-
 tione postmodum destitit Rex: obstre-
 pebant quidem Veneti, tandem vero
 assentire cogebantur: Sabaudus quo-
 que Mariæ Mantuanæ cum Philiberto
 ejus Filio nuptiis, unacum Montfera-
 tensi Ducatu dotis nomine promissis
 omnes hæc leges ratas habuit: Re-
 bus igitur ita stabilitis Pontificis jussu
 Horatius Ludovici ejusdem Frater
 cum mille quingentis peditibus, & E-
 quitibus quingentis ad Rhetos prope-
 ravit, ut hæc Provincias æqualitate
 utrinque servata in Papæ tutelam ac-

Sæc. XVII. ciperet: eapropter præprimis Mense
A. C. 1623. Majo ductore Bagnio Marchione Val-
 lem Telinam, Clavenam & Rigam præ-
 fiduario milite munivit: interim vero
 Helvetii Calvinistæ Leopoldum Archi-
 ducem, qui Curia & Meyenfelda oc-
 cupatis, cunctos versus Mediolanum
 transitus obsederat, rogabant, ut a muni-
 menti in Helvetiorum finibus ædifican-
 di proposito desistere vellet: ast ille eis-
 dem reposuit, quod ipsimet Helvetii,
 Basileenses, & Schafusiani antea fortali-
 tia apud Sargansium, aliisque in locis
 exstruxerint, proin ipse haud inferioris
 juris ac conditionis foret, prius ergo
 sua destruerent, mox & ipse suum de-
 structurus esset munimentum: Paulo-
 post Gregorius XV. fatis functus est;
 Urbanus vero octavus ejusdem Suc-
 cessor Ludovisio Cardinali, quod Pa-
 truum suum intricatis Grisonum dissi-
 diis implicare voluerit, indignabatur,
 quin tamen, etsi affectu in Gallos in-
 clinaret, præpedire posset, quo minus
 Hispani hucusque partis quiete hoc
 adhuc anno fruerentur.

§. CI.

*Gregorii XV. Pontificis Maximi
 obitus.*

Hunc

Hunc annum vitæ suæ exitialem ac Sæc. XVII.
 postremum habuit Gregorius XV. A. C. 1623.
 Romanus Pontifex, cui afflicta vale-
 tudo, vires pastoralis cura exhaustæ,
 & grave senium prænuntiabant, po-
 stremos vitæ suæ dies instare: quare
 vocantem Deum alacri animo secutus,
 humanarum rerum sensus penitus
 exuit, suspensisque Pontificiis curis
 totum se rebus Divinis dicavit, ani-
 mam ad postremam luctam accingere
 intentus: ingravescente autem morbo
 iterata confessione præteritæ vitæ no-
 xas eluit, ac quinta die Julii sacro Via-
 tico recreari, altera autem die morien-
 tium oleo ungi petiit: tandem vero
 octava Julii, quæ Sabbati dies erat,
 ad æternam requiem inter sacra Solem-
 nia, quibus adhuc interfuit, evocatus
 prope septuagenarius placidissime spi-
 ritum Creatori suo reddidit. Corpus
 ejus pro more in Vaticana Basilica tem-
 porario impositum tumulo, tandem
 ad Societatis Templum translatum.
 Huic Pontifici dignissimo Joannes Ba-
 ptista Urli Jesuita parentavit inscriptio-
 ne funebri, in qua exaggerat, quod
 nova Sanctorum apotheosi Ignatium &
 Xaverium *Gemellum NUMEN*, utrius-
 que *Orbis Gemellum velut Castorem cæli*
albo intulerit. Ceterum Vir erat omni
 laude dignissimus, qui Romanam ur-

*Ciacon. in
 vita Gre-
 gor. XV.
 Jæger. Hist.
 Eccl. Abrege
 de l'hist. Eccl.
 t. 10. p. 14.*

SÆC. XVII. bem abunde frumento non sine magnis
A. C. 1623. sumptibus aliunde advecto, pauperes
 pecuniis & vestibus liberaliter, infir-
 mos erectis pharmacopæis, & Medicis
 ex ærario numeratis paterne subleva-
 bat, ac Cæsarem contra hæreticos,
 Regem vero Poloniæ contra Turcas
 militum ærisque subsidiis largissime ad-
 juvabat: Præterea velut Angelicus pa-
 cis Minister cruenta Hispanorum cum
 Sabaudis, necnon Rhetiorum cum Tel-
 linis dissidia componere, bellicue flam-
 mas in Imperio & Bohemia extinguere
 satagebat: cum vero pacem nonnisi de-
 bellatis hæreticis impetrari posse cer-
 neret, Franciæ Regem contra Hugo-
 notas, Hispanum adversus Batavos,
 Sabaudum in Genevenses, & Maximi-
 lianum Bavarix Ducem in rebelles Bo-
 hemos ad ultricia arma concitabat;
 ipseque, ne hæretici in Italia aut ad-
 jacentibus Insulis habitarent, edicto
 cavebat: Lediguerium quoque Belli-
 ducem Calvinistam ante Pontificatum
 tam suavi rationum efficacia premebat,
 ut hic se obstringeret, quod, si Gre-
 gorius fieret Pontifex, ipse Calvinum
 ejurare vellet, quo electo Lediguerius
 etiam promissis satisfecit: Antonium
 insuper de Dominis Romam ad Eccle-
 siæ sinum reduxit, pluraque alia om-
 nino ad Divini cultus augmentum, Ec-
 clesiæ

clesiæ utilitatem, urbisque Romanæ Sæc. XVII.
 ornamentum præstitit. Præclara in- A. C. 1623.
 super ingenii sui monumenta posteris
 reliquit, inter quæ ipsius decisiones,
 quas *Rotæ* vocant, præcipue commen-
 dantur.

§. CII.

Cardinales sacra comitia celebrantes.

Peractis more Majorum exequiis, & *Conclav. de*
 celebrato solemni sacro de Spiritu *Pontif. Rom.*
 Sancto die decima nona Julii Cardina- *p. 537.*
 les quinquaginta duo, quibus postmo- *Ciaccon in*
 dum tres adhuc accessere, ad Con- *vita Urba-*
 clave in Palatio Vaticano supplicantium *nus VIII.*
 ritu processere. Altera autem die An-
 dreas Peretus morbo correptus domum
 reversus est. Ex nova Pontificem eli-
 gendi norma a Gregorio XV. præscri-
 pta, necnon ex multitudine Cardina-
 lium, quorum potissimi virtute, scien-
 tia, aliisque meritis Pontificio honore
 dignissimi reputabantur, electionem
 illam maximis contentionibus obno-
 xiam fore, conjectabant non pauci.
 Præ ceteris tamen Maphæus Barberi-
 nus Cardinalis tit. S. Onuphrii velut
 Sol inter stellas majores probitate, e-
 ruditione, prudentia, orisque Maje-
 state tam copiose elucebat, ut inter
 ipsas ejus virtutes, animique dotes,
 quæ-

Sæc. XVII. quænam præstaret, amica æmulatio
A. C. 1623. ac certamen obversari videretur: Hispanis tamen minus, Gallis vero nimium propensus credebatur, privatae etiam offensæ, atque injuriæ, quibus Burghesius, & Perettus, Cardinales se ab eo affectos fuisse reputabant, Massæo viam ad Pontificatum præcludere timebantur. Primis porro diebus haud exigua spes affulserat Scipioni Burghesio, in quem viginti quatuor Cardinales collimassent, nisi ipse met palam professus esset, quod nullius electionem favore suo specialiter promovere intenderet, sed eventum Dei manibus committeret, sique in aliquo insuperabiles reperirentur difficultates, ceteros, circa quos minor esset difficultas, ex æquo juvare vellet. Sincera hæc mentis suæ declaratio Burghesio ingentem prudentiæ laudem peperit, ac clientes adhuc titubantes vehementer confirmavit. Nec pauciores quam tredecim Cardinales tum Ludovico Ludovisio favebant, hic tamen non tam sibi, quam utilitati publicæ prospicere intentus, hunc provehere statuit, qui dotibus ad tantum onus necessariis ornatus, nec Burghesianis plus æquo affectus, nec sibi, suisque amicis palam infensus esset, unde Galaminum sanctissimæ vitæ Cardina-

dinalem ad Cathedram evehere, ac Sæc. XVII.
Hispanos huic infestos conciliare, ad- A.C. 1623.
laborabat. Præcipue vero suffragan-
tium animi inter Burghefium & Ludo-
visium, ambos Pontificum Nepotes
aliquamdiu partiti videbantur, iique
Cardinales, qui Hispani Regis studiis
addicti erant, ea utebantur modera-
tione, ut utrique ex æquo sese amicos
exhiberent, & nullatenus contentioni-
bus, si quæ inter eos essent, sese in-
gererent. Supererant adhuc undecim
alii Cardinales, qui *liberi* vocabantur,
eoquod nullo affinitatis vel gratitudinis
vinculo constricti, ad alterius arbitrium
suffragia ferre recusarent. Hæc dum
interea gerebantur, Cæsaris, Franciæ
Regis, Reipublicæ Venetæ, atque
Etruriæ Ducis Oratores nomine suo-
rum Principum Purpuratos rogabant,
ut digniorem eligerent, qui communis
Patris officium exequendo, cunctos
ex æquo pro præsentî Christianæ Rei-
publicæ necessitate amplecteretur. Igi-
tur una omnes sacra Synaxi refecti,
præstito in recentiorem electionis Bul-
lam juramento ad primam suffragiorum
scrutationem processere: ubi tamen
die vigesima prima Julii nullus plus-
quam quatuor vel quinque, solus autem
Bandinus tredecim suffragia tulit, uti
tum compertum erat, cui tamen sequenti
scru-

Sæc. XVII. scrutatione viginti duo, & postea viginti tres Cardinales suffragati sunt.
A. C. 1623

Die autem vigesima secunda ejusdem Mensis mutata Cardinalium sententia Millinius in scrutinio quindecim, & in accessu undecim vota obtinuit, quamvis die vigesima tertia habito scrutinio sex Cardinales ab eo recessisse deprehensi sint. Jam undecim dies non sine maximis incommodis ex infecto aere, æstivoque calore ortis effluxerant, & nondum de Barbarino in Papam eligendo mentio facta erat; cum vero per aliquot dies desuper deliberatum, & Burghesius die quinta Augusti ob contractam febrim e comitiis egressus esset, Farnesius, Borgias, Ludovisius, aliique Cardinales, qui electionem haud ultra cum tam luculento publicæ salutis dispendio differri patiebantur, Burghesium in Palatio Vaticano adhuc degentem adiere, expositisque Ecclesiæ necessitatibus Barbarinum eligendum proposuerunt; quocirca ipsemet Farnesius Carandino, quem a secretis habuit, ad Barberinum decreto, eidem significavit, quod proxima luce fors in Papam eligendus esset.

§. CIII.

§. CIII.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.*Maffæus Barberinus in Papam electus, nominatusque Urbanus VIII.*

Obstiterant equidem Camponius, & ^{Jæger. Hist. Eccl. l. 3. cap. 1.} Serra Cardinales: postquam vero die sexta Augusti Burghesius & Ludovisius ceteris Cardinalibus propositum de eligendo Barbarino manifestaverant, una omnes (exceptis paucis, qui immaturam ejus ætatem objecerant) hujus Viri electionem immensis laudibus extulerunt. Eadem die cunctis fere Cardinalibus in Sixtino sacello congregatis Barberinus inter novissimos accessit, ut gratulationes prævias evitaret, sed modestia ejus, precesque tum æque ac superioribus diebus oppositæ præpedire haud poterant, quo minus plures Cardinales sibi obviam procedentes, eumque honorifice comitantes haberet; quod tamen ipse ægerrime tulit, imo rogatus, ut Bevilaquam blande alloqueretur, noluit in id consentire, ne ejus suffragium ivisse conquistum diceretur. Habito autem scrutinio solus viginti sex tulit suffragia, quo comperto Burghesius eum, velut jam Papam factum, venerari cæpit; ast Barberinus omnino resistit: post-

Sæc. XVII. postmodum subducta suffragiorum, quæ
A. C. 1623. in accessu lata sunt, ratione, & com-
 putato suffragantium numero unum
 deesse compertum est. Censuit Far-
 nesi, cæptam nihilominus electionem
 esse prosequendam, ceteris omnibus
 idem sentientibus, solus tamen Bar-
 berinus obstitit, aut inde turbas oriri
 posse veritus, aut sui electionem hac
 ratione eversum iri confusus: Accessus
 igitur repetitur, moxque reperiuntur
 viginti quatuor suffragia Barberino fa-
 ventia, quæ junctis illis viginti sex in
 scrutinio obtentis confecere quinquaginta
 suffragia, nonnisi quatuor defi-
 cientibus, quorum unum ipsius Bar-
 berini erat: Mox ergo proclamata ele-
 ctione Barberinus tum quinquaginta
 quinque annos natus, assumpto Ur-
 bani VIII. nomine ad Altare progres-
 sus, Dei opem ferventissimis precibus,
 lacrimisque uberimis implorabat, alta
 voce exclamans: *o Deus! si tuæ Eccle-
 siæ non sum utilis, fac, ne vivus quidem
 inde discedam,* dein Pontificio habitu
 ornatus, atque in Vaticanam Divi Pe-
 tri Basilicam delatus, a cunctis Cardi-
 nalibus obsequii fidem recepit. Hac
 igitur ratione, postquam sacra Sedes
 per viginti novem dies vacaverat, per-
 acta est celeberrimi hujus Pontificis e-
 lectio, in qua haud immerito admi-
 randa

randa est Dei Providentia, quæ post plenam libertatem per secreta suffragia Electoribus restitutam cunctos Purpuratos ad hanc electionem cum tanta efficacia coadunabat, ut eorum potissimi faterentur, quod in hisce comitiis alium præter Barberinum in Papam eligere haud valuerint: præterea Scriptores coævi testantur, quod paucis ante Barberini electionem diebus examen Apum ex Tuscia supra fenestram in futuri hujus Pontificis cella confedisset: quod si fortuito contigit, mirum omnino est, quod Apes ad cellam illius Cardinalis, qui ex Tuscia oriundus pro insignibus gentilitiis *Apes* gerebat, in hoc conclavi adhæserint: si autem id ex speciali Divinæ Providentiæ nutu evenit, haud temere judicandum erit, quod Deus hoc signo, sicut & columbarum ad Barberini fenestras catervatim advolantium augurio voluntatem suam de eodem in Romanum Pontificem eligendo suffragatoribus declarare voluerit. Ceterum ejus coronatio usque ad vigesimam nonam Septembris diem dilata est, eo quod febris maligna correptus periculose decubisset. Die autem secunda Octobris Pontifex Franciscum Barberinum adhuc juvenem Nepotem suum pro antiqua consuetudine, quæ, si

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

*Conclav. de
Rom. Pontif.
p. 674.
Giacon. l. c.*

Hist. Eccles. Tom. LVII.

Aaa ce-

Sæc. XVII ceteris dignior eligitur, corruptela non
A. C. 1623 est, in Diaconorum Cardinalium Or-
dinem cooptavit.

§. CIV.

*Vita hujus Pontificis ante sui ele-
 ctionem.*

Heidegger.
 Hist. Pap.
 tom. 2.
 Abrege de
 l'hist. Eccl.
 tom. 10.

Primam lucem Florentiæ anno Christi
 millesimo quingentesimo sexagesi-
 mo octo Maphæus ex nobilissima &
 pervetusta Barberinorum familia natus
 aspexit. Mentem suam omni scientia-
 rum & virtutum genere excoluit, lin-
 guæ Græcæ adeo peritus, ut *Apis At-
 tica* diceretur, atque ob florentissimum
 ingenium, artificium Poeticum & om-
 nigenam eruditionem omnibus admi-
 rationi esset. Decimum nonum æ-
 tatis suæ annum nondum egressus e-
 rat, cum opera Patruī, qui longe di-
 tissimus eum ex asse hæredem dixerat,
 inter Cameræ Apostolicæ Clericos nu-
 meraretur, & paulopost a Sixto V. Re-
 ferendarii munere auctus a Clemente
 annos natus viginti quatuor Fanensis
 Gubernator, demum vero Protonota-
 rius Apostolicus renunciatus esset. Ute-
 batur idem Pontifex Maphæi opera ad
 instruenda acta, quibus Ferrariæ pos-
 sessio, necnon nuptiæ Philippi III. Hi-
 spaniæ Regis cum Margaretha Regina
 firma-

firmabantur, postea Maphæus in Fran- Sæc. XVII
 ciam ablegatus est, Henrico IV. nata- A. C. 1623.
 lem diem primogeniti Filii sui Ludo-
 vici XIII. gratulaturus. Postea Apostoli-
 cus Nuntius ad eundem Franciæ Regem
 missus, & Archiepiscopus Nazareus
 renuntiatus, a Paulo V. Cardinalium
 Collegio adscribebatur: Demum ad
 Spoletanam Ecclesiam promotus, pro-
 prio virtutum exemplo ac singulari Ze-
 lo Diæceseos suæ Clericos, & populum
 ad firmum pietatis & disciplinæ stu-
 dium reducebat, ornandisque Tem-
 plis, fundandis Seminariis, & foven-
 dis Pauperibus patrimonium suum im-
 pendens, postquam implicatissimis uni-
 versalis Ecclesiæ negotiis distentus,
 ipsemet Ecclesiæ suæ curam habere
 haud ultra posset, illius onus & com-
 modum sponte abicere, quam suo
 gregi deesse maluit. Romam igitur
 reversus a Paulo V. cui Maphæi pro-
 bitas, justitia, morum comitas, & eru-
 ditio probe perspecta erat, Bononiensi
 legatione honoratus est, atque a Gre-
 gorio XV. Scotorum Basilianorum, Græ-
 corumque Protector, & Congregatio-
 nis de Propaganda fide Præfectus no-
 minatus, ubique omnium in se admi-
 rationem rapuit.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. CV.

Nuptiarum pacta inter Mariam Hispani Regis Filiam & Carolum Walliæ Principem dissoluta.

*Ferreras
cont. Hist.*

*Hisp. p. 420.
tom. II.*

*Gramond.
Hist. Gall.*

lib. 13.

*Jäger. Hist.
Eccl. l. 3.
cap. 6.*

Postquam inter Philippum IV. Hispaniæ, & Jacobum I. Angliæ Regem cuncti articuli Religionis libertatem spectantes utrinque rati fuerant habiti, pro maturando nuptiarum negotio ab Urbano VIII. eoquod novo consensu opus esset, legis venia petebatur: interim vero de articulis, ut ajunt, politicis pariter inter ambos Reges conventum erat, quin tamen vel ulla in iis de Friderico V. Palatino in integrum restituendo mentio fuisset facta; id enim Jacobus Rex per iteratum mandatum suo apud Hispanos legato inhibuerat, ne ob hujus rei difficultatem negotii executio præpediretur: cum autem Philippus Rex Sororem suam in Angliam mittere detrectaret, quin datæ fidei constantia circa articulos in favorem Catholicorum in Britannia promissos luculento experimento comprobata esset, aliunde vero Khevenhillerus Comes Cæsaris legatus declararet, quod ex hisce nuptiis Hispaniæ Regno innumera mala, Sponsæ vero Regiæ

Regiæ periculum animæ & vitæ a Præ-Sæc. XVII.
dicantibus, qui eam vel pervertere, vel A. C. 1623.
in fide immotam veneno necare parati
essent, haud obscure immineret, hinc
conclusum, quod ante decem Menses
nuptiarum solemnia perfici haud possent,
præcipue cum summi Pontificis lega-
tus dispensationem neo-electi Papæ
omnino exspectandam esse assereret:
Igitur infecto, nec tamen desperato
foedere Carolus Walliæ Princeps ipso
Philippo Rege, Carolo & Ferdinando
ipsius Fratribus eum comitantibus, ex
Hispania profectus est, die decima
quinta Octobris Londinum appulsus:
Mutato autem aere Princeps pariter
animum mutabat, & quamvis interim
Urbani VIII. diploma, quo dispensa-
tionem concesserat, Madritum dela-
tum fuisset, nihilominus tam Caroli
quam Patris sui nomine Bristollus An-
gliæ in Hispana aula legatus præpri-
mis Friderico utrumque Palatinatum
& Electoratus jura restitui postulabat.
Hæc tam insolens petitio, de qua ni-
hil antea convenerat, tantopere Phi-
lippum offenderat, ut haud ultra de
hisce nuptiis agi pateretur: unde sta-
tim mutuo assensu a fide discessum.
Dissoluti hujus foederis diversæ a di-
versis pro uniuscujusque affectu & ge-
nio asseruntur causæ; alii culpam in

Sæc. XVII. Buckinghamum Catholicis infensum,
 A. C. 1623. alii in Hispaniæ Regem ex nova peti-
 tione offensum rejiciunt: non desunt,
 qui Jacobum Regem ab Elisabetha fi-
 lia sua ac Palatini Conjuge, necnon a
 Prædicantibus Anglis ad irritandum
 Matrimonium concitatum fuisse refe-
 rant: forte etiam in juvene Principe
 Carolo amor in Henrieta Regis Gal-
 lici Sororem, quam Parisiis visam de-
 perire cæperat, jam tum prævaluit:
 Ut ut autem res se habuerit, id om-
 nino certum est, quod hic Princeps
 biennio post cum præfata Principe Hen-
 rieta nuptiarum solemnia celebrarit.

§. CVI.

*Epistola gratulatoria Urbani VIII.
 Pontificis ad Maximilianum Ba-
 varicæ Electorem.*

*Adlzreiter
 annal Boic.
 part. 3. l. 8.
 Blanc. Hist.
 de Bav. t. 4.
 pag. 190.*

Eadem die sexta Augusti, qua uni-
 versus Orbis Catholicus primum,
 verumque Episcopum Romanum in
 Principis Apostolorum Sede colloca-
 tum venerabatur, Germania Halber-
 stadiensem Pseudo-Episcopum a Ca-
 tholicis victum, fuscumque conspexit.
 Tantam inde animi lætitiā concepe-
 rat Urbanus VIII. neo-electus Ponti-
 fex, ut hoc idem datis die vigesima
 octava Octobris ad Maximilianum lite-
 ris in hæc verba testaretur: Quo tem-
 pore

pore Cardinalium consentientium suffragia Sæc. XVII.
 in Vaticano conclavi nos ad Pontificatum A.C. 1623.
 Maximum deducebant, eodem in Germani-
 eis castris Catholicarum Legionum arma
 exitiale impietatis caput contuderunt. Vi-
 vit Dominus terribilis terræ, quem eodem
 die Brunsvicensis ultionum Deum, nos ve-
 ro Patrem misericordiarum experti sumus.
 In alia epistola, quam dedit eodem die
 ad Maximilianum, sic eum affatus est
 Pontifex: Jure potes præter ceteros, no-
 bis Pontificatum maximum gratulari, cu-
 jus exercitus universæ Christianæ Rei-
 publicæ tantam Lætitie segetem peperit.
 Orabimus Patrem misericordiarum, ut pa-
 storales nostras sollicitudines ejusmodi nun-
 tiis crebro consoletur. Ceterum quod ad
 Nobilitatem tuam attinet, te triumphale
 Principem, & religionis assertorem
 Apostolicæ Charitatis Brachiis complecti-
 mur, beneficiis ipsis, ubi per occasionem
 licuerit, tibi id gaudium aucturi, quod ex
 nostræ dignitatis nuntio cepisti. Cum au-
 tem militaris gloriæ palmam cum Christia-
 næ pietatis laude jungas, gratissimum
 nobis erit, si non solum arma Nobilitatis
 tuæ, Romanæ Religionis securitati consu-
 lant, sed etiam pia tuarum precum suffra-
 gia imbecillitati nostræ cœlestia parent au-
 xilia: quod a te expectantes, Apostolicam
 Benedictionem Nobilitati tuæ amantissime
 impertimur.

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

§. CVII.

*Alexander Perettus de Montalto Cardinalis mortuus.**Ciacon. in
vita Sixti V.**p. 147.**Silos in Hist.**Cler. Reg.**Marac.**Purp. Ma-
rian.*

Hoc item anno Alexander Perettus de Montalto Sixti V. Nepos extremum clauserat diem. Hic anno ætatis suæ decimo quarto Diaconus, & postea Presbyter Cardinalis, & Pro-Cancellarius creatus, a Patruo suo pluribus, iisque pinguissimis locupletabatur beneficiis, quorum tamen reditus in egenos, honestas virgines dotandas, liberandos carcere detentos, levandos ægrotos, reparandas sacras ædes, & ornanda Tempia, præcipue Lauretanum, & illud B. V. Majoris tam liberali effudit manu, ut præter eleemosynam suis manibus in pauperes erogatam plusquam decies centena aureorum millia expendisse, ex privatis rationum tabulis deprehensum fuerit; Non deerant, qui eum de nimia profusione monerent, quibus tamen ille respondit, *nolle se coacervandis divitiis æternos cruciatus sibi coemere.* Erat in eo singularis modestia, moderatio, humanitas, clementia, mansuetudo, mira-que in concedendo facilitas, animique magnitudo in donando: Pollebat vivida memoriæ felicitate, nilque præter

ter beneficia aliis præstita, & injurias Sæc. XVII.
A.C. 1623.
sibi illatas unquam oblitus dicebatur. Petentibus, si satisfacere non poterat, non sine longa excusatione, si autem potuit, unico pene verbo se daturum aut facturum respondit; ei enim dixisse, fecisse fuit. Erat quoque Ecclesiasticæ auctoritatis vindex acerrimus: dein Bononiensi legatione per novennium functus, plures religiosorum familias amplis beneficiis cumulavit: cum autem immodicum glaciei usum faceret, & non modo potum, cibumque, sed & pharmaca sumeret frigidissima, contracto exin morbo Episcopus Albanensis, quam Ecclesiam duobus ante obitum mensibus obtinuerat, die secunda Junii anno ætatis suæ quinquagesimo quarto Romæ decessit, in Exquilino Sixti Sacello sepultus.

§. CVIII.

Stephani Pignatelli Cardinalis obitus.

Hunc pari fato in eadem urbe die Ciacon. in
vit. Paul. V.
duodecima Augusti sequebatur
Stephanus Pignatellus patria Perusinus, qui humanioribus literis egregie imbutus, ac jurisprudentiæ scientia clarus, Scipionem Caffarellum Camili Burghesii postea Pauli V. Nepotem

Sæc. XVII. præclaris officiis sibi devicit: unde e-
A. C. 1623 jusdem Scipionis opera a summo Pon-
 tifice Prælatuſ domesticus, & Proto-
 notarius Apoſtolicus renuntiatur, ac
 graviffimis Eccleſiæ negotiis præficitur;
 attamen ſicut nulla felicitas, nulla virtus
 adverſus invidiam ſatis tuta eſt, ita Ste-
 phanus quoque ſuis obſequiis Aulicorum
 æmulationem, ac æmuloꝝ invidiam
 in ſe concitabat, atque illi, qui eum o-
 lim a Scipionis Patroni ſui ſocietate
 avulſerant, ita & nunc eundem variis
 calumniis a Pontificis favore, & pro-
 xima Cardinalatus ſpe dejicere molie-
 bantur: Nihilominus ex ipſa æmuloꝝ
 obtreſtatione progigni videbantur
 potentiffimi innocentiaſ vindices Car-
 dinalium, & Regionum Oratorum non
 pauci, qui Stephani merita haud di-
 gnus quam Romana Purpura compen-
 ſari poſſe propugnabant. Horum igitur
 opera Stephanus ad Paulo V. ad Pres-
 byterorum Cardinalium Collegium co-
 optatus, præclara Eccleſiæ præſtitit
 obſequia: mortuo autem Gregorio XV.
 cum Romam ad comitia ſacra pergeret,
 ibidem in febrim acutam incidens, an-
 no ætatis quadrageſimo quinto obiit,

§. CIX.

Jacobi Serræ Cardinalis extrema.

Ejus-

Ejusdem Mensis diem decimam nonam vitæ suæ exitialem habuit Jacobus Serra Patritius Genuensis, qui variis Romæ officiis defunctus, tandem in meritorum præmium a Paulo V. Diaconus, & demum Presbyter Cardinalis declaratus est, Ferrariensi legatione decoratus. Absolutis autem Urbani VIII. comitiis, cum purioris auræ & æstivi caloris declinandi desiderio sub diu sæpius cænare solitus esset, febrim malignam contraxit, ex qua paucos intra dies absumptus est, nonnisi quinquaginta tres annos natus.

Sæc. XVII.
A.C. 1623.

Paul. de
Angel. in
Descript. Ba-
sil. Liber.

§. CX.

*Antonii Mariæ Saulii Cardinalis
fatum.*

Hic idem Mensis, ejusque dies vigesimus quartus postremus fuit Antonio Mariæ, qui Genuæ ex nobilissima Sauliorum gente natus, atque in florentissimis Italiæ Academiis uberissima scientiarum penu instructus, in patriæ suæ negotiis aliquamdiu versabatur: demum Romam delatus, sub Pio IV. & V. Pontificibus varia munia Vir doctrina, pietate, ac prudentia clarus obibat, quorum fama ad Gregorium XIII. perlata, ab eodem Pontifice Nuntius Apostolicus Neapolin, & in

Ciacon. in
vita Sixti V.
pag. 177.
Rubeus in
Hist. Raven.

Sæc. XVII
A. C. 1623

& in Lusitaniam in gravissimis, ac summe arduis negotiis decernebatur: Inde Romam reversus, Sixto V. in difficillimis Ecclesiæ causis perutilem nava-
bat operam, unde ab eodem Pontifice Genuensis Archiepiscopus, & Cardinalis creatus, ac demum ad classem contra Turcas & Piratas instruendam imperandamque legatus *a latere* destinatus est. Præficiebatur etiam Romæ omnibus ferme Congregationibus, quarum negotiis, ut eo fidelius inservire posset, ultro Archiepiscopatum suum dimisit, non sine magno Genuensium mœrore; quippe non modo Clerum sedatis controversiis componebat, sed etiam ubique aucto Dei cultu sacros ritus restituit, necnon Moniales, Religiosos & cives ad Religionem, tranquillitatemque monitis ac legibus mirifice reduxit, ab omnibus ob maximam rerum experientiam, doctrinam, prudentiam, pietatem, Religionem, vultusque Majestatem maximi habitus. Tandem sacri Collegii Decanus Romæ octogenario major Deo animam reddidit. Ejus cadaver primo ad S. Mariam de Populo depositum, postea inde Genuam translatum, in Ecclesia gentis Sauliæ reconditum est.

§. CXI.

Sæc. XVII.
A. C. 1623.

§. CXI.

Marci Antonii Gozadini Cardinalis mors.

Purpuram a Gregorio XV. cui sanguine junctus erat, priori anno acceptam vix induerat Marcus Antonius Gozadinus, cum eandem hoc anno Romæ unacum vita exuere cogeretur, die prima Septembris defunctus. Hic patria Bononiensis obtenta Doctoratus Laurea Romanæ Curiae Advocatum egerat, postea vero sacræ militiæ adscriptus, eidem Pontifici a cubiculis esse meruit, tandemque ex Vaticanæ Basilicæ Canonico Cardinalis renuntiatus, de Senatu populoque Romano optime meritum sese fecerat, ab eodem liberaliter remuneratus; quas tamen pecunias potissimum in ejusdem urbis emolumentum impendit, diuturniori vita dignissimus, nisi jamjam anno ætatis suæ quadragesimo nono, cælo sat maturus fuisset.

Ughel. in
Ital. Sacra.

§. CXII.

Francisci Sacrati Cardinalis decessus.

Die sexta ejusdem Mensis itidem Romæ obiit Franciscus Sacratus, qui Nobis

Ciacon. in
vit. Greg.
XV. p. 479.

Sæc. XVII. Nobilis Ferrariensis jurisprudentiæ
A. C. 1623 scientia eminuit, unde Rotæ, ut vo-
cant, Romanæ Auditor creatus, hoc
munere per viginti sex annos laudabi-
lissime defunctus est, tandem Basilicæ
Vaticanæ Vicarius, & a Gregorio XV.
Datarius, dein Presbyter Cardinalis
renuntiabatur, non sine totius Curie
Romanæ applausu, quæ tot meriti cla-
rum atque in peragendis gravissimis
rebus spectatæ fidei Virum honore illo
dudum dignissimum censebat, tacite
Paulum V. quod illum præteriisset,
suggillans, hoc dicto: *Lapidem, quem
reprobaverunt ædificantes, factus est in ca-
put anguli*: Sacratu enim in scuto suo
gentilitio ferebat lapidem. Dein di-
misso Datarii munere Academiam in
suis ædibus Theologicam instituit, plu-
ribusque Congregationibus dignissime
præfuit, ac Viri singulari prudentia, &
virtute probata ornati laudem ad seros
posterios transmisit.

§. CXIII.

*Cæsar Gherardus Cardinalis fati
fundus.*

Ughel. l. c. Non minus legalis disciplinæ scien-
tia celebrem sese reddebat Cæsar
Gherardus patria Perusinus, qui Pe-
rusiæ, Firmique viginti annis jus Pon-
tifi-

tificum interpretatus, atque a Scipio-
 ne Cardinale Burghesio Literatorum
 fautore Romam evocatus, audiendis
 caussis præficiebatur, postea a Paulo V.
 inter Vaticani Canonicos & utriusque
 Signaturæ Patres relatus: cum vix
 duos annos in Aula Romana expleffet,
 festino gressu ad Purpuratorum Col-
 legium ascendit, Camertenſi Episco-
 patu a Gregorio XV. honoratus, quem
 ei tamen unacum Purpura anno ætatis
 suæ quadragesimo sexto nondum exacto
 mors nimium præmatura die prima
 Octobris eripuit, relicto ingenti sui de-
 siderio; in eo enim scientia & pietas
 de palma certabant, cumque Cæsar
 nonnisi ad maximas spes provectus vi-
 deretur, indefesso suo omnes juvandi
 ardore doloris ob sui jacturam con-
 cepti sensum immodice augebat.

§. CXIV.

Lucii Sanseverini Cardinalis obitus.

Postremus denique ex Purpuratis, qui
 hoc anno naturæ debitum solvere
 cogebantur, erat Lucius Sanseverinus
 patria Neapolitanus, qui ex Bisinianis
 Principibus die secunda Decembris na-
 tus, a Clemente VIII. Rossanensis pri-
 mum, postea a Philippo III. Hispania-
 rum Rege Salernitanus Archipræsul
 nomi-

*Ciacon. in
 vita Gre-
 gor. XV.
 p. 483.*

Sæc. XVII. nominatus est: priorem Ecclesiam in-
A. C. 1623. tegris omnino viginti annis regebat,
 Salernitanam vero usque ad postre-
 mum vitæ suæ diem, qui erat vigesi-
 mus quintus Decembris, fermone &
 opere, celebrataque Synodo, ac fre-
 quenti visitatione ad puriores mores
 redactam gubernabat, Præsul longe di-
 gnissimus, ac non minus virtutum om-
 nium, quam gentis suæ splendore cla-
 rus, omnibusque charus; Eminuit e-
 tiam omnium scientiarum præsertim
 Theologiæ notitia; unde gravissimis
 negotiis adhibitus, necnon Nuntii
 Apostolici munere in Belgio functus,
 a Gregorio XV. Purpura Romana ho-
 nestatus est, demum vero anno ætatis
 suæ quinquagesimo octavo Salerni mor-
 talitatem, honoresque terrenos exiit.

§. CXV.

*Diversæ Constitutiones ab Urbano
 VIII. Papa editæ.*

*Bullar.
 Magn. t. 4.
 Urb. VIII.*

Eadem die, qua Urbanus VIII. Divi
 Petri Cathedram conscenderat, di-
 ploma edidit, in quo illis, qui in nu-
 peris sacris comitiis inservierunt, pri-
 vilegia, gratiasque solitas pro more
 concessit, simulque diploma Canoniza-
 tionis S. Philippi Nerii, & Ignatii Lo-
 yolæ vulgavit: die autem trigesima
 Septem-

Septembris Constitutionem Pii V. ejus Sæc. XVII. que Successoris de non alienandis ter- A.C. 1623.
ris sacræ Romanæ Ecclesiæ confirma-
vit: postea die vigesima prima Octobris
quasdam regulas, Ordinationes, &
Constitutiones Cancellariæ Apostolicæ
publici juris fecit. Sequenti autem die
orationem quadraginta horarum pro
divino auxilio ac salutari Catholicæ
Ecclesiæ Regimine impetrando indixit,
necnon die decima tertia Decembris
indulgit, ut officium & Missa de Beata
Maria de Cordona ab omnibus Viris &
Monialibus Ord. S. Francisci ubique
celebrari possit. Denique Religionem
Militiæ Christianæ sub invocatione Con-
ceptionis B. V. Mariæ immaculatæ sub
Regula sancti Francisci confirmavit,
eique varia privilegia & exemptiones
concessit.

§. CXVI.

*Quædam sacrarum Congregationum
decreta hoc anno emanata.*

Non minori disciplinæ Ecclesiasticæ S. Congreg.
studio sacrarum Congregationum Rit. Epi-
Patres hoc anno diversa condiderunt /cop. Ec.
decreta, & primo quidem sacra Rituum
Congregatio die undecima Februarii
statuit, quod Protonotarii aut quicun-
que alii Doctores annulo in Missa uti
Hist. Eccles. Tom. LVII. Bb b non

Sæc. XVII. non valeant. Sacra autem Concilii
 A. C. 1623. Congregatio die duodecima Martii de-
 claravit, quod præbenda Pœnitentia-
 rii ad favorem illius, qui non est Do-
 ctor neque Licentiatus, sed testimo-
 nio Ordinarii, Capituli vel Academiæ
 asseritur doctus & habilis, reservari,
 nullatenus autem ei, qui valde igna-
 rus est, etsi Doctor sit, concedi va-
 leat. Decisum quoque die nona Se-
 ptembris, quod Clericus Ultramonta-
 nus absque literis dimissoriis sui Ordi-
 narii ab Episcopo Italiæ ordinatus, ab
 eodem Ordinario absolvi nequeat. Pa-
 riter die decima Novembris sacra Con-
 gregatio Episcoporum & Regularium
 decrevit, quod illæ Laicorum sedes
 adeo Altari vicinæ, ut celebrantem
 impediunt, removendæ ab Ecclesiis
 sint: ejusdem vero Mensis die decima
 nona declaratum, quod licentia Re-
 gularibus concessa alloquendi Moniales
 sibi in primo & secundo tantum Con-
 sanguinitatis gradu conjunctas, ab Or-
 dinario vel ab alio, ad quem spectat
 eam concedere, obtenta, consignetur
 Ordinario Monasterii Confessario, qui
 eam penes se retineat, ac præsens ad-
 sit, denique die nona Decembris sta-
 tutum, quod in festo stigmatum S.
 Francisci color albus sit adhibendus.

§ CXVII

Sæc. XVII.

A. C. 1623.

*Principum ac illustrium Virorum
obitus.*

Inter plures Principes, qui hoc anno Meteran.
decessere, maximis laudum enco- Hist. Belg.
miis celebrari meretur memoria Lo- l. 43 f. 436.
tharii de Meternich Trevirensis Archi- Theatr. Eu-
episcopi, ac S. R. Imperii Electoris, rop. 785.
qui sensim declinante ad feretrum æ- Lotich. rer.
tate depositis rerum humanarum cu- Germ.
ris, omnibusque ad Deum, animæ- pag. 379.
que suæ salutem conversis sensibus an- Massen. An-
no ætatis suæ septuagesimo quinto, nal. Trev.
Regiminis vigesimo quarto tribusque Men- p. 474.
sibus, die septima Septembris a terre-
no Principatu ad cælestem transiit. Vir
erat quinque linguarum peritia, inge-
nii subtilitate, morum comitate, in
exequendis rebus dexteritate, indu-
stria, vigilantia, & iustitia celebratis-
simus atque insignis pacis cultor. Suc-
cessorem habuit Philippum Christopho-
rum a Soterene Episcopum Spirenses,
qui ex nobilissima satus familia die vi-
gesima quinta ejusdem Mensis electus
est. Mense autem Aprili Philippus
Sigismundus Brunsvicensis Dux atque
Osnabrugensis Episcopus decessit, post
cujus obitum Canonici Religione Ca-
tholici inconsultis Nobilibus & Sena-
tori-

Bbb 2

tori-

Sæc. XVII. toribus, Fridericum ab Hohenzollern
A. C. 1623. Coloniensem Canonicum elegerunt.
 Præterea die duodecima Augusti An-
 tonius Priulus Venetorum Dux rebus
 humanis fatali mortis necessitate valedixit, subrogato in ejus locum Francisco Contareno: Pariter ambo Nassavii Comites, & quidem die nona Augusti Georgius & die vigesima septima Septembris Joannes præmatura morte abrepti sunt, Joannis autem Filius natus Major nomine Joannes Catholicam Religionem, quam desertis Calvinii erroribus jam antea amplexatus erat, post Patris sui obitum in suas ditiones invexit, non sine ingenti pietientium jubilo.

§. CXVIII.

Quidam ex Societate Scriptores hoc anno defuncti.

*Alegambe
 Bibl. Script.
 Soc. Imago I. Sæcul. Soc.
 l. 6. cap. 4.
 Henric. Henric.
 rig. l. de
 ult. fin. c. 12.*

Ex Scriptoribus Ecclesiasticis non pauci pariter hunc annum vitæ suæ postremum numerabant, & quidem ex Societate celebrior, qui die vigesima quinta Januarii Lovanii obiit, erat Leonardus Lessius patria Brechtanus in Brabantia. Hic dudum in Societate Philosophiam ac Theologiam professus magnam nominis laudem sibi comparasset, nisi præcipuus Molinæ Secta

Sæc. XVII.
 nibus nova, nimisque laxa dogmata A.C. 1623.
 tradidisset, quorum triginta quatuor
 Lovaniensis & Duacensis Facultas cen- *Ercherus*
 suris perstrinxit, parumque abfuit, quin *Theatr. Vir.*
 a Belgii Episcopis præcipue Mechli- *erud. p. I.*
 nienfi, & Cameracensi per Synodale *Sæc. III.*
 decretum ea damnata fuissent, Nuntius
 tamen Apostolicus hanc sententiam Sedi
 Apostolicæ reservabat: unde Lessius a
 Sixto V. ea de re graviter reprehē-
 sus, declinare haud poterat, quin non
 sedente Clemente XI. ex Lessii libris
 plusquam viginti novem propositiones
 circa jejunium, restitutionem, æquivo-
 cationem, vitæ defensionem &c. nimis
 laxitatis notarentur, ac novissime ejus-
 dem libri Parisiis proscriberentur.

Scripsit I. Tractatum de Jure & Ju-
 stitia, de Montibus Pietatis, de licito
 usu æquivocationum, & restrictionum
 mentalium, de gratia, de summo bo-
 no, de Providentia Dei, de Antichri-
 sto, & de Beatitudine præter alia quæ-
 dam opuscula.

Alter erat Fronto-Ducæus patria *Miræus*
 Burdegalensis, qui Philippi Mornæi *Script. Sæ-*
 errores circa Eucharistiam confutabat, *cul. XVII.*
 hujusque Calvinistæ responsionem re-
 fellere nitebatur: Insuper S. Patrum
 Gregorii Nazianzeni, & Nysseni, Ba-
 filii, Joannis Chrysostomi, Paulini,
 B b b 2 Gre-

Sæc. XVII. Gregorii II. Zonaræ, & Nicephori Calisti opera recensuit, notis illustravit, ac Græce latineque recudi curavit. Obiit Parisiis anno ætatis suæ quadragésimo sexto die vigesima quinta Septembris.

Annum vitæque suæ dies clausit Joannes Pellecyus die trigesima prima Decembris Monachii defunctus, qui tractatus de Originali justitia, Sacramentis, justificatione, charitate, spe, Eucharistia, Fide, & de Deo, Ecclesia ac B. Virgine Dilinganis typis edidit, præter libros de peccati mortalis gravitate, de humanis affectibus, & officio hominis Religiosi. Præterea Gandavi die decima nona Februarii Josepho Creswello mors calamum excussit, quem in Elisabethæ Reginae edictum contra Catholicos promulgatum sub nomine Joannis Pernii acuebat: descripsit etiam Martyrium P. Uvalpoli, aliorumque Martyrum Anglorum, præter alios quosdam tractatus.

Hunc Dolæ pari fato præcesserat Valerius Reginaldus patria Usiensis in Diœcesi Bisuntina natus. Hic posteris reliquit praxin fori poenitentialis ad directionem Confessarii, necnon tractatum de officio Poenitentis, & de prudentia, ceterisque in Confessario requisitis.

Postre-

Postremus denique erat Hermanus Sæc. XVII.
 Bossendorff patria Monasteriensis, qui A.C. 1623.
 adversus Conradum Vorstium, & Ja-
 cobum Renecium Calvinistas varia edi-
 dit opuscula præter *Thesaurum Sponsa-*
rum pro Virginibus Deo devotis.

§. CXIX.

Pauli Sarpïi Servitæ obitus.

Hoc item anno Venetæ Reipublicæ
 Cato ac Theologus decessit Pau-
 lus Sarpïus Servita, qui suis lucubra-
 tionibus celebre sibi nomen in Orbe
 comparabat. Natus is erat Venetiis
 die decima quarta Augusti anno Christi
 millesimo quingentesimo quinquagesi-
 mo secundo; juvenis adhuc Patrem
 mortis invidia, Matrem vero Religiosa
 professione amisit, curæ relictus A-
 vunculi sui Ambrosii Morelli Canonici,
 cujus opera latino, Græco, & Hebrai-
 co idiomate, necnon Philosophicis ac
 Theologicis disciplinis egregie imbu-
 tus, Historiæ, Jurisprudentiæ, arti
 Medicæ, Anatomicæ, Botanicæ, nec-
 non Mineralogiæ sedulam navabat ope-
 ram, tam miro progressu, ac inde ac-
 quisito applausu, ut a summis Pontifi-
 cibus, Cardinalibus, Principibus, ac
 doctissimis illius ævi Viris maximo in
 honore haberetur. Nondum vigesimum

Spondan.
tom. 3.
Cont. Annal.
Baron. ad
ann. 1545.
§ 46.
Scipio Henr.
Cens. Theol.
Natal. Alex.
tom. 8. Hist.
Eccl. dissert.
12. Corrig.
t. 2. § seqq.

Sæc. XVII. septimum ætatis suæ annum expleve-
 A. C. 1623 rat, cum jamjam Venetæ Ordinis sui
 Provinciæ regimen sibi commissum
 haberet, omnesque dignitatum gradus
 emensus esset. Fervente autem dissi-

Vid. Supra dio Pauli V. cum Venetis, Sarpîi ho-
lib. 187. §. 23. nor & pene vita in discrimen venit;
Es 65. immoderato etiam patriam & Rempu-

Aquil. de blicam tuendi studio abreptus, Vati-
trib. Hist. canum fulmen in caput suum sibi ac-
Concil. Trid. cersivit. Obiit Venetiis die decima
pag. 18. quarta Januarii anno ætatis suæ septua-

gesimo primo. Pluribus ejus Ortho-
 doxia valde dubia videtur, testantur-
 que Protestantium nonnulli, ac præ-
 cipue Dallæus, quod magis Calvinistis,
 quam Catholicis accedat; ut ut autem
 sit, id certum est, quod in suis scriptis
 plura contineantur, quæ Romanæ Ec-
 clesiæ doctrinis minus consona sunt;
 forte ea Protestantibus, quibuscum
 sat familiare habuit commercium, ma-
 gis placendi studio, quam veritatis a-
 more libris sui inseruit, non modo a
 Sectariis, sed & Venetiis ac rudi po-
 pulo tanti habitus, ut ejus sepulcrum
 vel et sancti cujusdam cineres venera-
 rentur, quæ tamen inconsulta pietas
 jussu Urbani VIII. Papæ coercita est.
 Sequebatur etiam circa suicidium opi-
 nionem Stoicorum, cunctique ejus-
 dem æque ac Petri Francisci Couasayeri
 Apo-

Apostatæ, qui Sarpîi Historiam notis Sæc. XVII. illustraverat, errores anno Christi mil- A.C. 1623.
lesimo septingentesimo trigesimo septi-
mo Parisiis in publico conventu refel-
lebantur, præsentibus Cardinalium,
Archiepiscoporum, Præfulum & præ-
cipue S.Genofevæ Canonorum quam-
plurimis.

§. CXX.

Ejusdem opera.

Plura exstant hujus Authoris opuscu-
la, ad quæ potissimum ansam præ-
buit Venetum Pauli V. interdictum, *Melang. Hist. de Vigneul. fol. I. p. 20.*
adversus quod primo considerationes
suas in censuram Pauli V. necnon ea-
rumdem confirmationem contra oppo-
sitiones Patris Magistri Joannis Antonii
Bovii Carmelitæ, & Magistri Fulgentii
Brixiani Servitæ typis vulgavit: Edidit
postea tractatum de interdicto Pauli V.
unacum apologia contra oppositiones
Cardinalis Bellarmini ad tractatus &
responsa Joannis Gersonis de valore
excommunicationis: Insuper scripsit
historiam particularem de rebus inter
Paulum V. Papam, & Rempublicam
Venetam agitatis: Orto autem bello
inter Ferdinandum Styriæ Archiducem
& Venetos auctam & continuatam Us-

Sæc. XVII. cochorum Historiam unacum rationum
A. C. 1623. deductione publici juris fecit: Cele-

bratur quoque ejusdem liber de beneficiis, æque ac tractatus de Inquisitione, quem Leonardo Donato Reipublicæ Duci nuncupaverat: Adscribitur etiam eidem liber de Jure Asylorum: Attamen Sarpus sua *Historia Concilii Tridentini* non minus quam olim Herostratus Ephesini Templi incendio Orbi notum celebremque sese reddidit: Hujus laboris occasio erat libellus famosus ab Alphonso de la Cueva seu Marchione Bedmaro contra Venetam Rempublicam editus, cui titulus: *Scrutinium libertatis Venetæ*. Existimabant enim Veneti hunc partum summi Pontificis jussu fuisse publici juris factum, ea propter Sarpio negotium dedere, ut opposito scripto vices rependeret. Hic ergo, ut Rempublicam ab injuria vindicaret, nil aptius fore censebat, quam ut hostem a tergo feriret, præfatamque Tridentinæ Synodi historiam opponeret, ut ipsemet Fontenaio Franciæ Oratori fatebatur, qui tamen eidem reposuit? *Pater! alapam gladio vindicas.* Sarpus demum hanc Historiam Marco Antonio de Dominis tradidit, ut ea Londini in Anglia sub ementito nomine *Petri Suavis Poloni* typis vulgaretur,

*Abrege de
l'hist. Eccl.
t. 10. art. 5.
pag. 329.*

retur, adjecta præfatione, in qua ta- Sæc. XVII.
 men Marci loquella Calvinianum pro- A.C. 1623.
 debat: Sarpus vero vix non omnia,
 quæ in primo suæ Historiæ Tomo ad-
 ducit, ex Sleidano hæretico, cetera
 vero ex Paulo Vergerio Apostata po-
 tissimam partem suffuratus est: unde
 haud mirum, quod ejus Historia a non
 paucis, & præcipue Scipione Henrico
 impugnata, ac plurimorum qua erro-
 rum, qua mendaciorum & putidissi-
 marum cavillationum convicta fuerit:
 Sfortia quoque Pallavicinus in sua Tri-
 dentini Historia cunctos errores, qui-
 bus Sarpus Pseudo-Historia scatet, o-
 stendit, demonstravitque, eam conti-
 num prope mendacium esse aut Histo-
 ricum aut Politicum: Non desunt ta-
 men Sarpus ex Calvinistis Patroni, &
 quidem Conringius totus in eo erat,
 ut depresso Pallavicino Sarpum utpote
 suis erroribus magis faventem extol-
 leret. Insuper Calvinianus quidam sub
 Cæsaris Aquilini nomine latitans libel-
 lum *de tribus Concilii Tridentini Histo-*
ricis edidit, atque in eo Scipionis Hen-
 ricus Historiam cum Palavicino, & Pa-
 lavicini cum Sarpus conferens, Sarpus
 Historiam immodicis extulit encomiis,
 seque nec vidisse quicquam perfectius
 asseruit: Ceterum id minime negan-
 dum

Sæc. XVII. dum videtur, quod Pallavicinus ea
A. C. 1623. scribendi ratione usus sit, ut ipsius liber
 nec legi, nec penitus intelligi valeat,
 nisi simul Historia Sarpîi pervolvatur:
 inde vero facile contingere valeat, quod
 quis Sarpîi Historiam, utpote elegan-
 tius, & (quod hodie sapit) liberius
 conscriptam Palavicinianæ præferat,
 quamvis hæc si non verior, saltem ve-
 rosimilior sit. Porro Deodatus Gene-
 venfis Professor Sarpîi Historiam pri-
 mus in Gallicum idioma transtulit.

§. CXXI.

*Joannis Puteani, Lucii a S. Seve-
 rino, Joannis de Zazo &
 Joan. Dagonæimors.*

*Miræus
 Script. Sæ-
 cul. XVII.*

Obiit etiam hoc anno Joannes Pu-
 teanus ex Ordine Fratrum Eremitarum
 sancti Augustini Regius Tolosanae
 Academiæ Professor, quem Miræus
inexhaustum scientiarum puteum vocat.
 Hic tractatum de Pontifice Romano,
 & Commentaria in summam D. Tho-
 mæ posteris reliquit. Hunc die vige-
 sima quinta Decembris eadem mortis
 necessitate sequebatur Lucius a S. Se-
 verino patria Neapolitanus, Rossanen-
 sis primo, postea Salernitanus Episco-
 pus,

pus, demum Sedis Apostolicæ Nun-^{Sæc. XVII.}
tius, qui decreta & Constitutiones ^{A.C. 1623.}
Diæcesanas Synodi Rossanensis, & Sy-
nodum Provinciam Salernitanam e-
didit. His annumeramus Joannem de
Zazo natione Hispanum ex Ordine Ci-
sterciensium, qui historiam de vitis &
gestis Sanctorum, quorum solemnita-
tes in Congregatione Hispanica cele-
brantur, conscripsit. Denique Joannes
Dagonæus Cartusie Montis Dei Prior,
juris utriusque peritissimus, ac meri-
tis & gloria plenus, hoc anno obiit,
postquam *Sasannam Danieliticam, scu-
tum solitudinis, Tablaturam spiritualem,
Angelorum poema, aliaque plura ascetica*
typis vulgaverat.

§. CXXII.

*Philippi Cluverii, Mornæi, Guiliel-
mi Pemble & Jacobi Weren-
bergii fata.*

Ex Scriptoribus A catholicis, qui hoc ^{Heinr. in}
anno decessere, celebrantur non ^{orat. fun.}
pauci, & primo quidem Philippus Clu- ^{Cluver.}
verius Dantisci natus, qui decem lin- ^{Crusius de}
guarum peritia insignis scripsit de tri- ^{vita Mor-}
bus Rheni alveis, necnon de Germa-
nia,

Sæc. XVII. nia, Sicilia & Italia antiqua, præter
A. C. 1623. suam introductionem in universam Geo-
 graphiam tam veterem quam novam. Alter erat Philippus Mornæus de Ples-
 sis, qui quamvis ex Patre Catholico
 natus esset, Matris tamen suæ Calvi-
 nianæ blanditiis seductus, accerrimum
 se Catholicorum hostem, ac imperter-
 ritum Hugonotarum Patronum semper
 exhibuit, etsi in variis colloquiis a Ca-
 tholicis imo & scæminis non una clade
 affectus victas dare manus coactus fue-
 rit, tandem vero die undecima No-
 vembris annos natus septuaginta qua-
 tuor periit. Scripsit Tractatum de Ec-
 clesia, necnon quatuor libros de Sacra
 Eucharistia adulterationibus plenos,
 & librum cui titulus: *Mysterium iniqui-*
tatis a Parisiensi Facultate damnatum:
 Profluxit etiam ex maligno ejusdem
 calamo historia Colloquii Fontis Bel-
 laquensis, tractatus de conciliis, nec-
 non de Veritate Religionis Christianæ
 unacum admonitione de Messia ad Ju-
 dæos, præter Meditationes in Psalmos,
 aliaque Scripturæ loca. Exstat insu-
 per ejusdem lucubratio de mensura fi-
 dei, & dissertatio de bellis Religionis
 causa gerendis, necnon de vita & morte
 præter librum, cui titulus: *Memoires*.
 Tertius erat Guilielmus Pemble An-
 glus

glus, qui trigesimo primo ætatis suæ **Sæc. XVII.**
 anno die decima quarta Aprilis Oxoniæ **A.C. 1623.**
 obiit, relictis variis ingenii sui monu-
 mentis, inter quæ præcipue celebran-
 tur ejusdem vindiciæ fidei & gratiæ,
 necnon explicationes in Ecclesiastem,
 & caput nonum Zachariæ, & tracta-
 tus de Eucharistia, necnon de Pro-
 videntia in Deum. Postremo demum
 loco recensendus venit Jacobus We-
 renbergius, qui sectæ suæ fana-
 tismo obfuscatus scripsit vindicias
 Lutheri, Analysin logicam contra
 Bellarminum de Verbo Dei, necnon
 vindicias Ecclesiæ Lutheranæ
 præter quosdam ser-
 mones.

INDEX